

รายงานการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์
ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

**Development of the local language and culture curriculum of
Phetchabun to promote the preservation of Thai culture**

พิชญ์ เชี่ยวภาษา
สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปีงบประมาณ 2564

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์
ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

Development of the local language and culture curriculum of
Phetchabun to promote the preservation of Thai culture

พิชญา เชี่ยวภาษา
สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทโครงการวิจัยพัฒนานวัตกรรมเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่
งบประมาณเงินรายได้ของมหาวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ชื่องานวิจัย	การพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย
ผู้วิจัย	พิชญา เชี่ยวภาษา
สาขาวิชา	ภาษาไทย
	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ปีเสร็จวิจัย 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและสำรวจข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ 2) พัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเพชรบูรณ์วิทยา โรงเรียนเนินพิทยาคม และโรงเรียนพัชรพิทยาคม โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ แบบประเมินหลักสูตร การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการตรวจสอบแบบสามเส้า

ผลการวิจัยพบว่า 1) จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นเมืองโบราณราว 1,000 ปี ลักษณะทางกายภาพเป็นที่ราบลุ่มแบบกระทะ ปัจจุบันจังหวัดเพชรบูรณ์ มี 11 อำเภอ มีหลายชาติพันธุ์ มีภาษาที่ใช้พูดกันมากกว่า 40 สำเนียง มีอาชีพเป็นเกษตร มีอาหารขึ้นชื่อ เช่น ไก่ย่างวิเชียรบุรี แต่งกายด้วยผ้าขึ้นหัวแดงตีนกำน และเสื้อลายดอกมะขาม มีประเพณีอุ้มพระดำน้ำเป็นประเพณีสำคัญ ในอดีตจอมพล ป. พิบูลสงคราม วางแผนที่จะย้ายเมืองหลวงจากกรุงเทพมหานครมาเป็นเพชรบูรณ์แต่ถูกยกเลิกไป อย่างไรก็ตาม ถือเป็นความภูมิใจของชาวเพชรบูรณ์ และองค์ประกอบของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความสำคัญของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) กระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมี 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ 4.1) ขั้นที่ 1 อ่านเพื่อเรียนรู้และเข้าใจ 4.2) ขั้นที่ 2 ทำกิจกรรม 4.3) ขั้นที่ 3 ทำแบบฝึกหัด และ 5) การประเมินผล

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น การรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย และเพชรบูรณ์

Title Development of the local language and culture curriculum of
Phetchabun to promote the preservation of Thai culture

Researcher PHICHAYA CHIEWPHASA

Major Field: Thai Education
Phetchabun Rajabhat University 2021

Abstract

The objectives of this research were 1) to study and explore information on language and culture of Phetchabun people; 2) to develop a curriculum on language and local culture of Phetchabun people to enhance the preservation of Thai culture and traditions. is research and development The sample group consisted of students in Mathayomsuksa 1 from 3 schools, namely Petchabun Wittaya School. Noen Pittayakom School Patcharapittayakom School which is obtained from a simple random. The research tool was an interview form with experts. Phetchabun Language and Culture Course assessment form Content Analysis and a triangular audit.

The results of the research showed that 1) Phetchabun Province is an ancient city for around 1,000 years. Physical characteristics are pan-like plains. At present, Phetchabun has 11 districts with many ethnic groups. There are more than 40 dialects and their occupation is agriculture. There has a famous dish such as Wichian Buri grilled chicken. There is a dress from the red head sarong at the feet of Kan. and tamarind flower shirt There is a tradition to hold the Buddha image in the water, which is an important tradition. In the past, Field Marshal Plaek Phibunsongkhram planned to move the capital from Bangkok to Phetchabun but it was cancelled. The components of the local language and culture curriculum of Phetchabun people consist of 5 components: 1) the importance of the curriculum 2) the objectives of the curriculum 3) the curriculum structure 4) the teaching and learning process which has 3 steps as follows: 4.1) Level 1 Read to learn and understand 4.2) Step 2 do activities 4.3) Step 3 do exercises and 5) Assessment

Keywords : Development of the local language and culture curriculum, The Preservation of Thai Culture, Phetchabun

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยคำแนะนำต่าง ๆ จากคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และความร่วมมือช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายฝ่าย ที่สละเวลาให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ศรีเรืองฤทธิ์ รักษาการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ รองศาสตราจารย์ธรรมนูญชาติ วันแดง เป็นผู้สนับสนุนการทำวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กานต์ อัมพานนท์ คณบดีคณะครุศาสตร์ที่ช่วยสนับสนุนข้อมูลการวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์ อาจารย์นาฏอนงค์ พวงสมบัติ และอาจารย์จิตติกานต์ แก้ววิเศษ ที่ให้คำแนะนำ คำปรึกษาแก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ทุกคน ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับงานวิจัยฉบับนี้ และขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา และคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้มา ณ ที่นี้ด้วย

พิชญา เชื้อวภาษา

กุมภาพันธ์ 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญรูป.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	3
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ของการวิจัย.....	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร.....	5
2.2 สารมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย.....	9
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	11
2.4 การรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย.....	12
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
บทที่ 3 วิธีการดำเนินวิจัย.....	17
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาว	
เพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย.....	18
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์	
ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย.....	19
ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของ	
ชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย.....	22
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาว	
เพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย.....	24

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	25
4.1 ผลการศึกษาและสำรวจข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์	26
4.2 ผลการพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริม สร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์.....	66
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	80
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	81
5.2 อภิปรายผล.....	84
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	88
บรรณานุกรม.....	89
ภาคผนวก.....	92
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย.....	93
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ.....	95
ภาคผนวก ค หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์.....	97
ภาคผนวก ง แบบประเมินหลักสูตร.....	162
ภาคผนวก จ แบบทดสอบการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย.....	168
ภาคผนวก ฉ แบบประเมินความพึงพอใจ.....	175
ประวัติผู้วิจัย.....	180

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 ผลการประเมินความเหมาะสมของเอกสารหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย.....	66
4.2 ผลการประเมินเอกสารประกอบหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาว เพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย.....	68
4.3 ผลการใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้าง การรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์.....	70
4.4 ระดับความพึงพอใจจากการประเมินของครู	78
4.5 ระดับความพึงพอใจจากการประเมินของผู้เรียน.....	79

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
4.1 หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย.....	65
4.2 แสดงคำตอบของผู้เรียนในการเล่าประวัติอำเภอ.....	71
4.3 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับชาติพันธุ์.....	72
4.4 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับการใช้ภาษา.....	72
4.5 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับการแนะนำอาหาร.....	73
4.6 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับการแต่งกาย.....	73
4.7 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับการสืบทอดภูมิปัญญา.....	74
4.8 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับการสืบสานศิลปะและดนตรี.....	74
4.9 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สืบทอดตำนาน.....	75
4.10 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับการสืบทอดประเพณีท้องถิ่น.....	76
4.11 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับการเล่าเหตุการณ์.....	76
4.11 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับการแนะนำบุคคลสำคัญ.....	77

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้มนุษย์ได้พัฒนาความสามารถในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ไปจนถึงการสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาประเทศชาติอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน ดังนั้น การดำเนินงานด้านการศึกษาแห่งชาติจึงกำหนดจุดมุ่งหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ในประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นทั้งการแก้ไขปัญหการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน และการเสริมสร้างและยกระดับการพัฒนาที่ให้ความสำคัญครอบคลุมทั้งในส่วนของการพัฒนาทุนมนุษย์และปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างครอบคลุม ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ตลอดชีวิตควบคู่กับการปฏิรูปที่สำคัญ ทั้งในส่วนการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรมเพื่อให้คนมีความดีอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตและมีจิตสำนึกร่วมในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ และมีการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉมตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ด้วยการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ เปลี่ยนบทบาทครู เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถกำกับกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561 : 1-9)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดเน้นเกี่ยวกับการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนรักความเป็นไทย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น และมีความรักความภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 1) และตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในสาระที่ 5 วรรณกรรมและวรรณคดีไทยนั้น มุ่งหวังให้ผู้เรียนศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นและวรรณกรรมพื้นบ้านแล้วสามารถสรุปเนื้อหา อธิบาย วิเคราะห์คุณค่าของภาษาถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551 : 57-59) ซึ่งโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์จัดการเรียนเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แต่หลักสูตรสถานศึกษาของหลายโรงเรียนยังขาดหลักสูตรที่นำภาษาและ

วัฒนธรรม รวมไปถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับนักวิชาการและศึกษานิเทศก์ของจังหวัดเพชรบูรณ์ที่กล่าวว่า สถานศึกษาควรจะต้องมีหลักสูตรท้องถิ่นที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนอย่างแท้จริงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ทางวิชาการมาบูรณาการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่นของตนได้ เนื่องจากจังหวัดเพชรบูรณ์มีประวัติความเป็นมาเดิมน่าจะชื่อว่าเมือง “เพชบุระ” ตามที่ปรากฏในจารึกลานทองคำที่วัดมหาธาตุอันมีความหมายว่า เมืองแห่งพืชพรรณธัญญาหาร ภายหลังเปลี่ยนเป็น “เพชรบูรณ์” ดังปัจจุบันและกลายความหมายเป็นเมืองที่อุดมด้วยเพชร ภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบูรณ์ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย โดยมีลักษณะทางกายภาพเป็นที่ราบลุ่มแบบท้องกระทะที่มีเนินเขา ป่า และที่ราบสลับกัน และเป็นที่ลาดชันจากเหนือลงใต้ขนานกันไปทั้งสองข้างคล้ายรูปเกือกม้า มีแม่น้ำสายสำคัญ คือ แม่น้ำป่าสัก ส่งผลให้ดินอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูกและการเกษตร มีทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ จำนวนมาก และเอื้อต่อการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ด้านทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและมีค่ามากของจังหวัดเพชรบูรณ์ คือ ภูเขา และ ไร่ยาสูบ เนื่องจากจังหวัดเพชรบูรณ์มียาสูบพันธุ์พื้นเมืองที่มีรสเลิศกว่าที่อื่น ปลูกที่บ้านป่าแดงในอำเภอเมือง แต่ปัจจุบันยาสูบพันธุ์พื้นเมืองขายได้ราคาไม่ดี ชาวบ้านจึงนิยมปลูกยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์เพื่อส่งให้สำนักงานไร่ยาสูบแทน นอกจากนี้ภูเขาและยาสูบยังเป็นส่วนหนึ่งของตราประจำจังหวัด ถึงแม้ทำเลที่ตั้งของจังหวัดเพชรบูรณ์นั้นจะอยู่ในเขตภาคเหนือของประเทศ แต่ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์กลับคล้ายคลึงกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงสนธิฐานว่า บริเวณอำเภอหล่มเก่าของจังหวัดเพชรบูรณ์แต่เดิมนั้นคือ “เมืองลม” หรือ “เมืองหล่ม” ในสมัยสุโขทัยซึ่งเป็นเมืองที่ชาวเวียงจันทน์และชาวหลวงพระบางเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเป็นไปได้ว่า น่าจะส่งผลให้ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์คล้ายคลึงกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นอกจากประเพณีต่าง ๆ แล้ว ชาวเพชรบูรณ์ยังมีตำนานต่าง ๆ ของบรรพบุรุษที่เล่าขานสืบทอดกันมาหลายตำนาน (สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์ ศาลากลางจังหวัดเพชรบูรณ์, 2553)

ดังนั้น หลักสูตรสถานศึกษาควรมีหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเสริมให้กับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ที่ต้องการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต อาทิ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ โรงเรียนผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมให้มีระบบการจัดการความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น มาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสำรวจข้อมูลทางวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์เพื่อพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนอันเป็นลูกหลานของชาวเพชรบูรณ์รักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นอันดีงามของตนสืบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาและสำรวจข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์

1.2.2 เพื่อพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดเพชรบูรณ์

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนขนาดเล็กของจังหวัดเพชรบูรณ์

1.3.2 พื้นที่

โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

1.3.3 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น คือ หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

ตัวแปรตาม คือ การรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

1.3.4 ระยะเวลาในการวิจัย

เดือนตุลาคม 2563 ถึง เดือนพฤศจิกายน 2564

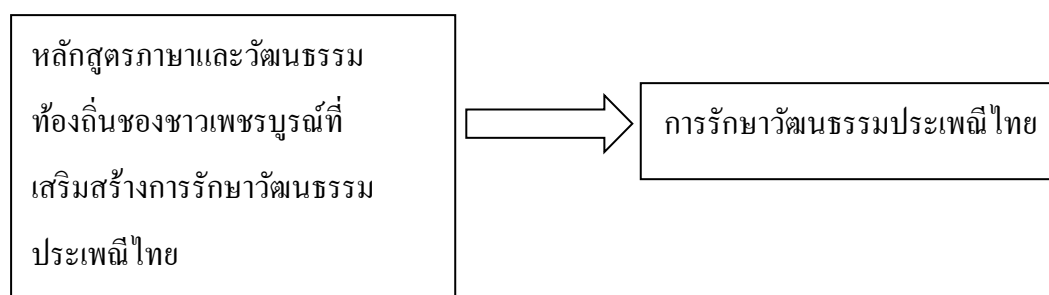
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลและสภาพสังคม หรือการปรับปรุงหลักสูตร เป็นการจัดหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น มีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น

การรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม

ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ผู้ที่รักความเป็นไทย จะมีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย มีความกตัญญูทวาทิ ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารอย่างถูกต้องเหมาะสม

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.6 ประโยชน์ของการวิจัย

นักเรียนได้เรียนรู้ เข้าใจ และรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นอันดีงามของชาวเพชรบูรณ์จากการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้าง การรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางใน การดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

2.1.1 ความหมายของหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 18-20) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง ข้อกำหนด แผนการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ หลักสูตร ประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละวิชา เนื้อหารายวิชา สื่อการเรียนการสอน วิธีสอนและ การประเมินผล

อมรรัตน์ วัฒนาธร (2552 : 10) ให้ความหลักสูตรของหลักสูตรว่า หมายถึง ประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเน้นที่ความเจริญงอกงามและ ความสุขของนักเรียนเป็นเป้าหมายในการดำเนินการ โดยมีครูเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรด้วย ตนเอง

อมสิน จตุพร (2560 : 18) ให้ความหลักสูตรของหลักสูตรว่า หมายถึง ทั้งตัว หลักสูตรที่เป็นเอกสารลายลักษณ์อักษรซึ่งเป็นแผนการหรือโครงการที่ประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล และยังหมายรวมถึงการนำ หลักสูตรไปใช้ปฏิบัติจริงในการจัดการเรียนการสอนด้วย

กล่าวโดยสรุป คือ หลักสูตร หมายถึง แผนการที่ประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหารายวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล

2.1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

นักวิชาการด้านหลักสูตรและการสอนได้นำเสนอองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ดังนี้

Tyler (1949 : 11 อ้างถึงใน อมสิน จตุพร. 2560 : 18) นำเสนอว่า องค์ประกอบของ หลักสูตรมี 4 องค์ประกอบ คือ 1) จุดประสงค์ 2) เนื้อหาสาระ 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 4) วิธีการตรวจสอบเป้าหมาย

Taba (1962 : 224 อ้างถึงใน ออมสิน จตุพร. 2560 : 18) นำเสนอว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมี 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) จุดประสงค์ทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ 2) เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ และ 3) การวัดและการประเมินผล

Pratt (1980 : 4 อ้างถึงใน ออมสิน จตุพร. 2560 : 18) นำเสนอว่า หลักสูตรเป็นแผนหรือความตั้งใจ ดังนั้น สิ่งที่มีอยู่ในหลักสูตรหรือองค์ประกอบของหลักสูตรควรมี 1) ความตั้งใจและเป้าหมาย 2) สิ่งที่นักเรียนจะได้รับการพัฒนา 3) วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ 4) สื่ออุปกรณ์ และ 5) คุณลักษณะที่จำเป็นของครู

รัตน บัวสนธิ์ (2554 : 31-32) นำเสนอว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบ 2 ส่วนสำคัญ คือ เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร โดยในการพัฒนาหลักสูตรนั้นจะต้องจัดทำทั้ง 2 ส่วนให้ครบถ้วน

ส่วนที่ 1 คือ เอกสารหลักสูตร ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

- 1.1 ปรัชญาหรือหลักการของหลักสูตร
- 1.2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- 1.3 เนื้อหาสาระ
- 1.4 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 1.5 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ส่วนที่ 2 คือ เอกสารประกอบหลักสูตร เป็นส่วนที่จะทำให้การนำหลักสูตรไปใช้เป็นไปอย่างมีทิศทางถูกต้องตามเจตนารมณ์ของการสร้างหลักสูตร นอกจากนั้นยังช่วยให้การใช้หลักสูตรสะดวกยิ่งขึ้น เอกสารประกอบหลักสูตรที่สำคัญและจำเป็น คือ คู่มือครูและแผนการใช้หลักสูตรหรือแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป คือ องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร ได้แก่ 1) ความสำคัญของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) เนื้อหาสาระของหลักสูตร 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 5) การวัดและประเมินผล

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

Tyler (1949 : 14-16 อ้างถึงใน ออมสิน จตุพร. 2560 : 21-22) กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เริ่มจากการกำหนดจุดมุ่งหมายชั่วคราวโดยอาศัยข้อมูลจากแหล่งกำเนิดที่จะเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ 3 แหล่ง คือ 1) การศึกษาจากสังคม 2) ผู้เรียน และ 3) ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา ข้อมูลที่ได้จากทั้ง 3 แหล่งนี้จะช่วยในการตั้งจุดมุ่งหมายชั่วคราว แต่จุดมุ่งหมายอาจมีมากเกินไป จึงควรพิจารณา

เลือกเฉพาะจุดมุ่งหมายที่สำคัญและสอดคล้องเพื่อนำไปเป็นหลักในการปฏิบัติต่อไป Tyler เสนอวิธีการเลือกจุดมุ่งหมายถาวรว่า ให้นำจุดมุ่งหมายชั่วคราวที่ไม่สำคัญและไม่สอดคล้องออกไป โดยพิจารณาจากหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ ปรัชญาการศึกษาและสังคม เมื่อพิจารณาแล้วจะได้จุดมุ่งหมายถาวรที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

ขั้นที่ 2 การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ในการวางโครงสร้างของหลักสูตร Tyler ตั้งคำถามว่า จะเลือกประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไร จึงจะช่วยให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เป็นวิธีการ (Means) ที่จะทำให้อบรมถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการไปถึง (Ends) หรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 3 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ในการจัดประสบการณ์ให้เป็นหน่วยจะต้องสำรวจความสัมพันธ์ทางด้านเวลาและด้านเนื้อหา โดยมีเกณฑ์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งความสัมพันธ์แบบแนวตั้ง (Vertical) และแนวนอน (Horizontal) ได้แก่ ความต่อเนื่อง (Continuity) การจัดช่วงลำดับ (Sequence) และการบูรณาการ (Integration) ดังนี้

1) ความต่อเนื่อง (Continuity) หมายถึง ความสัมพันธ์ในแนวตั้งของส่วนองค์ประกอบหลักของตัวหลักสูตรจากระดับหนึ่งไปยังอีกระดับหนึ่งที่สูงขึ้น เช่น ในวิทยาศาสตร์ ต้องเปิดโอกาสให้มีการฝึกทักษะในกิจกรรมและประสบการณ์บ่อย ๆ และต่อเนื่องกัน

2) การจัดช่วงลำดับ (Sequence) หมายถึง ความสัมพันธ์แนวตั้งของส่วนองค์ประกอบหลักของตัวหลักสูตรจากสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนไปสู่สิ่งที่เกิดขึ้นภายหลัง หรือจากสิ่งง่ายไปหาสิ่งที่ยากกว่า ดังนั้น การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้มีการเรียงลำดับก่อนหลังก็เพื่อให้เรียนเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

3) การบูรณาการ (Integration) หมายถึง ความสัมพันธ์กันในแนวนอนขององค์ประกอบหลักของตัวหลักสูตร จากเนื้อหาหัวข้อหนึ่งไปยังอีกหัวข้อหนึ่งของรายวิชา หรือจากรายวิชาหนึ่งไปยังรายวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน การจัดประสบการณ์จึงควรเป็นลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความคิดเห็นและได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกัน เนื้อหาที่เรียนเป็นการเพิ่มความสามารถทั้งหมดของผู้เรียนที่จะได้ใช้ประสบการณ์ได้ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ประสบการณ์การเรียนรู้จึงเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์แวดล้อม

ขั้นที่ 4 การประเมินผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายของแนวคิดในการจัดหลักสูตร ซึ่งเป็นขั้นที่ให้ผู้จัดทำหลักสูตรวางแผนจัดทำหลักสูตรว่าประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้นบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด

Taba (1962 : 12 อ้างถึงใน ออมสิน จตุพร. 2560 : 23) กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่เรียกว่า “Bottom-up Approach” หรือวิธีการจากล่างขึ้นบน ซึ่งแนวคิดของ Taba จะแตกต่างจาก Tyler ตรงที่ Taba เชื่อว่าผู้สอนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ส่วน Tyler มีแนวคิด Top-down คือ นักวิชาการด้านหลักสูตรเป็นผู้พัฒนาหลักสูตรแล้วให้ผู้สอนปฏิบัติตาม แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ Taba เป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) วินิจฉัยความต้องการ (Diagnosing Needs) เป็นการสำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม ผู้เรียน และชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้เกิดแนวความคิดใหม่ที่จะนำไปใช้ในการจัดทำหลักสูตร

2) กำหนดจุดมุ่งหมาย (Formulating Specific Objectives) หลังจากวินิจฉัยความต้องการของสังคม ผู้เรียน และชุมชนแล้วจะกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ชัดเจน โดยในขั้นนี้เป็นการนำวัตถุประสงค์ทั่วไปของสถานศึกษามาดำเนินการกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะของหลักสูตรที่ต้องการ

3) คัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ (Selecting and Organizing Contents) การเลือกเนื้อหาที่จะนำมาศึกษานั้นจะต้องตรงกับจุดมุ่งหมายที่กำหนด แล้วจะช่วยในการเลือกเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย วย ความสามารถของผู้เรียน รวมถึงความต่อเนื่อง และความยากง่ายของเนื้อหา

4) คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selecting and Organizing Learning Experiences) ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ และความต่อเนื่อง

5) กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล (Evaluating) ผู้ที่วางแผนหลักสูตรต้องประเมินว่าจุดมุ่งหมายใดบรรลุผลสำเร็จ โดยทั้งครูและผู้เรียนควรร่วมกันกำหนดวิธีการประเมินผล

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการคล้ายคลึงกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler มากกว่าของ Taba กล่าวคือ กระทรวงศึกษาธิการพัฒนาหลักสูตรโดยนักวิชาการด้านการศึกษาแล้วให้ผู้สอนปฏิบัติตามหลักสูตรที่พัฒนาแล้ว

2.2 สารมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

2.2.1 สารและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 2-3)

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา และพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

2.2.2 คุณภาพของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 5-7)

เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความสามารถ ดังนี้

1) อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะ ได้ถูกต้อง เข้าใจความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย จับใจความสำคัญและรายละเอียดของสิ่งที่อ่าน แสดงความคิดเห็นและข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และเขียนกรอบแนวคิด ผังความคิด ย่อความ เขียนรายงานจากสิ่งที่อ่านได้ วิเคราะห์ วิจัยอย่างมีเหตุผล ลำดับความอย่างมีขั้นตอน และความเป็นไปได้ของเรื่องที่อ่าน รวมทั้งประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน

2) เขียนสื่อสารด้วยลายมือที่อ่านง่ายชัดเจน ใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องเหมาะสมตามระดับภาษาเขียนคำขวัญ คำคม คำอวยพรในโอกาสต่างๆ โฆษณา คติพจน์ สุนทรพจน์ ชีวิตประวัติ อัตชีวประวัติและประสบการณ์ต่าง ๆ เขียนย่อความ จดหมายกิจธุระ แบบกรอกสมัคร

งาน เขียนวิเคราะห์ วิจารณ์ และแสดงความรู้ความคิดหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล ตลอดจนเขียน รายงานการศึกษาค้นคว้าและเขียนโครงการ

3) พุคแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจารณ์ ประเมินสิ่งที่ได้จากการฟัง และดู นำข้อคิดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวัน พุครายงานเรื่องหรือประเด็นที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้าอย่างเป็นระบบ มีศิลปะในการพูด พุคในโอกาสต่าง ๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และ พุคโน้มน้าวอย่างมีเหตุผลน่าเชื่อถือ รวมทั้งมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด

4) เข้าใจและใช้คำราชาศัพท์ คำบาลีสันสกฤต คำภาษาต่างประเทศอื่น ๆ คำทับศัพท์ และศัพท์บัญญัติในภาษาไทย วิเคราะห์ความแตกต่างในภาษาพูด ภาษาเขียน โครงสร้าง ของประโยครวม ประโยคซ้อน ลักษณะภาษาที่เป็นทางการ กึ่งทางการและไม่เป็นทางการ และ แต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสุภาพ กาพย์ และโคลงสี่สุภาพ

5) สรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน วิเคราะห์ตัวละครสำคัญ วิถีชีวิตไทย และคุณค่าที่ได้รับจากวรรณคดีวรรณกรรมและบทอาขยาน พร้อมทั้งสรุปความรู้ข้อคิด เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรจริง

เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความสามารถ ดังนี้

1) อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะ ได้ถูกต้อง เข้าใจ ดีความ แปลความ และขยายความเรื่องที่อ่านได้ วิเคราะห์ วิจารณ์เรื่องที่อ่าน แสดงความคิดเห็นโต้แย้งและเสนอความคิดใหม่จากการอ่านอย่างมีเหตุผล คาดคะเนเหตุการณ์จาก เรื่องที่อ่าน เขียนกรอบแนวคิด ผังความคิด บันทึกย่อความ และเขียนรายงานจากสิ่งที่อ่าน สังเคราะห์ ประเมินค่า และนำความรู้ความคิดจากการอ่านพัฒนาตน พัฒนาการเรียน และพัฒนา ความรู้ทางอาชีพ และนำความรู้ ความคิดไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต มีมารยาทและมีนิสัยรักการอ่าน

2) เขียนสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ โดยใช้ภาษาได้ถูกต้องตรงตาม วัตถุประสงค์ ย่อความจากสื่อที่มีรูปแบบและเนื้อหาที่หลากหลาย เรียงความแสดงแนวคิดเชิง สร้างสรรค์โดยใช้โวหารต่าง ๆ เขียนบันทึกรายงานการศึกษาค้นคว้าตามหลักการเขียนทางวิชาการ ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการอ้างอิง ผลงานงานของตนเองในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสารคดีและบันเทิงคดี รวมทั้งประเมินงานเขียนของผู้อื่นและนำมาพัฒนางานเขียนของตนเอง

3) ตั้งคำถามและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู มีวิจาร์ณญาณ ในการเลือกเรื่องที่ฟังและดู วิเคราะห์วัตถุประสงค์ แนวคิด การใช้ภาษา ความน่าเชื่อถือของเรื่องที่ ฟังและดู ประเมินสิ่งที่ฟังและดูแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต มีทักษะการพูดในโอกาส

ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้ภาษาที่ถูกต้อง พุดแสดงทรรศนะ ได้แย้ง โน้มน้าว และเสนอแนวคิดใหม่อย่างมีเหตุผล รวมทั้งมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด

4) เข้าใจธรรมชาติของภาษา อิทธิพลของภาษา และลักษณะของภาษาไทย ใช้คำและกลุ่มคำ สร้างประโยคได้ตรงตามวัตถุประสงค์ แต่งคำประพันธ์ประเภทกาพย์ โคลง ร่าย และฉันท์ ใช้ภาษาได้เหมาะสมกับกาลเทศะ และใช้คำราชาศัพท์และคำสุภาพได้อย่างถูกต้อง วิเคราะห์หลักการสร้างคำในภาษาไทย อิทธิพลของภาษาถิ่นและภาษาต่างประเทศในภาษาไทยและเข้าใจภาษาถิ่น วิเคราะห์และประเมินการใช้ภาษาจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

5) วิเคราะห์ วิจัยวรรณคดีและวรรณกรรมตามหลักการวิจารณ์ วรรณคดีเบื้องต้น รู้และเข้าใจลักษณะเด่นของวรรณคดี ภูมิปัญญาทางภาษา และวรรณกรรมพื้นบ้าน เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และวิถีไทย ประเมินคุณค่าด้านวรรณศิลป์ นำข้อคิดจากวรรณคดีและวรรณกรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

2.3.1 ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น

กรมวิชาการ (2540 : 16) ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และคุณภาพการดำรงชีวิตโดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่น

ฉันท ชาติทอง (2550) ให้ความหลักสูตรของหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการและความเป็นจริงของท้องถิ่นเนื่องจากหลักสูตรแกนกลางยังมีข้อบกพร่องบางประการ เช่น ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ และค่านิยมของผู้เรียนและชุมชน

กนกวรรณ งามฉวี (2554) ให้ความหลักสูตรของหลักสูตรท้องถิ่นว่า หมายถึง หลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นให้กับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องกับชุมชนหรือท้องถิ่น โดยมีชุมชนหรือท้องถิ่นเข้าร่วมพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งจัดให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และความต้องการของผู้คนในชุมชนนั้น ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ และภูมิปัญญา ตลอดจนการอยู่ร่วมกันในชุมชน ด้านเนื้อหาสาระให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

กิตติศักดิ์ คนแรงดี (2559) ให้ความหลักสูตรของหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า หลักสูตรท้องถิ่นเกิดจากการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่หรืออาจเกิดจากการนำหลักสูตรท้องถิ่นเดิมที่มีอยู่มา

ปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่น โดยจะต้องเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่ชุมชนเห็นคุณค่า ให้มีความสำคัญ และเป็นประโยชน์กับประชากรในชุมชน

กล่าวโดยสรุป คือ หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่จัดทำขึ้นเพื่อให้สอดคล้อง กับสภาพความเป็นอยู่และความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถ นำความรู้ไปใช้ได้ และเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น

2.4 การรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

2.4.1 ความหมายของการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

การรักความเป็นไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยใน การสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ผู้ที่รักความเป็นไทย จะมีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย มีความกตัญญูกตเวที ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารอย่างถูกต้องเหมาะสม

ภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทยและมีความกตัญญู กตเวที พฤติกรรมบ่งชี้ เช่น แต่งกายและมีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวทีต่อ ผู้มีพระคุณ ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย และชักชวน แนะนำให้ ผู้อื่นตามขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย

เห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม พฤติกรรมบ่งชี้ เช่น ใช้ภาษาไทยและเลขไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและชักชวน แนะนำให้ผู้อื่น เห็นคุณค่าของการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง

อนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาไทย พฤติกรรมบ่งชี้ เช่น นำภูมิปัญญาไทยมาใช้ให้ เหมาะสมในวิถีชีวิตร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทยและแนะนำ มีส่วนร่วมในการสืบทอด ภูมิปัญญาไทยการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่สืบไปจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากคนไทย ทุกคน ซึ่งมีหลายวิธีการด้วยกัน ดังนี้ การรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมต่าง ๆ จากคนในท้องถิ่น และ เอกสารที่ได้มีการบันทึกไว้ เพื่อนำมาศึกษา วิจัยให้เข้าใจถึงแก่นแท้ เอกลักษณ์ และคุณประโยชน์ ของวัฒนธรรมนั้นๆ ซึ่งจะช่วยให้คนรุ่นใหม่เกิดการยอมรับ และนำไปปรับใช้กับชีวิตยุคปัจจุบันได้ ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของประเพณีไทย โดยเฉพาะประเพณีในท้องถิ่น ให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึง เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นใจและสามารถปรับตัวเข้ากับเปลี่ยนแปลง จากวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เข้ามาได้การณรงค์เพื่อปลูกฝังจิตสำนึก ความรับผิดชอบในการอนุรักษ์

วัฒนธรรมให้กับคนไทยทุกคน เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมว่าเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน รวมทั้งภาคเอกชนต้องร่วมกันในการส่งเสริมสนับสนุน ประสานงาน การบริการความรู้ วิชาการ และทุนทรัพย์สำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมให้กับชุมชนส่งเสริมให้ ศิลปะวัฒนธรรมเป็นสื่อกลาง ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทั้งวัฒนธรรม ภายในประเทศ ระหว่างท้องถิ่นต่าง ๆ และระหว่างประเทศ ปลุกฝังทัศนคติว่าทุกคนมีหน้าที่ เสริมสร้าง พื้นฟู และการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติ ของชาติให้ทุกคนเกิดความเข้าใจว่า สิ่งเหล่านี้มีผลโดยตรงของความเป็นอยู่ของทุกคน สร้างศูนย์กลางในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานทางด้านวัฒนธรรม ด้วยระบบเครือข่าย สารสนเทศ เช่น เว็บไซต์ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และสามารถปรับเปลี่ยนให้ เหมาะสมกับวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นด้วย

2.4.2 แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้ให้ความสัมพันธ์ใน ประเด็นของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้เช่นเดียวกัน คือ

1. บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟู จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วม ในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่าง สมดุลและยั่งยืน

2. บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรมพิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

3. รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรม ให้เกิดความรู้คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้ สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของ ชาติ

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษา ศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมี สิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐซึ่งการจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นนี้
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย

5. เผยแพร่วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยของทุกท้องถิ่นไปให้ประชาชน
ไทยทั้งประเทศได้รับรู้กันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ เห็นคุณค่าและยอมรับ
วัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่ความรักและหวงแหนในวัฒนธรรมและ
ภูมิปัญญาไทย และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของกลุ่มชนทุกหมู่เหล่าภายในชาติ

6. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย
กับต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ

7. วางมาตรการให้หน่วยงานของรัฐและของเอกชน ที่ดำเนินงาน
ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ได้ประสานงานกันอย่างใกล้ชิด โดยการระดมสรรพกำลัง
ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมให้มั่นคงเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต
ของประชาชนตลอดจนร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม เพื่อให้วัฒนธรรมมีบทบาท
สนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปนัดดา พาณิชนพันธ์ (2563) ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง วัฒนธรรมไทยเบ็ญกลุ่ม
รายวิชาเพิ่มเติม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนองตำมิ่ง อำเภอพัฒนานิคม
จังหวัดลพบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนรู้เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางการเรียน และเพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง วัฒนธรรมไทยเบ็ญ กลุ่มรายวิชาเพิ่มเติม กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนองตำมิ่ง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรีภาคเรียนที่ 2
ปีการศึกษา 2561 จำนวน 36 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ
หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง วัฒนธรรมไทยเบ็ญ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ และ แบบวัดเจตคติ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน การทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง วัฒนธรรมไทยเบ็ญ
กลุ่มรายวิชาเพิ่มเติม ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 พื้นถิ่นไทยเบ็ญ หน่วยที่ 2
ภาษาไทยเบ็ญบ้านเรา หน่วยที่ 3 ภูมิปัญญาการจักสาน-ถักทอหน่วยที่ 4 วัฒนธรรมแข่งขัน
หน่วยที่ 5 ของกินถิ่นไทยเบ็ญ โดยมีค่าดัชนีประสิทธิภาพ $E1/E2 = 85.06/88.43$ การเปรียบเทียบ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ผลการสังเกต
พฤติกรรมการเรียนรู้และผลการศึกษาเจตคติอยู่ในระดับมากที่สุด

ณัฐยา ศิริสวัสดิ์ (2553) ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องศิลปกรรมวัฒนธรรมประเพณีบ้านท่าแร่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรและศึกษาผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ศิลปกรรมวัฒนธรรมประเพณีบ้านท่าแร่สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีวิธีการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร การประเมินผล และการปรับปรุงหลักสูตร ขั้นตอนการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ การศึกษานำร่องและการทดลองใช้หลักสูตรการศึกษานำร่องเป็นการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนเซนต์โยเซฟท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จำนวน 30 คน เพื่อศึกษาความเหมาะสมของการใช้หลักสูตรในสภาพจริง พบว่า ความเหมาะสมของการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมากหลังจากนั้นนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนท่าแร่วิทยา ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จำนวน 30 คน ใช้ระยะเวลาทดลอง 12 วัน ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวม 24 ชั่วโมง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า 1) หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรมวัฒนธรรมประเพณีบ้านท่าแร่มีประสิทธิภาพ 87.13 /88.17 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ได้กำหนดไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) คะแนนเฉลี่ยผลการเรียนรู้ด้านเจตคติเท่ากับ 4.18 อยู่ในระดับมากสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (3.50) 4) ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องศิลปกรรมวัฒนธรรมประเพณีบ้านท่าแร่ที่ประเมินโดยนักเรียนเท่ากับ 4.52 อยู่ในระดับมากที่สุด สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (3.50) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์และสามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จักรพันธ์ ชันอุละ (2558) ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ท้องถิ่นอำเภอแม่สาย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเวียงพาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ท้องถิ่นอำเภอแม่สาย เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ท้องถิ่นอำเภอแม่สาย เพื่อทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ท้องถิ่นอำเภอแม่สาย ต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเวียงพานและเพื่อประเมินผลของการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ท้องถิ่นอำเภอแม่สาย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเวียงพาน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นักเรียน 70 คน ผู้ปกครอง 70 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านเวียงพาน จำนวน 10 คนครูผู้สอน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนระดับ
 ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ขยายโอกาส) ในอำเภอแม่สายกลุ่มเครือข่ายการศึกษาแม่สาย-เวียงพางคำ
 จำนวน 10 คน รวมจำนวน 160 คน กลุ่มผู้ที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพและประเมินของหลักสูตร
 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารงานสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการศึกษานิเทศก์
 ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมจำนวน 10 คน และกลุ่มผู้
 ใช้หลักสูตรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 45 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียน
 บ้านเวียงพาน เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามความต้องการ
 ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การสนทนากลุ่มแบบประเมิน คุณภาพของหลักสูตร แผนการจัด
 การเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียนด้วย
 หลักสูตรท้องถิ่นวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และผลการ
 สนทนากลุ่ม ผลการศึกษา พบว่า หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องท้องถิ่นอำเภอแม่สาย กลุ่มสาระการเรียนรู้
 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบ้านเวียงพาน
 มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้
 และผลการเรียนรู้เหมาะสมกับผู้เรียนเพราะสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 พุทธศักราช 2551 และบริบทของโรงเรียน ส่วนของโครงสร้างเวลา เนื้อหา มีความถูกต้องเหมาะสม
 และเนื้อหาเน้นทักษะ กระบวนการ ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีการวัดผล
 และประเมินผลตามสภาพจริงส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ ศึกษาเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม
 ประเพณี ภูมิปัญญา และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจที่ดี เกิดการเรียนรู้ที่
 ยั่งยืน ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเอง หลักสูตร
 ท้องถิ่น เรื่อง ท้องถิ่นอำเภอแม่สาย มีความเหมาะสมมากที่สุด ผลการตรวจสอบคุณภาพของ
 หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ท้องถิ่นอำเภอแม่สาย อยู่ ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ความเหมาะสมของ
 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ท้องถิ่นอำเภอแม่สาย มีความเหมาะสมระดับมาก ประสิทธิภาพของ
 แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ 80.61/84.38 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ย
 หลังการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องท้องถิ่นอำเภอแม่สาย สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ
 ทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน ด้วยหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ท้องถิ่น
 อำเภอแม่สาย โดยภาพรวมในระดับมากที่สุด

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยการพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและสำรวจข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ 2) พัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้าง การรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

1.1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์

1.1.1 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งพิจารณาจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์

1.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่มีทั้งส่วนที่ตั้งคำถามไว้แล้วและส่วนที่ยังไม่ได้ตั้งคำถามไว้ โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์เพื่อค้นหาคำตอบที่ต้องการ

1.1.3 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

1.1.3.1 ศึกษาเอกสารข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์

1.1.3.2 กำหนดขอบเขตการสัมภาษณ์ข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์

1.1.3.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์

1.1.3.4 นำแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อคำถามแต่ละข้อ โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาของไพศาล วรคำ (2552 : 257) ดังนี้

คะแนน 1 ถ้าเห็นด้วยว่าแบบสัมภาษณ์สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าแบบสัมภาษณ์สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

คะแนน -1 ถ้าไม่เห็นด้วยว่าแบบสัมภาษณ์สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

1.1.3.5 พิจารณามีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไปมาสร้างแบบสัมภาษณ์และปรับปรุงข้อคำถามที่มีค่า IOC ไม่ถึง 0.6 ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.1.3.6 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมแล้ว
นำแบบสัมภาษณ์ไปใช้สัมภาษณ์ต่อไป

1.1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.1.4.1 เก็บรวบรวมข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์
โดยการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ

1.1.4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์
จากเอกสาร

1.1.4.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารมา
สังเคราะห์สร้างข้อสรุปเพื่อกำหนดขอบเขตและลำดับการประสบการณ์การเรียนรู้ ในการพัฒนา
หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ต่อไป

1.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์และเอกสาร
โดยนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกและจัดระบบข้อมูล การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์สรุป
อุปนัย แล้วเขียนบรรยายเป็นความเรียงข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการ รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

2.1 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของ ชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

การนำข้อมูลจากขั้นที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของ
ชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย มาวิเคราะห์และพัฒนาเป็นพัฒนา
หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณี
ไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ (ฉบับร่าง)

2.1.1 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลคือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ซึ่งพิจารณาจากบุคคลที่มี
ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์สอนในโรงเรียน

2.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้าง
การรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

2.1.3 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย

2.1.3.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นที่ 1 เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

2.1.3.2 พัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

2.1.3.3 พัฒนากลุ่มมือการใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

2.1.3.4 นำหลักสูตรและกลุ่มมือภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย ไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อคำถามแต่ละข้อ โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาของไพศาล วรคำ (2552 : 257) ดังนี้

คะแนน 1 ถ้าเห็นด้วยว่าหลักสูตรและกลุ่มมือภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าหลักสูตรและกลุ่มมือภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

คะแนน -1 ถ้าไม่เห็นด้วยว่าหลักสูตรและกลุ่มมือภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

2.1.3.5 พิจารณามีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไปมาสร้างหลักสูตรและกลุ่มมือภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย และปรับปรุงข้อคำถามที่มีค่า IOC ไม่ถึง 0.6 ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.1.3.6 นำหลักสูตรและกลุ่มมือภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย ที่ปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมแล้วนำหลักสูตรและกลุ่มมือภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยไปใช้ต่อไป

2.2 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

2.2.1 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลคือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ซึ่งพิจารณาจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์สอนในโรงเรียน

2.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.2.2.1 แบบประเมินเอกสารประกอบหลักสูตร

2.2.2.2 แบบทดสอบการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

2.2.2.3 แบบประเมินความพึงพอใจ

2.2.3 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือของแบบประเมินเอกสารประกอบหลักสูตร และแบบประเมินแบบประเมินความพึงพอใจมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

2.2.3.1 กำหนดจุดประสงค์ของการประเมิน

2.2.3.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมิน และกำหนดรูปแบบการประเมิน

2.2.3.3 สร้างแบบประเมินเป็นแบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ

2.2.3.4 นำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ที่มีต่อข้อคำถามแต่ละข้อ

2.2.3.5 พิจารณามีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไปเพื่อมาสร้างแบบประเมิน

2.2.3.6 นำแบบประเมินที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้ต่อไป

2.2.4 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือของแบบทดสอบ เรื่อง การรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

2.2.4.1 กำหนดจุดประสงค์ของแบบทดสอบ

2.2.4.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบ และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน

2.2.4.3 สร้างแบบทดสอบให้สอดคล้องกับเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ โดยสร้างแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ

2.2.4.4 นำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อคำถามแต่ละข้อ

2.2.4.5 นำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

2.2.4.6 นำแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแล้วสร้างเป็นฉบับจริง

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้าง การรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

3.1 การออกแบบการทดลองใช้หลักสูตร

3.1.1 แหล่งข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโคก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 1 ห้องเรียน

3.1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

การทดลองใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ที่ เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย ใช้ในการศึกษาการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยของ นักเรียนจำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประวัติศาสตร์ของเพชรบูรณ์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ตำนานและเรื่องเล่า

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เหตุการณ์สำคัญและบุคคลสำคัญ

โดยมีวิธีการดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรคือ การทดลองใช้หลักสูตร ภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยจำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ๆ ละ 2 ชั่วโมง โดยใช้ในเวลาของคาบเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ จำนวน 5 สัปดาห์ เมื่อจบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้าง การรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยจะมีการทดสอบหลังเรียนและให้ครูและนักเรียนประเมิน ความพึงพอใจที่มีต่อการใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษา วัฒนธรรมประเพณีไทย

3.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแบบทดสอบหลังเรียนและแบบประเมินความพึงพอใจของ ครูและนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษา วัฒนธรรมประเพณีไทยมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยเพื่อมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3.2 การใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

3.2.1 แหล่งข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนขนาดเล็กของจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเพชรบูรณ์วิทยา โรงเรียนเนินพิทยาคม โรงเรียนพัชรพิทยาคม

3.2.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

การใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย จังหวัดเพชรบูรณ์ ใช้ในการศึกษาการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยของนักเรียนจำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ได้แก่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประวัติศาสตร์ของเพชรบูรณ์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ตำนานและเรื่องเล่า

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เหตุการณ์สำคัญและบุคคลสำคัญ

โดยมีวิธีการดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรคือ การใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยจำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ ๆ ละ 2 ชั่วโมง โดยใช้ในเวลาของลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ จำนวน 5 สัปดาห์ เมื่อจบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยจะมีการทดสอบหลังเรียนและให้ครูและผู้เรียนประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

3.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแบบทดสอบหลังเรียนและแบบประเมินความพึงพอใจของครูและผู้เรียนที่มีต่อหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยมาวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้าง การรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

การประเมินหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษา
วัฒนธรรมประเพณีไทยที่พัฒนาขึ้นเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรตามจุดมุ่งหมายของ
หลักสูตรที่กำหนดไว้

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาและสำรวจข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์

4.2 ผลการพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์

4.2.1 ผลการพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

4.2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ และเอกสารประกอบหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

4.2.3 ผลการใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์

4.2.4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของครูและนักเรียนที่มีต่อภาพรวมของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์

4.1 ผลการศึกษาและสำรวจข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทำงานทางด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพชรบูรณ์ อีกทั้งเป็นชาวเพชรบูรณ์โดยกำเนิด โดยผู้วิจัยศึกษาและสัมภาษณ์ตามหัวข้อของแบบสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเป็นดังนี้

ข้อที่ 1 จังหวัดเพชรบูรณ์มีประวัติความเป็นมาอย่างไรบ้าง

จังหวัดเพชรบูรณ์เดิมน่าจะชื่อว่าเมือง “เพชบูรณ์” ตามที่ปรากฏในจารึกลานทองคำที่วัดมหาธาตุอันมีความหมายว่า เมืองแห่งพิชพรรณชัยยุทธ ภายหลังเปลี่ยนเป็น “เพชรบูรณ์” ดังปัจจุบันและกลายความหมายเป็นเมืองที่อุดมด้วยเพชร ภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบูรณ์ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย โดยมีลักษณะทางกายภาพเป็นที่ราบลุ่มแบบท้องกระทะที่มีเนินเขา ป่า และที่ราบสลับกัน และเป็นที่ลาดชันจากเหนือลงใต้ชันนากันไปทั้งสองข้างคล้ายรูปเกือกม้า มีแม่น้ำสายสำคัญ คือ แม่น้ำป่าสัก ส่งผลให้ดินอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูกและการเกษตร มีทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ จำนวนมาก และเอื้อต่อการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์

จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นเมืองเก่าราว 1,000 ปี สันนิษฐานว่าน่าจะสร้างขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกับเมืองพิมาย เมืองลพบุรี และเมืองจันทบุรี โดยหลักฐานที่ปรากฏ คือ ซากตัวเมืองและพระปรางค์ โดยตั้งเมืองบริเวณที่ราบ มีกำแพงดินสูง และคูเมืองล้อมรอบเมือง ภายในเมืองมีซากเทวสถาน รูปเทพารักษ์ รูปพระนารายณ์ และรูปยักษ์ที่สลักด้วยศิลาแลงซึ่งเหมือนกับเมืองพิมาย เมืองลพบุรี และเมืองจันทบุรี จึงเป็นหลักฐานที่ยืนยันว่าเมืองเพชรบูรณ์ถือกำเนิดร่วมสมัยกับเมืองเหล่านี้มากกว่า 1,000 ปี ราวปี พ.ศ. 2100 สมัยพระมหาธรรมราชาที่ครองกล่าวถึงเมืองเพชรบูรณ์ว่าพระยาละแวกซึ่งเป็นเจ้าแผ่นดินเขมรยกทัพทหารกว่า 30,000 นายเข้ามาทางเมืองนครนายก สมเด็จพระมหาธรรมราชาเกรงว่าจะตั้งรับทัพของพระยาละแวกไม่ได้ เพราะไพร่พลถูกพระเจ้าหงสาวดีกวาดต้อนไป พระองค์จึงให้ขุนเทพอรชุนจัดเตรียมเรือพระที่นั่งและเรือประทับเพื่อเสด็จไปเมืองสองแคว (เมืองพิษณุโลก) ให้พันศัทรุ ขณะนั้นพระเพชรรัตน์เจ้าเมืองเพชรบูรณ์มีความผิดถูกปลดจากตำแหน่งและมีข่าวลือว่า พระเพชรรัตน์โกรธแค้นแล้วซ่อนศุมกองโจรเพื่อดักปล้นกองทัพหลวง สมเด็จพระมหาธรรมราชาทรงได้ยินข่าวลือนั้นจึงไม่เสด็จไปเมืองสองแคว และตีทัพของพระยาละแวกจนแตกพ่ายไป

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้จัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลโดยรวมหัวเมืองต่าง ๆ เข้าเป็นมณฑล หนึ่งในนั้น คือ มณฑลเพชรบูรณ์ สมุหเทศาภิบาลอำเภอหล่มสักได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดหล่มสัก ต่อมาปี พ.ศ. 2447 มณฑลเพชรบูรณ์

ถูกรวมให้ไปขึ้นกับมณฑลพิษณุโลก แต่ในปี พ.ศ. 2450 ได้รับการแต่งตั้งเป็นมณฑลเพชรบูรณ์อีกครั้ง

ปี พ.ศ. 2485–2486 เป็นช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 จอมพล ป. พิบูลสงครามซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นวางแผนจะย้ายเมืองหลวงจากกรุงเทพมหานครมาอยู่ที่เพชรบูรณ์ เนื่องจากกรุงเทพมหานครถูกทิ้งระเบิดอย่างหนัก และเพชรบูรณ์เป็นเมืองที่มีชัยภูมิเหมาะสมเพราะมีภูเขาล้อมรอบ เส้นทางคมนาคมมีเพียงทางเดียว ตั้งอยู่กลางประเทศ เป็นศูนย์กลางของภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง อีกทั้งยังสามารถตั้งเป็นฐานทัพกลับไว้ต่อสู้กับข้าศึกได้ ดังนั้น จังหวัดเพชรบูรณ์จึงกลายเป็น “นครบาลเพชรบูรณ์” โดยจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ดำเนินการร่างพระราชกำหนดจัดระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาคจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นนครบาลเพชรบูรณ์ เกณฑ์คนมาสร้างเมืองจาก 29 จังหวัดนับแสนคน แต่เนื่องด้วยผู้คนเจ็บป่วยและเสียชีวิตด้วยไข้มาลาเรียจำนวนมาก จึงให้ราษฎรอพยพมาตั้งหลักแหล่งและทำมาหากิน โดยจัดสรรที่ทำกินทางตะวันออกของแม่น้ำป่าสักและให้ทุนตั้งต้นพอสมควร รวมทั้งย้ายสถานที่ราชการต่าง ๆ มาตั้งที่เพชรบูรณ์ นอกจากนี้ จอมพล ป. พิบูลสงครามยังได้วางผังเมืองไว้ 2 จุดหลัก คือ 1) อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ และ 2) อำเภอหล่มสักและอำเภอหล่มเก่า โดยกำหนดให้หน่วยงานราชการต่าง ๆ กระจายตัวอยู่ทั่วจังหวัด ไม่กระจุกตัวรวมกันเหมือนอย่างที่กรุงเทพมหานคร และให้ พ.ต. ล้อมบุรกรรมโกวิท เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง อีกทั้งให้ พ.อ. ช่วง เซวงศักดิ์สงคราม รองนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ดูแลทั้งหมดแทนนายกรัฐมนตรี ซึ่งหน่วยงานราชการที่สำคัญต่าง ๆ ย้ายมาตั้งที่เพชรบูรณ์ดังนี้

กระทรวงการคลัง	ตั้งที่ถ้ำฤๅษี ตำบลบึงน้ำเต้า อำเภอหล่มสัก
กระทรวงมหาดไทย	ตั้งที่ตำบลบึงคล้า อำเภอหล่มสัก
กระทรวงเกษตร	ตั้งที่บ้านน้ำคำ ตำบลบึงคล้า อำเภอหล่มสัก
กระทรวงศึกษาธิการ	ตั้งที่บ้านหนองแสม ตำบลบึงคล้า อำเภอหล่มสัก
กระทรวงยุติธรรม	ตั้งที่บ้านห้วยลาน ตำบลน้ำซุน อำเภอหล่มสัก
กระทรวงอุตสาหกรรม	ตั้งที่บ้านดิว อำเภอหล่มสัก
กระทรวงกลาโหม	ตั้งที่บ้านปาม่วง ตำบลท่าพล อำเภอเมืองฯ
กระทรวงสาธารณสุข	ตั้งที่บ้านวังทอง ตำบลท่าพล อำเภอเมืองฯ
สำนักนายกรัฐมนตรีและสภารัฐบาล	ตั้งที่น้ำตกห้วยใหญ่
ทำเนียบบ้านสุขใจ (บ้านพักจอมพล ป. พิบูลสงคราม)	ติดแม่น้ำป่าสัก
ทำเนียบสามัคคีชัย	ตั้งที่เขารัง
ทำเนียบที่บ้านน้ำก่อใหญ่	ใช้เป็นที่พักแรม

บ้านบัญชาการสำนักนายกรัฐมนตรีที่อำเภอบึงสามพัน

โรงเรียนนายร้อย จปร. ตั้งที่บ้านป่าแดง ตำบลป่าเลา อำเภอเมืองฯ

ค่ายทหารพิบูลศักดิ์ ตั้งที่ตำบลหนองไขว่ อำเภอหล่มสัก

กองทัพอากาศ ตั้งที่บ้านสักหลง อำเภอหล่มสัก

กรมโยธาธิการ ตั้งที่บ้านยาวิ อำเภอเมืองฯ

กรมไปรษณีย์ กรมทาง และกรมขนส่ง ตั้งที่บ้านท่าพล อำเภอเมืองฯ

สร้างกรมยุทธโยธา คลังแสง โรงงานช่างแสง กรมพลธิการ กรมเสนาธิการ ทหารบกกรมยุทธศึกษา กรมเสนาธิการทหารบก กรมเชื้อเพลิง และกองชลประทานที่ทำหน้าที่ สร้างทำนบกั้นน้ำ เขื่อน เขื่อนฝาย บำรุงรักษาน้ำให้สะอาดและให้มีน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค ตลอดทั้งปี ด้วยการลอกห้วยป่าแดง ห้วยน้ำก้อ สร้างทำนบกั้นน้ำฝายห้วยท่าพล ห้วยน้ำขุน ลำห้วยนา ลำน้ำพุงที่หินสาว อำเภอหล่มเก่า และกักน้ำที่หนองนารี นอกจากจะย้ายหน่วยงาน ราชการต่าง ๆ ที่สำคัญแล้ว จอมพล ป. พิบูลสงครามยังมีดำริให้สร้างถนนชัยวิบูลจากอำเภอ ชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ผ่านอำเภอวิเชียรบุรีมาบรรจบกับถนนสายตะพานหิน-เพชรบูรณ์ที่วังชมภู ถนนสายหลักเพชรบูรณ์ ตั้งแต่เชิงเขาวังชมภูจนถึงค่ายทหารบ้านหินสาว อำเภอหล่มเก่า และ สร้างทางรถไฟจากอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มายังจังหวัดเพชรบูรณ์จนถึงจังหวัดเลยเพื่อให้ การคมนาคมสัญจรได้สะดวกมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังให้ติดตั้งเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้า โทรศัพท์ โทรเลขทั้งในเมืองและหน่วยราชการ อีกทั้งให้สร้างโรงภาพยนตร์ ไทยเพ็ชรบุรุษ สโมสรรัตนโกสินทร์ โรงมหรสพ โรงแรมตลาดสด (ตลาดเพชรบูรณ์ ตลาดวังชมภู และตลาดหล่มสัก) สำหรับข้าราชการที่เดินทางมาราชการ และโรงพิมพ์ทุกประเภท เพื่อว่า กรุงเทพมหานครถูกโจมตีทางอากาศแล้วจะไม่สามารถติดต่อสื่อสารหรือทำงานได้ โดยตั้งโรงพิมพ์ หนังสือราชการที่บ้านป่าแดง โรงพิมพ์ธนบัตรที่หนองน่ายัง โรงเลื่อยของกรมยุทธโยธาที่วังชมภู และโรงพยาบาลที่ร่องแคน้อย (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ในปัจจุบัน)

นอกจากการย้ายเมืองหลวงแล้ว รัฐบาลยังมีปฏิบัติการลับที่ไว้นสิ่งมีค่าต่าง ๆ ของ บ้านเมืองมาไว้ในที่ที่ปลอดภัยจากสงคราม หนึ่งในทรัพย์สินที่มีค่าของประเทศที่ขนย้ายมาด้วยนั้น คือ “พระแก้วมรกต” หรือพระพุทธรูปหามณีรัตนปฏิมากร ซึ่งเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของ ประเทศไทยโดยนำมาเก็บซ่อนไว้ที่ถ้ำฤๅษี ตำบลบึงน้ำเต้า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ แต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลงในปี พ.ศ. 2488 สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณ วงศ์มีพระบัญชาให้หลวงปู่จันทร์ศรี จันททีโป หรือพระอุดมญาณ โมลีทำพิธีอัญเชิญพระแก้วมรกต กลับกรุงเทพฯ ทางรถยนต์ของทหาร

การวางแผนย้ายเมืองหลวงมายังจังหวัดเพชรบูรณ์ต้องสิ้นสุดลง เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2487 คณะรัฐบาลนำโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เสนอพระราชกำหนดระเบียบราชการบริหารนครบาลเพชรบูรณ์ฯ พ.ศ. 2487 ต่อสภาผู้แทนราษฎร ผลคือ สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่อนุมัติด้วยคะแนนเสียง 48 ต่อ 36 เสียง ด้วยเหตุผลว่า “เพชรบูรณ์เป็นแดนกันดาร ภูมิประเทศเป็นป่าเขา และมีไข้ชุกชุม เมื่อเริ่มสร้างเมืองนั้น ผู้ที่ถูกเกณฑ์ไปทำงานล้มตายลงนับเป็นพัน ๆ คน ” แต่อย่างไรก็ดี ชาวเพชรบูรณ์ก็รู้สึกภาคภูมิใจที่ครั้งหนึ่งในหน้าประวัติศาสตร์ชาติไทย “จังหวัดเพชรบูรณ์” เคยได้รับการยกฐานะให้เป็นเมืองหลวงของประเทศ

เดิมจังหวัดเพชรบูรณ์นั้นมี 5 อำเภอ คือ 1) อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ 2) อำเภอหล่มสัก 3) อำเภอวิเชียรบุรี 4) อำเภอหล่มเก่า 5) อำเภอชนแดน และอีก 1 กิ่งอำเภอ คือ กิ่งอำเภอหนองไผ่ ซึ่งขึ้นกับอำเภอวิเชียรบุรี รวมถึงมี 55 ตำบลและ 425 หมู่บ้าน แต่ต่อมาในปี พ.ศ. 2495 รัฐบาลออกพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจังหวัด ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงคือ จังหวัดจะมีฐานะเป็นนิติบุคคล อำนาจการบริหารในจังหวัดเป็นของผู้ว่าราชการจังหวัดและคณะที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการจังหวัด และในปี พ.ศ. 2515 คณะปฏิวัติปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับที่ 218 ลงวันที่ 24 กันยายน 2515 ส่งผลให้จังหวัดเพชรบูรณ์เปลี่ยนแปลงเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มเติมอีก 3 อำเภอ กล่าวคือ มี 8 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ 2) อำเภอหล่มสัก 3) อำเภอหล่มเก่า 4) อำเภอวิเชียรบุรี 5) อำเภอชนแดน 6) อำเภอหนองไผ่ (มีประกาศยกฐานะกิ่งอำเภอหนองไผ่เป็นอำเภอหนองไผ่ เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2506) 7) อำเภอศรีเทพ (มีประกาศยกฐานะเป็นอำเภอศรีเทพ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2519) 8) อำเภอบึงสามพัน (มีประกาศยกฐานะเป็นอำเภอบึงสามพัน เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2522) และเพิ่มเติมอีก 3 กิ่งอำเภอ คือ 1) กิ่งอำเภอน้ำหนาว 2) กิ่งอำเภอวังโป่ง และ 3) กิ่งอำเภอเขาค้อ

ปัจจุบันเมืองเพชรบูรณ์หรือ “จังหวัดเพชรบูรณ์” แบ่งเขตการปกครองเป็น 11 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ 2) อำเภอชนแดน 3) อำเภอหล่มสัก 4) อำเภอหล่มเก่า 5) อำเภอวิเชียรบุรี 6) อำเภอศรีเทพ 7) อำเภอหนองไผ่ 8) อำเภอบึงสามพัน 9) อำเภอวังโป่ง 10) อำเภอน้ำหนาว และ 11) อำเภอเขาค้อ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนล่างที่มีแนวเขตติดต่อกับระหว่างภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง ประมาณเส้นรุ้งที่ 16 องศาเหนือกับเส้นแวงที่ 101 องศาตะวันออก มีพื้นที่ประมาณ 12,668.416 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,917,760 ไร่ ส่วนที่กว้างที่สุดของจังหวัดจากด้านตะวันออกถึงด้านตะวันตก กว้าง 55 กิโลเมตร ส่วนที่ยาวที่สุดวัดจากเหนือสุดจนถึงใต้สุด ยาว 296 กิโลเมตร และสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 114 เมตร โดยอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศ 349 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 21 โดยจังหวัดเพชรบูรณ์มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดเลย
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดลพบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่นและชัยภูมิ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดพิษณุโลก นครสวรรค์ และพิจิตร

อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ (Amphoe Mueang Phetchabun) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงกล่าวถึงเมืองเพชรบูรณ์ในหนังสือสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพและงานทางปกครองของพระองค์ว่า อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นเมืองโบราณ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยสุโขทัย เมืองมีป้อมปราการต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเมืองหน้าด่าน โดยเอาลำน้ำสักไว้กลางเมืองคล้ายกับเมืองพิษณุโลก แล้วสร้างป้อมปราการนาบทั้งสองฝั่งแม่น้ำ อำเภอเมืองเพชรบูรณ์เดิมเคยขึ้นกับมณฑลพิษณุโลก ต่อมาปี พ.ศ. 2442 ตั้งเป็นมณฑลเพชรบูรณ์ แต่ปี พ.ศ. 2447 ก็กลับไปขึ้นกับมณฑลพิษณุโลกอีกครั้ง อีก 3 ปีต่อมา คือปี พ.ศ. 2450 ตั้งเป็นมณฑลเพชรบูรณ์เป็นครั้งที่ 2 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2458 จึงกลับไปขึ้นกับมณฑลพิษณุโลกตามเดิม ต่อมาทางการยกเลิกมณฑล เมืองเพชรบูรณ์จึงมีฐานะเป็นจังหวัดเหมือนกับจังหวัดอื่น ๆ กระทั่งสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2486 รัฐบาลมีดำริจะย้ายที่ทำการของรัฐบาลมาตั้งที่เมืองเพชรบูรณ์ เมืองเพชรบูรณ์จึงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น “นครบาลเพชรบูรณ์” แต่เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลง รัฐสภาไม่เห็นชอบให้ย้ายมาที่เมืองเพชรบูรณ์ เมืองเพชรบูรณ์จึงกลับไปมีฐานะเป็นจังหวัดดังเดิมจนถึงปัจจุบัน

อำเภอชนแดน (Amphoe Chon Daen) นั้นเดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร โดยมีภูเขาน้ำพุกั้นอาณาเขตเหตุที่ชื่อว่า “ชนแดน” เนื่องจากชาวบ้านอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานและทำมาหากินระหว่างเขตแดนมากขึ้น จึงเรียกว่า “หมู่บ้านชนแดน” ต่อมาทางการพิจารณาให้จัดตั้งเป็นตำบล โดยให้เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ปี พ.ศ. 2460 ตำบลชนแดนได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอชนแดน เนื่องจากอยู่ห่างไกลจากอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ค่อนข้างมากและตรวจตราไม่ทั่วถึง ทั้งนี้รวมตำบลวังโป่ง (ในขณะนั้น) ตำบลคงขุย ตำบลท่าข้าม และอำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตรเป็น 4 ตำบลของกิ่งอำเภอชนแดนด้วย ต่อมาประชากรหนาแน่นขึ้นทางการจึงยกฐานะกิ่งอำเภอชนแดนขึ้นเป็นอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามพระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2499

อำเภอหล่มสัก (Amphoe Lom Sak) นั้นเชื่อกันว่าเป็นเมืองของพ่อขุนผาเมืองที่เรียกว่า “เมืองราด” ในสมัยสุโขทัย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่า อำเภอหล่มสักน่าจะตั้งขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

(รัชกาลที่ 3) จากการสอบถามคนเก่าแก่ของเมืองหล่ม (อำเภอหล่มเก่า) และเมืองหล่มสัก ประกอบกับหลักฐานทางเอกสารราชการได้ความว่า เจ้าเมืองหล่มเก่า คือ พระยาสุริยวงษา (คง) ตั้งเมืองใหม่ใกล้แม่น้ำสัก โดยครองเมืองนานอยู่ประมาณ 20 ปีก็ถึงแก่กรรม รัชกาลที่ 3 จึงมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปลัด (เทศ) ซึ่งเป็นบุตรของพระยาสุริยวงษา (คง) เป็นพระยาสุริยวงษามหาภักดีเดชา (เทศ) เป็นเจ้าเมืองต่อ ครองเมืองได้อยู่ประมาณ 40 ปีก็ถึงแก่กรรม พระยาสุริยวงษามหาภักดีเดชา (เทศ) มีบุตรชายคนโต คือ พระประเสริฐสุริยศักดิ์ (นามเดิม มลิ) เป็นปลัดเมืองเลยและได้รับพระราชทานนามสกุลว่า "สุวรรณภา" จึงมีลูกหลานนามสกุลนี้อยู่ที่หล่มสักหลายคน หลังจากพระยาสุริยวงษามหาภักดีเดชา (เทศ) ถึงแก่กรรม เจ้าเมืองหล่มสักก็ว่างอยู่จนเมืองเพชรบูรณ์ได้ตั้งเป็นมณฑลเพชรบูรณ์ในปี พ.ศ. 2442 จึงมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เมืองหล่มสักซึ่งเดิมเคยขึ้นกับมณฑลอูรมาขึ้นกับมณฑลเพชรบูรณ์และมีผู้ว่าราชการเมืองหล่มสัก กระทั่งเมืองหล่มสักถูกลดฐานะเหลือเพียงฐานะเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเพชรบูรณ์และชื่อว่า "อำเภอวัดป่า" แต่ต่อมา มีพระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2481 ให้เปลี่ยนชื่ออำเภอวัดป่าเป็นอำเภอหล่มสัก จนถึงปัจจุบัน

อำเภอหล่มเก่า (Amphoe Lom Kao) นั้นเดิมเรียกว่า "เมืองลม" หรือ "เมืองลุ่ม" หรือ "เมืองหล่ม" ปรากฏในหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชว่า เมืองหล่มไม่ใช่เมืองที่ทางการตั้งขึ้น แต่เป็นเมืองที่ประชาชนร่วมกันสร้างขึ้นมา สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพและขุนวิจิตรมาตราสันนิษฐานไว้ในหนังสือหลักไทย ฉบับขุนวิจิตรมาตราว่า เดิมพื้นที่บริเวณนี้เป็นที่อยู่อาศัยของชนเผ่าพื้นเมืองเรียกว่า “ชาวลัวะ” ต่อมา มีชาวเมืองศรีสัตนาหุด (เวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) และชาวเมืองเชียงทอง (หลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) อพยพเพื่อลี้ภัยสงครามและมาหาแหล่งทำกิน เนื่องจากบริเวณนี้เป็นที่ราบลุ่ม ล้อมรอบด้วยเทือกเขา มีลำน้ำพุงไหลผ่านเหมาะแก่การทำการเกษตร และจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นที่บ้านหนองจี่ควาย (ปัจจุบัน คือ บ้านหินกลิ้ง) และสถาปนาผู้นำการอพยพให้เป็นเจ้าเมือง เรียกว่า “อุปฮาด” ตามแบบอย่างในภาษาของชาวเมืองศรีสัตนาหุด โดยอุปฮาดคนแรก คือ อุปฮาดเจ้าปู่เฒ่า อุปฮาดเจ้าปู่เฒ่าสร้างคุ้มวัง (ที่อยู่อาศัย) และวัดคู่เมือง คือ วัดหินกลิ้ง (ปัจจุบัน คือ วัดศรีมงคล) ขึ้นทางฝั่งตะวันตกของลำน้ำพุง แต่ต่อมาเจ้าคุก (อุปฮาดเจ้าอนตาย เนื่องจากเสียชีวิตขณะนอนหลับ) ย้ายคุ้มวังมาตั้งฝั่งตะวันออกของแม่น้ำพุง สันนิษฐานว่า คือ พื้นที่ระหว่างวัดตาลกับวัดกู่แก้ว เมื่อปี พ.ศ. 2370 เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ (สมัยนั้นเวียงจันทน์เป็นประเทศราชของประเทศไทย) โดยเจ้าอนุวงศ์ส่งเจ้าราชวงศ์ให้คุมทัพมายึดเมืองหล่ม อุปฮาดของเมืองหล่มในขณะนั้นมีกำลังน้อยจึงต้องยอมสวามิภักดิ์เข้าร่วมเป็นกบฏกับเจ้าราชวงศ์ เมื่อทางกรุงเทพฯ ทราบข่าวจึงส่งพระยาอภัยภูธรและพระยาพิชัยคุมทัพมา

ที่เมืองหล่ม เมื่อมาถึงมีชายไทยคนหนึ่งชื่อว่า “นายคง” อาสาพาทัพเพื่อติดตามทัพของเจ้าราชวงศ์ติดตามได้ทันที่เมืองอุดรธานี และสำเร็จโทษอุปฮาด ทำให้ตำแหน่งอุปฮาดเมืองหล่มว่างลงตั้งแต่นั้นมา เมื่อปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ได้สำเร็จ ทางกรุงเทพฯ จึงปูนบำเหน็จความดีความชอบให้นายคงเป็นอุปฮาดเจ้าเมืองหล่ม มีบรรดาศักดิ์เป็น “พระยาสุริยวงศาสงครามรามภักดีวิริยกรมพาหนะ” ครั้งหนึ่ง พระยาสุริยวงศาฯ เดินทางกลับจากกรุงเทพฯ มาตามลำน้ำสักจากสระบุรี ก่อนถึงเมืองหล่มผ่านหมู่บ้านหนึ่งชื่อว่า “บ้านท่ากกโพธิ์” เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าบริเวณนี้อุดมสมบูรณ์และชัยภูมิที่ดีจึงย้ายเมืองหล่มมาสร้างขึ้นใหม่ที่สร้างคุ่มวังที่สวนฝ้ายตาโปร่งแหล่งและเรียกเมืองใหม่นี้ว่า “เมืองหล่มสัก” เนื่องจากตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำแควป่าสัก ส่วนคุ่มวังเก่าเปลี่ยนเป็นวัดกลาง (ปัจจุบัน คือ วัดศรีชุมังค์) และเรียกเมืองเก่าว่า “เมืองหล่มเก่า”

อำเภอวิเชียรบุรี (Amphoe Wichian Bur) เดิมชื่อว่า “เมืองศรีเทพ” สมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาแห่งกรุงศรีอยุธยากรุงศรีอยุธยาอ่อนกำลังลงจากการทำศึกแพ้กรุงหงสาวดี พระยาละแวก เจ้ากรุงกัมพูชาให้ทศโยธายกกองทัพมาทางเมืองนครราชสีมาขึ้นมาตีหัวเมืองทางทิศตะวันออก ขณะนั้นสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จฯ ลงมาเฝ้าพระบิดาที่กรุงศรีอยุธยาจึงโปรดฯ ให้พระศรีธมมอรัญกับพระยาชัยบุรี เจ้าเมืองชัยบาลยกทัพไปที่เมืองชัยบาลตีกองทัพกัมพูชาพ่ายไป ต่อมาสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานนามเมืองใหม่ว่า “เมืองวิเชียรบุรี” และรวมเมืองชัยบาลและเมืองบัวชุมให้ขึ้นกับเมืองวิเชียรบุรี เมื่อตั้งมณฑลเพชรบูรณ์ เมืองวิเชียรบุรีถูกลดฐานะเหลือเพียงฐานะเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเพชรบูรณ์และเปลี่ยนชื่อเป็น “อำเภอท่าโรง” ตามพระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2482 สันนิษฐานว่ามาจากคำว่า “ท่าลง” คือ ท่าลงเรือแม่น้ำสัก แต่ต่อมาในปี พ.ศ. 2487 กลับมาใช้ชื่อ “วิเชียรบุรี” ซึ่งหมายถึงเขาแก้วหรือเขาศรีธมมอรัญอันเป็นภูเขาสำคัญของอำเภอมานถึงปัจจุบัน

อำเภอศรีเทพ (Amphoe Si Thep) นั้นเดิมเป็นเมืองศรีเทพ เมื่อกว่า 1,000 ปีที่แล้ว มีชื่อว่า “เมืองอภัยสาลี” อยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรขอม เป็นเมืองใหญ่ที่มีเนื้อที่ประมาณ 2,000 ไร่ มีความเจริญรุ่งเรืองมาก อำเภอศรีเทพเดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ต่อมาปี พ.ศ. 2513 ได้รับการยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอศรีเทพ และในปี พ.ศ. 2519 ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอศรีเทพจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันอำเภอศรีเทพเป็นที่ตั้งของ “อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ” ที่แสดงให้เห็นซากโบราณสถานอายุกว่า 1,000 ปีที่สำคัญ เช่น คูน้ำล้อมรอบเมือง พระปรางค์ 2 องค์ คือ ปรางค์พี่และปรางค์น้อง สระน้ำจำนวนมาก มีสระที่สำคัญ คือ สระแก้วและสระขวัญ และครั้งหนึ่งเคยนำน้ำจากสองสระนี้ไปร่วมใช้ในงานพระราชพิธี ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาด้วย

อำเภอหนองไผ่ (Amphoe Nong Phai) อำเภอหนองไผ่นั้นเดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอวิเชียรบุรี พอถึงปี พ.ศ. 2504 ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอหนองไผ่ มี 3 ตำบล คือ ตำบลกองมูล ตำบลกันจู้ และตำบลบ้านโกชน์ ต่อมาทางการประกาศโอนให้ตำบลท่าแดง ตำบลหนองไผ่ และตำบลนาเจ็ดยิงของอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ไปขึ้นกับกิ่งอำเภอหนองไผ่ และเมื่อปี พ.ศ. 2505 โอนกิ่งอำเภอหนองไผ่ให้ไปขึ้นกับอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ กระทั่งปี พ.ศ. 2506 จึงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอหนองไผ่จนถึงปัจจุบัน แต่ในปี พ.ศ. 2518 กระทรวงมหาดไทยให้ตำบลซับสมอทอด ตำบลซับไม้แดง ตำบลกันจู้ และตำบลหนองแจงไปขึ้นกับอำเภอบึงสามพัน

อำเภอบึงสามพัน (Amphoe Bueng Sam Phan) สมัยก่อนประชาชนทั่วไปจะรู้จักและคุ้นเคยกับชื่อ “ซับสมอทอด” จนอาจเข้าใจไปว่าบริเวณนั้นเรียกว่า “อำเภอซับสมอทอด” แต่อันที่จริง บริเวณที่เรียกซับสมอทอดนั้นเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอบึงสามพัน เหตุที่ทางการตั้งชื่อว่า “บึงสามพัน” เนื่องจากมีบึงน้ำเก่าแก่ขนาด 332 ไร่ มีน้ำไหลตลอดทั้งปีให้ประชาชนได้อุปโภคและบริโภค ลักษณะของบึงสามพันเป็นลำคลองยาวประมาณ 3 กิโลเมตร บางตอนมีตลิ่งสูงชัน คล้ายมีผู้ขุดขึ้นมา มีเรื่องเล่าว่าบึงน้ำนี้เป็นบึงศักดิ์สิทธิ์ มีเรือสำเภาและค้อนทองจมอยู่ก้นบึง เมื่อถึงวันโกน วันพระ ชาวบ้านจะได้ยินเสียงเพลงปี่พาทย์ดังมาจากบึงนี้ ในสมัยลพบุรี (เมื่อประมาณ 600 ปีที่แล้ว) ชาวละว้า (มอญ) เรืองอำนาจแล้วได้ค้นพบลายแทงว่ามีเรือสำเภาและค้อนทอง จึงนำคนกว่า 3,000 คนมาช่วยกันขุดบึงเพื่อค้นหาสมบัติ ขุดอยู่นานแต่ก็ไม่พบ วันหนึ่งในฤดูแล้งเกิดอาเพศฝนตกหนักน้ำท่วมฉับพลัน ผู้คนหนีไม่ทันจมน้ำเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก เหลือเพียง 3 คนที่รอดชีวิตมาได้ บึงนี้จึงได้รับการขนานนามว่า “บึงสามพัน” เป็นต้นมา และทางการจึงใช้ชื่อนี้ในการตั้งชื่ออำเภอ เดิมอำเภอบึงสามพันเคยเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอวิเชียรบุรี ต่อมาเกิดอำเภอหนองไผ่ขึ้น บึงสามพันจึงไปขึ้นกับอำเภอหนองไผ่ และได้รับการยกฐานะให้เป็นกิ่งอำเภอบึงสามพันเมื่อปี พ.ศ. 2518 เมื่อแรกตั้งกิ่งอำเภอนั้นเช่าห้องแถวเอกชนเป็นสำนักงานชั่วคราว แต่มีนายภูมิชัย อุณสวัสดิ์พงษ์ อุทิศที่ดินให้ทางการประมาณ 40 ไร่ เพื่อสร้างที่ว่าการกิ่งอำเภอและบ้านพักข้าราชการ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2522 กิ่งอำเภอบึงสามพันได้ยกฐานะเป็นอำเภอบึงสามพันจนถึงปัจจุบัน

อำเภอวังโป่ง (Amphoe Wang Pong) เดิมเป็นพื้นที่ป่าดงห่ามไกลความเจริญ แต่อุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์ป่านานาชนิด ไม่มีผู้คนพักอาศัย มีเพียงกลุ่มนายพรานเข้าไปล่าสัตว์ในสมัยเวียงจันทน์แตกทัพ นายสุตจินดาซึ่งเป็นแม่ทัพกวาดต้อนเชลย ได้แก่ ลาว (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) พม่า (เมียนมาร์) และเขมร (กัมพูชา) ให้ไปรวมกันที่หมู่บ้านแถวตำบลนาขม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีหลวงโยธานิเทศเป็นผู้ดูแลเมื่ออาศัยอยู่ที่นี่ คนเหล่านี้ไม่มีพื้นที่ทำกิน หลวงโยธานิเทศจึงติดต่อกับพรานป่าชื่อนายประดิษฐ์เป็นคน

บ้านยางหัวลม ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งรู้จักพื้นที่บริเวณวังโป่งเป็นอย่างดี นายประดิษฐ์บอกว่าพื้นที่บริเวณวังโป่งเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์มาก แต่อยู่ห่างไกลจากมณฑลเพชรบูรณ์ หลวงโยธานิเทศจึงแจ้งให้ทราบและสอบถามความสมัครใจ ผู้คนจำนวนหนึ่งสมัครใจรวมตัวกันไปตั้งรกรากใหม่เป็นหมู่บ้านชื่อว่า “บ้านดินโป่ง” ต่อมาเปลี่ยนคำว่า “ดิน” เป็นคำว่า “วัง” แทน จึงกลายเป็น “บ้านวังโป่ง” จนถึงทุกวันนี้ ต่อมาย่านวังโป่งได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น “ตำบลวังโป่ง” ขึ้นกับอำเภอมังทอง จังหวัดพิษณุโลก แต่ในปี พ.ศ. 2460 ทางราชการยกฐานะกิ่งอำเภอชนแดนขึ้นเป็นอำเภอชนแดน แล้วโอนย้ายตำบลวังโป่งให้ไปขึ้นกับอำเภอชนแดน หลังจากนั้นตำบลวังโป่งก็เจริญขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีถนนเป็นเส้นทางสัญจร มีตลาด โรงมหรสพ และไฟฟ้า ต่อมากระทรวงมหาดไทยยกฐานะให้ตำบลวังโป่งขึ้นเป็นกิ่งอำเภอมังโป่งในปี พ.ศ. 2516 จนกระทั่งต่อมาในปี พ.ศ. 2533 กิ่งอำเภอมังโป่งได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอมังโป่งจนถึงปัจจุบัน

อำเภอน้ำหนาว (Amphoe Nam Nao) เดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ต่อมาทางการเห็นว่าบริเวณน้ำหนาวเป็นที่ห่างไกล ดินชายแดน และทุรกันดาร เจ้าหน้าที่รัฐตรวจตราและสอดส่องไม่ทั่วถึง ประกอบกับมีผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ซึ่งป้องกันและปราบปรามได้ยาก และมีชาวบ้านรวมกลุ่มกันพอสมควรจึงได้จัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอน้ำหนาวขึ้นในปี พ.ศ. 2521 จนกระทั่งต่อมากิ่งอำเภอน้ำหนาวได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอน้ำหนาวจนถึงปัจจุบัน

อำเภอเขาค้อ (Amphoe Khao Kho) เมื่อปี พ.ศ. 2508 มีกลุ่มผู้มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ขัดแย้งกับรัฐบาล (คอมมิวนิสต์) บริเวณพื้นที่รอยต่อของ 3 จังหวัด คือ จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดเลย โดยกลุ่มคอมมิวนิสต์นี้ใช้พื้นที่บริเวณ "เขาค้อ" เป็นศูนย์กลาง เนื่องจากเป็นป่าเขา รัฐบาลเข้ามาปราบปรามได้ยาก กองทัพบกจึงมอบหมายให้กองทัพภาคที่ 3 รับผิดชอบปราบปรามกลุ่มคอมมิวนิสต์ที่สนามบินอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2511 (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร ที่ 33 (พตท.)) ทั้งสองฝ่ายต่อสู้กันรวมทั้งสิ้น 12 ครั้ง พอถึงปี พ.ศ. 2514-2515 ทางกรมเริ่มสร้างถนนแยกจากถนนพิษณุโลก - หล่มสักตรงบริเวณกิโลเมตรที่ 100 บ้านแคมป์สนไปยังบ้านเล้าลือ ต่อมาปี พ.ศ. 2517 ทางกรมสร้างถนนจากบ้านนาจั่วถึงบ้านสะเดาพวงอีกสายหนึ่งเพื่อหวังลดความขัดแย้งกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ แต่ไม่เป็นผล ทางกลุ่มคอมมิวนิสต์ต่อต้านอย่างรุนแรงจนทั้งสองฝ่ายเสียหายอย่างหนัก ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมกองรบพิเศษค่ายสุฤษีเสนา จังหวัดพิษณุโลก ทรงมีพระราชดำริให้นำพื้นที่สองข้างทางมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน มิใช่เพียงเฉพาะทหาร กองทัพภาคที่ 3 จึงจัดตั้ง “หมู่บ้านยุทธศาสตร์พัฒนาขึ้น” ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระบรม

ชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวนหนึ่งเพื่อเป็นทุนในการดำเนินงาน โดยตั้ง “กองอำนวยการโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำเจ้า” ซึ่งมีงานหลัก คือ สร้างถนนลาดยางทุ่งสมอ-เขาค้อ ฝึกรอบรมและติดอาวุธราษฎรอาสาสมัคร จัดที่ดินทำกิน และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรให้กับราษฎร และเริ่มดำเนินงานวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2520 ต่อมากระทรวงมหาดไทยเล็งเห็นความสำคัญขอบพื้นที่บริเวณเขาค้อ จึงออกประกาศจัดตั้ง “กิ่งอำเภอเขาค้อ” ขึ้น ลงวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2527 ขึ้นกับอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์จนกระทั่งปี พ.ศ. 2534 กิ่งอำเภอเขาค้อจึงได้ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอเขาค้อจนถึงปัจจุบัน เหตุที่ตั้งชื่อว่า “เขาค้อ” เนื่องจากบริเวณเขาค้อเป็นภูเขาและมีต้นค้อมาก และอีกประการหนึ่ง คือ ต้องการสวดศิวิกรรมของพลเรือน ทหาร และตำรวจที่เสียสละชีวิตเพื่อกวาดล้างกลุ่มคอมมิวนิสต์

ข้อที่ 2 ขาดพันธุ์ของชาวเพชรบูรณ์มีอะไรบ้าง

ขาดพันธุ์ของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ค่อนข้างหลากหลาย เนื่องจากจังหวัดเพชรบูรณ์มีทำเลที่ตั้งติดกับหลายภูมิภาค ทั้งทางภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งมีชาวหลวงพระบางจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาว ชาวลัวะ และชาวไทภูเขาเข้ามาตั้งรกรากอีกด้วย

2.1 กลุ่มชาติพันธุ์ของชาวเพชรบูรณ์

ขาดพันธุ์ของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์สามารถจำแนกได้เป็น 5 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

2.1.1 กลุ่มชาติพันธุ์ของหล่มสักและหล่มเก่า เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สืบเชื้อสายมาจากเมืองหลวงพระบางและเวียงจันทน์ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน

2.1.2 กลุ่มชาติพันธุ์เพชรบูรณ์ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากจังหวัดใกล้เคียงของภาคกลาง เช่น จังหวัดลพบุรี พิษณุโลก

2.1.3 กลุ่มชาติพันธุ์เพชรบูรณ์ตอนล่าง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น จังหวัดเลย ชัยภูมิ

2.1.4 กลุ่มชาติพันธุ์ชาวนนหรือชะบน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สืบเชื้อสายมาจากลัวะ ตั้งรกรากอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำป่าสัก เช่น บ้านน้ำเลา บ้านห้วยไคร้ บ้านท่าด้วง ในอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ เหตุที่เรียกว่าชาวนนหรือชะบนเนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์นี้จะตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่สูง

2.1.5 กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทภูเขา เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ประกอบด้วยชนชาติต่าง ๆ เช่น ม้ง ลีซอ เย้า มูเซอ และอื่น ๆ กระจายอยู่ตามอำเภอเขาค้อ น้ำหนาว และหล่มเก่า โดยบ้านเข็กน้อยในอำเภอเขาค้อเป็นหมู่บ้านของม้งที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

2.2 กลุ่มชาติพันธุ์ของชาวเพชรบูรณ์ในแต่ละอำเภอ

2.2.1 อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 71 เป็นคนท้องถิ่น อีกร้อยละ 16 เป็นผู้ที่อพยพมาจากอำเภอหล่มสักและหล่มเก่า และประมาณร้อยละ 13 อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่อพยพมาจากภาคเหนือประมาณร้อยละ 8-9 จะมาจากจังหวัดพิจิตร น่าน ลำปาง นครสวรรค์ และผู้ที่อพยพมาจากภาคกลางประมาณร้อยละ 4-5 จะมาจากจังหวัดสระบุรี ปราจีนบุรี สิงห์บุรี และลพบุรี

2.2.2 อำเภอชนแดน ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 51 อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่อพยพมาจากภาคเหนือจะมาจากจังหวัดพิจิตรมากที่สุด รองลงมาคือจังหวัดนครสวรรค์ ผู้ที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมาจากจังหวัดเลยมากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดชัยภูมิ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด นครพนม และผู้ที่อพยพมาจากภาคกลางจะมาจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สระบุรี สิงห์บุรี ปทุมธานี และลพบุรี ส่วนประชากรที่เหลือเป็นคนท้องถิ่นและผู้ที่ย้ายมาจากอำเภอหล่มสัก เมือง และวังโป่ง

2.2.3 อำเภอหล่มสัก ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 91 เป็นคนท้องถิ่นที่สืบเชื้อสายมาจากชาวหลวงพระบางและเวียงจันทน์ และอพยพมาจากอำเภอหล่มเก่าและอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนประชากรอีกร้อยละ 9 เป็นผู้ที่ย้ายมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่อพยพมาจากภาคกลางจะมาจากจังหวัดนครปฐม ลพบุรี ปราจีนบุรี อ่างทอง และผู้ที่อพยพมาจากภาคเหนือจะมาจากจังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร และพะเยา

2.2.4 อำเภอหล่มเก่า ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 94 เป็นคนท้องถิ่นที่สืบเชื้อสายมาจากชาวหลวงพระบางและเวียงจันทน์ และอพยพมาจากอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนประชากรอีกร้อยละ 6 เป็นผู้ที่ย้ายมาจากจังหวัดอื่น คือ จังหวัดพิจิตรและน่าน

2.2.5 อำเภอวิเชียรบุรี อำเภอวิเชียรบุรีเป็นอำเภอที่มีชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ประชากรท้องถิ่นมีเพียงร้อยละ 25 ส่วนประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 75 อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมาจากจังหวัดนครราชสีมามากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดชัยภูมิ อุบลราชธานี สุรินทร์ ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่น และผู้ที่อพยพมาจากภาคกลางจะมาจากจังหวัดลพบุรีมากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดสิงห์บุรี ชัยนาท สุพรรณบุรี สระบุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง และนครนายก

2.2.6 อำเภอศรีเทพ ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 64 อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมาจากจังหวัดนครราชสีมามากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดชัยภูมิ ร้อยเอ็ด ยโสธร สุรินทร์ ขอนแก่น มหาสารคาม ผู้ที่อพยพมาจากภาคกลางจะมาจากจังหวัดลพบุรีมากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดชัยนาท สระบุรี สุพรรณบุรี สิงห์บุรี พระนครศรีอยุธยา และผู้ที่อพยพมาจากภาคเหนือจะมาจากจังหวัดกำแพงเพชร

2.2.7 อำเภอหนองไผ่ ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 54 อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมาจากจังหวัดชัยภูมิ ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี ยโสธร นครราชสีมา อุตรดิตถ์ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม เลย ผู้ที่อพยพมาจากภาคกลางจะมาจากจังหวัดลพบุรีมากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดสิงห์บุรี ชัยนาท สุพรรณบุรี สระบุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง นครนายก และผู้ที่อพยพมาจากภาคเหนือจะมาจากจังหวัดนครสวรรค์มากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดน่านและพิจิตร ส่วนประชากรที่เหลือเป็นคนท้องถิ่น

2.2.8 อำเภอบึงสามพัน ประชากรท้องถิ่นของอำเภอบึงสามพันมีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น ประชากรส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 90 อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่อพยพมาจากภาคเหนือประมาณร้อยละ 48 จะมาจากจังหวัดนครสวรรค์มากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดพิจิตร ผู้ที่อพยพมาจากภาคกลางประมาณร้อยละ 31 จะมาจากจังหวัดชัยนาท สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี ลพบุรี อ่างทอง สมุทรปราการ และผู้ที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือประมาณร้อยละ 11 จะมาจากจังหวัดนครราชสีมา ร้อยเอ็ด ขอนแก่น สุรินทร์ และยโสธร

2.2.9 อำเภอวังโป่ง อำเภอวังโป่งเคยเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอชนแดน ดังนั้น จึงมีประชากรท้องถิ่นที่เป็นชาวอำเภอแดนประมาณร้อยละ 44 แต่ประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอร้อยละ 56 อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่อพยพมาจากภาคเหนือจะมาจากจังหวัดพิจิตรมากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดนครสวรรค์ อุดรดิตถ์ ผู้ที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมาจากจังหวัดเลยมากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดอุดรธานี ร้อยเอ็ด ชัยภูมิ และผู้ที่อพยพมาจากภาคกลางจะมาจากจังหวัดสระบุรี และลพบุรี

2.2.10 อำเภอน้ำหนาว อำเภอน้ำหนาวเคยเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอหล่มเก่า ดังนั้น ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 68 เป็นคนท้องถิ่นที่เป็นชาวอำเภอหล่มเก่า ส่วนประชากรอีกร้อยละ 32 เป็นผู้ที่อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดเลย ขอนแก่น ยโสธร อุบลราชธานี และชัยภูมิ

2.2.11 อำเภอเขาค้อ ประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 70 เป็นผู้ที่อพยพมาจากอำเภอหล่มสัก หล่มเก่า และเมือง ส่วนประกรอีกประมาณร้อยละ 30 เป็นผู้ที่อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่อพยพมาจากภาคเหนือจะมาจากจังหวัดพิษณุโลก อุทัยธานี พิจิตร น่าน และผู้ที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมาจากอุบลราชธานี เลย มหาสารคาม ชัยภูมิ และมุกดาหาร

จะเห็นได้ว่า ชาติพันธุ์ที่เป็นประชากรท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบูรณ์จะอาศัยอยู่ในอำเภอหล่มสัก หล่มเก่า น้ำหนาว เขาค้อ แลเมือง ส่วนชาติพันธุ์ที่เป็นประชากรต่างถิ่นจะอพยพและอาศัยอยู่ในอำเภอ ชนแดน วังโป่ง วิเชียรบุรี บึงสามพัน หนองไผ่ และศรีเทพ

ข้อที่ 3 ภาษาของชาวเพชรบูรณ์มีอะไรบ้าง

3.1 กลุ่มภาษาของชาวเพชรบูรณ์

ภาษาของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์มีมากกว่า 40 สำเนียงภาษาตามชาติพันธุ์ที่หลากหลาย หากจำแนกแนวนโยบายการใช้ภาษาของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ จะสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่มีแนวนโยบายใช้ภาษาหล่มและกลุ่มที่มีแนวนโยบายใช้ภาษาไทยถิ่นกลาง ดังนี้

1) กลุ่มที่มีแนวนโยบายใช้ภาษาหล่ม คือ กลุ่มที่ใช้คำศัพท์ของภาษาไทยถิ่นอีสาน เนื่องจากผู้ที่ใช้ภาษากลุ่มนี้เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอหล่มสัก หล่มเก่า เขาค้อ และน้ำหนาว ซึ่งแต่เดิมสืบเชื้อสายมาจากชาวหลวงพระบางและเวียงจันทน์

2) กลุ่มที่มีแนวนโยบายใช้ภาษาไทยถิ่นกลาง คือ กลุ่มที่อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ เข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเพชรบูรณ์ตามอำเภอเมือง ชนแดน วังโป่ง วิเชียรบุรี บึงสามพัน หนองไผ่ และศรีเทพ โดยมากจะอพยพมาจากจังหวัดที่ตั้งอยู่ติดกัน เช่น จังหวัดลพบุรี สระบุรี พิจิตร กำแพงเพชร นครสวรรค์ นครราชสีมา ซึ่งจังหวัดเหล่านี้ใช้ภาษาไทยถิ่นกลางเป็นหลัก

3.2 ตัวอย่างภาษาถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

ชาวจังหวัดเพชรบูรณ์มีสำเนียงภาษาอันเป็นอัตลักษณ์หลายสำเนียงภาษา เช่น ภาษาหล่มหรือภาษาไทยหล่มที่คล้ายคลึงกับภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาสะเดียงที่เป็นภาษาเก่าแก่ของชาวอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาษานาตะกรุดของชาวอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ และภาษาชาวนหรือชะบนของชาวอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ที่สืบเชื้อสายมาจากลาว

ภาษานาตะกรุด เป็นภาษาที่พูดกันอยู่ที่บ้านนาตะกรุด อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้คนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านนาตะกรุดค่อนข้างหลากหลาย โดยส่วนมากเป็นคนอีสานและมีคนไทยเชื้อสายเขมรจากจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อยู่ใกล้กับประเทศกัมพูชา

ตัวอย่างคำศัพท์ของภาษานาตะกรุด เช่น

กะปิ้ง	หมายถึง	ถังน้ำ
กะเตง	หมายถึง	อาการกระโดดขาเดียว
กระเดียด	หมายถึง	ใช้สะโพกและมือถือของหนักไว้ข้างเอว
ชะหยึด	หมายถึง	กลัว (มักใช้กับความสูง)
ขอเค็ง	หมายถึง	ขอบ้าง
แขงขน	หมายถึง	ชนลูก
โห่งย	หมายถึง	ล้มลง หรือตั้งของไว้แล้วของล้มลง
จ่น	หมายถึง	งานมาก
โจ้งเล็ง	หมายถึง	รสชาติของอาหารไม่เข้มข้น
เฉด	หมายถึง	คำที่ใช้ไล่สุนัข
ซ้อกแซ็ก	หมายถึง	แอบรู้ แอบเห็น
เค้	หมายถึง	คำลงท้ายของประโยคบอกเล่า
ค่าว	หมายถึง	การบอกซ้ำเพื่อแสดงความแน่นอน
ตะกุง	หมายถึง	การทอดคอดจากด้านหลัง
ยืมแป๊ะแห่ว	หมายถึง	ยืมแรง

ตัวอย่างคำศัพท์ของภาษาสะเดียง

บ่ได้ทำ (ไม่ได้ทำ)	บ่	หมายถึง	1) ไม่ (การปฏิเสธ) เช่น บ่ไป (ไม่ไป),
			2) ไหม (คำลงท้ายการถาม) เช่น กินข้าวบ่
(กินข้าวไหม)			
กินยานะ)	เต้	หมายถึง	การยืนยัน เช่น แท้ๆ เต้ (จริง ๆ นะ)
	เต๋อ	หมายถึง	การเน้นย้ำ เช่น อย่าลืมหินยาเต๋อ (อย่าลืมหินยานะ)
เค็งสะ (แบ่งขนมให้น้องบ้างสิ)	เค็ง	หมายถึง	บ้าง (การร้องขอ) เช่น แบ่งขนมให้น้อง
	แน่ว	หมายถึง	นะสิ เช่น บ่ตั้งใจเรียนก็สอบตกแน่ว
(ไม่ตั้งใจเรียนก็สอบตกนะสิ)	จ๊ก	หมายถึง	ไม่รู้ ไม่เห็น เช่น ถาม : ใครเอาขนมมาวางไว้

ตอบ : จ๊ก

มากกว่า	แก่	หมายถึง	สรรพนามบุรุษที่ 2 และ 3 เรียกคนที่มีอายุ
ไอ้เณรหยิบของให้ยายหน่อย	เณร	หมายถึง	สรรพนามบุรุษที่ 2 และ 3 เรียกเด็กผู้ชาย เช่น
(ฉันอยากกินข้าวเหนียวมะม่วง)	เอง	หมายถึง	ฉัน เช่น เองอยากกินข้าวเหนียวมะม่วง
	เปอ	หมายถึง	บวม เช่น ถูกขุ้งกัดเปอไปหมด
	อ๋ม	หมายถึง	อบอ้าว ไม่ถ่ายเท เช่น อากาศวันนี้อ๋มจ้ง
เค็ง (ยกแกงหม้อนี้ลงให้หน่อย)	ปง	หมายถึง	ยกของร้อนลงจากเตา เช่น ปงแกงหม้อนี้ให้
	กู๋	หมายถึง	เก็บ เช่น ฝนกำลังจะตกแล้ว ช่วยกู๋ผ้าหน่อย
	อะร่า	หมายถึง	อะไร
	ทำไม	หมายถึง	ทำไม
	ไปง่า	หมายถึง	ไปไหน
ตัวอย่างคำศัพท์ของภาษาปาดง			
ถั่วเสวย	หมายถึง	ฝักกระเจี๊ยบ	
กะโป๊ะ	หมายถึง	กะลามะพร้าว	
หัวซีไค้	หมายถึง	หัวตะไคร้	
หมักน้อย	หมายถึง	บวบ	
หมักลิปุ่น	หมายถึง	ฝรั่ง	
เกือกโบก	หมายถึง	รองเท้าบูต	

ข้อที่ 4 วิธีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์มีลักษณะเป็นอย่างไร

วิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์เป็นวิถีชีวิตของเกษตรกรที่เรียบง่ายและเน้นธรรมชาติ

4.1 อาชีพของชาวเพชรบูรณ์

อาชีพหลักของชาวเพชรบูรณ์ คือ เกษตรกร เพาะปลูกต่าง ๆ เช่น มะขาม ข้าวโพด อ้อย ต้นลาน และยาสูบชั้นดีที่มีชื่อเสียงมากในอดีต เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิต ชาวเพชรบูรณ์จะใช้ใบลานมัดผลผลิตทางการเกษตรต่าง ๆ เพื่อไปค้าขายยังต่างเมือง นอกจากนี้ยังส่งใบลานไปขายที่พระนครศรีอยุธยาเพื่อใช้สำหรับงานสานต่าง ๆ โดยล่องไปตามแม่น้ำป่าสัก

4.2 อาหารการกินของชาวเพชรบูรณ์

อาหารการกินของชาวเพชรบูรณ์เป็นการผสมผสานกันระหว่าง 3 ภูมิภาค คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทั้งอาหารคาว อาหารหวาน และอาหารว่าง ดังนี้

4.2.1 อาหารคาว มีลักษณะเป็นแกง ต้ม หมก ปิ้ง ย่าง ชั่ว ชุบ ลาบ น้ำพริก และแจ่ว รสชาติจะนิยมเค็มและเผ็ด ไม่นิยมใช้มะนาวเพื่อปรุงรสเปรี้ยว แต่ใช้มะเขือเทศ มะขามเปียก หรือใบส้มแทน และไม่นิยมใช้กะทิหรือน้ำมัน หน้าดาและสีส่นของอาหารอาจไม่สวยงามนัก แต่เน้นวัตถุดิบสดใหม่จากธรรมชาติ และกรรมวิธีที่เรียบง่ายและเป็นธรรมชาติ

4.2.2 อาหารหวาน จำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

- แกงบวด เช่น พักทอง เผือก มันเทศ มันข้าวกำ มันไข่ม้วนสำปะหลัง กลอย กล้วย ถั่วดำ ถั่วแดง

- กวน เช่น ข้าวโพด กล้วย พักทอง เผือก พัก กระจ่างสารท

- หมก เช่น ขนมหิวน ขนมหล้วย ขนมหักทอง ขนมหเผือก ข้าวต้มหัวหงอก ขนมหแดงไทย ข้าวต้มมัด

- นึ่ง เช่น พักทอง กล้วยน้ำว้า กลอย รับประทานกับมะพร้าวทึนทึกขูดฝอย น้ำตาล และเกลือ

- เปียก เช่น ข้าวโพดเปียก สาเกเปียก ลูกเดือยเปียก ข้าวเหนียวเปียก เต้าส่วน

- ปิ้งย่าง เช่น ข้าวเหนียวปิ้ง กล้วยปิ้ง ข้าวหลาม

4.2.3 อาหารว่าง เช่น ข้าวจี ข้าวเหนียวชุบไข่ปิ้งหรือทอด เมี่ยงหัวทูน เมี่ยงกลัวยดิบ เมี่ยงกะหล่ำ

นอกจากนี้ ชาวเพชรบูรณ์ยังนิยมบริโภคอาหารจากธรรมชาติตามฤดูกาล และอีกทั้งการถนอมอาหารต่าง ๆ ทั้งผัก ผลไม้ และเนื้อสัตว์เพื่อให้บริโภคได้นาน ดังนี้ ถั่วร้อนจะมีผักผลไม้อ่อน เช่น ยอดกะทกรก ผักกะทอน ผักหวาน ผักแพว ผักไถ นำมารับประทานกับน้ำพริกปลาร้า ไข่แกง หรือแกงส้มลาบ ถั่วฝนจะมีหน่อไม้ ดอกโสน เห็ดต่าง ๆ นำมาทำเป็นแกง ต้ม หมก ชุบ ถั่วหนาวจะมีผักผลไม้หรือยอดอ่อน เช่น ขนุนอ่อน พักอ่อน มะรุม ผักติ้ว สะเดา ดอกแค ดอกผักตบ นำมาทำเป็นแกง หรือนึ่งรับประทานกับน้ำพริก และเนื้อสัตว์ เช่น ปูนา (มีมากกว่าถั่วอื่น ๆ) มักนำมาทำเป็นซี่ปู้ มีหอยขม หนุณา ปลาตะเพียน ปลากด ปลาเนื้ออ่อน ปลานวลจันทร์ กุ้งฝอย ไช้ผดแดง เป็นต้น

การถนอมอาหาร ชาวเพชรบูรณ์จะนิยมดองผัก เช่น ผักเอี่ยน ผักกุ่ม หน่อไม้ จิง ส่วนผลไม้ เช่น มะขามแขกม มะขามกวน มะขามกลุก ทอफीมะขาม น้ำมะขาม น้ำเสาวรส และเนื้อสัตว์ เช่น ปลาต้ม ปลาร้า ปลาเกลือกึ่งจ่อม แหนม ไส้กรอกเปรี้ยว เนื้อเค็ม

4.2.4 อาหารที่ขึ้นชื่อของจังหวัดเพชรบูรณ์

- ไก่ย่างวิเชียรบุรี เมื่อนึกถึงอาหารขึ้นชื่อหรืออาหารอร่อยของ จังหวัดเพชรบูรณ์ คนส่วนใหญ่มักจะนึกถึง “ไก่ย่างวิเชียรบุรี” เป็นลำดับแรก ๆ เนื่องจากมีผู้นำ ไก่ย่างวิเชียรบุรีไปขายตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศจึงเป็นที่รู้จักของคนส่วนใหญ่ ไก่ย่างวิเชียรบุรี เป็นอาหารอันโด่งดังที่ต้องลิ้มลอง 1 ใน 7 ของอาหารต้องชิมเมื่อมาถึงจังหวัดเพชรบูรณ์ ขายอยู่ที่ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ไก่ย่างวิเชียรบุรีตามแบบฉบับดั้งเดิมจะต้องเป็น ไก่ย่างทั้งตัวที่มี ปีกและขาไก่ครบทุกส่วนเหตุที่ไก่ย่างวิเชียรบุรีอร่อยจนมีชื่อเสียงนั้นเป็นเพราะไก่ที่ย่างด้วย สมุนไพรต่าง ๆ มีกลิ่นหอม หนังไก่กรอบแต่เนื้อข้างในนุ่ม โดยผู้ที่ริเริ่มขายไก่ย่างวิเชียรบุรีเป็น เจ้าแรกนั้น คือ ไก่ย่างตาแป๊ะ หรือนายทรวง ซึ่งจ่าย เป็นชายชาวจีนที่มาตั้งรกรากอยู่ที่อำเภอ วิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งเดิมนายทรวงปลูกผักขาย แต่ต่อมาเปลี่ยนมาเลี้ยงไก่ แล้วนำไก่มาขาย ต่อ ยอดเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

- ลิ้มกลืนนางั่ว “ลิ้มกลืนนางั่ว” เป็น 1 ใน 7 รายการอาหารที่ ต้องชิมเมื่อมาจังหวัดเพชรบูรณ์ ลักษณะของขนมลิ้มกลืนคล้ายกับขนมตะโก้ ด้านบนราดด้วยกะทิ ส่วนด้านล่างจะนิ่มและนุ่มกว่าขนมตะโก้ เพราะทำจากแป้งข้าวเหนียว ขนมลิ้มกลืนมีจำหน่ายให้ได้ รับประทานกันที่ตำบลนางั่ว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

- ปลาเผาป่าแดง “ปลาเผาป่าแดง” เป็น 1 ใน 7 รายการอาหารที่ ต้องชิมเมื่อมาจังหวัดเพชรบูรณ์ จุดเริ่มต้นของปลาเผาป่าแดงเกิดจากที่คนเพชรบูรณ์ไปเที่ยว พักผ่อนที่อ่างเก็บน้ำป่าแดง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ แล้วรับประทานปลานิลขนาดใหญ่ สดใหม่ เนื้อหวานจากอ่างเก็บน้ำป่าแดงมาเผากับกะหล่ำปลี ผักชี จิง และมะเขือเทศทานคู่กับ น้ำจิ้มรสจัดจ้านเข้มข้น ชมทิวทัศน์บรรยากาศของอ่างเก็บน้ำไปทานปลาเผาไป ปัจจุบันบริเวณ อ่างเก็บน้ำไม่มีร้านอาหารที่จำหน่ายปลาเผาป่าแดงแล้ว แต่ในอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ยังมีร้านอาหาร หลายร้านที่ยังคงอนุรักษ์และจำหน่ายปลาเผาป่าแดงอยู่

- ปิ้งไก่ข้าวเบือ “ปิ้งไก่ข้าวเบือ” เป็นอาหารเก่าแก่ดั้งเดิมของชาวบ้าน บุ่งน้ำเต้า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ในอดีตนั้นคนขายจะนำไปขายให้ผู้โดยสารบนรถประจำ ทางสาย เพชรฯ-หล่ม ที่แวะจอดริมถนนบริเวณบุงน้ำเต้า และขายร่วมกับข้าวหลามสูตรของ บุงน้ำเต้าซึ่งนิยมกินด้วยกัน การทำปิ้งไก่ข้าวเบือ เริ่มจากนำข้าวเหนียวที่ยังเป็นข้าวสารไปแช่น้ำ แล้วนำมาตำจนละเอียดเรียกว่า “ข้าวเบือ” จากนั้นนำมาผสมกับกะทิและเครื่องแกงสูตรเฉพาะ

เมื่อผสมเข้ากันดีแล้วนำข้าวเปลือกที่ผสมแล้วมาทาเคลือบกับไถ่ที่ตัดเป็นชิ้นยาว ๆ ซึ่งจะแยกเป็นส่วน เนื้ออก ปีก สะโพก และส่วนอื่น ๆ นำไปหมักกับไม้ไผ่เหลา ปิ้งจนสุกส่งกลิ่นหอม เมื่อปิ้งจนสุก ข้าวเปลือกที่มีเครื่องแกงจะเปลี่ยนเป็นสีส้มนำรับประทานซึ่งปิ้งไถ่ข้าวเปลือกนั้นเป็นอีก 1 รายการอาหารที่ต้องชิมเมื่อมาถึงจังหวัดเพชรบูรณ์

- ลาบเป็ดหล่มสัก “ลาบเป็ดหล่มสัก” เป็น ของเป็ดนุ่ม ไม่มีกลิ่นสาบรสชาติจัดจ้าน โรยหน้าด้วยหอมใน 7 รายการอาหารที่ต้องชิมเมื่อมาจังหวัดเพชรบูรณ์ ลักษณะอาจจะคล้ายกับลาบเป็ดทั่วไป แต่ความพิเศษของลาบเป็ดที่อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ คือ เนื้อและหนังเจียว และบางร้านอาจมีหนังไก่ทอดหรือแคปหมูด้วย รับประทานกับข้าวเหนียวและผักดิบ เช่น ถั่วฝักยาว กะหล่ำปลี โหระพา สะระแหน่

- ข้าวหลามพญาลิ้มแกง ข้าวหลามพญาลิ้มแกงเป็นอีก 1 ใน 7 รายการอาหารที่ต้องชิมเมื่อมาจังหวัดเพชรบูรณ์ของอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ “พญาลิ้มแกง” นั้น เป็นชื่อของพันธุ์ข้าวเหนียวที่เมื่อหุงแล้วจะรสชาติดีและมีกลิ่นหอม นิยมปลูกมากที่บ้านทรัพย์สว่าง เหตุที่ชื่อพญาลิ้มแกงเนื่องจากมีเรื่องเล่าว่า ชาวบ้านหุงข้าวเหนียวพันธุ์นี้เลี้ยงต้อนรับท่านพญาลิ้มด้วยรสชาติและความหอมของข้าวเหนียวทำให้ท่านพญารับประทานแต่ข้าวเหนียวจนลิ้มรับประทานแกงที่เป็นกับข้าว ชาวบ้านน้ำหนาวมีวิถีชีวิตเข้าป่าล่าสัตว์เก็บของป่า เนื่องจากอำเภอน้ำหนาวมีป่าค่อนข้างมาก เมื่อต้องเข้าป่าชาวบ้านจะเตรียมข้าวสารไปอย่างเดียวแล้วไปหาไม้ไผ่และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติในป่ามาหุงเป็นข้าวหลามรับประทานกันในป่า ส่วนกับข้าวชาวบ้านจะได้จากการล่าสัตว์และเก็บพืชในป่ามาประกอบอาหาร ข้าวหลามพญาลิ้มแกงนิยมเฝ้ารับประทานกันในช่วงฤดูหนาว ชาวบ้านจะใช้ไม้ไผ่ของท้องถิ่น คือ ไม้เปาะ ซึ่งมีขนาดกำลังดี มีเยื่อไม้หนาไม่ขาดง่าย ทำให้เมื่อนำข้าวพญาลิ้มแกงมาหุงแล้วทำให้น่ารับประทานยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ทางอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ยังได้จัดเทศกาลข้าวหลามน้ำหนาวขึ้นประมาณเดือนธันวาคมของทุกปีอีกด้วย

4.3 การแต่งกายของชาวเพชรบูรณ์

ผ้าชิ้นหัวแดงดินก่าน “ผ้าชิ้นหัวแดงดินก่าน” เป็นผ้าชิ้นเก่าแก่ของชาวไทหล่มที่ได้รับอิทธิพลและสืบทอดมาจากเมืองหลวงพระบางของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เนื่องจากบรรพบุรุษของชาวไทหล่มเป็นชาวหลวงพระบางอพยพมาอยู่ที่อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ผ้าชิ้นหัวแดงดินก่านประกอบด้วย 3 ส่วนนำมาเย็บติดกัน คือ หัวชิ้น ตัวชิ้น และตีนชิ้น หัวชิ้นนั้นนิยมสีแดง อาจจะเป็นแบบขิดลายเรียกว่า “หัวชิ้นขิดลาย” หรือเป็นแบบมัดย้อมเรียกว่า “หัวชิ้นคันซ่าย” ตัวชิ้นเป็นชิ้นคันหรือชิ้นหมีคันน้อย มีลวดลายมัดหมี่แบบเรียบ ๆ เช่น ลายหมากรับ ลายคันผึ้ง ลายหมีคู่ ลายหมีขาเป็ด ลายหมีนาค ฯลฯ อาจเป็นลาย

เดียวกันทั้งผืนหรือ อาจมี 2-3 ลายในผืนเดียวกัน แต่จะสลับด้วยหมากไม้มุมโทนสีเดียวกัน เป็นลายตั้งยาวลงมาตลอดตัวชิ้น ชิ้นของชาวไทหล่มนั้นจะคันเล็กกว่าและมีลายมากกว่าชิ้นของทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชาวไทหล่มได้เป็นอย่างดี และดินชิ้นนิยมทำเป็นลายขวางหรือลายก้น แต่ไม่นิยมขีดลาย มีขนาดแคบ สีสดกับตัวชิ้น สำหรับชาวไทหล่มนิยมดินชิ้นลายก้น จึงเรียกผ้าชิ้นที่นำมาเย็บติดกันทั้ง 3 ส่วนแล้วว่า “ผ้าชิ้นหัวแดงดินก้น” กล่าวคือ หัวของผ้าชิ้นนิยมสีแดง และดินชิ้นนิยมลายก้น อีกทั้งยังปรากฏในคำผญาโบราณด้วยว่า “หญิงนุ่งผ้าชิ้นหัวแดงดินก้น ผมเกล้าม้วนถือผ้าเปี่ยงแพร”

การรณรงค์ให้สวมเสื้อลายดอกมะขาม (ทุกวันพุธ) สืบเนื่องจากการประชุมหัวหน้าส่วนราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ หัวหน้าหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ นายอำเภอ ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธร ผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2562 มีมติให้ขอความร่วมมือและเชิญชวนให้ข้าราชการและบุคลากรของส่วนราชการในจังหวัดเพชรบูรณ์ร่วมกันแต่งกายเครื่องแบบข้าราชการในวันจันทร์ แต่งกายเสื้อมะขามวันพุธ และชุดพื้นเมืองไทหล่ม และผ้าชิ้นมุก

ข้อที่ 5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์มีอะไรบ้าง

วิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์ผูกพันกันแม่น้ำป่าสักอันเป็นแม่น้ำสายหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิต อาชีพประมงจึงเป็นอีกอาชีพหลักของชาวเพชรบูรณ์ที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก วิธีการดักปลาวิธีหนึ่งของชาวเพชรบูรณ์ที่พิเศษไม่เหมือนกับที่ใดนั้นอยู่ที่บริเวณวัดประตูดาว ตำบลในเมือง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก คือ “การดักปลาเน่า” การดักปลาเน่าเริ่มจากการเตรียมทำเหยื่อ โดยนำปลาขาว (ปลาชิว ปลาสร้อย ปลาแปบตัวเล็ก) ที่ตายแล้วมาหมักไว้ 1 คืน ทิ้งไว้จนเน่า จากนั้นนำมาโขลกหยาบ ๆ กับปลาร้าพอให้มีกลิ่น และใส่สมุนไพรหรือสมุนไพรลงไปในเหยื่อเพื่อให้มีกลิ่นหอม เมื่อเตรียมเหยื่อเสร็จแล้ว ต่อไปต้องเตรียมสถานที่สำหรับดักปลา โดยสถานที่ที่เหมาะสมกับการดักปลาคือวิธีดักปลาเน่านี้ จะต้องเป็นน้ำที่ไม่ลึกมาก แต่เป็นน้ำวนซึ่งเราสามารถทำให้เกิดน้ำวนได้ด้วยการนำกิ่งไม้ ทางมะพร้าว หรือต้นกล้วยมาปักบริเวณให้กว้าง แล้วจัดการวางหญ้า ถอนวัชพืชหรือสิ่งกีดขวางได้น้ำต่าง ๆ ออกให้หมด จากนั้นทำหลักสะพานยื่นลงไปใต้น้ำยาวประมาณ 2 – 2.5 เมตร สำหรับซ่อนดักปลา และปักไม้ไผ่เป็นหลักผูกติดกับตะกร้าสานตาห่าง แล้วนำเหยื่อที่เตรียมไว้เทลงไปในตะกร้า เวลาที่เหมาะสมกับการดักปลา คือ พลบค่ำถึงกลางดึก เมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมแล้วจะสังเกตเห็นได้ว่าตะกร้าสั่น แสดงว่าปลาเข้ามากินเหยื่อในตะกร้าแล้ว ให้เดินไปที่สะพานอย่างเงียบที่สุดแล้วใช้ช้อนที่ทำจากด้ายถักหรือรูปสามเหลี่ยม

ด้ามทำจากไม้ไผ่ยาวประมาณ 1.5 เมตร ตักลงไปในตะกร้าและยกขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งปลาที่ดักได้นั้นส่วนใหญ่เป็นปลากด และอาจมีปลาแขยงหรือปลาคูกบ้างเล็กน้อย

ข้อที่ 6 ศิลปะและดนตรีของชาวเพชรบูรณ์มีอะไรบ้าง

6.1 ศิลปะของชาวเพชรบูรณ์

การแสดงฟ้อนเสื้อแถบลาน (แขบลาน) การแสดงฟ้อนเสื้อแถบลานหรือฟ้อนเสื้อแขบลานเป็นการแสดงพื้นบ้านของอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเฉพาะตำบลห้วยไร่ ตำบลบ้านดัว ตำบลบ้านโสก และตำบลบ้านห้วย เพื่อบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถคลบนาคาให้เกิดสิ่งที่ดีและไม่ดีได้ หากใครศรัทธาและเคารพจะสมหวังในสิ่งที่ตนปรารถนา แต่หากใครลบหลู่จะประสบความเดือดร้อนต่าง ๆ ชาวบ้านซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมจึงมีความเชื่อว่า หากคนศรัทธาและเคารพ พืชผลทางการเกษตรจะได้ผลดี ฝนจะตกต้องตามฤดูกาล ดังนั้น ชาวบ้านจึงได้ทำพิธีเพื่อบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้คลบนาคาฟ้าฝนตกต้องตามฤดูกาลด้วยการแสดงฟ้อนแถบลานหรือฟ้อนแขบลานในช่วงงานบุญเดือน 6 หรือ “บุญบั้งไฟ” การแสดงนั้นจะเริ่มจากขบวนหน้าเป็นขบวนฟ้อน ตามด้วยขบวนรำทรงของเทพเจ้า และขบวนบั้งไฟ โดยการฟ้อนจะฟ้อนตามจังหวะดนตรีทั้งนักแสดงชายและหญิง ผู้นำฟ้อนจะเป็นผู้ให้จังหวะและเปลี่ยนท่าซึ่งทำในการแสดงไม่มีกำหนดตายตัว แต่ให้มีลักษณะอ่อนนุ่มเพื่อแสดงการเคารพและอ่อนน้อมต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเหลือและคลบนาคาส่งสิ่งที่ดี คนตรีประกอบการแสดงที่ช่วยให้จังหวะ คือ กลองบั้ง (กลองสองหน้า) พ้อง ฉาบ และแคน ส่วนการแต่งกายของนักแสดงนั้น จะสวมเสื้อหม้อห้อม ประดับตกแต่งด้วยใบลานตากแห้งถักเป็นลวดลายต่าง ๆ ผู้ชายจะนุ่งโจง ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่น (ซิ่นมุก) ที่เอวจะห้อยกระดิ่งอันเป็นสัญลักษณ์ของกระบือซึ่งเป็นสัตว์ที่ใช้ในการเกษตรที่ศีรษะจะโพกผ้าสีแดงเพื่อแสดงความเคารพและเทิดทูนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นิ้วมือสวมเล็บยาวคล้ายการฟ้อนเล็บของทางภาคเหนือ และสวมแว่นตาสีดำเพื่อให้ผู้ตาเฝ้าของเจ้าพ่อมเหศักดิ์ได้

การแสดงแมงดัดเต่า การแสดงแมงดัดเต่าเป็นการแสดงพื้นบ้านของตำบลห้วยไร่ ตำบลบ้านดัว ตำบลบ้านโสก และตำบลบ้านห้วย อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จัดขึ้นหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรเพื่อผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าจากการทำการเกษตร และเพื่อระลึกถึงแมลง “ดัดเต่า” (แมลงจิ้งเต่า) ที่ชาวบ้านนำมาประกอบอาหารซึ่งแมลงชนิดนี้เป็นแมลงปีกแข็ง ลำตัวสีดำ ได้ท้อมีลักษณะแหลมเพื่อใช้ป้องกันตัว อาศัยอยู่ในหนองน้ำต่าง ๆ ตามทุ่งนา ชาวบ้านจึงนำชื่อของแมลงดัดเต่านี้มาเป็นชื่อการแสดง

6.2 คนตรีของชาวเพชรบูรณ์

วงดนตรีต๊อบแก๊ง วงดนตรีต๊อบแก๊งเป็นวงดนตรีพื้นบ้านดั้งเดิมอันเป็นเอกลักษณ์ของบ้านป่าแดง ตำบลป่าเลา อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์กว่าร้อยปี ชื่อวงดนตรีว่าต๊อบแก๊งนั้นมาจากเสียงของเครื่องดนตรีสำคัญที่เล่นในวง ซึ่งคำว่า “ต๊อบ” มาจากเสียงกลอง และคำว่า “แก๊ง” มาจากเสียงฆ้อง วงดนตรีต๊อบแก๊งเป็นวงดนตรีขนาดเล็ก มีนักดนตรีเพียง 5 คน ใช้เครื่องดนตรี 6 ชิ้น ได้แก่ ปี่แต้ 1 เลา กลองเดิน 1 ใบ กลองออก 1 ใบ ฆ้องกระแต 1 ใบ และ ฆ้องโหม่ง 2 ใบ โดยเครื่องดนตรีหลัก คือ ปี่แต้ การบรรเลงมี 3 จังหวะ คือ จังหวะช้าราบเรียบ จังหวะกระชับ และจังหวะเร็ว เพลงที่เล่นเดิมมีมากถึง 32 เพลง แต่นิยมเล่นเพียง 8-9 เพลง เช่น เพลงสาธุการ เพลงสามใบหยัก เพลงปลงศพ เพลงเดินหน เพลงแก้วน้อยดับไฟ เพลงตะเข้ลากหาง เพลงนางซ้อง และเพลงแกะชนกัน ส่วนโอกาสในการบรรเลงแสดงนั้น ในอดีตใช้แสดงประกอบพิธีทั้งมงคลและอวมงคล เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ แต่ปัจจุบันนิยมเล่นเฉพาะในงานศพเท่านั้น วงดนตรีต๊อบแก๊งนั้นเดิมแพร่กระจายบรรเลงในจังหวัดเพชรบูรณ์หลายแห่ง เช่น บ้านน้ำเลา บ้านห้วยไคร้ บ้านท่าคั่ว แต่ปัจจุบันมีเพียงที่บ้านป่าแดงที่เดียวเท่านั้นซึ่งน่าจะเสียดายที่วงดนตรีพื้นบ้านกว่าร้อยปีของเพชรบูรณ์กำลังจะสูญหายไป

เพลงน้อยบ้านสะเดียง เพลงน้อยเป็นเพลงพื้นบ้านนิยมเล่นกันบริเวณภาคกลางของประเทศไทย จังหวัดเพชรบูรณ์มีอาณาเขตติดต่อกับภาคกลางจึงมีการเล่นเพลงน้อยกันที่บ้านสะเดียง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ด้วย เพลงน้อยของบ้านสะเดียงนั้นจะแบ่งผู้ร้องเป็นฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ฝ่ายละ 3-5 คน ลำดับการร้อง คือ เริ่มจากบทไหว้ครู บทเกริ่น บทประ การร้องโต้ตอบซึ่งประกอบด้วยคัตบต่าง ๆ จนถึงบทลาหรือร้องลา เนื้อหาที่นำมาร้องในเพลงน้อยบ้านสะเดียง นอกจากจะร้องโต้ตอบเชิงเกี่ยวพาราสีของฝ่ายชายและฝ่ายหญิงแล้วยังมีการนำเรื่องราวในวรรณคดีหรือนิทานพื้นบ้าน เช่น ขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี พราหมณ์เกสร นางนกระจาบ มาแสดงด้วย เดิมการแสดงเพลงน้อยของบ้านสะเดียงมีเครื่องดนตรีประกอบด้วยได้แก่ กลึง กรับ และโทน แต่ในปัจจุบันมีเพียงการปรบมือและการร้องรับลูกคู่ (หนอยแน่ ชาช้าชา) ประกอบจังหวะเท่านั้น ลักษณะคำร้องของเพลงน้อยบ้านสะเดียงนั้น นิยมใช้กลอนหัวเดียวเหมือนเพลงพื้นบ้านทั่วไป โดยเฉพาะกลอนโล (ลงท้ายด้วยเสียงสระ “ไอ”) และกลอนลา (ลงท้ายด้วยเสียงสระ “อา”) เนื่องจากหาคำลงสัมผัสง่าย บทหนึ่งมี 2 วรรค คำในวรรคมี 6-12 คำ คำสุดท้ายของวรรคหน้ามักจะสัมผัสกับคำที่ 3-5 ของวรรคหลัง และคำท้ายของวรรคหลังที่ไว้ส่งสัมผัสจะใช้สระเสียงเดียวกันจนจบเพลง โดยไม่จำกัดว่าก๊ีบท การแต่งกายของผู้แสดงนั้น ฝ่ายชายจะสวมเสื้อคอกลมหรือคอพวงมาลัย ลายดอกสีสด มีผ้าขาวม้าคาดเอว ส่วนฝ่ายหญิงจะสวมเสื้อคอกลมหรือคอ

แหลม อาจเป็นสี่พื้นหรือลายดอกสี่สด มีผ้าพาดไหล่คนละสีไม่นิยมสวมเครื่องประดับ ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะประแป้งที่ใบหน้าเป็นลายพริ้ว

รำโจ้ง เป็นการละเล่นพื้นบ้านของชาววิเชียรบุรีที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ลักษณะท่าทางการรำจะเลียนแบบการด้นวัว โดยแบ่งผู้เล่นออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายหญิงกับฝ่ายชาย สมมติให้ฝ่ายชายเป็นวัว ส่วนฝ่ายหญิงเป็นคนด้นและไล่จับวัว ฝ่ายหญิงจะรำไปด้นฝ่ายชายออกมาทีละคน โดยจะรำประกอบเสียงการตีกลองโทนให้เป็นจังหวะเสียงดัง ครึ้ม ครึ้ม ครึ้ม เมื่อจับได้แล้วฝ่ายหญิงจะกุมตัวฝ่ายชายไว้แล้วไล่ด้นจับฝ่ายชายคนต่อไปจนหมด จากนั้นจึงพากันออกมารำร่วมกัน ฝ่ายหญิงจะรำเป็นวงกลมอยู่รอบนอก ส่วนชายจะรำอยู่วงใน เหมือนวัวถูกล้อมคอก ท่ารำท่อนนี้จะเปลี่ยนไปตามจังหวะการตีของกลองโทนเสียงดัง โจง จะ โจง จะ ครึ้ม ครึ้ม จำนวน 7 เที้ยว แล้วเปลี่ยนเป็นครึ้ม 1 เที้ยว ในช่วงนี้ฝ่ายชายจะเปลี่ยนคู่ อาจจะไปข้างหน้าหรือถอยมารำกับคนข้างหลังก็ได้ สาเหตุที่เรียกว่า "รำโจ้ง" เนื่องจากเรียกตามเสียงกลองโทนที่ใช้ตีประกอบการรำคือ โจง จะ โจง จะ ครึ้ม ครึ้ม ส่วนการแต่งกาย ฝ่ายหญิงจะนุ่งผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกระบอก และห่มสไบ ส่วนฝ่ายชายนุ่งผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลม ผ้าสไบคล้องคอ โดยก่อนที่จะเริ่มรำจะต้องมีพิธีไหว้ครูร่วมกันเสียก่อน

ข้อที่ 7 ตำนานเรื่องเล่า หรือความเชื่อของชาวเพชรบูรณ์มีอะไรบ้าง

ตำนานเรื่อง ถ้าใหญ่ น้ำหนาว (พญานาคแห่งเพชรบูรณ์) ถ้าใหญ่ น้ำหนาวหรือถ้ำน้ำรินตั้งอยู่ที่อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ถ้ำนี้มีตำนานเกี่ยวกับพญานาคเล่าขานสืบต่อกันมาว่า ครั้งอดีตกาลก่อนที่จะมีบ้านห้วยลาด บริเวณนี้มีหมู่บ้านเก่าแก่ ชาวหมู่บ้านนี้ศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างมาก เมื่อถึงเดือนหกของทุกปี (เดือนพฤษภาคม) จะมีการทำบุญเดือนหก สมัยนั้นมีความเชื่อว่าบริเวณถ้ำใหญ่มีทางเดินที่สามารถเข้าสู่เมืองบาดาลได้ ในทุก ๆ ปี พญานาคและบริวารจะแปลงกายเป็นมนุษย์รูปร่างงดงามทั้งชายและหญิง แต่งกายงดงาม ถือขันทองคำใส อาหารมาร่วมทำบุญเดือนหกกับชาวบ้านที่วัดบ้านธาตุ แต่มาปีหนึ่งหลังจากการทำบุญเสร็จสิ้นปรากฏว่าขันทองคำของพญานาคหายไปใบหนึ่ง พญานาคพร้อมทั้งบริวารต่างพากันออกค้นหา สอบถามจากพระสงฆ์ สามเณร ชาวบ้าน แต่ก็ไม่มีใครพบเห็นหรือนำขันทองคำไป (ตามตำนานระบุว่า ความจริงแล้วมีสามเณรรูปหนึ่งเป็นผู้ขโมยขันทองคำไป) เมื่อพญานาคและบริวารหาขันทองไม่พบจึงโกรธและประกาศว่าจะไม่มาทำบุญร่วมกับชาวบ้านตลอดไป พร้อมกับแปลงร่างเป็นพญานาคเลื้อยหายเข้าไปในถ้ำใหญ่ จากนั้นเกิดเสียงกึกก้องกัปนาทและพื้นพสุธาวันไหว้ ทำให้พระสงฆ์ สามเณร และชาวบ้านพากันวิ่งหนี แต่แผ่นดินที่ตั้งของวัดบ้านธาตุและบริเวณใกล้เคียงดุ๊กดิ๊กผู้คน ทั้งพระสงฆ์ สามเณร พร้อมทั้งชาวบ้านอีก 50 ครัวเรือนหายไปด้วยส่วนสามเณร

ที่ขโมยขนทองไปวิ่งหนีไปทางหน้าถ้ำ เมื่อก้าวไปได้ 7-8 ก้าว แผ่นดินก็ทรุดตัวลงอย่างรวดเร็ว กลายเป็นหลุมลึกมากเรียกว่า หลุมเณร หรือหลุมหินในปัจจุบันตำนานของถ้ำใหญ่ที่เล่าขานสืบสานต่อกันมา ทำให้เกิดเป็นประเพณีท้องถิ่น คือ งานบุญบั้งไฟเพื่อบูชาพญานาค มักจัดขึ้นในเดือน 8 ของทุกปีเพื่อให้เจ้าพ่อปกป้องรักษาและให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล นอกจากตำนานเกี่ยวกับพญานาคแล้ว ภายในถ้ำใหญ่น้ำหนาวยังเต็มไปด้วยหินงอกหินย้อยมากมาย อีกทั้งภายในถ้ำยังมีถ้ำธารธรรมชาติที่มีน้ำใสเย็นจัดตลอดทั้งปีไหลออกจากถ้ำโดยไม่เคยเหือดแห้งอีกด้วย

ตำนานเรื่อง บ้านหินกลิ้ง บ้านหินกลิ้งตั้งอยู่ที่อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ บ้านหินกลิ้งนี้ตั้งขึ้นจากวิธีเสี่ยงทาย โดยเจ้าอุปฮาดองค์แรกเสี่ยงทายหาที่ตั้งคุ้มวังและวัดประจำเมือง โดยการกลิ้งก้อนหินลงจากภูเขาด้านทิศตะวันออกของเมือง ชื่อ “ภูนมนาง” เนื่องจากมีสองยอดโค้งมนคล้ายหน้าอกของผู้หญิง ตำแหน่งหินก้อนแรกใช้สร้างวัด ปรากฏว่าก้อนหินก้อนนั้นกลิ้งลงมาหยุดอยู่ริมแม่น้ำพุท และเรียกว่าวัดศรีมงคล แต่ชาวบ้านมักเรียกว่าวัดหินกลิ้ง และหินก้อนที่สองกลิ้งลงมาหยุดใกล้ ๆ กัน ห่างไปทางทิศใต้ประมาณ 500 เมตร สร้างเป็นคุ้มวังและเป็นที่ตั้งกองทหารเรียกว่า “วังเสือแดง” นอกจากตำนานบ้านหินกลิ้งแล้ว ยังมีเรื่องเล่าของวัดศรีมงคลว่า มีพระผู้ใหญ่วัดเรียกว่า “เจ้าหัวตา” ซึ่งต้องเป็นครุฑที่มีศีลธรรม จริยธรรม จริยวัตรที่งดงามวันหนึ่งในฤดูทำนากลางพรรษา ชาวบ้านทำนากันอย่างแข็งขัน เมื่อใกล้เวลาเพล เจ้าหัวตาขึ้นหอกลองเพื่อตักลองขำยามบอกเวลาให้ชาวบ้านดัง “ติง ติง ติง...แม้ง!” แต่ยังไม่ทันตักครบสามครั้งก็มีตาแก่คนหนึ่งตำนาด้วยความเหน็ดเหนื่อย “ป๊อ” (แข่ง) ว่า “ห่ามึงเอ๊ย! ตักลองแดกข้าวสองเทือกแล้ว แต่กูก็ยังบ่ได้กินจักคำ ตำนากะยังบ่แล้ว” ถึงแม้จะตำนาอยู่กลางทุ่งแต่เจ้าหัวตากลับได้ยื่นด้วยญาณจึงตั้งสัจจาธิฐานกลายเป็น “พญาปากเข็ด(วาจาสิทธิ์)” แล้วสาปว่า “นับแต่มือนี้นี้ไปไฟตักลองวัดนี้ ให้เกิดไฟไหม้โดยไม่มีไฟจุด ไหม้บ้านไหม้เมืองหม่มมัน” นับแต่นั้นมาวัดศรีมงคล (หินกลิ้ง) จึงไม่มีการตักลองเพล ไม่มีแม่แต่หอกลอง มีแต่การตีระฆังเท่านั้น เหตุเพราะผู้เฒ่าผู้แก่กลัวคำสาปของเจ้าหัวตาพญาปากเข็ดจึงถือกะล่ำ (ข้อห้าม) สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ตำนานเรื่อง พระนางสิงขรเทวี (ข้าวสารคำ) ข้าวสารคำพบอยู่ปะปนกับดินแถววัดโพธิ์ชัย บ้านห้วยโป่ง ตำบลบ้านห้วย อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามตำนานเล่าว่า พ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองรามมีพระมเหสีเป็นชาวขอมซึ่งเป็นพระธิดาของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 นามว่า “พระนางสิงขรเทวี” เนื่องจากกษัตริย์ของขอมทรงต้องการเชื่อมสัมพันธไมตรีโดยหวังว่า พ่อขุนผาเมืองจะต้องขึ้นครองราชย์ต่อจากพ่อขุนศรีนาวนำถมจึงยกพระนางสิงขรเทวีให้เป็นมเหสีเพื่อให้ไทยกับขอมเป็นทองแผ่นเดียวกัน อีกทั้งเป็นการรักษาอิทธิพลของขอมให้ยังอยู่ในดินแดนแถบนี้ต่อไปเมื่อพ่อขุนศรีนาวนำถมสิ้นพระชนม์ขอมสมคบคิดลอบปลงพระชนม์พ่อขุนผาเมืองและพ่อขุน

บางกลางหาจึงร่วมมือกันยึดกรุงสุโขทัยศรีสัชนาลัยคืนจากพวกขอม โดยทั้งสองเข้าตียึดเมืองสุโขทัยและขับไล่ขอมสมาดโบลญล้าพง เมื่อขอมสมาดโบลญล้าพงแพ้ พ่อขุนผาเมืองจึงยกพ่อขุนบางกลางหาขึ้นเป็นกษัตริย์ครองกรุงสุโขทัยทรงพระนามว่า“พ่อขุนศรีอินทราทิตย์” แล้วพ่อขุนผาเมืองก็กลับไปครองเมืองราด เมื่อไปถึงเมืองราดพ่อขุนผาเมืองถูกระนางสิงขรเทวีต่อว่าต่อขานว่าทรยศและกระด้างกระเดื่องต่อเจ้ากรุงขอม นางสิงขรเทวีเจ็บใจมากจึงเผาเมืองราด ไฟไหม้ลามมาถึงยั้งฉาง ข้าวเปลือกที่เก็บไว้ไหม้กลายเป็นเถาถ่านและเป็นรูปข้าวสารสีดำ จากนั้นพระนางก็กระโดดน้ำตาย ศพของพระนางสิงขรเทวีลอยตามลำน้ำป่าสักไปเรื่อย ๆ พ่อขุนผาเมืองตามหาศพของพระนางสิงขรเทวีจนพบแล้วนำไปไว้ที่หน้าวัดโพธิ์เย็น อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ และนำอัฐิของพระนางสิงขรเทวีบรรจุไว้ในเจดีย์ ณ เมืองราด

ตำนานเรื่อง แม่นางผมหอม เจ้าเมืองนครเข็ด (บ้านดงเมือง ตำบลลานบ่า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์) มีพระธิดานามว่า “แม่นางผมหอม” เนื่องจากเส้นผมของพระธิดามีกลิ่นหอมและมีสิริโฉมงดงาม เมื่อแม่นางผมหอมเข้าสู่วัยสาว เจ้าเมืองนครเข็ดจึงประสงค์จะหาคู่ครองให้พระธิดาเป็นผู้มีบุญบารมี พระองค์จึงประกาศคัดเลือกผู้ที่มีบุญบารมีและกำหนดวิธีการทดสอบความเป็นผู้มีบุญบารมี โดยขุดหลุมขวาก คือ หลุมดินลึกปักไม้ไผ่ที่เหลาให้แหลมคมไว้เต็มไปหมด และประกาศว่า “หากผู้ใดกระโดดลงไปในหลุมขวากแล้วไม่ตายจะถือว่าเป็นผู้มีบุญบารมีที่จะมาเป็นคู่ครองกับแม่นางผมหอมและครองบ้านครองเมืองสืบทอดจากตนต่อไป” เมื่อประกาศไปเช่นนี้ก็ไม่มีใครกล้าที่จะโดดลงไปในหลุมขวากเพราะกลัวตาย จนกระทั่งมีชายคนหนึ่งเป็น “ชาวบน” (อาศัยอยู่บนเขาทางทิศตะวันออกของจังหวัดเพชรบูรณ์ พุศภาษามอญโบราณ) มาก้ม ๆ เงย ๆ ดูแล้วพลัดตกลงไปในหลุมขวาก ปรากฏว่าไม่ตาย เจ้าเมืองนครเข็ดจึงทำตามที่ได้ประกาศไว้ แม่นางผมหอมทราบจึงเสียใจและน้อยเนื้อต่ำใจที่จะต้องตกเป็นภรรยาแก่ชายชาวบนซึ่งเป็นชาวป่าชาวเขาสกปรกและอัปลักษณ์จึงตัดสินใจกระโดดแม่น้ำป่าสักฆ่าตัวต ร้างแม่นางผมหอมจมหายไหลไปตามแม่น้ำป่าสักอันเชี่ยวกราก เจ้าเมืองนครเข็ดพร้อมด้วยภรรยาเกณฑ์ไพร่พลตามหาร่างของแม่นางผมหอม ตั้งเป็นค่ายพักแรมอยู่ริมลำน้ำแห่งหนึ่ง บริเวณนี้ต่อมาเรียกว่า “พระยาพักช้าง” (ปัจจุบัน คือ สถานีตำรวจภูธรเพชรบูรณ์) ร้างแม่นางผมหอมลอยมาติดหลักสี่ (หลักที่ใช้ปักกลางลำน้ำเพื่อวางเครื่องมือดักปลาอยู่) บริเวณนั้นต่อมาสร้างวัดเรียกว่า “วัดศพ” (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดโพธิ์เย็น” และเป็นที่ตั้งของศาลแม่นางผมหอมในปัจจุบัน) เมื่อเจ้าเมืองนครเข็ดและภรรยานำร่างของแม่นางผมหอมลงเรือเพื่อนำกลับมาที่ค่าย ตลอดทางทั้งสองร้องไห้โศกเศร้าเสียใจตลอดบริเวณนี้จึงเรียกว่า “คลองแสนพญาโศก” (ปัจจุบัน คือ คลองที่อยู่หลังโรงพยาบาลเมืองเพชรและทะลุออกไปยังหน้าสถานีตำรวจภูธรเพชรบูรณ์และหอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัย) พอมาถึงค่าย ช้างเผือกที่เจ้าเมืองนครเข็ดนำมาด้วยล้ม จึงยิ่งทำให้โศกเศร้าเสียใจเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ

จากนั้นเจ้าเมืองเดิมนำร่างของแม่นางผมหอมและข้างเผือกไปฝัง แล้วทำเจดีย์ให้แม่นางผมหอม 1 องค์และข้างเผือกอีก 1 องค์ และสร้างวัดขึ้นมา คือ วัดข้างเผือก และเจดีย์ทั้ง 2 องค์ยังคงตั้งอยู่ คู่กันหน้าโบสถ์วัดข้างเผือกในปัจจุบัน

ตำนานเรื่อง เณรมั่น เณรคง ความเชื่อเรื่องการสร้างเมือง สร้างประตูเมือง และกำแพงเมืองนั้นจะได้นำคนมาฝังทั้งเป็นไว้ที่ประตูเมืองเพื่อให้เป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์เฝ้าปกป้องรักษาเมือง โดยจะใช้คนที่มีนามมงคลว่า “อินทร์ จันทร มั่น คง อยู่ดี” สำหรับเมืองเพชรบูรณ์ เจ้าเมืองเพชรบูรณ์ก็ประกาศหาคนที่มีนามมงคลมาทำพิธีฝังทั้งเป็นที่ประตูด้านทิศตะวันตก แต่เนื่องจากเมืองเพชรบูรณ์เป็นเมืองเล็ก ทำให้หาคนที่มีนามมงคลยาก จึงประกาศให้หาเฉพาะชื่อมั่นและชื่อคง แม้จะให้หาเพียงสองชื่อก็ยังยากมาก เหล่าทหารออกค้นหาหลายวันก็ยังไม่พบ จนถึงวันกำหนดพิธีซึ่งจะถูกจัดขึ้นในเวลาเที่ยงวัน ใกล้เวลาเพลเหล่าทหารประกาศหาคนชื่อมั่น ชื่อคง มาจนถึงวัดไตรภูมิ โดยตะโกนออกไปว่า “กระจงงอง เจ้าข้าเอ๋ย ใครชื่อมั่นชื่อคง ให้ออกมาหน่อย” ก็มีเณร 2 รูปที่กำลังกวาดลานวัดไตรภูมิตะโกนขานรับออกมา “โ้วย” เหล่าทหารจึงรีบเข้าไปคุมตัวเพื่อจะนำไปประกอบพิธี เมื่อเจ้าอาวาสเห็นเช่นนั้นก็ออกมาห้ามปราม แต่เหล่าทหารอธิบายความจำเป็นที่จะต้องนำตัวไปร่วมพิธีเพื่อบ้านเมือง เจ้าอาวาสเห็นเช่นนั้นก็ยอม แต่ได้ขอให้เณรทั้งสองได้ฉันเพลก่อนแล้วค่อยนำตัวไป เหล่าทหารเห็นว่าใกล้เวลาจะเริ่มพิธีแล้ว จึงนำตัวไปทันทีโดยไม่ยอมให้เณรทั้งสองได้ฉันเพลก่อน ทำให้เจ้าอาวาสโกรธมากและสาปแช่งเจ้าเมืองเพชรบูรณ์ทุกคนไว้ว่า “เจ้าเมืองเพชรบูรณ์คนใดครองเมืองเพชรบูรณ์นานเกินเวลา 2 ปี ขอให้มิอันเป็นไป” นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาก็ไม่มีเจ้าเมืองคนใดได้ครองเมืองเพชรบูรณ์เกินกว่า 3 ปีแม้แต่คนเดียว (ปัจจุบันเจ้าเมือง คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด) ส่วนดวงวิญญาณของเณรมั่นและเณรคงยังคงสิงสถิตอยู่ที่ประตูประตูเมือง เป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ที่คอยปกป้องรักษาเมือง และให้พรแก่คนเพชรบูรณ์สืบมา

ตำนานเรื่อง ขอนไม้มาด สมัยกรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์ประกาศให้หัวเมืองต่าง ๆ หาขอนไม้ขนาดใหญ่มาทำเป็นเรือพระที่นั่ง เจ้าเมืองเพชรบูรณ์หาไม้มาด (ไม้ตะเคียน) 2 ต้นที่ตรงสวย โดยตัดจากป่าบ้านวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ จากนั้นบวสรวงเชิญแม่ย่านางเพื่อขุดโคนให้เป็นรูปรือ แล้วล่องไปตามแม่น้ำป่าสักไปถึงกรุงศรีอยุธยา แต่แม่น้ำป่าสักมีคดเคี้ยวมากทำให้ขอนไม้ไปติดอยู่ที่บ้านสักงอยเป็นเวลานานกว่าที่จะเดินทางต่อไปได้ การเดินทางไปกรุงศรีอยุธยาใช้เวลานานมากจนล่วงเลยเวลาคัดเลือกขอนไม้ไปแล้ว เมื่อขอนไม้ทั้งสองล่องไปถึงสระบุรีก็ทราบข่าวว่าพระมหากษัตริย์ได้เลือกขอนไม้ที่มาจากลำน้ำน่านไปแล้ว ขอนไม้ทั้งสอง (ขอนไม้พี่ขอนไม้น้อง) ก็ถูกทิ้งไว้ ขอนไม้ทั้งสองผิดหวังและเสียใจพากันร้องไห้ จึงชวนกันลอยทวนน้ำเพื่อกลับไปบ้านวังบาล ขอนไม้น้องร้องไห้จนหมดแรงจึง

จมนลแหวสระบุรี (บริเวณบ้านเสาไห้) ส่วนขอนไม้ที่ลอยทวนน้ำมาจนถึงบริเวณหน้าวัดทำน้ำ (วัดวิเชียรบำรุง) ก็หมดแรงจมนลเช่นกัน เวลาผ่านไปนับร้อยปี ขอนไม้ทั้งสองกลายความโสภศร้ำลง จึงนิมิตให้กับผู้คนทั้งที่สระบุรีและวิเชียรบุรีนำขอนไม้ทั้งสองขึ้นมาจากน้ำ ชาวบ้านทั้งสองแห่งอัญเชิญขอนไม้มาดทั้งสองขึ้นมาจากแม่น้ำป่าสัก โดยขอนไม้นี้ตั้งอยู่ที่วัดสูง อำเภอสเสาไห้ จังหวัดสระบุรี และขอนไม้ที่ตั้งอยู่ที่วัดวิเชียรบำรุง (วัดทำน้ำ) อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มาจนทุกวันนี้ ส่วนที่บ้านวังบาลก็ยังคงเหลือร่องรอยตามตำนาน คือ ศาลเจ้าพ่อตอมาคย์ (มาด) ที่เป็น “ตอ” ของขอนไม้มาดบริเวณที่นำไปโคลนเป็นรูปเรือ ตั้งอยู่ที่วัดจอมศรี ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งสะกัฒไม้ต่าง ๆ ที่ถากเหลือนำไปกองรวมกันและสร้างพระธาตุครอบไว้ เรียกว่า “พระธาตุคอยสะกัฒ” และปัจจุบันบ้านสัถงอย อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ก็ยังคงตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสักหลังจากนั้นมิเรื่องเล่าว่า เม้ย่านางตอมามาเข้าฝัณบอกว่า “ร้อน อยากอยู่ในน้ำ” ชาวบ้านจึงช่วยกันขุดตอไม้มาดออกแล้วนำไปแชไว้ในสระน้ำภายในวัดศรีฐานปัยรามที่บ้านวังบาล จากนั้นอัญเชิญตอไม้มาดกลับขึ้นมาไว้บนศาลใหม่อีกครั้งเพื่อให้ผู้คนกราบไหว้ขอพร แต่เกิดเหตุการณ์เช่นเดิมชาวบ้านจึงต้องนำตอมามาตลงไปแช่น้ำไว้ในสระตามเดิม และขอนำกิ่งหนึ่งขอรากตอมามาไว้เพื่อบูชาในศาลซึ่งปรากฏอยู่ที่ศาลเจ้าพ่อตอมาคย์ (มาด) มาจนถึงปัจจุบัน

ตำนานเรื่อง เมืองเล้ง “เมืองเล้ง” เป็นเมืองวิเชียรบุรีเก่าที่รุ่งเรืองเทียบเท่ากับเมืองศรีเทพ เมืองทั้งสองต่างแข่งกันสร้างความเจริญรุ่งเรือง ด้านเมืองเล้งมีพระธิดาแสนสวยอยู่องค์หนึ่ง ฝ่ายเมืองศรีเทพมีพระโอรสหนุ่มรูปงามอยู่องค์หนึ่ง พระโอรสเมืองศรีเทพไปเที่ยวเมืองเล้งแล้วชอบพอกับพระธิดาของเจ้าเมืองเล้ง จึงกลับกราบทูลเจ้าเมืองศรีเทพผู้เป็นบิดาให้ไปเจริญสัมพันธไมตรีโดยการส่ขพระธิดาของเจ้าเมืองเล้งให้อภิเษกสมรสกับตน เจ้าเมืองศรีเทพเห็นสมควรทั้งเรื่องวัยที่ควรแต่งงานของพระโอรสและเรื่องบ้านเมืองที่เมืองเล้งและเมืองศรีเทพซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกันจะได้รวมแผ่นดินกัน เจ้าเมืองศรีเทพจึงจัดขบวนไปส่ขพระธิดาเมืองเล้ง เจ้าเมืองเล้งไม่พอใจอย่างยิ่ง เนื่องจากเมืองศรีเทพเป็นขอมที่มักข่มเหงรังแกชาวไทย แต่หากไม่ยินยอมก็เกรงจะเกิดสงครามอีกทั้งพระธิดาก็ชอบพอกับพระโอรส เจ้าเมืองเล้งจึงจำยอมตกลงแต่มีข้อแม้กับเจ้าเมืองศรีเทพว่า “ในวันแต่งงานนั้น ฝ่ายเมืองศรีเทพจะต้องสร้างทางอย่างดีจากเมืองศรีเทพมาถึงเมืองเล้งโดยให้แล้วเสร็จภายใน 1 วัน 1 คืน ก่อนวันแต่งงาน” ทางฝ่ายเมืองศรีเทพเห็นว่าไม่ใช่เรื่องใหญ่โตเกินกำลังความสามารถ อีกทั้งยังทำให้มีถนนหนทางไปมาหาสู่กันโดยสะดวกจึงตกปากรับคำทันที เมื่อใกล้ถึงวันงาน เจ้าเมืองศรีเทพระดมไพร่พลจากเมืองศรีเทพสร้างถนนตัดตรงไปตามข้อตกลงของเจ้าเมืองเล้ง การเดินทางเป็นไปด้วยดีเนื่องจากมีการวางแผนไว้เป็นอย่างดี พอขบวนใกล้ถึงเมืองเล้งเป็นเวลาดึกแล้วเจ้าเมืองศรีเทพตกใจเนื่องจากเห็นแสงสว่าง

จากโคมไฟจำนวนมากจากบนยอดเขา (เขาโงงโคม บนเทือกเขาเล้งที่อยู่ติดกับเมืองเล้ง) ซึ่งเจ้าเมืองเล้งได้สร้างไว้เป็นจุดหมายแต่เจ้าเมืองศรีเทพเข้าใจผิดคิดว่าเป็นแสงพระอาทิตย์จึงตกใจว่าตนยังสร้างถนนไม่เสร็จและกำลังจะเสียสัจจะต่อเจ้าเมืองเล้ง เจ้าเมืองศรีเทพจึงสั่งเอาขมจีนที่เตรียมไว้เป็นจำนวนมากเพื่อมาเลี้ยงไพร่พลทั้งลงสระน้ำข้างทางจนหมด สระแห่งนี้จึงมีชื่อเรียกว่า "สระสาขขมจีน" แล้วเจ้าเมืองศรีเทพก็เร่งกลับสู่เมืองศรีเทพทันที (ตำนานของเมืองเล้งจบเพียงเท่านี้ ไม่มีการเล่าต่อ)

ข้อที่ 8 ประเพณีของชาวเพชรบูรณ์มีอะไรบ้าง

งานวัฒนธรรมไทหล่ม ขนมหั่นหล่มเก่า งานวัฒนธรรมไทหล่ม ขนมหั่นหล่มเก่า เป็นงานที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีช่วงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ของอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ เนื่องจากอำเภอหล่มเก่าเป็นอำเภอที่มีชื่อเสียงด้านการทำขมจีน (ชาวไทหล่มเรียกว่า ขนมหั่น) ซึ่งขมจีนของอำเภอหล่มเก่ามีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น คือ เป็นขมจีนเส้นสด จับเป็นก้อนพอดีคำ ขนาดของเส้นขมจีนจะเล็กกว่าขมจีนทั่วไป มีน้ำยา 4 อย่าง ได้แก่ น้ำยากะทิ น้ำยาปลา น้ำปลา ร้า และน้ำพริก รับประทานกับผักสด ผักลวก และผักดองซึ่งเป็นผักในท้องถิ่น เช่น ถั่วถอก ถั่วฝักยาว กะหล่ำปลี หัวปลี ใบสะระแหน่ ใบแมงลัก (ใบผักอีตู) ผักชีลาว ใบโหระพา ยอดกระถิน ผักก้าน จอกลวก และผักกาดดอง รวมทั้งเครื่องเคียง เช่น ไข่ต้ม หมูปิ้ง จิ้นส้ม แคลหมูอันแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทหล่ม

งานวัฒนธรรมไทหล่ม ขนมหั่นหล่มเก่า นั้นจะมีพิธีนมัสการหลวงพ่อบุญวัดตาล ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยศิลปกรรมลาวหลวงพระบางที่ชาวหล่มเก่าเคารพนับถืออย่างมากว่าท่านมีวิชาศักดิ์สิทธิ์ มีพิธีบวงสรวงเจ้าแม่เจ็มทองหรือพระนางเนาวรงค์เทวี ธิดาของเจ้าเมืองหล่มผู้กล้าหาญและเฉลียวฉลาด ร่วมรบกับพ่อขุนผาเมืองเมื่อครั้งตีเมืองสุโขทัยคืนมาจากขอม นอกจากนี้ยังมีการจัดขบวนแห่ที่งดงามจากตำบลต่าง ๆ มีการแข่งขันบีบขนมหั่นให้ยาวที่สุด แข่งขันตำข้าว ประกวดธิดาขนมหั่น ประกวดคู่รักยืนนาน ประกวดนักร้องหางเครื่อง ประกวดหนุ่มสาวสมัยใหม่ ประกวดภาพถ่าย รวมทั้งมีการออกร้านขนมหั่น และสินค้าต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้ขนมหั่นหล่มเก่ายังเป็น 1 ใน 7 รายการอาหารที่ต้องชิมเมื่อมาจังหวัดเพชรบูรณ์อีกด้วย

ประเพณีแข่งเรือวัดทุ่งธงไชย อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ตั้งอยู่บริเวณสองฝั่งแม่น้ำป่าสัก ทำให้ชาวเมืองหล่มเก่ามีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำ ช่วงออกพรรษา (ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11) เป็นช่วงฝนตกชุก น้ำในแม่น้ำล้นล้นจะเต็มฝั่ง ชาวเมืองหล่มเก่าจะพากันพายเรือไปทำบุญ ตักบาตร ถวายภัตตาหาร ฟังเทศน์ฟังธรรมกันที่วัด มีการละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ และหนึ่งในกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี คือ การแข่งเรือยาวที่วัดทุ่งธงไชย

การแข่งขันเรือยาววัดทุ่งธงไชยนั้นจัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี บริเวณลำน้ำพุง หน้าวัดทุ่งธงไชย มีการแข่งขันทั้งประเภททีมชาย ทีมหญิง และทีมผสม จำนวน 30 ฝีพาย สะท้อนให้เห็นความรักความสามัคคีของชาวเมืองหล่มเก่าที่ร่วมแรงกันพายเรือและร่วมใจทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

ประเพณีงานเส็งกลองนั้น คำว่า “เส็งกลอง” หมายถึง เส็งกลองที่ดีเส็งดังอีกทีก็เดิมจัดขึ้นในงานบุญบั้งไฟเพื่ออัญเชิญเทวดาและภูติผีมาร่วมงานบุญบั้งไฟเพื่อขอฝน และเพื่อสืบสานงานช่างฝีมือในการทำกลองโดยประกวดแข่งขันว่ากลองของใครดีดังกว่ากัน แต่ปัจจุบันการเส็งกลองจะจัดขึ้นในงานไหว้พ่อขุนผาเมือง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งจัดในระหว่างวันที่ 29 ธันวาคมถึง 2 มกราคม ถือเป็นสิริมงคลแห่งการส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ นอกจากการเส็งกลองแล้ว ภายในงานไหว้พ่อขุนผาเมืองยังมีการล่องโคมไฟอีกด้วย เดิมการล่องโคมจะนิยมล่องกันในช่วงออกพรรษาตามความเชื่อว่าการล่องโคมไฟที่พระพุทธรูปเจ้าเสด็จโปรดพระมารดาบนสวรรค์ชั้นดุสิตแล้วจะเสด็จลงมาโปรดที่โลกมนุษย์และเมืองบาดาลแก่พญานาค จึงมีการล่องโคมบั้งไฟพญานาคเพื่อเป็นพุทธบูชา ขอขมาพระแม่คงคา และทิ้งเคราะห์ โศกด้วย กลองที่นำมาใช้เส็งนั้น จะมี 2 ลักษณะ คือ กลองสองหน้าและกลองยาว แต่นิยมกลองยาวมากกว่า ไม้ที่นิยมนำมาทำกลอง คือ ไม้ประดู่ เนื่องจากคงทนและได้เสียงดี หน้ากลองทำจากหนังวัวตัวเมียที่ผ่านการมีลูกแล้วประมาณ 1 สอก ส่วนค้อนสำหรับตีจะต้องมีน้ำหนักดีจึงจะทำให้ตีได้ดัง มักทำจากไม้ซ้อยหรือไม้หม่อน และบริเวณที่ใช้ตีจะนำตะกั่วมาหุ้มรอบเพื่อรักษาหน้ากลอง ส่วนโคมที่นำมาล่องนั้นมี 2 แบบ แบบแรกเป็นโคมแบบล่องในแม่น้ำ จะนำต้นกล้วย 3-8 ต้น ตัดให้เท่ากันมาทำเป็นแพ บนแพจะประดับด้วยรูปปราสาท พญานาค เรือสำเภา มีชั้นสำหรับวางโคมไฟ ซึ่งทำจากตะเกียงไม้ไผ่หรือกระบอกน้ำมันหุ้มด้วยกระดาษสีต่าง ๆ และมีรูปเทียนอย่างละ 3 ดอก เพื่ออุทิศบูชาพระแม่คงคาแล้วล่องไปตามแม่น้ำ ส่วนอีกแบบจะเป็นโคมไฟหรือโคมลมที่ใช้ลอยขึ้นไปบนอากาศจะทำจากกระดาษสีต่าง ๆ 60-80 แผ่น มาทำเป็นทรงกลม ทรงรี และรูปเหลี่ยมต่าง ๆ มีปากรับลมจากเตาความร้อน

ประเพณีลอยกระทงเมืองราด ประเพณีลอยกระทงเมืองราดเป็นงานประจำปีที่จัดขึ้นในวันลอยกระทงซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปีของอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จัดขึ้นที่อนุสรณ์สถานเมืองราด ในช่วงเช้าของงานจะทำพิธีบวงสรวงเพื่อรำลึกในพระเกียรติคุณของพ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองราด (ปัจจุบัน คือ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์) ผู้เป็นวีรบุรุษกอบกู้แผ่นดินไทย ส่วนช่วงเย็นจะเป็นงานลอยกระทงเพื่อบูชาพ่อขุนผาเมือง โดยในงานนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์จะเป็นประธานในพิธีทุกปี

ประเพณีอุ้มพระดำน้ำเป็นประเพณีเก่าแก่กว่าร้อยปีของอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามตำนานเล่าว่ามีชาวประมงกำลังหาปลาอยู่ในแม่น้ำป่าสักเป็นปกติ แต่เกิดเหตุการณ์ประหลาด คือ กระแสน้ำที่กำลังเชี่ยวกรากบริเวณวังมะขามแพบ (ต้นระกำ) กลับหยุดนิ่งแล้วค่อย ๆ มีพรายน้ำผุดขึ้นมากล้ายน้ำเดือดขยายตัวเป็นวงน้ำวนขนาดใหญ่ดู พระพุทธรูปองค์หนึ่งลอยขึ้นมาองค์พระพุทธรูปคล้ายคำผุดคำว่ายอยู่ในน้ำ ชาวประมงจึงอัญเชิญ พระพุทธรูปขึ้นมาไว้บนบกเพื่อกราบไหว้บูชาแต่ในปีถัดมาช่วงวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 หรือ วันสารทไทย พระพุทธรูปองค์ดังกล่าวหายไป ชาวบ้านช่วยกันตามหาจนไปพบพระพุทธรูปอยู่ กลางแม่น้ำป่าสัก บริเวณวังมะขามแพบซึ่งเป็นที่ที่พบพระพุทธรูปครั้งแรก ชาวบ้านจึงอัญเชิญ พระพุทธรูปขึ้นมาประดิษฐานไว้ที่วัดไตรภูมิถวายพระนามว่า “พระพุทธรมหารธรรมราชา” และ จัดพิธีอุ้มพระดำน้ำเพื่อบูชาพระพุทธรมหารธรรมราชาขึ้นทุกปีในช่วงวันสารทไทย ด้วยกล่าวว่า พระพุทธรมหารธรรมราชาจะหายไปอีก และเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล พืชผลสมบูรณ์ บ้านเมือง สงบร่มเย็นและเจริญรุ่งเรือง ประเพณีอุ้มพระดำน้ำถือเป็นประเพณีใหญ่ประจำจังหวัดเพชรบูรณ์ จัดงานต่อเนื่องกันหลายวัน โดยเริ่มจากวันแรกจะพิธีรำถวายพระพุทธรมหารธรรมราชาที่พุทธอุทยาน เพชรบุรี อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ วันที่ 2 จะเป็นแห่อัญเชิญพระพุทธรมหารธรรมราชา รอบเมืองเพื่อให้ชาวบ้านได้ร่วมชมและบูชา วันที่ 3 พิธีอุ้มพระดำน้ำ โดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัด เพชรบูรณ์ทำพิธีอุ้มพระพุทธรมหารธรรมราชาดำน้ำที่บริเวณท่าน้ำหน้าวัดโบสถ์ชนะมาร วันที่ 4-5 จัดงานแข่งขันพายเรือทวนน้ำที่ท่าน้ำหน้าวัดไตรภูมิ นอกจากนี้ ภายในงานยังมีการแสดงทั้งที่ วัดไตรภูมิและพุทธอุทยานเพชรบุรี และจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม สินค้าต่าง ๆ ที่บริเวณศาลากลาง จังหวัดเพชรบูรณ์และพุทธอุทยานเพชรบุรีด้วย

ประเพณีหามพระดำน้ำเป็นประเพณีของบ้านป่าเลา ตำบลป่าเลา อำเภอเมือง เพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ที่แสดงถึงความผูกพันความเคารพและศรัทธาที่มีต่อสายน้ำของ ชาวเพชรบูรณ์ เหตุที่ต้องเรียกว่า “หาม” เนื่องจากพระพุทธรูปที่นำมาประกอบพิธีนั้นเป็น พระพุทธรูปปางห้ามญาติที่มีขนาดหน้าตักใหญ่ สูงราว 1.2 เมตร และหนักราว 300 กิโลกรัม ประเพณีหามพระดำน้ำจะจัดขึ้นหลังเทศกาลสงกรานต์ที่วัดโพธิ์กลาง ใกล้กับอ่างเก็บน้ำห้วยป่าแดง โดยงานจะเริ่มตั้ง 08.00 น. ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านจะมาชุมนุมกันที่วัดด้วยแรงศรัทธาพร้อมจัดแต่ง ด้นผ้าป่ามาประกวดกันด้วย เมื่อมาทันพร้อมแล้วผู้ทำพิธีจะอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นบนเสลี่ยง ใช้คนหาม 4 คน และเริ่มทรงน้ำพระโดยเริ่มจากผู้อาวุโส จากนั้นนำพระพุทธรูปและด้นผ้าป่า แห่ขบวนจากวัดตระเวนไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลป่าเลา เชื่อกันว่า เมื่อพระพุทธรูปผ่าน บ้านใดบ้านนั้นจะเกิดสิ่งสิริมงคล หากไม่ได้ประกอบพิธีจะเกิดความแห้งแล้งกันดาร เดิมขบวนแห่ จะตระเวนไปครบทุกหมู่บ้านซึ่งเริ่มตั้งแต่เช้าจนถึงค่ำ แต่ปัจจุบันปรับให้เวลากระชับมากขึ้น

ด้วยการหามพระมาที่อ่างเก็บน้ำห้วยป่าแดงเวลาประมาณเที่ยง จากนั้นดำน้ำที่อ่างเก็บน้ำ 3 ครั้ง ก่อนจะดำน้ำในแต่ละครั้งผู้ร่วมประเพณีแต่ละคนจะตั้งจิตอธิษฐาน เมื่อดำครบ 3 ครั้งเป็นอันเสร็จพิธี

ประเพณีการบวชนาคบ้านนาจั่วเป็นประเพณีสำคัญของชาวบ้านตำบลนาจั่ว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ บ้านนาจั่วจะนิมนต์กันบวช เมื่อลูกชายหรือหลานชาย บ้านใดอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ชาวบ้านจะนัดกันบวชพร้อม ๆ กัน ครั้งละ 10 - 20 นาค หากประสงค์จะบวชที่ “วัดโพธิ์กลาง” ซึ่งเป็นวัดกลางหมู่บ้าน จะต้องบวชในวันพฤหัสบดีของเดือน 4 เท่านั้น จะเป็นข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้ หากบวชวันอื่นที่ไม่ใช่วันพฤหัสบดี ชาวบ้านนาจั่วเชื่อว่าจะมีนาคคนใดคนหนึ่งเสียชีวิต ความเชื่อนี้ยังคงยึดถือเป็นแนวปฏิบัติสืบมา เมื่อกำหนดวันบวชได้แล้ว จะเป็นวันพฤหัสบดีใดของเดือน 4 แต่ละบ้านที่มีลูกหลานจะบวชนาคจะเตรียมเครื่องบวชนาคก่อนวันบวชประมาณ 3 วัน และก่อนบวช นาคจะต้องนุ่งผ้าม่วง ห่มผ้าแพรสีต่าง ๆ เป็นสไบเฉียง การนุ่งห่มเช่นนี้ชาวบ้านนาจั่วเรียกว่า “เข้านาค” จากนั้นนาคจะไปขอหมาก่อนบวช ก่อนถึงวันบวช 1 วัน เรียกว่า “วันสุกดิบ” พ่อแม่ของนาคจะเตรียมอาหารคาวหวานไว้ต้อนรับผู้ที่มาร่วมทำพิธี ขวัญนาคซึ่งการทำขวัญนาคนั้น นาคจะแยกย้ายกันไปทำพิธีกันแต่ละบ้าน บ้านที่ทำพิธีเรียกว่า “ปาง” พิธีทำขวัญนาคจะคล้ายกับภาคกลาง คือ มีบายศรีปากชาม ในบายศรีจะมีมะพร้าวอ่อนและไข่ต้ม แต่ละชั้นของบายศรีจะวางขนม ขนมที่นิยม ได้แก่ ขนมเรียง ลูกโคน ข้าวเหนียวแดง ข้าวตอกป่น เมื่อถึงพิธีชาวบ้านจะนั่งล้อมวง ฟังหมอทำขวัญนาค (หมอทำขวัญนาคมักเลือกทำนองเพลงโคราช) เมื่อเสร็จพิธีบางบ้านจะจัดงานมหรสพตอนกลางคืน นิยมเล่นเพลง “โคราช” แต่ปัจจุบันเป็นการฉายภาพยนตร์แทน วันรุ่งขึ้นเป็นวันบวช เมื่อใกล้ถึงเวลาบวชแต่ละปางจะแห่ นาคมาที่วัด นิยมให้นาคเดินเท้าเข้าประตูวัดทางทิศเหนือ เรียกประเพณีนี้ว่า “ประตุนาค” เมื่อนาคเข้ามาในวัดแล้วจะเข้าไปนมัสการหลวงพ่อดูซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเคารพนับถือมาก เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ถือว่าเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านนาจั่ว จากนั้นแห่ นาครอบ โบสถ์ 3 รอบ มีดนตรีร้องเพลงแห่ นาคจนกระทั่งเข้าโบสถ์ทำพิธีบวช นับว่าเป็นอีกประเพณีหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นการบวชทดแทนคุณให้กับผู้มีพระคุณและความรักความสามัคคีของชาวบ้าน

ประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อศรีเทพเป็นประเพณีประจำปีของอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ที่จัดขึ้นในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 บริเวณศาลเจ้าพ่อศรีเทพตามความเชื่อของชาวอำเภอ

ศรีเทพว่าเทพยดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยปกปักรักษาและอำนวยอวยพรให้ร่มเย็นเป็นสุข ปราศจากเภทภัยทุก ๆ ปี จังหวัดเพชรบูรณ์พร้อมด้วยส่วนราชการต่างๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน จัดประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อศรีเทพ ซึ่งเป็นงานประเพณีสำคัญที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ณ บริเวณศาลเจ้าพ่อศรีเทพ พิธีบวงสรวงนั้นพราหมณ์จะอ่าน

โองการ พนักงานลั่นฆ้องประโคมสังข์ กลอง แตร อัญเชิญดวงวิญญาณเจ้าพ่อศรีเทพและทวยเทพตามารับเครื่องเช่นสังวैया โปรยข้าวตอกดอกไม้ ปักธูปถวายข้าวต้มมัดใหญ่ ไร่ถวายเจ้าพ่อศรีเทพ จากนั้นจะมีขบวนแห่เจ้าพ่อศรีเทพ งานประกวดคนดีศรีเทพ วิชาเจ้าพ่อศรีเทพ การแสดงต่าง ๆ รวมถึงการออกร้านจำหน่ายอาหารและสินค้าด้วย

ประเพณีการพ้อนเสื้อ การแสดงพ้อนเสื้อแถบลานหรือพ้อนเสื้อแบบลานเป็นการแสดงพื้นบ้านของอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเฉพาะตำบลห้วยไร่ ตำบลบ้านดัว ตำบลบ้านโสก และตำบลบ้านห้วย เพื่อบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถดลบันดาลให้เกิดสิ่งที่ดีและไม่ดีได้ หากใครศรัทธาและเคารพจะสมหวังในสิ่งที่ตนปรารถนา แต่หากใครลบหลู่จะประสบความเดือดร้อนต่าง ๆ ชาวบ้านซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมจึงมีความเชื่อว่า หากคนศรัทธาและเคารพ พืชผลทางการเกษตรจะได้ผลดี ฝนจะตกต้องตามฤดูกาล ดังนั้น ชาวบ้านจึงได้ทำพิธีเพื่อบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ดลบันดาลฟ้าฝนตกต้องตามฤดูกาลด้วยการแสดงพ้อนเสื้อแถบลานหรือพ้อนเสื้อแบบลานในช่วงงานบุญเดือน 6 หรือ “บุญบั้งไฟ” การแสดงนั้นจะเริ่มจากขบวนหน้าเป็นขบวนพ้อน ตามด้วยขบวนรำทรงของเทพเจ้า และขบวนบั้งไฟ โดยการพ้อนจะพ้อนตามจังหวะดนตรีทั้งนักแสดงชายและหญิง ผู้นำพ้อนจะเป็นผู้ให้จังหวะและเปลี่ยนท่าซึ่งท่าในการแสดงไม่มีกำหนดตายตัว แต่ให้มีลักษณะนอบน้อมเพื่อแสดงการเคารพและอ่อนน้อมต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเหลือและดลบันดาลสิ่งที่ดี คนตรีประกอบการแสดงที่ช่วยให้จังหวะ คือ กลองบั้ง (กลองสองหน้า) ฆ้อง ฉาบ และแคน ส่วนการแต่งกายของนักแสดงนั้น จะสวมเสื้อหม้อห้อมประดับตกแต่งด้วยใบลานตากแห้งถักเป็นลวดลายต่าง ๆ ผู้ชายจะนุ่งโจง ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่น (ซิ่นมุก) ที่เอวจะห้อยกระดิ่งอันเป็นสัญลักษณ์ของกระบือซึ่งเป็นสัตว์ที่ใช้ในการเกษตร ที่ศีรษะจะโพกผ้าสีแดงเพื่อแสดงความเคารพและเทิดทูนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นิ้วมือสวมเล็บยาวคล้ายการพ้อนเล็บของทางภาคเหนือและสวมแว่นตาสีดำเพื่อให้ผู้ตาเฝ้าของเจ้าพ่อมหศักดิ์ได้

ประเพณีชักบั้งไฟพุเตย ประเพณีชักบั้งไฟพุเตยเป็นประเพณีของตำบลพุเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ที่จัดขึ้น 2 วัน คือ ในวันเสาร์และอาทิตย์ที่ 3 ของเดือนพฤษภาคมของทุกปี เนื่องจากชาวพุเตยส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จึงนำความเชื่อดั้งเดิมของชาว “อีสาน” มาด้วย คือ ความเชื่อเรื่อง “พญาแถน” ที่เชื่อว่าพญาแถนหรือวัสสกาลเทพบุตรมีหน้าที่คอยดูแลให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล และชื่นชอบไฟเป็นอย่างมาก การจุดบั้งไฟนอกจากจะทำให้พญาแถนพอใจและบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลแล้ว ยังเสมือนสัญญาณว่าถึงฤดูกาลเพาะปลูกแล้วอีกด้วย งานชักบั้งไฟพุเตยวันแรกจะเริ่มด้วยการไร่ถวายเจ้าพ่อพุเตยที่บริเวณหน้าศาลเจ้าพ่อพุเตย จากนั้นจะมีขบวนแห่ “บั้งไฟเอ้” คือ ขบวนบั้งไฟที่ตกแต่งอย่างสวยงาม ขบวนนางรำ ขบวนท้าวผาแดงนางไอ่ (ตามความเชื่อจากนิทานพื้นบ้านของชาวอีสาน

เรื่อง ผาแดงนางไอ่) ส่วนในวันที่ 2 จะเป็นการแข่งขันบั้งไฟว่าบั้งไฟของใครจุดได้สูงที่สุด ผู้เข้าร่วมแข่งขันในงานประจำปีประเพณีอั้งไฟไหม้จะมีแต่เพียงภายในอำเภอวิเชียรบุรีหรือภายในจังหวัดเพชรบูรณ์เท่านั้น แต่ยังมีผู้เข้าร่วมแข่งขันจากหลากหลายจังหวัดเนื่องจากการประเพณีอั้งไฟพุเตยถือเป็นประเพณีบั้งไฟที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ จึงทำให้มีผู้เข้าร่วมงานและร่วมแข่งขันจากหลายจังหวัด นับเป็นความภาคภูมิใจของชาวเพชรบูรณ์ที่มีประเพณีที่ยิ่งใหญ่ที่อนุรักษ์สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

ประเพณีอุ้มพระทรงน้ำ ประเพณีอุ้มพระทรงน้ำเป็นประเพณีของอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยนายอำเภอวิเชียรบุรีเป็นผู้อุ้มพระพุทธรูปโบราณสมัยล้านช้างปางมารวิชัย อายุประมาณ 700 ปี ซึ่งเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของชาววิเชียรบุรีที่ประดิษฐาน ณ วัดวิเชียรบำรุง ลงทรงน้ำที่บริเวณศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่วิเชียรบุรีในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 หรือวันสารทไทย เนื่องจากช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาเมืองวิเชียรบุรีกำลังมีสงครามและเกิดภาวะแห้งแล้ง ข้าวขาดแคลน เจ้าผู้รัษฎชุม เจ้าเมืองวิเชียรบุรีจึงคิดอุบายเพื่อลอบขวัญประชชนด้วยการอุ้มพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองลงไปทรงน้ำบริเวณวังกระโห้ซึ่งเป็นวังน้ำศักดิ์สิทธิ์ โดยเจ้าเมืองยื่นอุ้มพระพุทธรูปกลางวังกระโห้ เจ้าพนักงานย่ำเฝ้า 3 ครั้ง พระสงฆ์สวดเจริญพระพุทธรูปมนต์ชัยมงคลคาถา เจ้าเมืองก็ย่อตัวลงให้องค์พระพุทธรูปจมน้ำมิดศีรษะอย่างช้า ๆ จำนวน 3 ครั้ง โดยมีความเชื่อว่า ถ้าหากต้องการให้ปีถัดไปฝนตกชุกมีน้ำมากให้หันพระพักตร์ของพระพุทธรูปไปทางทิศเหนือ 2 ครั้งและทิศใต้ 1 ครั้ง แต่หากต้องการให้ฝนตกพอดีให้หันไปทางทิศเหนือ 1 ครั้งและทิศใต้ 2 ครั้ง แต่หากไม่อุ้มพระทรงน้ำเกิน 3 ครั้งจะเกิดน้ำท่วมใหญ่ เมื่อเสร็จพิธีแล้วจะมีการแข่งขันเรือสอยพื้นบ้านซึ่งมี 2-3 ฝีพาย ประกวดเรือผ้าป่า และงานมหรสพต่าง ๆ ประมาณปี พ.ศ. 2530-2536 อำเภอวิเชียรบุรีงดจัดประเพณีอุ้มพระทรงน้ำ เนื่องจากทางราชการและชาวบ้านไม่ให้ความสำคัญก็เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงหรืออาเพศขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปลัดตกลน้ำเสียชีวิต ชาวบ้านหาปลาแล้วจมน้ำเสียชีวิต กระโดดน้ำฆ่าตัวตาย หรือเล่นน้ำแล้วจมน้ำหายไป นางกิมหลี่ ซอนจำปา เล็งเห็นว่าเกิดเรื่องราวไม่ดีขึ้นในอำเภอจึงปรึกษากับประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอว่า ควรรื้อฟื้นการจัดงานประเพณีอุ้มพระทรงน้ำของบรรพบุรุษที่ทำสืบทอดกันมา จึงให้ชาวบ้านช่วยกันจัดเครื่องสังเวยอาหารคาวหวาน ผลไม้และบายศรีเพื่อทำพิธีอุ้มพระทรงน้ำในปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา ปรากฏว่าไม่มีผู้ใดเสียชีวิตอย่างประหลาดอีกเลย เมื่อจัดงานพิธีเสร็จ ช่วงเย็นจะมีฝนตกลงมาอย่างหนักทุกปี ปริมาณน้ำและอาหารอุดมสมบูรณ์ดี

ข้อที่ 9 เหตุการณ์ที่สำคัญของชาวเพชรบูรณ์มีอะไรบ้าง

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้จัดตั้งมณฑลเทศาภิบาล โดยรวบรวมหัวเมืองต่าง ๆ เข้าเป็นมณฑล หนึ่งในนั้น คือ มณฑลเพชรบูรณ์ สมุหเทศาภิบาล หล่มสักได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดหล่มสัก ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2447 มณฑลเพชรบูรณ์ถูกรวมให้ไปขึ้นกับมณฑลพิษณุโลก แต่ในปี พ.ศ. 2450 ได้รับการแต่งตั้งเป็นมณฑลเพชรบูรณ์อีกครั้ง ต่อมาปี พ.ศ. 2485–2486 ซึ่งเป็นช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 จอมพล ป. พิบูลสงครามซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นวางแผนจะย้ายเมืองหลวงจากกรุงเทพมหานครมาอยู่ที่เพชรบูรณ์ เนื่องจากกรุงเทพมหานครถูกทิ้งระเบิดอย่างหนัก และเพชรบูรณ์เป็นเมืองที่มีชัยภูมิเหมาะสมเพราะมีภูเขาล้อมรอบเส้นทางคมนาคมมีเพียงทางเดียวตั้งอยู่กลางประเทศ เป็นศูนย์กลางของภาคเหนือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง อีกทั้งยังสามารถเป็นฐานทัพลับไว้ต่อสู้กับข้าศึกได้ ดังนั้น จอมพล ป. พิบูลสงครามจึงดำเนินการร่างพระราชกำหนดระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาคจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นนครบาลเพชรบูรณ์ เกณฑ์คนมาสร้างเมืองจาก 29 จังหวัด นับแสนคน แต่เนื่องด้วยผู้คนเจ็บป่วยและเสียชีวิตด้วยไข้มาลาเรียจำนวนมาก จึงให้ราษฎรอพยพมาตั้งหลักแหล่งและทำมาหากิน โดยจัดสรรที่ทำกินทางตะวันออกของแม่น้ำป่าสักและให้ทุนตั้งคันทอสมควรรวมทั้งย้ายสถานที่ราชการต่าง ๆ มาตั้งที่เพชรบูรณ์ นอกจากนี้ จอมพล ป. พิบูลสงครามยังได้วางแผนเมืองไว้ 2 จุดหลัก คือ 1) อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ และ 2) อำเภอหล่มสักและอำเภอหล่มเก่า โดยกำหนดให้หน่วยงานราชการต่าง ๆ กระจายตัวอยู่ทั่วจังหวัด ไม่กระจุกตัวรวมกันเหมือนอย่างกรุงเทพมหานคร และให้ พ.ต. ล้อม บุกรกรมโกวิทเป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง อีกทั้งให้ พ.อ. ช่วง เขวงศักดิ์สงคราม รองนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ดูแลทั้งหมดแทนนายกรัฐมนตรี

นอกจากนี้ ยังให้ติดตั้งเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้า โทรศัพท์ โทรเลขทั้งในเมืองและหน่วยราชการ อีกทั้งให้สร้างโรงพยาบาลนครไทยเพ็ชรบูรณ์ สโมสรรัตนโกสินทร์ โรงมหรสพ โรงแรม ตลาดสด (ตลาดเพชรบูรณ์ ตลาดวังชมภู และตลาดหล่มสัก) สำหรับข้าราชการที่เดินทางมาราชการ และโรงพิมพ์ทุกประเภท เพื่อว่ากรุงเทพมหานครถูกโจมตีทางอากาศแล้วจะไม่สามารถติดต่อสื่อสารหรือทำงานได้ โดยตั้งโรงพิมพ์หนังสือราชการที่บ้านป่าแดง โรงพิมพ์ธนบัตรที่หนองน้ำขี้ โรงเลื่อยของกรมยุทธโยธาที่วังชมภู และโรงพยาบาลที่ร่องแคน้อย (ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์)

การวางแผนย้ายเมืองหลวงมายังจังหวัดเพชรบูรณ์ต้องสิ้นสุดลง เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2487 คณะรัฐบาลนำโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เสนอพระราชกำหนดระเบียบราชการบริหารนครบาลเพชรบูรณ์ฯ พ.ศ. 2487 ต่อสภาผู้แทนราษฎร ผลคือ สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่อนุมัติด้วยคะแนนเสียง 48 ต่อ 36 เสียง ด้วยเหตุผลว่า “เพชรบูรณ์เป็นแดนกันดาร ภูมิประเทศ

เป็นป่าเขา และมีไข้ชุกชุม เมื่อเริ่มสร้างเมืองนั้น ผู้ที่ถูกเกณฑ์ไปทำงานล้มตายลงนับเป็นพัน ๆ คน ” แต่อย่างไรก็ดี ชาวเพชรบูรณ์ก็รู้สึกภาคภูมิใจที่ครั้งหนึ่งในหน้าประวัติศาสตร์ชาติไทย “จังหวัดเพชรบูรณ์” เคยได้รับการยกฐานะให้เป็นเมืองหลวงของประเทศไทย

ข้อที่ 10 บุคคลสำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์มีใครบ้าง

พ่อขุนผาเมืองเป็นพระราชโอรสของพ่อขุนศรีนาวนำถม ผู้ครองเมืองเชลียง (เมืองสุโขทัยและเมืองศรีสัชนาลัย) ทรงเป็นเจ้าเมืองราดซึ่งอยู่ทางตะวันออกของเมืองเชลียงในลุ่มแม่น้ำน่าน พระองค์มีน้องสาวชื่อนางเสือง เป็นพระมเหสีของพ่อขุนบางกลางหาว (ภายหลังพระนามว่าพ่อขุนศรีอินทราทิตย์) นับได้ว่าพระองค์เป็นพระมาตุลา (พี่ชายของแม่) ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พ่อขุนผาเมืองร่วมรบกับพ่อขุนบางกลางหาวเพื่อขับไล่ขอมที่ก่อกวนในเมืองสุโขทัย แต่พระองค์ทรงไม่ขึ้นครองราชย์ต่อพระราชบิดาแต่ทรงมอบพระราชสมบัติให้พ่อขุนบางกลางหาวแทน เนื่องจากพระองค์มีพระมเหสี คือ พระนางสิขรเทวีซึ่งเป็นพระราชธิดาของกษัตริย์ขอม หลังจากนั้นพ่อขุนผาเมืองนำไพร่พลย้ายมาที่บริเวณริมน้ำพุง สถาปนาว่า “เมืองลุ่มหรือเมืองหล่ม” ซึ่งเป็นเมืองที่ชาวเวียงจันทน์และหลวงพระบางอพยพมาอาศัยอยู่ เนื่องจากเป็นเมืองที่ดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำเกษตรและเลี้ยงสัตว์ ปัจจุบันสันนิษฐานว่าเมืองลุ่มหรือเมืองหล่ม คือ อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ชาวเพชรบูรณ์สร้าง “อนุสาวรีย์พ่อขุนผาเมือง” ขึ้นที่อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์เพื่อระลึกถึงเกียรติคุณความดี วีรกรรม ความกล้าหาญ ความเสียสละของวีรกษัตริย์ไทยโดยพระรูปของพ่อขุนผาเมืองทำด้วยโลหะอยู่ในทำยืน พระหัตถ์ขวาทรงดาบปักลงดิน ส่วนพระหัตถ์ซ้ายชี้ลงพื้น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ พระนามเดิม คือ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าดิศวรกุมาร เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประสูติแต่เจ้าจอมมารดาชุ่มเป็นองค์ต้นราชสกุลดิศกุล มีพระนามลาลองว่า “พระองค์เจ้าดิศวรกุมาร หรือเสด็จพระองค์ดิศ” ทรงดำรงตำแหน่งที่สำคัญทางการทหารและพลเรือนต่าง ๆ เช่น ผู้บัญชาการทหารบก อธิบดีกรมศึกษาธิการ องค์กรุมนเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงมีคุณูปการอันใหญ่หลวงต่อเมืองเพชรบูรณ์ เนื่องจากเมื่อปี พ.ศ. 2447 ขณะที่พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยได้เสด็จมาตรวจราชการที่มณฑลเพชรบูรณ์ พระองค์ทรงนิพนธ์บันทึกถึงเหตุการณ์สถานที่ต่าง ๆ ของจังหวัดเพชรบูรณ์ เช่น รายละเอียดของเมืองเพชรบูรณ์ เมืองหล่มสัก และเมืองหล่มเก่า ตั้งแต่ลักษณะของเมือง ลักษณะผู้คน การทำมาหากิน และทรงแวะสำรวจเมืองโบราณศรีเทพ นอกจากนี้ พระองค์ท่านยังทรงพระนิพนธ์หนังสือนิทานโบราณคดี ตอนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับมณฑลเพชรบูรณ์ คือ “ความไข้

ที่เมืองเพชรบูรณ์” นับเป็นเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์อันมีค่าอย่างยิ่งของเมืองเพชรบูรณ์ เนื่องจากเป็นเอกสารที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่บรรยายถึงเมืองต่าง ๆ ในมณฑลเพชรบูรณ์อย่างละเอียด พร้อมภาพประกอบที่บันทึกภาพสถานที่ต่าง ๆ จากกล้องถ่ายรูปไว้เป็นจำนวนมากที่ทำให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาสภาพบ้านเมืองในอดีตได้เป็นอย่างดี

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พระราชโอรสและพระราชธิดาไปทรงกรมหรือไปครองเมืองสำคัญต่าง ๆ ในราชอาณาจักรสยาม (ปัจจุบัน คือ ประเทศไทย) เพื่อทรงงานต่างพระเนตรพระกรรณ สำหรับจังหวัดเพชรบูรณ์โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พระราชโอรสพระองค์หนึ่ง คือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก ให้ทรงกรมเป็น “กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย” พระองค์เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประสูติแต่สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง มีพระนามลาลองว่า “ทูลกระหม่อมด้วง” พระองค์ท่านทรงสร้างวังเพ็ชรบูรณ์เป็นที่ประทับ (ปัจจุบัน คือ ห้างสรรพสินค้า Central World) พระองค์ท่านทรงมีพระทัยใฝ่ทางด้านงานศิลปะ โปรดการทรงแกรนด์เปียโน ฮาร์พ และไวโอลิน โปรดศิลปะการละคร และทรงพระนิพนธ์บทละครดึกดำบรรพ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงเป็นผู้ก่อตั้ง “โรงเรียนเพาะช่าง” (ปัจจุบัน คือ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์) อีกด้วย พระองค์ท่านทรงเป็นบุคคลสำคัญอีกพระองค์หนึ่งที่ทำให้ชาวเพชรบูรณ์ตระหนักได้ว่า เมืองเพชรบูรณ์เป็นเมืองสำคัญมาตั้งแต่อดีตที่มีเจ้านายมาทรงกรมเป็นกรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย เมื่อมีการปรับปรุงศาลากลางจังหวัดเพชรบูรณ์หลังเก่าให้เป็นหอโบราณคดี จึงได้มีการอัญเชิญพระนามของพระองค์ท่านให้เป็นชื่อของ “หอโบราณคดีเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย” ปัจจุบันมีรูปปั้นของพระองค์ท่านทรงพิณฮาร์พตั้งแสดงอยู่ภายในหอโบราณคดีเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย

พระยาเพชรรัตนสงคราม (เพื่อง เพื่องเพ็ชร) สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เมื่อปี พ.ศ. 2442 เมืองเพชรบูรณ์ยกฐานะขึ้นเป็นมณฑลเพชรบูรณ์ เนื่องจากประเทศฝรั่งเศสกำลังล่าอาณานิคมซึ่งในขณะนั้นยึดครองประเทศลาว (ปัจจุบัน คือ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) ได้เกือบทั้งหมดแล้ว ถือว่าใกล้สยามเข้ามาทุกที จึงให้ข้าราชการมาปกครองและดูแลเมืองเพชรบูรณ์เพื่อความมั่นคงทางการเมือง โดยมีพระยาเพชรรัตนสงคราม (เพื่อง เพื่องเพ็ชร) เป็นข้าหลวงคนแรกของเทศาภิบาลมณฑลเพชรบูรณ์เดิมสภาพภูมิประเทศของเมืองเพชรบูรณ์ค่อนข้างห่างไกลจากมณฑลอื่น ๆ เดินทางลำบาก มีไข้ป่าชุกชุมทำให้ไม่ค่อยมีใครอยากมารับราชการที่นี้นัก แต่พระสงครามภักดี นายอำเภอแม่น้ำปาดเป็นผู้มีประสบการณ์รับราชการในถิ่นทุรกันดาร จึงแต่งตั้งให้ท่านเป็นพระยาเพชรรัตนสงคราม

(เพ็ญ เพ็ญเพ็ชร) และเป็นข้าหลวงคนแรกของเทศาภิบาลมณฑลเพชรบูรณ์ ต่อมาปี พ.ศ. 2447 พระยาเพชรรัตนสงครามถึงแก่อนิจกรรมจึงยุบมณฑลเพชรบูรณ์ให้ไปขึ้นกับมณฑลพิษณุโลก

จอมพล ป. พิบูลสงคราม หรือจอมพลแปลก พิบูลสงคราม นามเดิมว่า แปลก จิตตะสังคะ เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 3 ของประเทศไทย ขณะที่ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีนั้น เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ท่านจึงออกนโยบายสร้างชาติให้คนไทยนิยมของไทยด้วยคำขวัญ “ไทยทำ ไทยใช้ ไทยเจริญ” และปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้คนไทยทันสมัยทัดเทียมอารยประเทศ เช่น มาลานาไทย (ให้คนไทยสวมหมวกทุกคน) เปลี่ยนจากนุ่งโจงกระเบนเป็นนุ่งผ้าถุง ใช้คำสรรพนาม เช่น ฉัน เรา ท่าน ใช้คำกล่าวทักทายว่า “สวัสดี” (พระยาอุปกิตศิลปสาร เป็นผู้คิดคำนี้) หรือแม้แต่การเขียนสะกดต่าง ๆ เช่น วัฒนธรรม (วัฒนธรรม) กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ) พาสาไท (ภาษาไทย) จังหวัดเพชรบูรณ์ (เพชรบูรณ์) ช่วงปลายสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ปี ประมาณปี พ.ศ.2485–2486 จอมพล ป.พิบูลสงครามเคยย้ายเมืองหลวงมาที่เมืองเพชรบูรณ์เพราะเล็งเห็นว่าชัยภูมิของเมืองเพชรบูรณ์เหมาะสมและปลอดภัยจากสงคราม และในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2586-2587 ท่านจึงยกฐานะจังหวัดเพชรบูรณ์ให้เป็นนครบาลเพชรบูรณ์ แต่ภายหลังไม่ได้ย้ายเมืองหลวงมา แม้เมืองหลวงจะไม่ได้ย้ายมาที่จังหวัดเพชรบูรณ์แต่ท่านก็ยังลงมาเยี่ยมเมืองเพชรบูรณ์เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2498 เพื่อทำพิธีเปิดสมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิงเพชรบูรณ์ โดยมีขุนบำรุงรัตนบุรี ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ในขณะนั้นต้อนรับที่โรงเรียนบ้านเหนือวัดใหม่ (วัชรวิทยาการ)จะเห็นได้ว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญผู้มีคุณูปการต่อจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างมาก ท่านนำความเจริญต่าง ๆ มาสู่จังหวัดเพชรบูรณ์ เช่น การสร้างถนน การสร้างระบบสาธารณสุขปโภค ตลาด โรงพยาบาลต่าง ๆ ชาวเพชรบูรณ์จึงน้อมระลึกถึงท่านด้วยการสร้างอนุสาวรีย์จอมพล ป. พิบูลสงครามที่ตำบลบึงน้ำเต้า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

หลวงพ่อบท ฐมมปญโญ พระอริยสงฆ์ผู้เปี่ยมไปด้วยความเมตตา เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2424 ณ บ้านยางหัวลม ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ เดิมชื่อ นายทบ ม่วงดี เหตุที่ชื่อ “ทบ” เนื่องจากคลอดออกท่านกลับเอาศีรษะและเท้าโผล่ออกมาพร้อมกัน ต่อมาปี พ.ศ. 2440 บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดช้างเผือก ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ และอุปสมบทเมื่อปี พ.ศ. 2445 ที่วัดศิลาโงม บ้านยางหัวลม ท่านศึกษาพระธรรมวินัยและวิปัสสนากรรมฐานกับพระอาจารย์ปานที่วัดศิลาโงม และไปจำพรรษาที่วัดวังโป่ง อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ จากนั้นท่านออกธุดงค์ไปตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อศึกษาวิชาอาคมและบำเพ็ญภาวนาจนมีวิชาอาคมแก่กล้า ไม่ว่าจะเป็นทางเมตตามหานิยม แคล้วคลาด คงกระพัน มหาอุด มหาอำนาจ กำบัง ล่องหนหายตัวแล้วเดินทางกลับมาที่วัดศิลาโงม ท่านบูรณะวัดจนเจริญรุ่งเรือง

นอกจากนี้ ท่านยังเป็นเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ ได้แก่ วัดเสาธงทอง วัดเกาะแก้ว วัดสว่างอรุณ วัดศิลาโงม และวัดพระพุทธบาทชนแดน และสร้างพระอุโบสถให้กับวัดต่าง ๆ นับได้ว่าท่านเป็นพระอริยสงฆ์ ที่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้กับชาวจังหวัดเพชรบูรณ์

ขวัญใจ ญาณวารี เป็นคุณครูที่มาจากต่างถิ่น เข้ารับราชการเป็นนักวิชาการที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ เขต 1 เดิมชื่อนางสาวขวัญใจ พันธุมจินดา คุณครู ส่งคำขวัญของจังหวัดเพชรบูรณ์เข้าประกวดเมื่อปี พ.ศ. 2530 (สมัยนายปรีชา พงศ์สิขรานันท์ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์) คือ “เมืองมะขามหวาน อุทยานน้ำหนาว ศรีเทพเมืองเก่า เขาค้อ อนุสรณ์ นครพ่อขุนผาเมือง” แล้วได้รับรางวัลชนะเลิศด้วยแนวคิดที่ว่า ต้องแต่งตามเกณฑ์ที่กำหนด ใช้คำคล้องจองกัน กระชับ จดจำง่าย อ่านแล้วประทับใจ โดยเนื้อมุ่งเน้นสิ่งสำคัญอันเป็นเอกลักษณ์ ของจังหวัดเพชรบูรณ์ ถือได้ว่าคุณครูขวัญใจ ญาณวารีเป็นผู้ที่รังสรรค์คำขวัญของจังหวัดเพชรบูรณ์ อันเป็นสมบัติให้แก่ชาวเพชรบูรณ์มาจนถึงปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นเมืองโบราณราว 1,000 ปี ลักษณะทางกายภาพเป็นที่ราบลุ่มแบบกระทะที่มีเนินเขา ป่า และที่ราบสลับกัน ปัจจุบันจังหวัดเพชรบูรณ์ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย มี 11 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ 2) อำเภอชนแดน 3) อำเภอหล่มสัก 4) อำเภอหล่มเก่า 5) อำเภอวิเชียรบุรี 6) อำเภอศรีเทพ 7) อำเภอหนองไผ่ 8) อำเภอบึงสามพัน 9) อำเภอวังโป่ง 10) อำเภอน้ำหนาว และ 11) อำเภอเขาค้อ ผู้คนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์มีหลายชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ที่สืบเชื้อสายมาจากเมืองหลวงพระบางและเมืองเวียงจันทน์ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มที่อพยพมาจากจังหวัดใกล้เคียงของภาคกลาง กลุ่มที่อพยพมาจากจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวนบหรือชะบน และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทภูเขาเผ่าต่าง ๆ มีภาษาที่ใช้พูดกันในจังหวัดมากกว่า 40 สำเนียง วิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์นั้นส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกร ชาวเพชรบูรณ์มีภูมิปัญญาเกี่ยวอาชีพที่ไม่เหมือนที่ใด คือ การตากปลาเน่า ด้านอาหารการกินจะเน้นธรรมชาติและเรียบง่าย มีอาหารขึ้นชื่อ คือ ไก่ย่างวิเชียรบุรี ขนมลิ่มกลิ้งบ้านนางัว ปลาเผาป่าแดง ปิ้งไก่ข้าวเบือ ลาบเปิดหล่มสัก ข้าวหลามพญาลิ้มแกง ด้านการแต่งกายนั้น ชาวเพชรบูรณ์มีผ้าซิ่นหัวแดงตีนกำนเป็นผ้าพื้นเมือง และการสวมเสื้อลายดอกมะขาม ด้านศิลปะและดนตรี ชาวเพชรบูรณ์มีการฟ้อนเสื้อแถบลานหรือฟ้อนเสื้อแขบลาน รำโจ่ง วงดนตรีดู้บเก้งอันเป็นวงดนตรีพื้นบ้าน และเพลงล้อของบ้านสะเดียง ด้านตำนาน เรื่องเล่า และความเชื่อของชาวเพชรบูรณ์นั้นมีหลายเรื่อง อาทิ ตำนานถ้ำใหญ่น้ำหนาว บ้านหินกลิ้ง พระนางสิงขรเทวี แม่นางผมหอม เนรมั่นเนรมคง ขอนไม้มาด และเมืองเล้ง ด้านประเพณีที่สำคัญของชาวเพชรบูรณ์มีหลายหลากประเพณีในหลากหลายพื้นที่ของจังหวัด เช่น งานวัฒนธรรมไทหล่ม ขนมหั่นหล่มเก่า แข่งเรือวัดทุ่งธงไชย เล็งกลองล่องโคม

ล่อยกระทงเมืองราด อุ้มพระค่าน้ำ หามพระค่าน้ำ อุ้มพระสร่งน้ำ บวชนาคบ้านนางัวอันเป็นเอกลักษณ์ของบ้านนางัว บวงสรวงเจ้าพ่อศรีเทพ อักบั้งไฟพญายอ เหตุการณ์สำคัญที่สุดของจังหวัดเพชรบูรณ์ คือ เหตุการณ์ที่จอมพล ป. พิบูลสงครามจะย้ายเมืองหลวงจากกรุงเทพมหานครมาเป็นเพชรบูรณ์เนื่องจากกรุงเทพมหานครถูกทิ้งระเบิดอย่างหนักในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 จอมพล ป. สงครามได้จัดตั้งให้จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นนครบาล และก่อสร้างสถานที่ราชการ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แต่ภายหลังเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลงก็ไม่ได้ย้ายเมืองหลวงมาที่เพชรบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ถือเป็นความภูมิใจของชาวเพชรบูรณ์ที่ครั้งหนึ่งเคยได้รับการยกฐานะให้เป็นเมืองหลวงของประเทศ และบุคคลสำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์นั้น ได้แก่ พ่อขุนผาเมือง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย พระยาเพชรรัตนสงคราม (เพ็ญ เพ็ญเพชร) จอมพล ป. พิบูลสงคราม หลวงพ่อทบ และคุณครูขวัญใจ ญาณวารี ซึ่งบุคคลเหล่านี้ท่านได้สร้างคุณูปการต่อจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างมาก

4.2 ผลการพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์

4.2.1 ผลการพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

ผลการพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย โดยนำข้อมูลจากขั้นที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย มาวิเคราะห์และพัฒนาเป็นพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย โดยหลักสูตรประกอบไปด้วยความสำคัญของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1.1 ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดเน้นเกี่ยวกับการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนรักความเป็นไทย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น และมีความรักความภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 1-5)

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในสาระที่ 5 วรรณกรรมและวรรณคดีไทยนั้น มุ่งหวังให้ผู้เรียนศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นและวรรณกรรมพื้นบ้านแล้วสามารถสรุปเนื้อหา อธิบาย วิเคราะห์คุณค่าของภาษาถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 : 57-59)

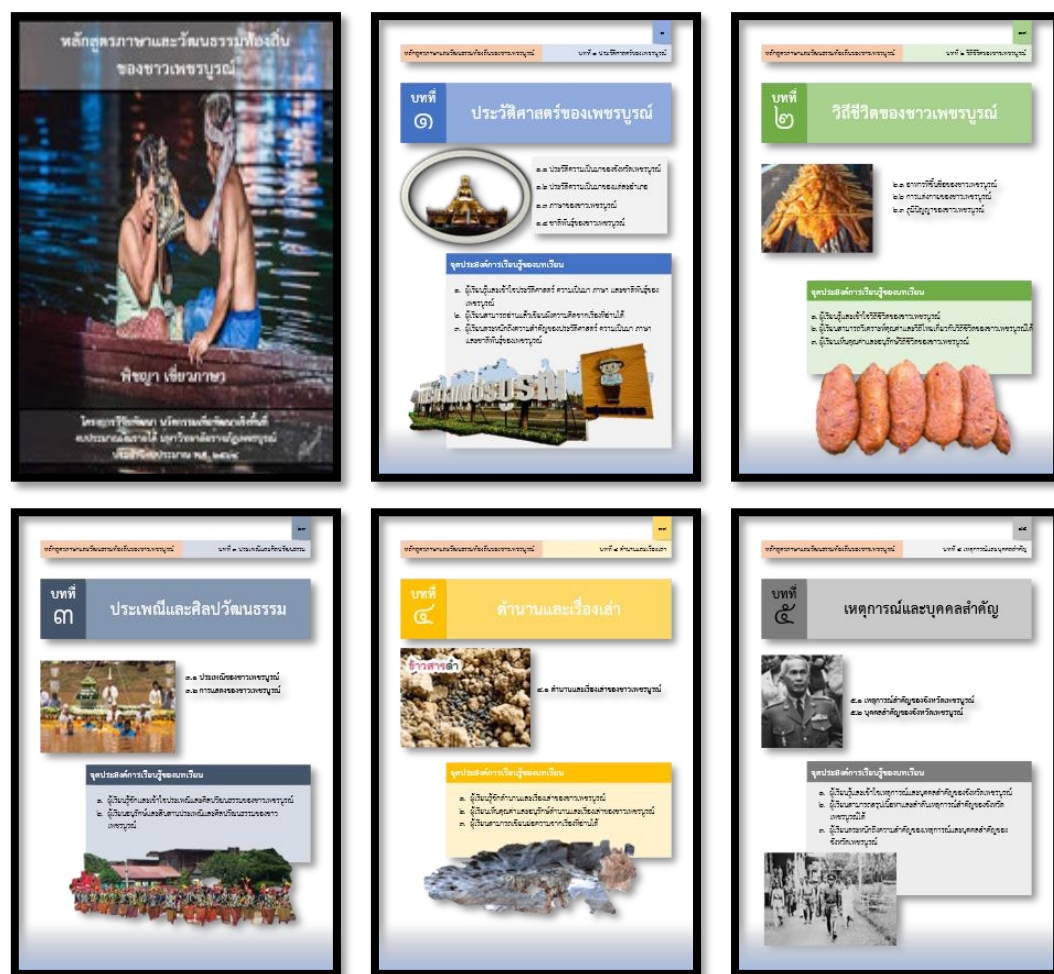
หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยจึงเป็นหลักสูตรที่จะช่วยเสริมให้ผู้เรียนในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้เรียนรู้ภาษาถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่น ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ แล้วเกิดความรู้ความเข้าใจ มองเห็นคุณค่า สร้างจิตสำนึกของผู้เรียนในการรักษา อนุรักษ์ สืบสาน วัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์อันเป็นวัฒนธรรมและประเพณีไทยที่ดงามผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของหลักสูตร

4.2.1.2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

- 1) เพื่อให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์
- 2) เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์
- 3) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการรักษา อนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์อันเป็นวัฒนธรรมและประเพณีไทยที่ดงาม

4.2.1.3 โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย มีทั้งหมด 5 หน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ละ 2 ชั่วโมง โดยใช้ในเวลาของลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ จำนวน 5 สัปดาห์

รูปที่ 4.1 หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรม ประเพณีไทย

4.2.1.4 กระบวนการจัดการเรียนการสอน

ขั้นที่ 1 อ่านเพื่อเรียนรู้และเข้าใจ (R : Read)

ผู้เรียนจะอ่านข้อมูลความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหา ของภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ขั้นที่ 2 ทำกิจกรรม (A : Activities)

ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่หลากหลายในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องภาษาถิ่นและชาติพันธุ์ของตน การเล่าตำนานพื้นบ้านท้องถิ่นของตน การแนะนำอาหารขึ้นชื่อของท้องถิ่นของตนผ่านโปรแกรม CANVA การเชิญชวนให้เข้าร่วม ประเพณีท้องถิ่นผ่าน Application TikTok กิจกรรม My Inspiration ที่นำเสนอคุณงามความดีของ บุคคลสำคัญในท้องถิ่นของตนที่จะเป็นแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง

ขั้นที่ 3 ทำแบบฝึกหัด (P : Practice)

ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดท้ายหน่วยการเรียนรู้เพื่อทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้และเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดจิตสำนึกในการรักษา อนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์อันเป็นวัฒนธรรมและประเพณีไทยที่ดีงาม

4.2.1.5 การประเมินผล

การประเมินผลจากสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งประเมินจากการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน การทำงานกลุ่มและเดี่ยว การนำเสนอ และการทำแบบฝึกหัดท้ายหน่วยการเรียนรู้

4.2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ และเอกสารประกอบหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

ตารางที่ 4.1 ผลการประเมินความเหมาะสมของเอกสารหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ความสำคัญและความจำเป็นของหลักสูตร				
1.1	สอดคล้องกับแนวโน้มการจัดการศึกษาในท้องถิ่น	4.67	0.47	มากที่สุด
1.2	ความเหมาะสมของแนวทางในการจัดหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
1.3	สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	4.67	0.47	มากที่สุด
ภาพรวมด้านความสำคัญและความจำเป็นของหลักสูตร		4.78	0.31	มากที่สุด
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร				
2.1	ชัดเจน สะดวกต่อการนำไปปฏิบัติ	4.33	0.47	มาก
2.2	เหมาะสมกับผู้เรียน	4.67	0.47	มากที่สุด
2.3	สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	4.67	0.47	มากที่สุด
ภาพรวมด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร		4.56	0.47	มากที่สุด
โครงสร้างหลักสูตรและสาระการเรียนรู้				
3.1	การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด หลักสูตรฯ ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางฯ พ.ศ. 2551 มีความเหมาะสมสอดคล้องกัน	4.67	0.47	มากที่สุด
3.2	หน่วยการเรียนรู้สอดคล้องกับองค์ความรู้ในท้องถิ่น	5.00	0.00	มากที่สุด

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3.3	สามารถนำไปจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้จริง	4.33	0.47	มาก
ภาพรวมด้านโครงสร้างหลักสูตรและสาระการเรียนรู้		4.67	0.31	มากที่สุด
แนวทางการจัดการเรียนรู้				
4.1	แนวทางการจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้	4.67	0.47	มากที่สุด
4.2	การจัดการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง	4.33	0.47	มาก
4.3	ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านบริบทประสบการณ์ สถานการณ์ กรณีศึกษา และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนโดยมีครูเป็นที่ปรึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
ภาพรวมด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้		4.67	0.31	มากที่สุด
แนวทางการวัดและประเมินผล				
5.1	แนวทางการจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้	4.67	0.47	มากที่สุด
5.2	แนวทางการจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน	4.33	0.47	มาก
ภาพรวมด้านแนวทางการวัดและประเมินผล		4.50	0.47	มาก
รวมเฉลี่ย		4.64	0.37	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักสูตรภาษา และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D.= 0.37) โดยพบว่า องค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมากที่สุดจำนวน 10 รายการ และระดับความเหมาะสมมาก จำนวน 4 รายการ โดยรายการที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด คือ ความเหมาะสมของแนวทางในการจัดหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้สอดคล้องกับองค์ความรู้ในท้องถิ่น และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านบริบทประสบการณ์ สถานการณ์ กรณีศึกษา และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนโดยมีครูเป็นที่ปรึกษา ($\bar{X} = 5.00$, S.D.= 0.00)

ตารางที่ 4.2 ผลการประเมินเอกสารประกอบหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของ
ชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
เอกสารประกอบหลักสูตร				
1	คำชี้แจงวิธีการนำหลักสูตรไปใช้อย่างเหมาะสมชัดเจน	4.00	0.82	มาก
2	หน่วยการเรียนรู้เหมาะสมกับระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้	4.33	0.47	มาก
3	ความเหมาะสมของเอกสารประกอบคู่มือการใช้หลักสูตร	4.67	0.47	มากที่สุด
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประวัติศาสตร์ของเพชรบูรณ์				
1.1	แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบและรายละเอียดครบถ้วน เหมาะสม และสอดคล้องกัน	4.00	0.00	มาก
1.2	เนื้อหาสาระในแผนการจัดการเรียนรู้ถูกต้องตามหลักวิชาการ	5.00	0.00	มากที่สุด
1.3	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	4.67	0.47	มากที่สุด
1.4	กิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.33	0.47	มาก
1.5	เอกสารประกอบหลักสูตรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และสอดคล้องกับท้องถิ่น	4.67	0.47	มากที่สุด
1.6	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้	4.33	0.47	มาก
ภาพรวมหน่วยการเรียนรู้ที่ 1		4.50	0.31	มาก
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์				
2.1	แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบและรายละเอียดครบถ้วน เหมาะสม และสอดคล้องกัน	4.33	0.47	มาก
2.2	เนื้อหาสาระในแผนการจัดการเรียนรู้ถูกต้องตามหลักวิชาการ	4.67	0.47	มากที่สุด
2.3	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	4.67	0.47	มากที่สุด
2.4	กิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.67	0.47	มากที่สุด

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2.5	เอกสารประกอบหลักสูตรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และสอดคล้องกับท้องถิ่น	4.00	0.00	มาก
2.6	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้	4.33	0.47	มาก
ภาพรวมหน่วยการเรียนรู้ที่ 2		4.44	0.39	มาก
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม				
3.1	แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบและรายละเอียด ครบถ้วน เหมาะสม และสอดคล้องกัน	4.33	0.47	มาก
3.2	เนื้อหาสาระในแผนการจัดการเรียนรู้ถูกต้องตามหลัก วิชาการ	4.67	0.47	มากที่สุด
3.3	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	4.33	0.47	มาก
3.4	กิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.67	0.47	มากที่สุด
3.5	เอกสารประกอบหลักสูตรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และสอดคล้องกับท้องถิ่น	4.67	0.47	มากที่สุด
3.6	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้	4.33	0.47	มาก
ภาพรวมหน่วยการเรียนรู้ที่ 3		4.50	0.47	มาก
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ตำนานและเรื่องเล่า				
4.1	แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบและรายละเอียด ครบถ้วน เหมาะสม และสอดคล้องกัน	4.33	0.47	มาก
4.2	เนื้อหาสาระในแผนการจัดการเรียนรู้ถูกต้องตามหลัก วิชาการ	5.00	0.00	มากที่สุด
4.3	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	4.67	0.47	มากที่สุด
4.4	กิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.67	0.47	มากที่สุด
4.5	เอกสารประกอบหลักสูตรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และสอดคล้องกับท้องถิ่น	5.00	0.00	มากที่สุด
4.6	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้	4.33	0.47	มาก
ภาพรวมหน่วยการเรียนรู้ที่ 4		4.67	0.31	มากที่สุด
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เหตุการณ์สำคัญและบุคคลสำคัญ				

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
5.1	แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบและรายละเอียดครบถ้วน เหมาะสม และสอดคล้องกัน	4.00	0.00	มาก
5.2	เนื้อหาสาระในแผนการจัดการเรียนรู้ถูกต้องตามหลักวิชาการ	4.33	0.47	มาก
5.3	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	4.67	0.47	มากที่สุด
5.4	กิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.67	0.47	มากที่สุด
5.5	เอกสารประกอบหลักสูตรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และสอดคล้องกับท้องถิ่น	4.67	0.47	มากที่สุด
5.6	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้	4.33	0.47	มาก
ภาพรวมหน่วยการเรียนรู้ที่ 5		4.44	0.39	มาก
รวมเฉลี่ย		4.51	0.37	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกสารประกอบหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D.= 0.37) โดยพบว่า องค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมากที่สุดจำนวน 17 รายการ และระดับความเหมาะสมมาก จำนวน 16 รายการ ซึ่งหน่วยการเรียนรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ($\bar{X} = 4.67$, S.D.= 0.31)

4.2.3 ผลการใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตารางที่ 4.3 ผลการใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์

การทดสอบ	จำนวนคน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	SiG. (2-tailed)
ก่อนจัดการเรียนรู้	30	30	15.93	1.58	30.30	.000
หลังจัดการเรียนรู้	30	30	26.20	1.10		

*อย่างมีนัยสำคัญที่ .01

จากตารางที่ 4.3 พบว่า คะแนนของผู้เรียนหลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ สูงกว่าก่อนรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังมีหลักฐานที่บ่งบอกว่าผู้เรียนมีการรักษาภาษาและวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดเพชรบูรณ์ ดังนี้

ด้านประวัติความเป็นมาของจังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและสามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของจังหวัดเพชรบูรณ์ให้กับผู้อื่นได้ ดังตัวอย่างเช่น

หากมีผู้ขอให้เล่าประวัติอำเภอของผู้เรียนให้ฟัง ผู้เรียนจะเล่าประวัติอำเภอของตนให้ผู้อื่นฟังอย่างไรบ้าง

.....อำเภอเมืองเพชรบูรณ์เดิมเคยขึ้นกับมณฑลพิษณุโลก ปี พ.ศ. 2442 ตั้งเป็นมณฑลเพชรบูรณ์ แต่ปี พ.ศ. 2447 กลับไปขึ้นกับมณฑลพิษณุโลกอีก 3 ปี พ.ศ. 2450 ตั้งเป็นมณฑลเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 2 จนถึง พ.ศ. 2458 กลับไปเป็นมณฑลพิษณุโลกตามเดิม ต่อมาถูกยกเลิกมณฑลเพชรบูรณ์จึงมีฐานะเป็นจังหวัด เมื่อมีสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้แบ่งเขตขึ้นเป็น "มณฑลเพชรบูรณ์" เมื่อสงครามสงบจึงกลับไปมีฐานะเป็นจังหวัดเพชรบูรณ์ดังเดิมจนถึงปัจจุบัน.....

รูปที่ 4.2 แสดงคำตอบของผู้เรียนในการเล่าประวัติอำเภอ

จากรูปที่ 4.2 จะเห็นได้ว่า คำตอบของผู้เรียนนั้นใช้ถ้อยคำที่สื่อถึงความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่นได้ เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจประวัติความเป็นมาของจังหวัดเพชรบูรณ์

ด้านชาติพันธุ์ของชาวเพชรบูรณ์

ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในชาติพันธุ์ของตน ดังตัวอย่างเช่น

ผู้เรียนคิดว่าบรรพบุรุษของตนน่าจะเป็นชาติพันธุ์ใด เพราะเหตุใด

กลุ่มชาติพันธุ์เมืองหลวงพระบาง เพราะ ภาษาถิ่นและสำเนียงการพูดของบ้านเจ้าที่
คล้ายไปทางภาษาทมิฬ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ของทมิฬและทมิฬเก่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สืบ
เชื้อสายมาจาก เมืองหลวงพระบางและวังจันทร์ของประเทศไทยสมัยอยุธยา
ประมาณสามร้อยปี

รูปที่ 4.3 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับชาติพันธุ์

จากรูปที่ 4.3 จะเห็นได้ว่า คำตอบของผู้เรียนนั้นใช้ถ้อยคำที่สื่อถึงความรู้ความเข้าใจ
ว่าตนเป็นชาติพันธุ์ลาวเมืองหลวงพระบางจากการใช้ภาษาถิ่น และทราบถึงที่มาหรือการสืบ
เชื้อสายในชาติพันธุ์ของตนด้วย

ด้านภาษาของชาวเพชรบูรณ์

ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในภาษาถิ่นของตน สามารถใช้ภาษาถิ่นใน
การสื่อสาร และสามารถอนุรักษ์ภาษาถิ่นของตนได้

ท้องถิ่นของผู้เรียนใช้ภาษาถิ่นใดในการสื่อสาร และผู้เรียนจะมีวิธีการอนุรักษ์ภาษาถิ่นของตนได้
อย่างไร

ข้าพเจ้าใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร และข้าพเจ้าจะอนุรักษ์ภาษาถิ่นโดยการใช้พูดสื่อสาร
ทุกวันกับคนในครอบครัว ชุมชน รวมไปถึงข้าพเจ้ายินดีสอนให้กับผู้ที่สนใจในภาษา
ของข้าพเจ้าด้วย

รูปที่ 4.4 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับการใช้ภาษา

จากรูปที่ 4.4 จะเห็นได้ว่า คำตอบของผู้เรียนนั้นใช้ถ้อยคำที่สื่อถึงแนวทาง
การอนุรักษ์ภาษาถิ่นของตนด้วยการพูดสื่อสารกับครอบครัวและชุมชน รวมถึงยินดีที่จะถ่ายทอด
ด้วยการสอนให้กับผู้ที่สนใจภาษาถิ่นของตนด้วย

ด้านวิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์

ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตในท้องถิ่นของตน เช่น อาหารการ
กิน การแต่งกาย สามารถถ่ายทอดวิถีชีวิตของตนให้กับผู้อื่น และสามารถอนุรักษ์วิถีชีวิตของตนได้

หากมีผู้ขอให้ผู้เรียนแนะนำอาหารขึ้นชื่อของจังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้เรียนจะแนะนำอาหารชนิดใดของอำเภออะไร เพราะเหตุใด

ข้าพเจ้าจะแนะนำไก่จ้าวเปือ ของอำเภอหล่มสัก เพราะเป็นเมนูที่ข้าพเจ้าประทับใจ ไม่ว่าจะเป็นรสชาติ ภาชนะ และเครื่องปรุงรสเฉพาะ ที่ใช้ทำได้ดีจนเกินไป เพื่อป้องกันสุขภาพของคนในครอบครัว และรสชาติที่อร่อยไม่เหมือนไก่ทั่วไป

รูปที่ 4.5 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับการแนะนำอาหาร

จากรูปที่ 4.5 จะเห็นว่า คำตอบของผู้เรียนนั้นใช้ถ้อยคำที่สื่อถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตด้านอาหารการกินในท้องถิ่นของตน คือ ปิ้งไก่จ้าวเปือ และสามารถถ่ายทอดวิถีชีวิตผ่านการแนะนำให้กับผู้อื่นได้

ผู้เรียนจะร่วมอนุรักษ์และสืบสานการแต่งกายของท้องถิ่นอย่างไร

ข้าพเจ้าจะร่วมอนุรักษ์และสืบสานการแต่งกายท้องถิ่นโดยการห่มผ้าขึ้นเจ้าวัดทำบุญ แต่งกายให้เหมาะสม และสวมงามตามประเพณี

รูปที่ 4.6 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับการแต่งกาย

จากรูปที่ 4.6 จะเห็นว่า คำตอบของผู้เรียนนั้นใช้ถ้อยคำที่สื่อถึงการอนุรักษ์และสืบสานการแต่งกายท้องถิ่น คือ การนุ่งผ้าขึ้นไปวัดเพื่อทำบุญ

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน และสามารถสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านให้กับคนรุ่นหลังได้

ภูมิปัญญาของท้องถิ่นของผู้เรียนมีอะไรบ้าง และผู้เรียนจะมีวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้กับคนรุ่นหลังอย่างไร

ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ฆะฆากก จักเจ้าจะสืบทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่น ด้วยการระยะเวลา 1 ปี จะมีช่วงที่มันแต่ละท้องถิ่นในหมู่บ้านจะตั้งทำฆะฆากก เก็บไว้กินตลอดปี และทำเป็นประจำทุกปี จักเจ้าจึงรักษาฆะฆากกนี้ไว้ด้วย การกินไม่ทำฆะฆากกร่วมกับครอบครัวทุกปี

รูปที่ 4.7 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับการสืบทอดภูมิปัญญา

จากรูปที่ 4.7 จะเห็นได้ว่า คำตอบของผู้เรียนนั้นใช้ถ้อยคำที่สื่อถึงความรู้ความเข้าใจว่าท้องถิ่นของตนมีภูมิปัญญาในการทำฆะฆากก และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนด้วยการทำฆะฆากกเป็นประจำทุกปี

ด้านศิลปะและดนตรีของชาวเพชรบูรณ์

ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในศิลปะและดนตรีท้องถิ่นของตน และสามารถสืบสานศิลปะและดนตรีท้องถิ่นได้

ผู้เรียนชื่นชอบการแสดงใดในท้องถิ่น และผู้เรียนจะสืบสานการแสดงท้องถิ่นนี้อย่างไร

ชอบการแสดงเพลงน้อยบ้านสะเดียง จักเจ้าสืบสานการแสดงโดยการสนับสนุน มีส่วนร่วม เจ้าชมการแสดงเพลงน้อยในงานวันพระอันเป็นประจำทุกปี เป็นการแสดง กลางน้ำในอ่างกวาดดิน เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติ ของพระพุทธมณฑลราชวิทยาลัย จักเจ้า หรือ ใจดีตาม

รูปที่ 4.8 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับการสืบสานศิลปะและดนตรี

จากรูปที่ 4.8 จะเห็นได้ว่า คำตอบของผู้เรียนนั้นใช้ถ้อยคำที่สื่อถึงความรู้ความเข้าใจ และชื่นชอบเพลงน้อยบ้านสะเดียงอันเป็นศิลปะและดนตรีพื้นบ้าน อีกทั้งสามารถสืบสานด้วยการสนับสนุนและเข้าชมการแสดงในงานประเพณีอุมพระดำน้าเป็นประจำทุกปี

หากมีผู้ขอให้ผู้เรียนพาไปเข้าร่วมประเพณีในท้องถิ่น ผู้เรียนจะพาคู่นั้นไปเข้าร่วมประเพณีใด เพราะเหตุใด

ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ เพราะเป็นประเพณีที่เก่าแก่กว่า 100 ปี มีประวัติความเป็นมา ที่อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน และเป็นประเพณีที่คนไทยประจักษ์ทศพรเพราะบุญอันลึกซึ้ง.

ผู้เรียนชื่นชอบประเพณีในท้องถิ่นประเพณีใด และผู้เรียนจะอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นนี้อย่างไร

ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ ข้าพเจ้าจะอนุรักษ์ประเพณีโดยการเข้าร่วมงานช่วงพิธี ขึ้นพระดำน้ำในช่วงเช้าของทุกปี และร่วมสมทบทุนทั้งทางน้ำและทางบกของทุกปี อีกด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมประเพณีให้คงอยู่ต่อไป

รูปที่ 4.10 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับการสืบทอดประเพณีท้องถิ่น

จากรูปที่ 4.10 จะเห็นได้ว่า คำตอบของผู้เรียนนั้นใช้ถ้อยคำที่สื่อถึงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีอุ้มพระดำน้ำซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของชาวเพชรบูรณ์ และสามารถ สืบทอด อนุรักษ์ พร้อมทั้งส่งเสริมประเพณีด้วยการเข้าร่วมประเพณีทุกปี

ด้านเหตุการณ์ที่สำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเหตุการณ์สำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์ และสามารถถ่ายทอดให้กับผู้อื่นรวมถึงคนรุ่นหลังได้

หากในอนาคตผู้เรียนจะเล่าเหตุการณ์สำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์ให้ลูกหลานฟัง ผู้เรียนจะเลือกเล่า เหตุการณ์สำคัญใด เพราะเหตุใด

เหตุการณ์การตั้งอนุสาวรีย์พ่อขุนผาเมือง เพราะท่านเป็นบุคคลสำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์ เดิมทีท่านได้นำไพร่พลมาตั้งเมืองลุ่ม/เมืองลุ่ม ในเมืองที่ชาววังจันทน์ และนางพญาทองขาวได้ช่วย ทำให้ดินแดนนี้อุดมสมบูรณ์ ทำเกษตรและเลี้ยงสัตว์ เมืองลุ่ม/เมืองลุ่ม ชื่อเมืองลุ่มเก่าปัจจุบัน และชาวเพชรบูรณ์จึงสร้างอนุสาวรีย์พ่อขุนผาเมืองที่เมืองลุ่มลุ่ม

รูปที่ 4.11 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับการเล่าเหตุการณ์

จากรูปที่ 4.11 จะเห็นได้ว่า คำตอบของผู้เรียนนั้นใช้ถ้อยคำที่สื่อถึงความรู้ ความเข้าใจในเหตุการณ์การตั้งอนุสาวรีย์พ่อขุนผาเมือง และสามารถถ่ายทอดเรื่องราวของ เหตุการณ์นั้นกับผู้อื่นได้

ด้านบุคคลสำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้เรียนจะต้องรู้จักประวัติของบุคคลสำคัญในจังหวัดเพชรบูรณ์ และสามารถสืบทอด
คุณงามความดีของบุคคลสำคัญด้วยการนำไปปฏิบัติตาม

ผู้เรียนชื่นชมบุคคลสำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์ท่านใด เพราะเหตุใด

พ่อขุนผาเมือง เพราะท่านมีคุณกล้าหาญ และมีคุณเลี้ยลละต่อประเทศชาติบ้านเมือง
พ่อขุนผาเมือง ร่วมกับพ่อขุนผาเมืองกลางทวบุรีแล้วคนที่เมืองสุโขทัยสำเร็จ เพื่อสู้กับ
หงอึกยรคิณ คุณกล้าหาญ และคุณเลี้ยลละของวีรกรรม

ผู้เรียนจะนำคุณงามความดีของบุคคลสำคัญที่ผู้เรียนชื่นชมไปปฏิบัติตนอย่างไร

ข้าพเจ้าจะทำประโยชน์แก่ส่วนรวมเริ่มจากสิ่งเล็กๆ คือ การไม่ทะเลาะวิวาทผู้อื่น
มีคุณเลี้ยลละ และข้าพเจ้าจะมีคุณกล้าหาญที่จะทำความดีให้มากขึ้น

รูปที่ 4.12 แสดงคำตอบของผู้เรียนเกี่ยวกับการแนะนำบุคคลสำคัญ

จากรูปที่ 4.12 จะเห็นได้ว่า คำตอบของผู้เรียนนั้นใช้ถ้อยคำที่สื่อถึงผู้เรียนรู้จัก
ประวัติและมีความรู้ความเข้าใจในคุณงามความดีของพ่อขุนผาเมือง และสืบทอดคุณงามความดีของ
พระองค์ด้วยการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมและมีความกล้าหาญที่จะทำความดี

4.2.4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของครูและผู้เรียนที่มีต่อภาพรวมของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตารางที่ 4.4 ระดับความพึงพอใจจากการประเมินของครู

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	หลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนรู้จักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง	4.83	0.37	มากที่สุด
2	ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น	4.33	0.47	มาก
3	ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิต เหตุการณ์สำคัญ และบุคคลสำคัญของท้องถิ่น	4.17	0.69	มาก
4	ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ตำนาน และเรื่องเล่าของท้องถิ่น	4.17	0.69	มาก
5	เนื้อหาของหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียน	4.50	0.50	มาก
6	กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพิ่มมากขึ้น	5.00	0.00	มากที่สุด
7	สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้น่าสนใจ	4.17	0.37	มาก
8	ความเหมาะสมของระยะเวลาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.33	0.47	มาก
9	ผู้สอนเห็นคุณค่าและความสำคัญขององค์ความรู้ในท้องถิ่น	4.83	0.37	มากที่สุด
10	ผู้สอนได้เรียนรู้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ	4.83	0.37	มากที่สุด
ภาพรวมระดับความพึงพอใจจากการประเมินของครู		4.52	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาพรวมของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อภาพรวมของหลักสูตรฯ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D.= 0.43) โดยรายการที่ครูพึงพอใจระดับมากที่สุด คือ กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ($\bar{X} = 5.00$, S.D.= 0.00) รองลงมา คือ หลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนรู้จักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง ผู้สอนเห็นคุณค่าและความสำคัญขององค์ความรู้ในท้องถิ่น และผู้สอนได้เรียนรู้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ($\bar{X} = 4.83$, S.D.= 0.37)

ตารางที่ 4.5 ระดับความพึงพอใจจากการประเมินของผู้เรียน

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	หลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนรู้จักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง	4.12	0.36	มาก
2	ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น	4.17	0.41	มาก
3	ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิต เหตุการณ์สำคัญ และบุคคลสำคัญของท้องถิ่น	4.03	0.36	มาก
4	ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ตำนาน และเรื่องเล่าของท้องถิ่น	4.25	0.48	มาก
5	เนื้อหาของหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียน	4.09	0.37	มาก
6	กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพิ่มมากขึ้น	4.38	0.51	มาก
7	สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้น่าสนใจ	4.19	0.45	มาก
8	ความเหมาะสมของระยะเวลาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.57	0.56	มากที่สุด
9	หลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนผูกพันกับท้องถิ่นมากขึ้น	4.40	0.57	มาก
10	หลักสูตรช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้สึกต้องการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยสืบต่อไป	4.63	0.51	มากที่สุด
ภาพรวมระดับความพึงพอใจจากการประเมินของผู้เรียน		4.28	0.46	มาก

จากตารางที่ 4.5 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อภาพรวมของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อภาพรวมของหลักสูตรฯ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D.= 0.46) โดยรายการที่ผู้เรียนพึงพอใจระดับมากที่สุด คือ หลักสูตรช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้สึกต้องการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยสืบต่อไป ($\bar{X} = 4.63$, S.D.= 0.51) และความเหมาะสมของระยะเวลาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.57$, S.D.= 0.56)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยการพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและสำรวจข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ 2) พัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

1. การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

2. การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

1. การออกแบบการทดลองใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

2. การใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

การประเมินหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยที่พัฒนาขึ้นเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ คือ การศึกษาความพึงพอใจของครูและนักเรียนที่มีต่อ

ภาพรวมของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์

5.1 สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและสำรวจข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์

ผลการศึกษาและสำรวจข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ พบว่า จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นเมืองโบราณราว 1,000 ปี ลักษณะทางกายภาพเป็นที่ราบลุ่มแบบกระทะที่มีเนินเขาป่า และที่ราบสลับกัน ปัจจุบันจังหวัดเพชรบูรณ์ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย มี 11 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ 2) อำเภอชนแดน 3) อำเภอหล่มสัก 4) อำเภอหล่มเก่า 5) อำเภอวิเชียรบุรี 6) อำเภอศรีเทพ 7) อำเภอหนองไผ่ 8) อำเภอบึงสามพัน 9) อำเภอวังโป่ง 10) อำเภอน้ำหนาว และ 11) อำเภอเขาค้อ ผู้คนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์มีหลายชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ที่สืบเชื้อสายมาจากเมืองหลวงพระบางและเมืองเวียงจันทน์ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มที่อพยพมาจากจังหวัดใกล้เคียงของภาคกลาง กลุ่มที่อพยพมาจากจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวนบหรือชะบน และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทภูเขาเผ่าต่าง ๆ มีภาษาที่ใช้พูดกันในจังหวัดมากกว่า 40 สำเนียง วิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์นั้นส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกร ชาวเพชรบูรณ์มีภูมิปัญญาเกี่ยวอาชีพที่ไม่เหมือนที่ใด คือ การดักปลาเน่า ด้านอาหารการกินจะเน้นธรรมชาติและเรียบง่ายมีอาหารขึ้นชื่อคือ ไก่ย่างวิเชียรบุรี ขนมลิ่มกลิ้งบ้านนางั่ว ปลาเผาป่าแดง ปิ้งไก่ข้าวเปือย ลาบเป็ดหล่มสัก ข้าวหลามพญาลิ้มแกง ด้านการแต่งกายนั้น ชาวเพชรบูรณ์มีผ้าชิ้นห้าวแดงดินก่านเป็นผ้าพื้นเมือง และการสวมเสื้อลายดอกมะขาม ด้านศิลปะและดนตรี ชาวเพชรบูรณ์มีการฟ้อนเสื้อแถบลานหรือฟ้อนเสื้อแขบลาน รำโจ่ง วงดนตรีดู้บเก่งอันเป็นวงดนตรีพื้นบ้าน และเพลงน้อยของบ้านสะเดียง ด้านตำนาน เรื่องเล่า และความเชื่อของชาวเพชรบูรณ์นั้นมีหลายเรื่อง อาทิ ตำนานถ้ำใหญ่น้ำหนาว บ้านหินกลิ้ง พระนางสิงขรเทวี แม่นางผมหอม เนรมันเนรคง ขอนไม้มาด และเมืองเล้ง ด้านประเพณีที่สำคัญของชาวเพชรบูรณ์มีหลายหลากประเพณีในหลากหลายพื้นที่ของจังหวัด เช่น งานวัฒนธรรมไทหล่ม ขนมเส้นหล่มเก่า แข่งเรือวัดทุ่งธงไชย เล็งกลองล่องโคมลอยกระทงเมืองราด อุ้มพระค่าน้ำ หามพระค่าน้ำ อุ้มพระสร่งน้ำ บวชนาคบ้านนางั่วอันเป็นเอกลักษณ์ของบ้านนางั่ว บวงสรวงเจ้าพ่อศรีเทพ อักบั้งไฟพุดเคุย เหตุการณ์สำคัญที่สุดของจังหวัดเพชรบูรณ์ คือ เหตุการณ์ที่จอมพล ป. พิบูลสงครามจะย้ายเมืองหลวงจากกรุงเทพมหานครมาเป็นเพชรบูรณ์ เนื่องจากกรุงเทพมหานครถูกทิ้งระเบิดอย่างหนักในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 จอมพล ป. พิบูลสงครามได้จัดตั้งให้จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นนครบาล และก่อสร้างสถานที่ราชการ รวมถึง

สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แต่ภายหลังเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลงก็ไม่ได้ย้ายเมืองหลวงมาที่เพชรบูรณ์ อย่างไรก็ตามก็ถือเป็นความภูมิใจของชาวเพชรบูรณ์ที่ครั้งหนึ่งเคยได้รับการยกฐานะให้เป็นเมืองหลวงของประเทศ และบุคคลสำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์นั้น ได้แก่ พ่อขุนผาเมือง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย พระยาเพชรรัตนสงคราม (เพ็ญ เพ็ญเพชร) จอมพล ป.พิบูลสงคราม หลวงพ่อทบ และคุณครูขวัญใจ ญาณวารี ซึ่งบุคคลเหล่านี้ท่านได้สร้างคุณูปการต่อจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างมาก

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการริ่ษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์

2.1 ผลการพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความสำคัญของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) โครงสร้างหลักสูตร ซึ่งโครงสร้างของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย มีทั้งหมด 5 หน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ละ 2 ชั่วโมง โดยใช้ในเวลาของลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ จำนวน 5 สัปดาห์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประวัติศาสตร์ของเพชรบูรณ์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ตำนานและเรื่องเล่า หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เหตุการณ์สำคัญและบุคคลสำคัญ 4) กระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมี 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ 4.1) ขั้นที่ 1 อ่านเพื่อเรียนรู้และเข้าใจ (R : Read) เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะอ่านข้อมูลความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาของภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น 4.2) ขั้นที่ 2 ทำกิจกรรม (A : Activities) เป็นขั้นที่ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่หลากหลายในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องภาษาถิ่นและชาติพันธุ์ของตน การเล่าตำนานพื้นบ้านท้องถิ่นของตน การแนะนำอาหารขึ้นชื่อของท้องถิ่นของตนผ่านโปรแกรม CANVA การเชิญชวนให้เข้าร่วมประเพณีท้องถิ่นผ่าน Application TikTok กิจกรรม My Inspiration ที่นำเสนอคุณงามความดีของบุคคลสำคัญในท้องถิ่นของตนที่จะเป็นแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง 4.3) ขั้นที่ 3 ทำแบบฝึกหัด (P : Practice) เป็นขั้นที่ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดท้ายหน่วยการเรียนรู้เพื่อทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้และเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดจิตสำนึกในการรักษา อนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์อันเป็นวัฒนธรรมและประเพณีไทยที่ล้ำค่า และ 5) การประเมินผล

2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ และเอกสารประกอบหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ พบว่าหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณี

ไทยมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, $S.D. = 0.37$) โดยองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมากที่สุดจำนวน 10 รายการ และระดับความเหมาะสมมาก จำนวน 4 รายการ โดยรายการที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด คือ ความเหมาะสมของแนวทางในการจัดหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้สอดคล้องกับองค์ความรู้ในท้องถิ่น และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านบริบทประสบการณ์ สถานการณ์ กรณีศึกษา และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนโดยมีครูเป็นที่ปรึกษา ($\bar{X} = 5.00$, $S.D. = 0.00$) และเอกสารประกอบหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, $S.D. = 0.37$) โดยพบว่า องค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมากที่สุดจำนวน 17 รายการ และระดับความเหมาะสมมาก จำนวน 16 รายการ ซึ่งหน่วยการเรียนรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ($\bar{X} = 4.67$, $S.D. = 0.31$)

2.3 ผลการใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า คะแนนของนักเรียนก่อนรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีค่าเท่ากับ ($\bar{X} = 15.93$, $S.D. = 1.58$) และคะแนนหลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีค่าเท่ากับ ($\bar{X} = 26.20$, $S.D. = 1.10$) ดังนั้น คะแนนของนักเรียนหลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ สูงกว่าก่อนรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.4 ผลการศึกษาคำพึงพอใจของครูและผู้เรียนที่มีต่อภาพรวมของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาพรวมของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อภาพรวมของหลักสูตรฯ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, $S.D. = 0.43$) ซึ่งประเด็นที่ครูพึงพอใจระดับมากที่สุด คือ กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ($\bar{X} = 5.00$, $S.D. = 0.00$) รองลงมา คือ หลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนรู้จักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง ผู้สอนเห็นคุณค่าและความสำคัญขององค์ความรู้ในท้องถิ่น และ

ผู้สอนได้เรียนรู้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ($\bar{X} = 4.83$, S.D.= 0.37) และด้านความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อภาพรวมของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการริ่ษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อภาพรวมของหลักสูตรฯ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D.= 0.46) โดยรายการที่ผู้เรียนพึงพอใจระดับมากที่สุด คือ หลักสูตรช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้สึกรู้สีกต้องการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยสืบต่อไป ($\bar{X} = 4.63$, S.D.= 0.51) และความเหมาะสมของระยะเวลาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.57$, S.D.= 0.56)

5.2 อภิปรายผล

1. องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์

จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นเมืองโบราณราว 1,000 ปี ลักษณะทางกายภาพเป็นที่ราบลุ่มแบบกระทะที่มีเนินเขา ป่า และที่ราบสลับกัน ปัจจุบันจังหวัดเพชรบูรณ์ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย มี 11 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ 2) อำเภอชนแดน 3) อำเภอหล่มสัก 4) อำเภอหล่มเก่า 5) อำเภอวิเชียรบุรี 6) อำเภอศรีเทพ 7) อำเภอหนองไผ่ 8) อำเภอบึงสามพัน 9) อำเภอวังโป่ง 10) อำเภอน้ำหนาว และ 11) อำเภอเขาค้อ ผู้คนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์มีหลายชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ที่สืบเชื้อสายมาจากเมืองหลวงพระบางและเมืองเวียงจันทน์ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มที่อพยพมาจากจังหวัดใกล้เคียงของภาคกลาง กลุ่มที่อพยพมาจากจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวบนหรือชะบน และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ มีภาษาที่ใช้พูดกันในจังหวัดมากกว่า 40 สำเนียง วิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์นั้นส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกร ชาวเพชรบูรณ์มีภูมิปัญญาเกี่ยวอาชีพที่ไม่เหมือนที่ใด คือ การตกปลาเน่า ด้านอาหารการกินจะเน้นธรรมชาติและเรียบง่าย มีอาหารขึ้นชื่อ คือ ไก่ย่างวิเชียรบุรี ขนมลิ่มกลิ้งบ้านนางั่ว ปลาเผาป่าแดง ปิ้งไก่ข้าวเบือ ลาบเป็ดหล่มสัก ข้าวหลามพญาลิ่มแกง ด้านการแต่งกายนั้น ชาวเพชรบูรณ์มีผ้าชิ้นหัวแดงตีนก้านเป็นผ้าพื้นเมือง และการสวมเสื้อลายดอกมะขาม ด้านศิลปะและดนตรี ชาวเพชรบูรณ์มีการฟ้อนเสื้อแถบลานหรือฟ้อนเสื้อแขบลาน รำโจ่ง วงดนตรีดู้บแก่งอันเป็นวงดนตรีพื้นบ้าน และเพลงน้อยของบ้านสะเดียง ด้านตำนาน เรื่องเล่า และความเชื่อของชาวเพชรบูรณ์นั้นมีหลายเรื่อง อาทิ ตำนานถ้ำใหญ่น้ำหนาว บ้านหินกลิ้ง พระนางสิงขรเทวี แม่นางผมหอม เนรมันเนรมอง ขอนไม้ผาด และเมืองเล้ง ด้านประเพณีที่สำคัญของชาวเพชรบูรณ์มีหลายหลากประเพณีในหลากหลายพื้นที่ของจังหวัด เช่น งานวัฒนธรรมไทหล่ม ขนมเส้นหล่มเก่า แข่งเรือวัดทุ่งธงไชย เล็งกลองล่องโคมลอยกระทงเมืองราด อุ้มพระดำน้ำ หามพระดำน้ำ อุ้มพระสร่งน้ำ บวชนาคบ้านนางั่วอันเป็น

เอกลักษณ์ของบ้านนาแก้ว บวงสรวงเจ้าพ่อศรีเทพ อักบับไฟฟูเตย เหตุการณ์สำคัญที่สุดของจังหวัด เพชรบูรณ์ คือ เหตุการณ์ที่จอมพล ป. พิบูลสงครามจะย้ายเมืองหลวงจากกรุงเทพมหานครมาเป็น เพชรบูรณ์เนื่องจากกรุงเทพมหานครถูกทิ้งระเบิดอย่างหนักในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 จอมพล ป. สงครามได้จัดตั้งให้จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นนครบาล และก่อสร้างสถานที่ราชการ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แต่ภายหลังเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลงก็ไม่ได้ย้ายเมืองหลวงมาที่ เพชรบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ถือเป็นความภูมิใจของชาวเพชรบูรณ์ที่ครั้งหนึ่งเคยได้รับการยกฐานะให้เป็น เมืองหลวงของประเทศ และบุคคลสำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์นั้น ได้แก่ พ่อขุนผาเมือง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำราจราชานุภาพ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย พระยาเพชรรัตนสงคราม (เพื่อง เพื่องเพ็ชร) จอมพล ป.พิบูลสงคราม หลวงพ่อทบ และคุณครูขวัญใจ ญาณวารี ซึ่งบุคคลเหล่านี้ท่านได้สร้าง คุณูปการต่อจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างมาก

2. หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรม ประเพณีไทยมีเป้าหมาย คือ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยใน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสำคัญของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร กระบวนการ จัดการเรียนการสอน และการประเมินผล และผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรภาษาและ วัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ พบว่า หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของ ชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ใน ระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, $S.D. = 0.37$) โดยองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมากที่สุด จำนวน 10 รายการ และระดับความเหมาะสมมาก จำนวน 4 รายการ โดยรายการที่ผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด คือ ความเหมาะสมของแนวทางในการจัดหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้สอดคล้องกับองค์ความรู้ในท้องถิ่น และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านบริบทประสบการณ์ สถานการณ์ กรณีศึกษา และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนโดยมีครูเป็นที่ปรึกษา ($\bar{X} = 5.00$, $S.D. = 0.00$) และเอกสารประกอบหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของ ชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ใน ระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, $S.D. = 0.37$) โดยพบว่าองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมากที่สุดจำนวน 17 รายการ และระดับความเหมาะสมมาก จำนวน 16 รายการ ซึ่งหน่วยการเรียนรู้ที่ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ($\bar{X} = 4.67$, $S.D. = 0.31$) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรเป็นไปตามลำดับขั้นตอน โดยมีขั้นตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลทางภาษา

และวัฒนธรรมของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์และศึกษาการพัฒนาหลักสูตรจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) พัฒนาหลักสูตร 3) สร้างและทดลองใช้หลักสูตร และ 4) ประเมินหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับภคมน รัตนารานต์ และเกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ (2564) ที่แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขในการนำหลักสูตรไปใช้ โดยหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, $S.D. = 0.53$)

3. หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าคะแนนของนักเรียนก่อนรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีค่าเท่ากับ ($\bar{X} = 15.93$, $S.D. = 1.58$) และคะแนนหลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีค่าเท่ากับ ($\bar{X} = 26.20$, $S.D. = 1.10$) คะแนนของนักเรียนหลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ สูงวก่่าก่อนรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้น มีการเรียงลำดับเนื้อหา ที่เริ่มต้นตั้งแต่ ประวัติความเป็นมาของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประวัติความเป็นมาของแต่ละอำเภอ ภาษาของชาวเพชรบูรณ์ ชาติพันธุ์ของชาวเพชรบูรณ์ วิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์ อาหารที่ขึ้นชื่อของเพชรบูรณ์ การแต่งกายของชาวเพชรบูรณ์ ภูมิปัญญาของชาวเพชรบูรณ์ ประเพณีของชาวเพชรบูรณ์ การแสดงของชาวเพชรบูรณ์ตำนานและเรื่องเล่าตำนานและเรื่องเล่าของชาวเพชรบูรณ์ เหตุการณ์และบุคคลสำคัญ ผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่มการเรียนรู้จักคิดร่วมกัน มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การนำเสนอหน้าชั้นเรียน การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ หวงแหน สืบทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับฉวีญา ศิริสวัสดิ์ (2553) ที่ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณี บ้านท่าแร่ สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 6 พบว่า เจตคติที่ดีของผู้เรียนเกิดจากครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับผู้เรียน จัดสภาพแวดล้อมที่ดีในห้องเรียน ผู้เรียนได้ศึกษาในสถานที่จริงและสถานการณ์จริง ครูผู้สอนจัดหาตัวอย่างที่ดี และจัดกิจกรรมโดยอาศัยประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน และสอดคล้องกับสำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา (2544 : 253) ที่กล่าวว่า การออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ไปทัศนศึกษานั้นจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์โดยตรงและได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริงโดยใช้แหล่งชุมชนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้

4. ความพึงพอใจของครูและผู้เรียนที่มีต่อภาพรวมของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ครูมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ผลการศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาพรวมของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อภาพรวมของหลักสูตรฯ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, $S.D. = 0.43$) ซึ่งประเด็นที่ครูพึงพอใจระดับมากที่สุด คือ กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ($\bar{X} = 5.00$, $S.D. = 0.00$) รองลงมา คือ หลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนรู้จักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง ผู้สอนเห็นคุณค่าและความสำคัญขององค์ความรู้ในท้องถิ่น และผู้สอนได้เรียนรู้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ($\bar{X} = 4.83$, $S.D. = 0.37$) และผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อภาพรวมของหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในโรงเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อภาพรวมของหลักสูตรฯ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, $S.D. = 0.46$) โดยรายการที่ผู้เรียนพึงพอใจระดับมากที่สุด คือ หลักสูตรช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้สึกต้องการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยสืบต่อไป ($\bar{X} = 4.63$, $S.D. = 0.51$) และความเหมาะสมของระยะเวลาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.57$, $S.D. = 0.56$) สอดคล้องกับออมสิน จตุพร (2560) ที่ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดการศึกษาอิงถิ่นฐาน สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษา: กรณีชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน จังหวัดนครสวรรค์ ที่พบว่าความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาพรวมของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่ครูพึงพอใจมากที่สุด คือ หลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนรู้จักถิ่นฐานบ้านเกิดของตน ตระหนักถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และเรียนรู้อย่างมีความสุข และความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อภาพรวมของหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด โดยประเด็นที่ผู้เรียนพึงพอใจมากที่สุด คือ หลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักถิ่นฐานบ้านเกิดของตน ผู้รู้ในท้องถิ่นให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และได้ตระหนักถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

5.3 ข้อเสนอแนะ

การนำผลวิจัยไปใช้

1. การพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยควรสอดแทรกคุณธรรม และจริยธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนทุกครั้ง

2. การพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยควรกำหนดให้เป็นสาระเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อเป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่นของผู้เรียน

3. การพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยควรมีการเผยแพร่หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยโดยการจัดฝึกอบรมให้กับนักศึกษาครู และอาจารย์ที่มีความสนใจจะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในระดับชั้นอื่น ๆ

2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ไปบูรณาการกับสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

3. ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอื่น ๆ

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ งามฉวี. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการปั้นตุ๊กตาชาววัง. ปรินญาณิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนา หลักสูตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2554.
- กรมวิชาการ. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540.
- กรมวิชาการ. ท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2543.
- กรมวิชาการ. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : คุรุสภา ลาดพร้าว, 2545.
- กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2553.
- กิตติศักดิ์ คนแรงดี. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นเรื่อง ผ้าทอไทยทรงดำในบริบทร่วมสมัย ของจังหวัดสุพรรณบุรี. ปรินญาณิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559.
- จักรพันธ์ ชันอุละ. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ท้องถิ่นอำเภอแม่สาย กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเวียงพาน. วารสาร บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. 8(พฤษภาคม-สิงหาคม 2558) : 63-71.
- ฉันท ชาติทอง. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, 2550.
- ณัฐยา ศิริสวัสดิ์. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องศิลปกรรมวัฒนธรรมประเพณีบ้านท่าแร่ สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 2(มกราคม - มิถุนายน 2553) : 109-120.
- ปนัดดา พาณิชยพันธุ์ และพรณทิพย์ เพ็ชรวิจิตร. “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง วัฒนธรรม ไทยเบิ้งกลุ่มรายวิชาเพิ่มเติม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนองตามิ่ง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี”. วารสารพัฒนาทักษะวิชาการอย่างยั่งยืน. 2(กันยายน - ธันวาคม 2563) : 1-14.
- ไพศาล วรคำ. การวิจัยทางการศึกษา. กอสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, 2552.

ภคมน รัตนกรานต์และ เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์. การพัฒนาหลักสูตรการพูดสื่อสารภาษาไทยโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชาวต่างชาติระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. **ลิกขา วารสารศึกษาศาสตร์**. 8(มกราคม-มิถุนายน 2564) : 132-140.

รักษาวัฒนธรรม. การอนุรักษ์และรักษาวัฒนธรรมและประเพณีไทย. [Online]. ม.ป.ป. แหล่งที่เข้าถึง : <https://sites.google.com/site/raksawathnthrrmthiy/kar-xnuraks-wathnthrrm-lacap-rapheni-thiy>. [18 พฤศจิกายน 2563].

รัตน์ บัวสนธิ์. การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. นครสวรรค์ : ริมปิงการพิมพ์, 2554.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2551.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. [Online]. สำนักงานกฤษฎมนตรี. 2559. แหล่งที่เข้าถึง : https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422. [18 พฤศจิกายน 2563].

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ). [Online]. สำนักงานกฤษฎมนตรี. 2561. แหล่งที่เข้าถึง : https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlan_Oct2018.pdf. [18 พฤศจิกายน 2563].

สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์ ศาลากลางจังหวัดเพชรบูรณ์. ประวัติเมืองเพชรบูรณ์. [Online]. สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์. 2553. แหล่งที่เข้าถึง : http://www.phetchabun.go.th/data_detail.php?content_id=70. [18 พฤศจิกายน 2563].

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ). [Online]. สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2561. แหล่งที่เข้าถึง : https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf. [18 พฤศจิกายน 2563].

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา. การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : การศาสนา, 2544.

หน้าที่พลเมือง. แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดี. [Online]. ม.ป.ป. แหล่งที่เข้าถึง : <https://sites.google.com/site/hnathiplmeuxngdi33/naewthang-kar-xnuraks-wathnthrrm-thiy-thi-di>. [18 พฤศจิกายน 2563].

อมรรัตน์ วัฒนาร. การพัฒนาหลักสูตรที่มีทรัพยากรเป็นฐาน. พิษณุโลก : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2552.

อมลสิน จตุพร. การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดการศึกษาลงถิ่นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา: กรณีชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน จังหวัดนครสวรรค์. ปริญญาโท การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2560

อิทธิวิธ ลินศิริ. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. [Online]. ม.ป.ป. แหล่งที่เข้าถึง : <http://www.kruitti.com/khun.php>. [18 พฤศจิกายน 2563].

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์
2. อาจารย์นาฏอนงค์ พวงสมบัติ
3. อาจารย์ฐิติกานต์ แก้ววิเศษ

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสำรวจข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์ ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำไปพัฒนาหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยต่อไป โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ - สกุลผู้ให้สัมภาษณ์

.....

2. สถานที่ทำงาน

.....

3. อาศัยอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นเวลา.....ปี

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์

1. จังหวัดเพชรบูรณ์มีประวัติความเป็นมาอย่างไรบ้าง
2. ชาวเพชรบูรณ์มีชาติพันธุ์อะไรบ้าง
3. ภาษาของชาวเพชรบูรณ์มีอะไรบ้าง
4. วิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์มีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น ความเป็นอยู่ อาหาร อาชีพ บ้านเมือง
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์มีอะไรบ้าง
6. ศิลปะและดนตรีของชาวเพชรบูรณ์มีอะไรบ้าง
7. ตำนาน เรื่องเล่า หรือความเชื่อของชาวเพชรบูรณ์มีอะไรบ้าง
8. ประเพณีของชาวเพชรบูรณ์มีอะไรบ้าง
9. นิทานพื้นบ้านของชาวเพชรบูรณ์มีเรื่องใดบ้าง
10. เหตุการณ์ที่สำคัญของชาวเพชรบูรณ์มีอะไรบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

ภาคผนวก ค

หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ของชาวเพชรบูรณ์

พิชญา เชี่ยวภาษา

โครงการวิจัยพัฒนา นวัตกรรมเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่
งบประมาณเงินรายได้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

ตราประจำจังหวัดเพชรบูรณ์

ภาพแสดงตราประจำจังหวัดเพชรบูรณ์

ที่มา : องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบูรณ์ , ๒๕๒๘, ๑

ความหมายตราประจำจังหวัดเพชรบูรณ์

ตราประจำจังหวัดเพชรบูรณ์ประกอบด้วยเพชรกับภูเขาและไร่ยาสูบอยู่ในรูปร่างกลม มีลายกนกไทย ล้อมโดยรอบ มีเพชรเจียรนัยเป็นรูปหัวแหวนคล้ายสามเหลี่ยมหัวกลับลงดินลอยอยู่บนท้องฟ้าเหนือภูเขา พื้นดินเป็นไร่ยาสูบ และมีอักษรเขียนว่า "จังหวัดเพชรบูรณ์" ความหมายเกี่ยวกับเพชรที่นำมาใช้ใน ตราประจำจังหวัดนั้นมีความหมาย ๒ ประการ ดังนี้

ประการที่ ๑ เนื่องจากจังหวัดเพชรบูรณ์มีความหมายว่าอุดมไปด้วยเพชร ประกอบกับเคยมีผู้ขุด พบหินแข็งที่มีประกายสุกใสแวววาวเหมือนเพชร แต่ความแข็งน้อยกว่าเพชรได้ทีบริเวณบ้านสมอนายาว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หินนี้เรียกกันว่า "เขี้ยวหนูมาน" ซึ่งเป็นหินตระกูลเดียวกับเพชร เชื่อกันว่า หากทิ้งให้หินเขี้ยวหนูมานอยู่ตามสภาพเดิมประมาณ ๑๐๐ ปีจะกลายเป็นเพชร นอกจากนี้ เชื่อกันว่า ภูเขาในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์นั้นมีเพชร จึงตั้งชื่อว่า "ผาช่อนแก้ว"

ส่วนประการที่ ๒ เนื่องจากจังหวัดเพชรบูรณ์มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เช่น ไม้สัก หรือ แร่ธาตุต่าง ๆ ในดินที่มีมูลค่าสูงจนประเมินค่ามิได้ ดังปรากฏในประวัติของตำบลน้ำก้อ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ว่า เดิมชาวบ้านนั้นเรียกว่า "บ้านน้ำก้อบ่อคำ" เพราะเคยเป็นที่ตั้งโรงหล่อแร่ทองคำของ ฝรั่งเศสยุโรป (ปัจจุบันเหลือเพียงซากวัดถูกก่อสร้าง) ซึ่งเปรียบมูลค่าของไม้สัก ทอง หรือแร่ธาตุต่าง ๆ ที่มี มูลค่ามากเหล่านี้เทียบเท่ากับมูลค่าของเพชร

ความหมายเกี่ยวกับภูเขาที่นำมาใช้ในตราประจำจังหวัดนั้น เนื่องจากจังหวัดเพชรบูรณ์มีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อนเป็นทิวเขาเทือกใหญ่เรียกว่า "เทือกเขาเพชรบูรณ์" ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงขนานนามว่า "ภูเขาบรรทัดและเขาปิ่นน้ำ"

ความหมายเกี่ยวกับไร่ยาสูบที่นำมาใช้ในตราประจำจังหวัดนั้น เนื่องจากจังหวัดเพชรบูรณ์มีสินค้าสำคัญที่มีชื่อเสียงมาก คือ ยาสูบพื้นเมืองที่มีรสเลิศกว่ายาสูบที่อื่น ปลุกที่บ้านป่าแดง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ดังเห็นได้จากที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงนิพนธ์ใน หนังสือ "นิทานโบราณคดี" เรื่องที่ ๑๐ ว่า ยาสูบพื้นเมืองเพชรบูรณ์มีคุณภาพยอดเยี่ยมกว่ายาสูบที่อื่น ทั้หมดทั่วเมืองไทย แต่ปัจจุบันยาสูบพื้นเมืองนี้มีจำนวนน้อยลง เนื่องจากชาวบ้านนิยมปลูกยาสูบ พันธุ์เบอร์เลย์เพื่อบ่มขายให้แก่สำนักงานไร่ยาสูบเพราะได้ราคาดีกว่ายาสูบพื้นเมือง

ธงประจำจังหวัดเพชรบูรณ์

ภาพแสดงธงประจำจังหวัดเพชรบูรณ์

ที่มา : องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบูรณ์ , ๒๕๒๘, ๓

ธงประจำจังหวัดเพชรบูรณ์นั้นพื้นธงเป็น ๓ ริ้ว มี ๒ สี คือ ริ้วสีกลางขนาดใหญ่กว่าริ้วสีเขียวใบไม้ที่อยู่ด้านบนและด้านล่าง ตรงกลางพื้นธง คือ ตราประจำจังหวัดที่ประกอบด้วยเพชรสีขาวมีรัศมีโดยรอบ ภูเขา มีสีน้ำเงินและสีอื่น ๆ เหลือบก้นคล้ายของจริง เชิงภูเขาเป็นทิวไม้สีเขียวใบไม้แก่ ต้นยาสูบเป็นสีเขียว ใบไม้คล้ายของจริง มีตัวอักษรเขียนว่า "จังหวัดเพชรบูรณ์" สีแดงลายกนกไทย และล้อมรอบวงกลม ตราประจำจังหวัดเป็นสีทองตัดกับเส้นสีแดง

ขนาดของพื้นธงประจำจังหวัดนั้นด้านกว้าง ๑๕๐ เซนติเมตร ด้านยาว ๒๕๐ เซนติเมตร และ ตราประจำจังหวัดตรงกลางพื้นธงมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๖๖ เซนติเมตร

คำขวัญประจำจังหวัดเพชรบูรณ์

จังหวัดเพชรบูรณ์มีคำขวัญประจำจังหวัด คือ เมืองมะขามหวาน อุทยานน้ำหนาว ศรีเทพเมืองเก่า เขาค้ออนุสรณ์ นครพ่อขุนผาเมือง

ความหมายของคำขวัญประจำจังหวัดเพชรบูรณ์
เมืองมะขามหวาน หมายถึง ผลไม้ที่มีชื่อเสียงอัน
เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบูรณ์

อุทยานน้ำหนาว หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวตาม
ธรรมชาติที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเพชรบูรณ์
ที่มีทัศนียภาพงดงาม มีผืนป่ากว้างใหญ่ ดอกไม้นานาพันธุ์ พันธุ์ไม้แปลกหายาก และสัตว์ป่านานาชนิด

ศรีเทพเมืองเก่า หมายถึง เมืองโบราณอายุกว่าพันปี
ที่ยังมีซากกำแพงเมือง โครงกระดูกมนุษย์ ข้าวของ
เครื่องใช้ต่าง ๆ นับเป็นโบราณสถานที่สำคัญทางด้าน
ประวัติศาสตร์ของจังหวัดเพชรบูรณ์

เขาค้ออนุสรณ์ หมายถึง เขาค้อเป็นดินแดนทาง
ประวัติศาสตร์ที่ต่อสู้กับคอมมิวนิสต์มาอย่าง
ยาวนาน จนกระทั่งยุติในปลายปี พ.ศ. ๒๕๒๕
ปัจจุบันกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง
อย่างมากของจังหวัดเพชรบูรณ์

นครพ่อขุนผาเมือง หมายถึง การสรุปรวมว่าจังหวัด
เพชรบูรณ์เป็นเมืองที่พ่อขุนผาเมืองประทับ
และพระองค์เป็นที่เคารพนับถือของชาวเพชรบูรณ์

สารบัญ

บทที่	เนื้อหา	หน้า
๑	บทที่ ๑ ประวัติศาสตร์ของเพชรบูรณ์ ๑.๑ ประวัติความเป็นมาของจังหวัดเพชรบูรณ์ ๑ ๑.๒ ประวัติความเป็นมาของแต่ละอำเภอ ๒ ๑.๓ ภาษาของชาวเพชรบูรณ์ ๗ ๑.๔ ชาติพันธุ์ของชาวเพชรบูรณ์ ๑๒	๑๔
๒	บทที่ ๒ วิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์ ๒.๑ อาหารที่ขึ้นชื่อของเพชรบูรณ์ ๑๗ ๒.๒ การแต่งกายของชาวเพชรบูรณ์ ๑๘ ๒.๓ ภูมิปัญญาของชาวเพชรบูรณ์ ๒๑	๒๒
๓	บทที่ ๓ ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม ๓.๑ ประเพณีของชาวเพชรบูรณ์ ๒๓ ๓.๒ การแสดงของชาวเพชรบูรณ์ ๒๔	๓๔
๔	บทที่ ๔ ตำนานและเรื่องเล่า ๔.๑ ตำนานและเรื่องเล่าของชาวเพชรบูรณ์ ๓๗	๓๘
๕	บทที่ ๕ เหตุการณ์สำคัญและบุคคลสำคัญ ๕.๑ เหตุการณ์สำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์ ๔๔ ๕.๒ บุคคลสำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์ ๔๕	๕๐

บทที่ ๑

ประวัติศาสตร์ของเพชรบูรณ์

- ๑.๑ ประวัติความเป็นมาของจังหวัดเพชรบูรณ์
- ๑.๒ ประวัติความเป็นมาของแต่ละอำเภอ
- ๑.๓ ภาษาของชาวเพชรบูรณ์
- ๑.๔ ชาติพันธุ์ของชาวเพชรบูรณ์

จุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียน

- ๑. ผู้เรียนรู้และเข้าใจประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ภาษา และชาติพันธุ์ของเพชรบูรณ์
- ๒. ผู้เรียนสามารถอ่านแล้วเขียนผังความคิดจากเรื่องที่อ่านได้
- ๓. ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ภาษา และชาติพันธุ์ของเพชรบูรณ์

๑.๑ ประวัติความเป็นมา

“เมืองเพชรบูรณ์” ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์เป็นเมืองโบราณที่ตั้งขึ้นในสมัยยุคหินใหม่จนถึงยุคโลหะ ยุคสำริด และยุคเหล็ก เห็นได้จากหลักฐานทางโบราณคดีต่าง ๆ กระจายอยู่ทั่วจังหวัด เช่น บริเวณอำเภอวังโป่งและอำเภอชนแดน จะเป็นมนุษย์ที่อาศัยอยู่บนภูเขาสูง เทิงผา ในถ้ำ รวมทั้งที่ราบระหว่างภูเขา และผลิตเครื่องมือเครื่องใช้จากหิน หรือบริเวณอำเภอบึงสามพัน อำเภอวิเชียรบุรี และอำเภอศรีเทพ จะอาศัยอยู่ที่ราบใกล้แม่น้ำ เริ่มเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และรวมกันตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชน ติดต่อค้าขายกับชุมชนภายนอก อีกทั้งพบพิธีกรรมฝังศพและบรรจุสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้กับผู้เสียชีวิต และบริเวณอำเภอหล่มสักและอำเภอเมืองเพชรบูรณ์จะอาศัยอยู่ที่ราบลุ่มเชิงเขาและที่ราบลุ่มแม่น้ำป่าสัก เครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องประดับทำมาจากโลหะสำริดและพัฒนามาใช้เหล็ก จากนั้นเริ่มเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์

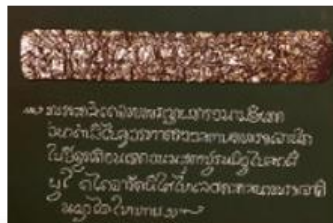
สมัยหินเก่า (๖๐๐,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ ปีมาแล้ว)
 สมัยหินกลาง (๑๐,๐๐๐ - ๕,๕๐๐ ปีมาแล้ว)
 สมัยหินใหม่ (๕,๕๐๐ - ๓,๕๐๐ ปีมาแล้ว)
 สมัยสำริด (๓,๕๐๐ - ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว)
 สมัยเหล็ก (๒,๕๐๐ - ๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว)

ต่อมาในสมัยสุโขทัย “เมืองเพชรบูรณ์” ไปปรากฏอยู่ในจารึกลานทองคำ (มีทั้งหมด ๓ แผ่น) ซึ่งค้นพบในเจดีย์วัดมหาธาตุ จารึกนี้เขียนด้วยตัวอักษรภาษาไทยในสมัยสุโขทัย สมัยพุทธศตวรรษที่ ๒๐ กล่าวถึง เจ้าผู้ครองเมืองเพชรบูรณ์ ๓ พระองค์ คือ สมเด็จพระพุทธยาเทพวนาถา พระเจ้าเพชรบุรี และ

พ่อพระญาลักสัตว์ตฤร ในจารึกลานทองแผ่นที่ ๒ กล่าวถึงพระเจ้าเพชรบุรี สังเกตได้ว่าการเขียนชื่อเมืองเพชรบูรณ์ในสมัยสุโขทัยนั้นจะเขียนว่า “เพชบุรี” คำว่า “เพช ” มาจากภาษาบาลีคำว่า “พีช” หมายถึง พืช ดังนั้น ความหมายของเมืองเพชรบูรณ์ในยุคสุโขทัยน่าจะหมายถึงเมืองที่พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ (ไม่ใช่เมืองที่มีเต็มไปด้วยเพชรเหมือนในปัจจุบัน)

หลักฐานทางภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

บทที่ ๑ ประวัติศาสตร์ของเพชรบูรณ์

สมัยอยุธยา “เมืองเพชรบูรณ์” เป็นเมืองหน้าด่านจึงต้องสร้างกำแพงและป้อมปราการต่าง ๆ เพื่อป้องกันข้าศึก ป้อมปราการและกำแพงเมืองนั้นสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีลักษณะกำแพงเมืองจะสร้างด้วยอิฐเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ประตูเมืองสร้างจากหินทราย ซึ่งมีประตูต่าง ๆ ดังนี้

ประตูทางทิศเหนือ	ประตูวัดโพธิ์เย็น
(เดิมชื่อวัดศพ เนื่องจากเป็นประตูผีหรือประตูคนศพ)	
ประตูทางทิศใต้	ประตูประชาสรรค์
ประตูทางทิศตะวันตก	ประตูชุมพล
ประตูทางทิศตะวันออก	ประตูดาว

ส่วนป้อมปราการจะมีลักษณะเป็นหัวลูกศรเพื่อวางปืนใหญ่ ป้อมปราการทั้ง ๔ มุมของกำแพงเมืองยังปรากฏหลักฐานให้เห็นอยู่ในสถานที่จริง ดังนี้

- ป้อมที่ ๑ เป็นที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อเมืองในปัจจุบัน
- ป้อมที่ ๒ อยู่บริเวณหัวเลี้ยวของถนนหลักเมือง ก่อนทางไปวัดโพธิ์เย็น
- ป้อมที่ ๓ อยู่บริเวณด้านในถนนสนามชัยก่อนถึงแยกต้นหว้า
- ป้อมที่ ๔ อยู่บริเวณศาลเจ้าแม่ สุดถนนเพชรรัตน์

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบริเวณที่ตั้งจังหวัดเพชรบูรณ์ได้ถูกจัดตั้งให้เป็นมณฑลเทศาภิบาล “มณฑลเพชรบูรณ์” ต่อมาเมื่อปี พ. ศ. ๒๔๔๗ มณฑลเพชรบูรณ์ถูกรวมให้ไปขึ้นกับมณฑลพิษณุโลก แต่ในปี พ. ศ. ๒๔๕๐ ก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นมณฑลเพชรบูรณ์อีกครั้ง

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เกิดการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ส่งผลให้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากมณฑลเป็น “จังหวัด” ตามพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารแผ่นดินแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๖ ทำให้มณฑลเพชรบูรณ์กลายเป็น “จังหวัดเพชรบูรณ์” และมีอำเภอซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัด สาเหตุที่ยกเลิกมณฑลเนื่องจากการคมนาคมสะดวกขึ้น สามารถสั่งการและตรวจตราสอดส่องได้โดยตรงโดยไม่ต้องผ่านมณฑลซึ่งปกครองหลายพื้นที่ทำให้รายงานต่อกระทรวงล่าช้า อีกทั้งรัฐบาลต้องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และต้องการประหยัดงบประมาณของแผ่นดิน

จังหวัดเพชรบูรณ์จะมี ๕ อำเภอ คือ ๑) อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ๒) อำเภอวิเชียรบุรี ๓) อำเภอหล่มสัก ๔) อำเภอหล่มเก่า ๕) อำเภอชนแดน และอีก ๑ กิ่งอำเภอ คือ กิ่งอำเภอหนองไผ่ ซึ่งขึ้นกับอำเภอวิเชียรบุรี อีกทั้งมี ๕๕ ตำบล และ ๔๒๕ หมู่บ้าน

เมื่อช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ จอมพล ป. พิบูลสงครามซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นวางแผนจะย้ายเมืองหลวงจากกรุงเทพมหานครมาอยู่ที่เพชรบูรณ์ เนื่องจากกรุงเทพมหานครในขณะนั้นตกอยู่ใต้อำนาจของกองทัพญี่ปุ่นจึงถูกโจมตีทางอากาศด้วยการทิ้งระเบิดจากฝ่ายสัมพันธมิตร และเพชรบูรณ์เป็นเมืองที่มีชัยภูมิเหมาะสม จังหวัดเพชรบูรณ์จึงกลายเป็น “นครบาลเพชรบูรณ์” มีการก่อสร้างเสาหลักเมือง กระทรวงและหน่วยงานต่าง ๆ ขึ้นในเมืองเพชรบูรณ์ นอกจากจะย้ายเมืองหลวงแล้ว รัฐบาลยังมีปฏิบัติการลับที่ไว้มูลค่าต่าง ๆ ของบ้านเมืองมาไว้ในที่ที่ปลอดภัยจากสงคราม หนึ่งในทรัพย์สินที่มีค่าของประเทศที่ขนย้ายมาด้วยนั้น คือ “ พระแก้วมรกต ” หรือพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ซึ่งเป็นพระพุทธูปคู่บ้านคู่เมืองของประเทศไทย

โดยนำมาเก็บซ่อนไว้ที่ถ้ำฤๅษี ตำบลบึงน้ำเต้า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ แต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลงในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ มีพระบัญชาให้หลวงปู่จันทร์ศรี จันททีโป หรือพระอุดมญาณโมลี ทำพิธีอัญเชิญพระแก้วมรกตกลับกรุงเทพฯ ทางรถยนต์ของทหาร และท้ายที่สุดก็ไม่ได้ย้ายเมืองหลวงมาที่เพชรบูรณ์

จากภาพทางซ้ายจะเห็นได้ว่า การสะกดชื่อเมืองเพชรบูรณ์ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามจะแตกต่างจากปัจจุบัน ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้นจะสะกดว่า “เพ็ชรบูรณ์” หรือ “เพชรบูรณ์”

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ รัฐบาลออกพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจังหวัด ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง คือ จังหวัดจะมีฐานะเป็นนิติบุคคล อำนาจการบริหารในจังหวัดเป็นของผู้ว่าราชการจังหวัดและคณะที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการจังหวัด และในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ คณะปฏิวัติปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับที่ ๒๑๘ ลงวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๑๕ ส่งผลให้จังหวัดเพชรบูรณ์เปลี่ยนแปลงเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มเติมอีก ๓ อำเภอ กล่าวคือ มี ๘ อำเภอ ได้แก่ ๑) อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ๒) อำเภอหล่มสัก ๓) อำเภอหล่มเก่า ๔) อำเภอวิเชียรบุรี ๕) อำเภอชนแดน ๖) อำเภอหนองไผ่ (มีประกาศยกฐานะกิ่งอำเภอหนองไผ่เป็นอำเภอหนองไผ่ เมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๖) ๗) อำเภอศรีเทพ (มีประกาศยกฐานะเป็นอำเภอศรีเทพ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๙) ๘) อำเภอป่าสามพัน (มีประกาศยกฐานะเป็นอำเภอป่าสามพัน เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๒) และเพิ่มเติมอีก ๓ กิ่งอำเภอ คือ ๑) กิ่งอำเภอน้ำหนาว ๒) กิ่งอำเภอวังโป่ง และ ๓) กิ่งอำเภอเขาค้อ

ปัจจุบันเมืองเพชรบูรณ์หรือ “จังหวัดเพชรบูรณ์” ปัจจุบันจังหวัดเพชรบูรณ์แบ่งเขตการปกครองเป็น ๑๑ อำเภอ ได้แก่ ๑) อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) อำเภอชนแดน ๓) อำเภอหล่มสัก ๔) อำเภอหล่มเก่า ๕) อำเภอวิเชียรบุรี ๖) อำเภอศรีเทพ ๗) อำเภอหนองไผ่ ๘) อำเภอบึงสามพัน ๙) อำเภอวังโป่ง ๑๐) อำเภอน้ำหนาว และ ๑๑) อำเภอเขาค้อ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนล่างที่มีแนวเขตติดต่อกับระหว่างภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง ประมาณเส้นรุ้งที่ ๑๖ องศาเหนือกับเส้นแวงที่ ๑๐๑ องศาตะวันออกมีพื้นที่ประมาณ ๑๒,๖๖๔.๔๑๖ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๗,๙๑๗,๗๖๐ ไร่ ส่วนที่กว้างที่สุดของจังหวัดจากด้านตะวันออกถึงด้านตะวันตก กว้าง ๕๕ กิโลเมตร ส่วนที่ยาวที่สุดวัดจากเหนือสุดจนถึงใต้สุด ยาว ๒๙๖ กิโลเมตร และสูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ ๑๑๔ เมตร โดยอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศ ๓๔๙ กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข ๒๑ โดยจังหวัดเพชรบูรณ์มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดเลย

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดลพบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่นและชัยภูมิ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดพิษณุโลก นครสวรรค์ และพิจิตร

๑.๒ ประวัติความเป็นมาของแต่ละอำเภอ

๑) อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ (Amphoe Mueang Phetchabun)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงกล่าวถึงเมืองเพชรบูรณ์ในหนังสือสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพและงานทางปกครองของพระองค์ว่า อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นเมืองโบราณ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยสุโขทัย เมืองมีป้อมปราการต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเมืองหน้าด่าน โดยเอาลำน้ำสักไว้กลางเมืองคล้ายกับเมืองพิษณุโลก แล้วสร้างป้อมปราการขนานทั้งสองฝั่งแม่น้ำ

อำเภอเมืองเพชรบูรณ์เดิมเคยขึ้นกับมณฑลพิษณุโลก ต่อมาปี พ .ศ. ๒๔๔๒ ตั้งเป็นมณฑลเพชรบูรณ์ แต่ปี พ.ศ. ๒๔๔๗ ก็กลับไปขึ้นกับมณฑลพิษณุโลกอีกครั้ง อีก ๓ ปีต่อมา คือ ปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ตั้งเป็นมณฑลเพชรบูรณ์เป็นครั้งที่ ๒ จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๕๘ จึงกลับไปขึ้นกับมณฑลพิษณุโลกตามเดิม ต่อมาทางการยกเลิกมณฑล เมืองเพชรบูรณ์จึงมีฐานะเป็นจังหวัดเหมือนกับจังหวัดอื่น ๆ กระทั่งสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ รัฐบาลมีดำริจะย้ายที่ทำการของรัฐบาลมาตั้งที่เมืองเพชรบูรณ์ เมืองเพชรบูรณ์จึงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น "นครบาลเพชรบูรณ์" แต่เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลง รัฐสภาไม่เห็นชอบให้ย้ายมาที่เมืองเพชรบูรณ์ เมืองเพชรบูรณ์จึงกลับไปมีฐานะเป็นจังหวัดดังเดิมจนถึงปัจจุบัน

๒) อำเภอชนแดน (Amphoe Chon Daen)

อำเภอชนแดนนั้นเดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร โดยมีภูเขาน้ำพุร้อนอาณาเขต เหตุที่ชื่อว่า "ชนแดน" เนื่องจากชาวบ้านอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานและทำมาหากินระหว่างเขตแดนมากขึ้น จึงเรียกว่า "หมู่บ้านชนแดน" ต่อมาทางการพิจารณาให้จัดตั้งเป็นตำบล โดยให้เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเมืองเพชรบูรณ์

ปี พ.ศ. ๒๔๖๐ ตำบลชนแดนได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอชนแดน เนื่องจากอยู่ห่างไกลจากอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ค่อนข้างมากและตรวจตราไม่ทั่วถึง ทั้งนี้ รวมตำบลวังโป่ง (ในขณะนั้น) ตำบลคงขุย ตำบลท่าข้าม และอำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร เป็น ๔ ตำบลของกิ่งอำเภอชนแดนด้วย ต่อมาประชากรหนาแน่นขึ้น ทางการจึงยกฐานะกิ่งอำเภอชนแดนขึ้นเป็นอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามพระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๙

๓) อำเภอหล่มสัก (Amphoe Lom Sak)

อำเภอหล่มสักนั้นเชื่อกันว่าเป็นเมืองของพ่อขุนผาเมืองที่เรียกว่า "เมืองราด" ในสมัยสุโขทัย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่า อำเภอหล่มสักน่าจะตั้งขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) จากการสอบถามคนเก่าแก่ของเมืองหล่ม (อำเภอหล่มเก่า) และเมืองหล่มสัก ประกอบกับหลักฐานทางเอกสารราชการได้ความว่า เจ้าเมืองหล่มเก่า คือ พระยาสุริยวงษา (คง) ตั้งเมืองใหม่ใกล้แม่น้ำสัก โดยครองเมืองนานอยู่ประมาณ ๒๐ ปีก็ถึงแก่กรรม รัชกาลที่ ๓ จึงมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปลัด (เทศ) ซึ่งเป็นบุตรของพระยาสุริยวงษา (คง) เป็นพระยาสุริยวงษามหาภักดีเดชา (เทศ) เป็นเมืองต่อ ครองเมืองได้อยู่ประมาณ ๔๐ ปีก็ถึงแก่กรรม พระยาสุริยวงษามหาภักดีเดชา (เทศ) มีบุตรชายคนโต คือ พระประเสริฐสุริยศักดิ์ (นามเดิม มลิ) เป็นปลัดเมืองเลยและได้รับพระราชทานนามสกุลว่า "สุวรรณภา" ซึ่งมีลูกหลานนามสกุลนี้อยู่ที่หล่มสักหลายคน

หลังจากพระยาสุริยวงษาภักดีเดชา (เทศ) ถึงแก่กรรม เจ้าเมืองหล่มสักก็ว่างอยู่จนเมืองเพชรบูรณ์ได้ตั้งเป็นมณฑลเพชรบูรณ์ในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ จึงมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เมืองหล่มสักซึ่งเดิมเคยขึ้นกับมณฑลอุดรมาขึ้นกับมณฑลเพชรบูรณ์และมีผู้ว่าราชการเมืองหล่มสัก กระทั่งเมืองหล่มสักถูกลดฐานะเหลือเพียงฐานะเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเพชรบูรณ์และชื่อว่า "อำเภอวัดป่า" แต่ต่อมามีพระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑ ให้เปลี่ยนชื่ออำเภอวัดป่าเป็นอำเภอหล่มสักจนถึงปัจจุบัน

๔ อำเภอหล่มเก่า (Amphoe Lom Kao)

อำเภอหล่มเก่านั้นเดิมเรียกว่า "เมืองลม" หรือ "เมืองลุ่ม" หรือ "เมืองหล่ม" ปรากฏในหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชว่า เมืองหล่มไม่ใช่เมืองที่ทางการตั้งขึ้น แต่เป็นเมืองที่ประชาชนร่วมกันสร้างขึ้นมา สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพและขุนวิจิตรมาตราสันนิษฐานไว้ในหนังสือหลักไทยฉบับขุนวิจิตรมาตราว่า เดิมพื้นที่บริเวณนี้เป็นที่อยู่อาศัยของชนเผ่าพื้นเมืองเรียกว่า "ชาว ลัวะ " ต่อมาเมื่อเมืองศรีสัชนาหุต (เวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) และชาวเมืองเชียงทอง (หลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) อพยพเพื่อลี้ภัยสงครามและมาหาแหล่งทำกิน เนื่องจากบริเวณนี้เป็นที่ราบลุ่ม ล้อมรอบด้วยเทือกเขา มีลำน้ำพุงไหลผ่าน เหมาะแก่ การทำ การเกษตร และจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นที่บ้านหนองชีควาย (ปัจจุบัน คือ บ้านหินกลิ้ง) และสถาปนาผู้นำการอพยพให้เป็นเจ้าเมือง เรียกว่า " อุปฮาด" ตามแบบอย่างในภาษาของชาวเมืองศรีสัชนาหุต โดยอุปฮาดคนแรก คือ อุปฮาดเจ้าปู่เฒ่า

อุปฮาดเจ้าปู่เฒ่าสร้างคุ้มวัง (ที่อยู่อาศัย) และวัดคูเมือง คือ วัดหินกลิ้ง (ปัจจุบัน คือ วัดศรีมงคล) ขึ้นทางฝั่งตะวันตกของลำน้ำพุง แต่ต่อมาเจ้าคุณ (อุปฮาดเจ้าอนตย เนื่องจากเสียชีวิตขณะนอนหลับ) ย้ายคุ้มวังมาตั้งฝั่งตะวันออกของแม่น้ำพุง สันนิษฐานว่า คือ พื้นที่ระหว่างวัดตาลกับวัดกุแก้ว

เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๗๐ เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ (สมัยนั้นเวียงจันทน์เป็นประเทศราชของประเทศไทย) โดยเจ้าอนุวงศ์ส่งเจ้าราชวงศ์ให้คุมทัพมายึดเมืองหล่ม อุปฮาดของเมืองหล่มในขณะนั้นมีกำลังน้อยจึงต้องยอมสวามิภักดิ์เข้าร่วมเป็นกบฏกับเจ้าราชวงศ์ เมื่อทางกรุงเทพฯ ทราบข่าวจึงส่งพระยาอภัยภูธรและพระยาพิชัยคุมทัพมาที่เมืองหล่ม เมื่อมาถึงมีชาวไทยคนหนึ่งชื่อว่า "นายคง" อาสาพาทัพเพื่อติดตามทัพของเจ้าราชวงศ์ ติดตามได้ทันที่เมืองอุดรธานี และสำเร็จโทษอุปฮาด ทำให้ตำแหน่งอุปฮาดเมืองหล่มว่างลงตั้งแต่นั้นมา เมื่อปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ได้สำเร็จ ทางกรุงเทพฯ จึงปูนบำเหน็จความดีความชอบให้นายคงเป็นอุปฮาดเจ้าเมืองหล่ม มีบรรดาศักดิ์เป็น "พระยาสุริยวงศาสงครามรามภักดี วิริยกรมพาหนะ "

ครั้งหนึ่ง พระยาสุริยวงศาฯ เดินทางกลับจากกรุงเทพฯ มาตามลำน้ำสักจากสระบุรี ก่อนถึงเมืองหล่มผ่านหมู่บ้านหนึ่งชื่อว่า "บ้านท่ากกโพธิ์" เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าบริเวณนี้อุดมสมบูรณ์และมีภูมิที่ดีจึงย้ายเมืองหล่มมาสร้างขึ้นใหม่ที่ สร้างคุ้มวังที่สวนฝ้ายตาโปร่งเหล่ง และเรียกเมืองใหม่นี้ว่า "เมืองหล่มสัก" เนื่องจากตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำแควป่าสัก ส่วนคุ้มวังเก่าเปลี่ยนเป็นวัดกลาง (ปัจจุบัน คือ วัดศรีสมังค์) และเรียกเมืองเก่าว่า "เมืองหล่มเก่า"

๕) อำเภอวิเชียรบุรี (Amphoe Wichian Bur)

อำเภอวิเชียรบุรีเดิมชื่อว่า "เมืองศรีเทพ" สมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาแห่งกรุงศรีอยุธยา กรุงศรีอยุธยาอ่อนกำลังลงจากการทำศึกแพ้กรุงหงสาวดี พระยาละแวก เจ้ากรุงกัมพูชาให้ทศโยธายกกองทัพมาทางเมืองนครราชสีมาขึ้นมาตีหัวเมืองทางทิศตะวันออก ขณะนั้นสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จฯ ลงมาเฝ้าพระบิดาที่กรุงศรีอยุธยา จึงโปรดฯ ให้พระศรีธรมอริศนกับพระยาชัยบุรี เจ้าเมืองชัยบาลยกทัพไปตีเมืองชัยบาลตีกองทัพกัมพูชาพ่ายไป ต่อมาสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) พระราชทานนามเมืองใหม่ว่า "เมืองวิเชียรบุรี" และรวมเมืองชัยบาลและเมืองบัวชุมให้ขึ้นกับเมืองวิเชียรบุรี

เมื่อตั้งมณฑลเพชรบูรณ์ เมืองวิเชียรบุรีถูกลดฐานะเหลือเพียงฐานะเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเพชรบูรณ์และเปลี่ยนชื่อเป็น "อำเภอท่าโรง" ตามพระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๒ สันนิษฐานว่ามาจากคำว่า "ท่าลง" คือ ท่าลงเรือแม่น้ำสัก แต่ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ กลับมาใช้ชื่อ "วิเชียรบุรี" ซึ่งหมายถึงเขาแก้วหรือเขาศรีธรมอริศนอันเป็นภูเขาสำคัญของอำเภอมานถึงปัจจุบัน

๖) อำเภอศรีเทพ (Amphoe Si Thep)

อำเภอศรีเทพนั้นเดิมเป็นเมืองศรีเทพ เมื่อกว่า ๑,๐๐๐ ปีที่แล้วมีชื่อว่า "เมืองอภัยสาลี" อยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรขอม เป็นเมืองใหญ่ที่มีเนื้อที่ประมาณ ๒,๐๐๐ ไร่ มีความเจริญรุ่งเรืองมาก

อำเภอศรีเทพเดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้รับความยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอศรีเทพ และในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอศรีเทพจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันอำเภอศรีเทพเป็นที่ตั้งของ "อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ" ที่แสดงให้เห็นซากโบราณสถานอายุกว่า ๑,๐๐๐ ปีที่สำคัญ เช่น คูน้ำล้อมรอบเมือง พระปรางค์ ๒ องค์ คือ ปรางค์พี่และปรางค์น้อง สระน้ำจำนวนมาก มีสระที่สำคัญ คือ สระแก้วและสระขวัญ และครั้งหนึ่งเคยนำน้ำจากสองสระนี้ไปร่วมใช้ในงานพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาด้วย

๗) อำเภอหนองไผ่ (Amphoe Nong Phai)

อำเภอหนองไผ่นั้นเดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอวิเชียรบุรี พอถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอหนองไผ่ มี ๓ ตำบล คือ ตำบลกองพล ตำบลกันจู้ และตำบลบ้าน โขชน์ ต่อมาทางการประกาศโอนให้ตำบลท่าแดง ตำบลหนองไผ่ และตำบลนาเดียงของอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ไปขึ้นกับกิ่งอำเภอหนองไผ่ และเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕ โอนกิ่งอำเภอหนองไผ่ให้ไปขึ้นกับอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ กระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๐๖ จึงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอหนองไผ่จนถึงปัจจุบัน แต่ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ กระทรวงมหาดไทยให้ตำบลชัยสมอทอด ตำบลชัยไม้แดง ตำบลกันจู้ และตำบลหนองแจงไปขึ้นกับอำเภอบึงสามพัน

๘) อำเภอบึงสามพัน (Amphoe Bueng Sam Phan)

สมัยก่อนประชาชนทั่วไปจะรู้จักและคุ้นเคยกับชื่อ “ชัยสมอทอด” จนอาจเข้าใจไปว่าบริเวณนั้นเรียกว่า “อำเภอชัยสมอทอด” แต่อันที่จริง บริเวณที่เรียกชัยสมอทอดนั้นเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอบึงสามพัน เหตุที่ทางการตั้งชื่อว่า “บึงสามพัน” เนื่องจากมีบึงน้ำเก่าแก่ขนาด ๓๓๒ ไร่ มีน้ำไหลตลอดทั้งปี ให้ประชาชนได้อุปโภคและบริโภค ลักษณะของบึงสามพันเป็นลำคลองยาวประมาณ ๓ กิโลเมตร บางตอนมีตลิ่งสูงชันคล้ายมีผู้ขุดขึ้นมา มีเรื่องเล่าว่าบึงน้ำนี้เป็นบึงศักดิ์สิทธิ์ มีเรือสำเภาและค้อนทองจมอยู่กันบึง เมื่อถึงวันโกน วันพระ ชาวบ้านจะได้ยินเสียงเพลงปี่พาทย์ดังมาจากบึงนี้ ในสมัยลพบุรี (เมื่อประมาณ ๖๐๐ ปีที่แล้ว) ชาวละว้า (มอญ) เรือสำเภาแล้วได้ค้นพบสายแทงว่ามีเรือสำเภาและค้อนทอง จึงนำคนกว่า ๓,๐๐๐ คนมาช่วยกันขุดบึงเพื่อค้นหาสมบัติ ขุดอยู่นานแต่ก็ไม่พบ วันหนึ่งในฤดูแล้งเกิดอาเพศฝนตกหนัก น้ำท่วมฉับพลัน ผู้คนหนีไม่ทันจมน้ำเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก เหลือเพียง ๓ คนที่รอดชีวิตมาได้ บึงนี้จึงได้รับการขนานนามว่า “บึงสามพัน” เป็นต้นมา และทางการจึงใช้ชื่อนี้ในการตั้งชื่ออำเภอ

เดิมอำเภอบึงสามพันเคยเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอวิเชียรบุรี ต่อมาเกิดอำเภอหนองไผ่ขึ้น บึงสามพันจึงไปขึ้นกับอำเภอหนองไผ่ และได้รับการยกฐานะให้เป็นกิ่งอำเภอบึงสามพันเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ เมื่อแรกตั้งกิ่งอำเภอนั้นเช่าห้องแถวเอกชนเป็นสำนักงานชั่วคราว แต่มีนายกิมจ้อย อุ้นสวัสดิ์พงษ์ อุทิศที่ดินให้ทางการประมาณ ๔๐ ไร่ เพื่อสร้างที่ว่าการกิ่งอำเภอและบ้านพักข้าราชการ จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๒๒ กิ่งอำเภอบึงสามพันได้ยกฐานะเป็นอำเภอบึงสามพันจนถึงปัจจุบัน

๙) อำเภอวังโป่ง (Amphoe Wang Pong)

อำเภอวังโป่งเดิมเป็นพื้นที่ป่าดงห้วยไกลความเจริญ แต่อุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์ป่านานาชนิด ไม่มีผู้คนพักอาศัย มีเพียงกลุ่มนายพรานเข้าไปล่าสัตว์ ในสมัยเวียงจันทน์แตกทัพ นายสุตจินดาซึ่งเป็นแม่ทัพกวาดต้อนเชลย ได้แก่ ลาว (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) พม่า (เมียนมาร์) และเขมร (กัมพูชา) ให้ไปรวมกันที่หมู่บ้านแถวตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีหลวงโยธาทิศเป็นผู้ดูแล เมื่ออาศัยอยู่ที่นี้ คนเหล่านี้ไม่มีพื้นที่ทำกิน หลวงโยธาทิศจึงติดต่อกับพรานป่าชื่อว่านายประดิษฐ์เป็นคนบ้านยางหัวลม ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งรู้จักพื้นที่บริเวณวังโป่งเป็นอย่างดี นายประดิษฐ์บอกว่าพื้นที่บริเวณวังโป่งเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์มาก แต่อยู่ห่างไกลจากมณฑลเพชรบูรณ์ หลวงโยธาทิศจึงแจ้งให้ทราบและสอบถามความสมัครใจ ผู้คนจำนวนหนึ่งสมัครใจรวมตัวกันไปตั้งรกรากใหม่เป็นหมู่บ้านชื่อว่า “บ้านดินโป่ง” ต่อมาเปลี่ยนคำว่า “ดิน” เป็นคำว่า “วัง” แทน จึงกลายเป็น “บ้านวังโป่ง” จนถึงทุกวันนี้ ต่อมาบ้านวังโป่งได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น “ตำบลวังโป่ง” ขึ้นกับอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก แต่ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ทางการยกฐานะกิ่งอำเภอชนแดนขึ้นเป็นอำเภอชนแดน แล้วโอนย้ายตำบลวังโป่งให้ไปขึ้นกับอำเภอชนแดน หลังจากนั้นตำบลวังโป่งก็เจริญขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีถนนเป็นเส้นทางสัญจร มีตลาด โรงมหรสพ และไฟฟ้า ต่อมากระทรวงมหาดไทยยกฐานะให้ตำบลวังโป่งขึ้นเป็นกิ่งอำเภอวังโป่งในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ จนกระทั่งต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ กิ่งอำเภอวังโป่งได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอวังโป่งจนถึงปัจจุบัน

๑๐) อำเภอน้ำหนาว (Amphoe Nam Nao)

เดิมอำเภอน้ำหนาวเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ต่อมาทางการเห็นว่าบริเวณน้ำหนาวเป็นที่ทางไกล ติดชายแดน และทุรกันดาร เจ้าหน้าที่รัฐตรวจตราและสอดส่องไม่ทั่วถึง ประกอบกับมีผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ซึ่งป้องกันและปราบปรามได้ยาก และมีชาวบ้านรวมกลุ่มกันพอสมควรจึงได้จัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอน้ำหนาวขึ้นในปี พ. ศ. ๒๕๒๑ จนกระทั่งต่อมาในปี พ.ศ. กิ่งอำเภอน้ำหนาวได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอน้ำหนาวจนถึงปัจจุบัน

๑๑) อำเภอเขาค้อ (Amphoe Khao Kho)

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๘ มีกลุ่มผู้ก่อการกำเริบทางการเมืองที่ขัดแย้งกับรัฐบาล (คอมมิวนิสต์) บริเวณพื้นที่รอยต่อของ ๓ จังหวัด คือ จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดเลย โดยกลุ่มคอมมิวนิสต์นี้ใช้พื้นที่บริเวณ "เขาค้อ" เป็นศูนย์กลางเนื่องจากเป็นป่าเขา รัฐบาลเข้ามาปราบปรามได้ยาก กองทัพบกจึงมอบหมายให้กองทัพอากาศที่ ๓ รับผิดชอบปราบปรามกลุ่มคอมมิวนิสต์ที่สนามบินอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๑ (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร ที่ ๓๓ (พตท.)) ทั้งสองฝ่ายต่อสู้กันรวมทั้งสิ้น ๑๒ ครั้ง พอถึงปี พ. ศ. ๒๕๑๔-๒๕๑๕ ทางกรมเริ่มสร้างถนนแยกจากถนนพิษณุโลก - หล่มสักตรงบริเวณกิโลเมตรที่ ๑๐๐ บ้านแคมป์สนไปยังบ้านเล้าสือ ต่อมาปี พ. ศ. ๒๕๑๗ ทางกรมสร้างถนนจากบ้านนาจั่วถึงบ้านสะเดาพวงอีกสายหนึ่งเพื่อหวังลดความขัดแย้งกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ แต่ไม่เป็นผล ทางกลุ่มคอมมิวนิสต์ต่อต้านอย่างรุนแรงจนทั้งสองฝ่ายเสียหายอย่างหนัก ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙) เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมกองรบพิเศษค่ายสุฤษีเสนา จังหวัดพิษณุโลก ทรงมีพระราชดำริให้นำพื้นที่สองข้างทางมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน มีใช้เฉพาะเฉพาะทหาร กองทัพอากาศที่ ๓ จึงจัดตั้ง "หมู่บ้านยุทธศาสตร์พัฒนาขึ้น" ในกรณีนี้ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์จำนวนหนึ่งเพื่อเป็นทุนในการดำเนินงาน โดยตั้ง "กองอำนวยการโครงการพัฒนาหมู่บ้านน้ำเข็ก" ซึ่งมีงานหลัก คือ สร้างถนนลาดยางทุ่งสมอ -เขาค้อ ฝึกอบรมและติดอาวุธราษฎรอาสาสมัคร จัดที่ดินทำกินและแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรให้กับราษฎร และเริ่มดำเนินงานวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๐

ต่อมากระทรวงมหาดไทยเล็งเห็นความสำคัญขอบพื้นที่บริเวณเขาค้อ จึงออกประกาศจัดตั้ง "กิ่งอำเภอเขาค้อ" ขึ้น ลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ ขึ้นกับอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๓๔ กิ่งอำเภอเขาค้อจึงได้ยกระดับขึ้นเป็นอำเภอเขาค้อจนถึงปัจจุบัน

เหตุที่ตั้งชื่อว่า "เขาค้อ" เนื่องจากบริเวณเขาค้อเป็นภูเขาและมีต้นค้อมาก และอีกประการหนึ่งคือ ต้องการสวดวิธกรรมของพลเรือน ทหาร และตำรวจที่เสียชีวิตเพื่อกวาดล้างกลุ่มคอมมิวนิสต์

๑.๓ ภาษาของชาวเพชรบูรณ์

ภาษาของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์มีมากกว่า ๔๐ สำเนียงภาษาตามชาติพันธุ์ที่หลากหลาย หากจำแนกแนวโน้มการใช้ภาษาของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ จะสามารถจำแนกได้เป็น ๒ กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่มีแนวโน้มนำใช้ภาษาหล่มและกลุ่มที่มีแนวโน้มนำใช้ภาษาไทยถิ่นกลาง ดังนี้

๑) กลุ่มที่มีแนวโน้มนำใช้ภาษาหล่ม คือ กลุ่มที่ใช้คำศัพท์ของภาษาไทยถิ่นอีสาน เนื่องจากผู้ใช้ภาษากลุ่มนี้เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอหล่มสัก หล่มเก่า เขาค้อ และน้ำหนาว ซึ่งแต่เดิมสืบเชื้อสายมาจากชาวหลวงพระบางและเวียงจันทน์

๒) กลุ่มที่มีแนวโน้มนำใช้ภาษาไทยถิ่นกลาง คือ กลุ่มที่อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ เข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเพชรบูรณ์ตามอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ชนแดน วังโป่ง วิเชียรบุรี บึงสามพัน หนองไผ่ และศรีเทพ โดยมากจะอพยพมาจากจังหวัดที่ตั้งอยู่ติดกัน เช่น จังหวัดลพบุรี สระบุรี พิษณุโลก กำแพงเพชร นครสวรรค์ นครราชสีมา ซึ่งจังหวัดเหล่านี้ใช้ภาษาไทยถิ่นกลางเป็นหลัก

ตัวอย่างภาษาถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

ชาวจังหวัดเพชรบูรณ์มีสำเนียงภาษาอันเป็นอัตลักษณ์หลายสำเนียงภาษา เช่น ภาษาหล่มหรือภาษาไทยหล่มที่คล้ายคลึงกับภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาสะเตียงที่เป็นภาษาเก่าแก่ของชาวอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาษานาตะกรุดของชาวอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ และภาษาชาวบนหรือชะบนของชาวอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ที่สืบเชื้อสายมาจากลาว

ภาษานาตะกรุด เป็นภาษาที่พูดกันอยู่ที่บ้านนาตะกรุด อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้คนที่อพยพ มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านนาตะกรุดค่อนข้างหลากหลาย โดยส่วนมากเป็นคนอีสานและมีคนไทยเชื้อสายเขมรจาก จังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อยู่ใกล้กับประเทศกัมพูชา

ตัวอย่างคำศัพท์ของภาษานาตะกรุด เช่น

กะบิง	หมายถึง	ถึงน้ำ
กะเตง	หมายถึง	อาการกระโดดขาเดียว
กระเดียด	หมายถึง	ใช้สวะโปกและมือถือของหนักไว้ข้างเอว
ชะหยึด	หมายถึง	กลัว (มักใช้กับการกลัวที่เกี่ยวข้องกับความสูง)
ขอเต็ง	หมายถึง	ขอบ้าง
แขยงชน	หมายถึง	ชนลูก
โห่งย	หมายถึง	ล้มลง หรือตั้งของไว้แล้วของล้มลง
จ่น	หมายถึง	งานมาก
โจึงเล้ง	หมายถึง	รสชาติของอาหารไม่เข้มข้น
เฉด	หมายถึง	คำที่ใช้ไล่สุนัข
ซือกแซ็ก	หมายถึง	แอบรู้ แอบเห็น
दै	หมายถึง	คำลงท้ายของประโยคบอกเล่า
ด้าว	หมายถึง	การบอกย้ำเพื่อแสดงความแน่นอน
ตะกุง	หมายถึง	การทอดคอคจากด้านหลัง
ยืมแป้นหัว	หมายถึง	ยืมแฉ่ง

๑.๔ ชชาติพันธุ์ของชาวเพชรบูรณ์

ชาติพันธุ์ของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ค่อนข้างหลากหลาย เนื่องจากจังหวัดเพชรบูรณ์มีทำเลที่ตั้งติดกับหลายภูมิภาค ทั้งทางภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งมีชาวหลวงพระบางจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาว ชาวลัวะ และชาวไทภูเขาเข้ามาตั้งรกรากอีกด้วย

ชาติพันธุ์ของชาวเพชรบูรณ์ แบ่งตามกลุ่ม

กลุ่มชาติพันธุ์ของชาวเพชรบูรณ์สามารถจำแนกได้เป็น ๕ กลุ่มใหญ่ ดังนี้

- ๑) กลุ่มชาติพันธุ์ของหล่มสักและหล่มเก่า เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สืบเชื้อสายมาจากเมืองหลวงพระบาง และเรียงจันทน์ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน
- ๒) กลุ่มชาติพันธุ์เพชรบูรณ์ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากจังหวัดใกล้เคียงของภาคกลาง เช่น จังหวัดลพบุรี พิษณุโลก
- ๓) กลุ่มชาติพันธุ์เพชรบูรณ์ตอนล่าง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น จังหวัดเลย ชัยภูมิ
- ๔) กลุ่มชาติพันธุ์ชาวบนหรือชะบน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สืบเชื้อสายมาจากลัวะ ตั้งรกรากอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำป่าสัก เช่น บ้านน้ำเลา บ้านห้วยไคร้ บ้านท่าด้วง ในอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ เหตุที่เรียกว่าชาวบนหรือชะบนเนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์นี้จะตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่สูง
- ๕) กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทภูเขา เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ประกอบด้วยชนชาติต่าง ๆ เช่น ม้ง ลีซอ เย้า มูเซอ และอื่น ๆ กระจายอยู่ตามอำเภอเขาต่อ น้ำหนาว และหล่มเก่า โดยบ้านเข็กน้อยในอำเภอเขาต่อเป็นหมู่บ้านของม้งที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

ชาติพันธุ์ของชาวเพชรบูรณ์ แบ่งตามอำเภอ

๑) อำเภอเมืองเพชรบูรณ์

ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ ๗๑ เป็นคนท้องถิ่น อีกร้อยละ ๑๖ เป็นผู้ที่อพยพมาจากอำเภอหล่มสักและหล่มเก่า และประมาณร้อยละ ๑๓ อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่อพยพมาจากภาคเหนือประมาณร้อยละ ๘-๙ จะมาจากจังหวัดพิจิตร น่าน ลำปาง นครสวรรค์ และผู้ที่อพยพมาจากภาคกลางประมาณร้อยละ ๔-๕ จะมาจากจังหวัดสระบุรี ปราจีนบุรี สิงห์บุรี และลพบุรี

๒) อำเภอชนแดน

ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ ๕๑ อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่อพยพมาจากภาคเหนือจะมาจากจังหวัดพิจิตรมากที่สุด รองลงมาคือจังหวัดนครสวรรค์ ผู้ที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมาจากจังหวัดเลยมากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดชัยภูมิ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด นครพนม และผู้ที่อพยพมาจากภาคกลางจะมาจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สระบุรี สิงห์บุรี ปทุมธานี และลพบุรี ส่วนประชากรที่เหลือเป็นคนท้องถิ่นและผู้ที่ย้ายมาจากอำเภอหล่มสัก เมือง และวังโป่ง

๓) อำเภอหล่มสัก

ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๑ เป็นคนท้องถิ่นที่สืบเชื้อสายมาจากชาวหลวงพระบางและเวียงจันทน์ และอพยพมาจากอำเภอหล่มเก่าและอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนประชากรอีกร้อยละ ๙ เป็นผู้ที่ย้ายมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่ย้ายมาจากภาคกลางจะมาจากจังหวัดนครปฐม ลพบุรี ปราจีนบุรี อ่างทอง และผู้ที่ย้ายมาจากภาคเหนือจะมาจากจังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร และพะเยา

๔) อำเภอหล่มเก่า

ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๔ เป็นคนท้องถิ่นที่สืบเชื้อสายมาจากชาวหลวงพระบางและเวียงจันทน์ และอพยพมาจากอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนประชากรอีกร้อยละ ๖ เป็นผู้ที่ย้ายมาจากจังหวัดอื่น คือ จังหวัดพิจิตรและน่าน

๕) อำเภอวิเชียรบุรี

อำเภอวิเชียรบุรีเป็นอำเภอที่มีชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ประชากรท้องถิ่นมีเพียงร้อยละ ๒๕ ส่วนประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ ๗๕ อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่ย้ายมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมาจากจังหวัดนครราชสีมามากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดชัยภูมิ อุบลราชธานี สุรินทร์ ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่น และผู้ที่ย้ายมาจากภาคกลางจะมาจากจังหวัดลพบุรีมากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดสิงห์บุรี ชัยนาท สุพรรณบุรี สระบุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง และนครนายก

๖) อำเภอศรีเทพ

ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ ๖๔ อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่ย้ายมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมาจากจังหวัดนครราชสีมามากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดชัยภูมิ ร้อยเอ็ด ยโสธร สุรินทร์ ขอนแก่น มหาสารคาม ผู้ที่ย้ายมาจากภาคกลางจะมาจากจังหวัดลพบุรีมากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดชัยนาท สระบุรี สุพรรณบุรี สิงห์บุรี พระนครศรีอยุธยา และผู้ที่ย้ายมาจากภาคเหนือจะมาจากจังหวัดกำแพงเพชร

๗) อำเภอหนองไผ่

ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ ๕๔ อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่ย้ายมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมาจากจังหวัดชัยภูมิ ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี ยโสธร นครราชสีมา อุตรดิตถ์ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม เลย ผู้ที่ย้ายมาจากภาคกลางจะมาจากจังหวัดลพบุรีมากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดสิงห์บุรี ชัยนาท สุพรรณบุรี สระบุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง นครนายก และผู้ที่ย้ายมาจากภาคเหนือจะมาจากจังหวัดนครสวรรค์มากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดน่านและพิจิตร ส่วนประชากรที่เหลือเป็นคนท้องถิ่น

๘) อำเภอบึงสามพัน

ประชากรท้องถิ่นของอำเภอบึงสามพันมีเพียงร้อยละ ๑๐ เท่านั้น ประชากรส่วนใหญ่กว่าร้อยละ ๙๐ อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่ย้ายมาจากภาคเหนือประมาณร้อยละ ๔๘ จะมาจากจังหวัดนครสวรรค์มากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดพิจิตร ผู้ที่ย้ายมาจากภาคกลางประมาณร้อยละ ๓๑ จะมาจากจังหวัดชัยนาท สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี ลพบุรี อ่างทอง สมุทรปราการ และผู้ที่ย้ายมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือประมาณร้อยละ ๑๑ จะมาจากจังหวัดนครราชสีมา ร้อยเอ็ด ขอนแก่น สุรินทร์ และยโสธร

๙) อำเภอวังโป่ง

อำเภอวังโป่งเคยเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอชนแดน ดังนั้น จึงมีประชากรท้องถิ่นที่เป็นชาวอำเภอชนแดนประมาณร้อยละ ๔๔ แต่ประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอร้อยละ ๕๖ อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่อพยพมาจากภาคเหนือจะมาจากจังหวัดพิจิตรมากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดนครสวรรค์ อุตรดิตถ์ ผู้ที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมาจากจังหวัดเลยมากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดอุดรธานี ร้อยเอ็ด ชัยภูมิ และผู้ที่อพยพมาจากภาคกลางจะมาจากจังหวัดสระบุรี และลพบุรี

๑๐) อำเภอน้ำหนาว

อำเภอน้ำหนาวเคยเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอหล่มเก่า ดังนั้น ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ ๖๘ เป็นคนท้องถิ่นที่เป็นชาวอำเภอหล่มเก่า ส่วนประชากรอีกร้อยละ ๓๒ เป็นผู้ที่อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดเลย ขอนแก่น ยโสธร อุบลราชธานี และชัยภูมิ

๑๑) อำเภอเขาค้อ

ประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๗๐ เป็นผู้ที่อพยพมาจากอำเภอหล่มสัก หล่มเก่า และเมือง ส่วนประชากรอีกประมาณร้อยละ ๓๐ เป็นผู้ที่อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยผู้ที่อพยพมาจากภาคเหนือจะมาจากจังหวัดพิษณุโลก อุทัยธานี ที่จิตร น่าน และผู้ที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมาจากอุบลราชธานี เลย มหาสารคาม ชัยภูมิ และมุกดาหาร

จะเห็นได้ว่า ชาติพันธุ์ที่เป็นประชากรท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบูรณ์จะอาศัยอยู่ในอำเภอหล่มสัก หล่มเก่า น้ำหนาว เขาค้อ แลเมือง ส่วนชาติพันธุ์ที่เป็นประชากรต่างถิ่นจะอพยพและอาศัยอยู่ในอำเภอชนแดน วังโป่ง วิเชียรบุรี บึงสามพันหนองไผ่ และศรีเทพ

แบบฝึกหัดบทที่ ๑

๑. ให้ผู้เรียนสรุปประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ภาษา และชาติพันธุ์ของเพชรบูรณ์เป็นผังความคิด
๒. เมื่อศึกษาจากบทที่ ๑ แล้ว ผู้เรียนใช้ภาษาถิ่นภาษาใด และคิดว่าบรรพบุรุษของตนน่าจะเป็นชาติพันธุ์ใด
๓. ผู้เรียนจะมีวิธีการอนุรักษ์ภาษาถิ่นของตนอย่างไร เขียนอธิบายสั้น ๆ

บทที่ ๒

วิธีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์

๒.๑ อาหารที่ขึ้นชื่อของชาวเพชรบูรณ์

๒.๒ การแต่งกายของชาวเพชรบูรณ์

๒.๓ ภูมิปัญญาของชาวเพชรบูรณ์

จุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียน

๑. ผู้เรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์
๒. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์คุณค่าและวิถีไทยเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์ได้
๓. ผู้เรียนเห็นคุณค่าและอนุรักษ์วิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์

๒.๑ อาหารที่ขึ้นชื่อของชาวเพชรบูรณ์

ไก่ย่างวิเชียรบุรี

เมื่อนึกถึงอาหารขึ้นชื่อหรืออาหารอร่อยของจังหวัดเพชรบูรณ์ คนส่วนใหญ่ก็นึกถึง “ไก่ย่างวิเชียรบุรี” เป็นลำดับแรก ๆ เนื่องจากมีผู้นำไก่ย่างวิเชียรบุรีไปขายตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศจึงเป็นที่รู้จักของคนส่วนใหญ่

ไก่ย่างวิเชียรบุรี เป็นอาหารอันโด่งดังที่ต้องลิ้มลอง ๑ ใน ๗ ของอาหารต้องชิมเมื่อมาถึงจังหวัดเพชรบูรณ์ ขายอยู่ที่อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ไก่ย่างวิเชียรบุรีตามแบบฉบับดั้งเดิมจะต้องเป็นไก่ย่างทั้งตัวที่มีปีกและขาไก่ครบทุกส่วน เหตุที่ไก่ย่างวิเชียรบุรีอร่อยจนมีชื่อเสียงนั้นเป็นเพราะไก่ที่ย่างด้วยสมุนไพรต่าง ๆ มีกลิ่นหอม หนังไก่กรอบแต่เนื้อข้างในนุ่ม โดยผู้ที่ริเริ่มขายไก่ย่างวิเชียรเป็นเจ้าแรกนั้น คือ ไก่ย่างตาแป๊ะ หรือนายทรวง ซึ่งจ่าย เป็นชายชาวจีนที่มำดั่งรกรากอยู่ที่อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งเดิมขายทรวงปลุกผักขาย แต่ต่อมาเปลี่ยนมาเลี้ยงไก่ แล้วนำไก่มาย่างต่อยอดเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

ลื้มกลินนางั่ว

“ลื้มกลินนางั่ว” เป็น ๑ ใน ๗ รายการอาหารที่ต้องชิมเมื่อมาจังหวัดเพชรบูรณ์ ลักษณะของขนมลื้มกลินคล้ายกับขนมตะโก้ ด้านบนราดด้วยกะทิ ส่วนด้านล่างจะนิ่มและนุ่มกว่าขนมตะโก้ เพราะทำจากแป้งถั่วเขียว ขนมลื้มกลินมีจำหน่ายให้ได้รับประทานกันที่ตำบลนางั่ว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

บทที่ ๒ วิธีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์

ปลาเผาป่าแดง

“ปลาเผาป่าแดง” เป็น ๑ ใน ๗ รายการอาหารที่ต้องชิมเมื่อมาจังหวัดเพชรบูรณ์ จุดเริ่มต้นของปลาเผาป่าแดงเกิดจากที่คนเพชรบูรณ์ไปเที่ยวพักผ่อนที่อ่างเก็บน้ำป่าแดง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ แล้วรับประทานปลานิลขนาดใหญ่ สดใหม่ เนื้อหวานจากอ่างเก็บน้ำป่าแดงมาเผากับกะหล่ำปลี ผักชี ชিং และมะเขือเทศทานคู่กับน้ำจิ้มรสจัดจ้านเข้มข้น ชมวิวทัศนียภาพของอ่างเก็บน้ำไปทานปลาเผาไป ปัจจุบันบริเวณอ่างเก็บน้ำไม่มีร้านอาหารที่จำหน่ายปลาเผาป่าแดงแล้ว แต่ในอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ยังมีร้านอาหารหลายร้านที่ยังคงอนุรักษ์และจำหน่ายปลาเผาป่าแดงอยู่

บั้งไก่ข้าวเบือ

“บั้งไก่ข้าวเบือ” เป็นอาหารเก่าแก่ดั้งเดิมของชาวบ้านบุงน้ำเต้า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ในอดีตนั้นคนขายจะนำไปขายให้ผู้โดยสารบนรถประจำทางสาย เพชรฯ -หล่ม ที่แวะจอดริมถนนบริเวณบุงน้ำเต้า และขายร่วมกับข้าวหลามสูตรของบุงน้ำเต้าซึ่งนิยมกินด้วยกัน การทำบั้งไก่ข้าวเบือ เริ่มจากนำข้าวเหนียวที่ยังเป็นข้าวสารไปแช่น้ำ แล้วนำมาตำจนละเอียดเรียกว่า “ข้าวเบือ” จากนั้นนำมาผสมกับกะทิและเครื่องแกงสูตรเฉพาะ เมื่อผสมเข้ากันดีแล้วนำข้าวเบือที่ผสมแล้วมาทาเคลือบกับไก่ที่ตัดเป็นชิ้นยาว ๆ ซึ่งจะแยกเป็นส่วนเนื้ออก ปีก สะโพก และส่วนอื่น ๆ นำไปหมักกับไม้ไผ่เหลา บั้งจนสุกส่งกลิ่นหอม เมื่อบั้งจนสุกข้าวเบือที่มีเครื่องแกงจะเปลี่ยนเป็นสีส้มนำรับประทานซึ่งบั้งไก่ข้าวเบือนั้นเป็นอีก ๑ รายการอาหารที่ต้องชิมเมื่อมาถึงจังหวัดเพชรบูรณ์

ลาบเปิดห่มลั๊ก

“ลาบเปิดห่มลั๊ก” เป็น ของเปิดนุ่ม ไม่มีกลิ่น ลาบ รสชาติจัดจ้าน โรยหน้าด้วยหอม ๑ ใน ๗ รายการอาหารที่ต้องชิมเมื่อมาจังหวัดเพชรบูรณ์ ลักษณะอาจจะคล้ายกับลาบเปิดทั่วไป แต่ความพิเศษของลาบเปิดที่อำเภอห่มลั๊ก จังหวัดเพชรบูรณ์ คือ เนื้อและหนังเจียว และบางร้านอาจมีหนังไก่ทอดหรือแคปหมูด้วย รับประทานกับข้าวเหนียวและผักดิบ เช่น ถั่วฝักยาว กะหล่ำปลี โหระพา สะระแหน่

ข้าวหลามพญาลุ่มแกง

ข้าวหลามพญาลุ่มแกงเป็นอีก ๑ ใน ๗ รายการอาหารที่ต้องชิมเมื่อมาจังหวัดเพชรบูรณ์ของอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ “พญาลุ่มแกง” นั้นเป็นชื่อของพันธุ์ข้าวเหนียวที่เมื่อหุงแล้วจะรสชาติดีและมีกลิ่นหอม นิยมปลูกมากที่บ้านทรัพย์สว่าง เหตุที่ชื่อพญาลุ่มแกงเนื่องจากมีเรื่องเล่าว่า ชาวบ้านหุงข้าวเหนียวพันธุ์นี้เลี้ยงต้อนรับท่านพญา ด้วยรสชาติและความหอมของข้าวเหนียวทำให้ท่านพญารับประทานแต่ข้าวเหนียวจนลุ่มรับประทานแกงที่เป็นกับข้าว

ชาวบ้านน้ำหนาวมีวิถีชีวิตเข้าป่าล่าสัตว์เก็บของป่า เนื่องจากอำเภอน้ำหนาวมีป่าค่อนข้างมาก เมื่อต้องเข้าป่าชาวบ้านจะเตรียมข้าวสารไปอย่างเดียวยแล้วไปหาผลไม้และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติในป่ามาหุงเป็นข้าวหลามรับประทานกันในป่า ส่วนกับข้าวชาวบ้านจะได้จากการล่าสัตว์และเก็บพืชในป่ามาประกอบอาหาร

ข้าวหลามพญาลุ่มแกงนิยมเฝ้ารับประทานกันในช่วงฤดูหนาว ชาวบ้านจะใช้ไม้ไผ่ของท้องถิ่น คือ ไม้เปาะ ซึ่งมีขนาดกำลังดี มีเยื่อไผ่หนา ไม่ขาดง่าย ทำให้อมือนำข้าวพญาลุ่มแกงมาหุงแล้วทำให้นำรับประทานยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ทางอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ยังได้จัดเทศกาลข้าวหลามน้ำหนาวขึ้นประมาณเดือนธันวาคมของทุกปีอีกด้วย

๒.๒ การแต่งกายของชาวเพชรบูรณ์

ผ้าซิ่นหัวแดงตีนก่าน

“ผ้าซิ่นหัวแดงตีนก่าน” เป็นผ้าซิ่นเก่าแก่ของชาวไทหล่มที่ได้รับอิทธิพลและสืบทอดมาจากเมืองหลวงพระบางของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เนื่องจากบรรพบุรุษของชาวไทหล่มเป็นชาวหลวงพระบางอพยพมาอยู่ที่อำเภอลหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

ผ้าซิ่นหัวแดงตีนก่านประกอบด้วย ๓ ส่วนนำมาเย็บติดกัน คือ หัวซิ่น ตัวซิ่น และตีนซิ่น หัวซิ่นนั้นนิยมสีแดง อาจจะเป็นแบบขิดลายเรียกว่า “หัวคั่นขิดลาย” หรือเป็นแบบมัดย้อมเรียกว่า “หัวซิ่นคั่นซ่าย” ตัวซิ่นเป็นซิ่นคั่นหรือซิ่นหมี่คั่นน้อย มีลวดลายมัดหมี่แบบเรียบ ๆ เช่น ลายหมากรับ ลายต้นผึ้ง ลายหมี่ตุ้ม ลายหมี่ขาเป๋ ลายหมี่นาค ฯลฯ อาจเป็นลายเดียวกันทั้งผืนหรือ อาจมี ๒-๓ ลายในผืนเดียวกัน แต่จะสลับด้วยหมากรับ คุมโกลนสีเดียวกัน เป็นลายตั้งยาวลงมาตลอดตัวซิ่น ซิ่นของชาวไทหล่มนั้นจะคั่นเล็กกว่าและมีลายมากกว่าซิ่นของทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชาวไทหล่มได้เป็นอย่างดี และตีนซิ่นนิยมทำเป็นลายขวางหรือลายก่าน แต่ไม่นิยมขิดลาย มีขนาดแคบ สีสอดกับตัวซิ่น สำหรับชาวไทหล่มนิยมตีนซิ่นลายก่าน จึงเรียกผ้าซิ่นที่นำมาเย็บติดกันทั้ง ๓ ส่วนแล้วว่า “ผ้าซิ่นหัวแดงตีนก่าน” กล่าวคือ หัวของผ้าซิ่นนิยมสีแดง และตีนซิ่นนิยมลายก่าน อีกทั้งยังปรากฏในคำผญาโบราณด้วยว่า “หญิงนุ่งผ้าซิ่นหัวแดงตีนก่าน ผมเกล้าม้วนถือผ้าเปี่ยงแพร ”

การรณรงค์ให้สวมเสื้อลายดอกมะขาม (ทุกวันพุธ)

สืบเนื่องจากการประชุมหัวหน้าส่วนราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ หัวหน้าหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ นายอำเภอ ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธร ผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒ มีมติให้ขอความร่วมมือและเชิญชวนให้ข้าราชการและบุคลากรของส่วนราชการในจังหวัดเพชรบูรณ์ร่วมกันแต่งกายเครื่องแบบข้าราชการในวันจันทร์ แต่งกายเสื้อมะขามวันพุธ และชุดพื้นเมืองไทหล่ม และผ้าซิ่นมุก

๒.๓ ภูมิปัญญาของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์

การตกปลาเน่า

วิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์ผูกพันกันแม่น้ำป่าสักอันเป็นแม่น้ำสายหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิต อาชีพประมงจึงเป็นอีกอาชีพหลักของชาวเพชรบูรณ์ที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก วิธีการตกปลาวิธีหนึ่งของชาวเพชรบูรณ์ที่พิเศษไม่เหมือนกับที่ใดนั้นอยู่ที่บริเวณวัดประตูดาว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก คือ “การตกปลาเน่า”

การตกปลาเน่า เริ่มจากการเตรียมทำเหยื่อ โดยนำปลาขาว (ปลาชิว ปลาสร้อย ปลาแปบตัวเล็ก) ที่ตายแล้วมาหั่นไว้ ๑ คืน หึ่งไว้จนเน่า จากนั้นนำมาโขลกหยาบ ๆ กับปลาร้าพอให้มีกลิ่น และใส่สับคูรตหรือสูลายลงไปทั้งก้อนเพื่อให้มีกลิ่นหอม

เมื่อเตรียมเหยื่อเสร็จแล้ว ต่อไปต้องเตรียมสถานที่สำหรับตกปลา โดยสถานที่ที่เหมาะสมกับการตกปลาด้วยวิธีตกปลาเน่านี้ จะต้องเป็นน้ำที่ไม่ลึกมาก แต่เป็นน้ำวนซึ่งเราสามารถทำให้เกิดน้ำวนได้ด้วยการนำกิ่งไม้ ทางมะพร้าว หรือต้นกล้วยมาปักบริเวณให้กว้าง แล้วจัดการถางหญ้า ถอนวัชพืชหรือสิ่งกีดขวางได้น้ำต่าง ๆ ออกให้หมด จากนั้นทำหลักสะพานยื่นลงไปใต้น้ำยาวประมาณ ๒ - ๒.๕ เมตร สำหรับซ่อนตกปลา และปักไม้ไผ่เป็นหลักผูกติดกับตะกร้าสานตาห่าง แล้วนำเหยื่อที่เตรียมไว้เทลงไปในตะกร้า

เวลาที่เหมาะสมกับการตกปลา คือ พลบค่ำถึงกลางดึก เมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมแล้วจะสังเกตเห็นได้ว่าตะกร้าสั่น แสดงว่าปลาเข้ามากินเหยื่อในตะกร้าแล้ว ให้เดินไปที่สะพานอย่างเงียบที่สุดแล้วใช้ข้อันทิ้งจากด้ายถักห่อปสามเหลี่ยม ด้ามทำจากไม้ไผ่ยาวประมาณ ๑.๕ เมตร ตกลงไปในตะกร้าและยกขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งปลาที่ตกได้นั้นส่วนใหญ่เป็นปลากด และอาจมีปลาแขยงหรือปลาดุกบ้างเล็กน้อย

แบบฝึกหัดบทที่๒

๑. ผู้เรียนเคยรับประทานอาหารขึ้นชื่อของจังหวัดเพชรบูรณ์อะไรบ้าง
๒. อาหารขึ้นชื่อของจังหวัดเพชรบูรณ์แต่ละชนิดมีคุณค่าทางด้านใดบ้าง
๓. ผู้เรียนจะร่วมอนุรักษ์การแต่งกายของชาวเพชรบูรณ์อย่างไร เขียนอธิบายสั้น ๆ
๔. ภูมิปัญญาในชุมชนของผู้เรียนมีอะไรบ้าง เขียนอธิบายสั้น ๆ

บทที่ ๓

ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม

๓.๑ ประเพณีของชาวเพชรบูรณ์
๓.๒ การแสดงของชาวเพชรบูรณ์

จุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียน

๑. ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์
๒. ผู้เรียนอนุรักษ์และสืบสานประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของชาวเพชรบูรณ์

๓.๑ ประเพณีของชาวเพชรบูรณ์

งานวัฒนธรรมไทหล่ม ขนมหั่นหล่มเก่า

งานวัฒนธรรมไทหล่ม ขนมหั่นหล่มเก่าเป็นงานที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีช่วงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ของอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ เนื่องจากอำเภอหล่มเก่าเป็นอำเภอที่มีชื่อเสียงด้านการทำขนมจีน (ชาวไทหล่มเรียกว่า “ขนมเส้น”)

ซึ่งขนมจีนของอำเภอหล่มเก่ามีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น คือ เป็นขนมจีนเส้นสด จับเป็นก้อนพอดีคำ ขนาดของเส้นขนมจีนจะเล็กกว่าขนมจีนทั่วไป มีน้ำยา ๔ อย่าง ได้แก่ น้ำยากะทิ น้ำยาป่า น้ำปลาร้า และน้ำพริก รับประทานกับผักสด ผักลวก และผักดองซึ่งเป็นผักในท้องถิ่น เช่น ถั่วงอก ถั่วฝักยาว กะหล่ำปลี หัวปลี ใบชะระแห่น ใบแมงลัก (ใบผักอีตู๋) ผักชีลาว ใบโหระพา ยอดกระถิน ผักก้านจอกลวก และผักกาดดอง รวมทั้งเครื่องเคียง เช่น ไข่ต้ม หมูบึ่ง จิ้นส้ม แคปหมูอันแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทหล่ม

งานวัฒนธรรมไทหล่ม ขนมหั่นหล่มเก่า นั้นจะมีพิธีขึ้นมัสการหลวงพ่อบึงวัดตาลซึ่งเป็น พระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยศิลปกรรมลาว หลวงพระบางที่ชาวหล่มเก่าเคารพนับถืออย่างมาก ว่าท่านมีวิชาศักดิ์สิทธิ์ มีพิธีบวงสรวงเจ้าแม่เขม ทองหรือพระนางเนาวรงค์เทวี อิตาของเจ้าเมือง หล่มผู้กล้าหาญและเฉลียวฉลาด ร่วมรบกับพ่อขุน ผาเมืองเมื่อครั้งตีเมืองสุโขทัยคืนมาจากขอม นอกจากนี้ยังมีการจัดขบวนแห่ทั้งตมจากตำบล ต่าง ๆ มีการแข่งขันบิ๊บนมเส้นให้ยาวที่สุด แข่งขัน ต่ำซัว ประกวดธิดาขนมเส้น ประกวดคู่รักยืนนาน ประกวดนักร้องทางเครื่อง ประกวดหนุ่มสาว สมัยใหม่ ประกวดภาพถ่าย รวมทั้งมีการออกร้าน ขนมเส้น และสินค้าต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้ขนมเส้น หล่มเก่ายังเป็น ๑ ใน ๗ รายการอาหารที่ต้องชิม เมื่อมาจังหวัดเพชรบูรณ์อีกด้วย

ประเพณีแข่งเรือวัดทุ่งไชย

อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ตั้งอยู่บริเวณสองฝั่งแม่น้ำป่าสัก ทำให้ชาวเมืองหล่มเก่ามีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำ ช่วงออกพรรษา (ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑) เป็นช่วงฝนตกชุก น้ำในแม่น้ำลำคลองจะเต็มฝั่ง ชาวเมืองหล่มเก่าจะพากันพายเรือไปทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหาร ฟังเทศน์ฟังธรรมกันที่วัด มีการละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ และหนึ่งในกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี คือ การแข่งเรือยาวที่วัดทุ่งไชย

การแข่งขันเรือยาววัดทุ่งไชยนั้นจัดขึ้นในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ของทุกปี บริเวณลำน้ำทุ่ง หน้าวัดทุ่งไชย มีการแข่งขันทั้งประเภททีมชาย ทีมหญิง และทีมผสม จำนวน ๓๐ ทีมพาย สะท้อนให้เห็นความรักความสามัคคีของชาวเมืองหล่มเก่าที่ร่วมแรงกันพายเรือและร่วมใจทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

ประเพณีงานเลี้ยงกลอง

ประเพณีงานเลี้ยงกลองนั้น คำว่า “เลี้ยงกลอง” หมายถึงเสียงกลองที่ดีเสียงดังอีกทีก็ เดิมจัดขึ้นในงานบุญบั้งไฟเพื่ออัญเชิญเทวดาและภูติผีมาร่วมงานบุญบั้งไฟเพื่อขอฝน และเพื่อสืบสานงานช่างฝีมือในการทำกลองโดยประกวดแข่งขันว่ากลองของใครดีดังกว่ากัน แต่ปัจจุบันการเลี้ยงกลองจะจัดขึ้นในงานไหว้พ้อขุนผาเมือง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

ซึ่งจัดในระหว่างวันที่ ๒๙ ธันวาคมถึง ๒ มกราคม ถือเป็นสิริมงคลแห่งการส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ นอกจากการเลี้ยงกลองแล้ว ภายในงานไหว้พ้อขุนผาเมืองยังมีการส่องโคมไฟอีกด้วย เดิมการส่องโคมจะนิยมส่องกันในช่วงออกพรรษตามความเชื่อว่าการส่องโคมไฟจะไล่ภูตผีมารบกวนและนำพาความสุขมาให้แก่บ้านเมือง ปัจจุบันการส่องโคมไฟจะนิยมส่องกันในช่วงออกพรรษตามความเชื่อว่าการส่องโคมไฟจะไล่ภูตผีมารบกวนและนำพาความสุขมาให้แก่บ้านเมือง ปัจจุบันการส่องโคมไฟจะนิยมส่องกันในช่วงออกพรรษตามความเชื่อว่าการส่องโคมไฟจะไล่ภูตผีมารบกวนและนำพาความสุขมาให้แก่บ้านเมือง

๒๖

บทที่ ๓ ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม

หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

กลองที่นำมาใช้เล่นนั้น จะมี ๒ ลักษณะ คือ กลองสองหน้าและกลองยาว แต่นิยมกลองยาวมากกว่า ไม้ที่นิยมนำมาทำกลอง คือ ไม้ประดู่ เนื่องจากคงทนและได้เสียงดี หน้ากลองทำจากหนังวัวตัวเมียที่ผ่านการ มีลูกแล้วประมาณ ๑ศอก ส่วนค้อนสำหรับตีจะต้องมีน้ำหนักดีจึงจะทำให้ตีได้ดัง มักทำจากไม้ข่อยหรือ ไม้หม่อน และบริเวณที่ใช้ตีจะนำตะกั่วมาหุ้มรอบเพื่อรักษาหน้ากลอง

ส่วนโคมที่นำมาเล่นนั้นมี ๒ แบบ แบบแรกเป็นโคมแบบ ล่องในแม่น้ำ จะนำต้นกล้วย ๓-๘ ต้น ตัดให้เท่ากันมาทำ เป็นแพ บนแพจะประดับด้วยรูปปราสาท พญานาค เรือสำเภา มีชั้นสำหรับวางโคมไฟซึ่งทำจากตะเกียงไม้ไผ่ หรือกระบอกน้ำมันหุ้มด้วยกระดาษสีต่าง ๆ และมีธูปเทียน อย่างละ ๓ ดอกเพื่อจุดบูชาพระแม่คงคาแล้วล่องไปตาม แม่น้ำ ส่วนอีกแบบจะเป็นโคมไฟหรือโคมลมที่ใช้ลอยขึ้นไป บนอากาศจะทำจากกระดาษสีต่าง ๆ ๒๐-๘๐ แผ่น มาทำ เป็นทรงกลม ทรงรี และรูปเหลี่ยมต่าง ๆ มีปากรับลมจาก เตาความร้อน

ประเพณีลอยกระทงเมืองราด

ประเพณีลอยกระทงเมืองราดเป็นงานประจำปีที่เกิดขึ้นในวันลอยกระทงซึ่งตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ของทุกปีของอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จัดขึ้นที่อนุสรณ์สถานเมืองราด ในช่วงเช้าของงาน จะทำพิธีบวงสรวงเพื่อรำลึกในพระเกียรติคุณของพ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองราด (ปัจจุบัน คือ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์) ผู้เป็นวีรบุรุษกอบกู้แผ่นดินไทย ส่วนช่วงเย็นจะเป็นงานลอยกระทงเพื่อบูชาพ่อขุน ผาเมือง โดยในงานนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์จะเป็นประธานในพิธีทุกปี

ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ

ประเพณีอุ้มพระดำน้ำเป็นประเพณีเก่าแก่กว่าร้อยปีของอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามตำนานเล่าว่ามีชาวประมงกำลังหาปลาอยู่ในแม่น้ำป่าสักเป็นปกติ แต่เกิดเหตุการณ์ประหลาด คือ กระแสน้ำที่กำลังเชี่ยวกรากบริเวณวังมะขามแพบ (ต้นระกำ) กลับหยุดนิ่งแล้วค่อย ๆ มีพรายน้ำผุดขึ้นมาคล้ายน้ำเดือดขยายตัวเป็นวังน้ำวนขนาดใหญ่ดูดพระพุทธรูปองค์หนึ่งลอยขึ้นมา องค์พระพุทธรูปคล้ายตำมุดดำว่ายอยู่ในน้ำ ชาวประมงจึงอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นมาไว้บนบกเพื่อกราบไหว้บูชา แต่ในปีถัดมาช่วงวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ หรือวันสารทไทย พระพุทธรูปองค์ดังกล่าวหายไป ชาวบ้านช่วยกันตามหาจนไปพบพระพุทธรูปอยู่กลางแม่น้ำป่าสัก บริเวณวังมะขามแพบซึ่งเป็นที่ที่พบพระพุทธรูปครั้งแรก ชาวบ้านจึงอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นมาประดิษฐานไว้ที่วัดไตรภูมิ ถวายพระนามว่า “พระพุทธรูปมหาธรรมราชา” และจัดพิธีอุ้มพระดำน้ำเพื่อบูชาพระพุทธรูปมหาธรรมราชาขึ้นทุกปีในช่วงวันสารทไทย ด้วยกลัวว่าพระพุทธรูปมหาธรรมราชาจะหายไปอีก และเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล พืชผลสมบูรณ์ บ้านเมืองสงบร่มเย็นและเจริญรุ่งเรือง

ประเพณีอุ้มพระดำน้ำถือเป็นประเพณีใหญ่ประจำจังหวัดเพชรบูรณ์ จัดงานต่อเนื่องกันหลายวัน โดยเริ่มจากวันแรกจะพิธีถวายพระพุทธรูปมหาธรรมราชาที่พุทธอุทยานเพชรบุระ อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ วันที่ ๒ จะเป็นแห่อัญเชิญพระพุทธรูปมหาธรรมราชารอบเมืองเพื่อให้ชาวบ้านได้ร่วมชมและบูชา วันที่ ๓ พิธีอุ้มพระดำน้ำ โดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ทำพิธีอุ้มพระพุทธรูปมหาธรรมราชาดำน้ำที่บริเวณท่าน้ำหน้าวัดโบสถ์ชนะมาร วันที่ ๔- ๕ จัดงานแข่งขันพายเรือทวนน้ำที่ท่าน้ำหน้าวัดไตรภูมิ นอกจากนี้ ภายในงานยังมีการแสดงทั้งที่วัดไตรภูมิและพุทธอุทยานเพชรบุระ และจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม สินค้าต่าง ๆ ที่บริเวณศาลากลางจังหวัดเพชรบูรณ์และพุทธอุทยานเพชรบุระด้วย

ประเพณีหามพระดำน้ำ

ประเพณีหามพระดำน้ำเป็นประเพณีของบ้านป่าเลา ตำบลป่าเลา อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ที่แสดงถึงความผูกพัน ความเคารพและศรัทธาที่มีต่อสายน้ำของชาวเพชรบูรณ์ เหตุที่ต้องเรียกว่า “หาม” เนื่องจากพระพุทธรูปที่นำมาประกอบพิธีนั้นเป็นพระพุทธรูปปางห้ามญาติที่มีขนาดหน้าตักใหญ่ สูงราว ๑.๒ เมตร และหนักราว ๓๐๐ กิโลกรัม

ประเพณีหามพระดำน้ำจะจัดขึ้นหลังเทศกาลสงกรานต์ที่วัดโพธิ์กลาง ใกล้กับอ่างเก็บน้ำห้วยป่าแดง โดยงานจะเริ่มตั้ง ๐๘.๐๐ น. ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านจะมาชุมนุมกันที่วัดด้วยแรงศรัทธาพร้อมจัดแต่งต้นผ้าป่ามาประกวดกันด้วย เมื่อมากันพร้อมแล้วผู้ทำพิธีจะอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นบนเสลี่ยง ใช้คนหาม ๔ คน และเริ่มสรงน้ำพระโดยเริ่มจากผู้อาวุโส จากนั้นนำพระพุทธรูปและต้นผ้าป่าแห่ขบวนจากวัดตระเวนไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลป่าเลา เชื่อกันว่า เมื่อพระพุทธรูปผ่านบ้านใดบ้านนั้นจะเกิดสิ่งสิริมงคล หากไม่ได้ประกอบพิธีจะเกิดความแห้งแล้งกันดาร เดิมขบวนแห่จะตระเวนไปครบทุกหมู่บ้านซึ่งเริ่มตั้งแต่เช้าจนถึงค่ำ แต่ปัจจุบันปรับให้เวลากระชับมากขึ้น ด้วยการหามพระมาที่อ่างเก็บน้ำห้วยป่าแดงเวลาประมาณเที่ยง จากนั้นดำน้ำที่อ่างเก็บน้ำ ๓ ครั้ง ก่อนจะดำน้ำในแต่ละครั้งผู้ร่วมประเพณีแต่ละคนจะตั้งจิตอธิษฐาน เมื่อดำครบ ๓ ครั้งเป็นอันเสร็จพิธี

ประเพณีการบวชนาคบ้านนาจั่ว

ประเพณีการบวชนาคบ้านนาจั่วเป็นประเพณีสำคัญของชาวบ้านตำบลนาจั่ว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ บ้านนาจั่วนั้นจะนิยมนัดกันบวช เมื่อลูกชายหรือหลานชายบ้านใดอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ ชาวบ้านจะนัดกันบวชพร้อม ๆ กัน ครั้งละ ๑๐ - ๒๐ นาค หากประสงค์จะบวชที่ “วัดโพธิ์กลาง” ซึ่งเป็นวัดกลางหมู่บ้าน จะต้องบวชในวันพฤหัสบดีของเดือน ๔ เท่านั้น จะเป็นข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้ หากบวชวันอื่นที่ไม่ใช่วันพฤหัสบดี ชาวบ้านนาจั่วเชื่อว่าจะมีนาคคนใดคนหนึ่งเสียชีวิต ความเชื่อนี้ยังคงยึดถือเป็นแนวปฏิบัติสืบมา

เมื่อกำหนดวันบวชได้แล้วจะเป็นวันพฤหัสบดีของเดือน ๔ แต่ละบ้านที่มีลูกหลานจะบวชนาคจะเตรียมเครื่องบวชนาคก่อนวันบวชประมาณ ๓ วัน และก่อนบวช นาคจะต้องนุ่งผ้าม่วง ห่มผ้าแพรสีต่าง ๆ เป็นสไบเฉียง การนุ่งห่มเช่นนี้ชาวบ้านนาจั่วเรียกว่า “เข้านาค” จากนั้นนาคจะไปขอขมาก่อนบวช ก่อนถึงวันบวช ๑ วัน เรียกว่า “วันสุกดิบ” พ่อแม่ของนาคจะเตรียมอาหารคาวหวานไว้ต้อนรับผู้ที่มาร่วมทำพิธี ขวัญนาคซึ่งการทำขวัญนาคนั้น นาคจะแยกย้ายกันไปทำพิธีกันแต่ละบ้าน บ้านที่ทำพิธีเรียกว่า “ปาง” พิธีทำขวัญนาคจะคล้ายกับภาคกลาง คือ มีบายศรีปากชาม ในบายศรีจะมีมะพร้าวอ่อนและไข่ต้ม แต่ละชั้นของบายศรีจะวางขนม ขนมที่นิยม ได้แก่ ขนมเรียง ลูกโค่น ข้าวเหนียวแดง ข้าวตอกปั้น เมื่อถึงพิธีชาวบ้านจะนั่งล้อมวง ฟังหมอทำขวัญนาค (หมอทำขวัญนาคมักเลือกทำนองเพลงโคราช) เมื่อเสร็จพิธีบางบ้านจะจัดงานมหรสพตอนกลางคืน นิยมเล่นเพลง “โคราช” แต่ปัจจุบันเป็นการฉายภาพยนตร์แทน

วันรุ่งขึ้นเป็นวันบวช เมื่อใกล้ถึงเวลาบวชแต่ละปางจะแห่ นาคมาที่วัด นิยมให้นาคเดินเท้าเข้าประตูวัดทางทิศเหนือ เรียกประเพณีนี้ว่า “ประตุนาค” เมื่อนาคเข้ามาในวัดแล้วจะเข้าไปนมัสการหลวงพ่อดูรซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเคารพนับถือมาก เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ถือว่าเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านนาจั่ว จากนั้นแห่ นาครอบโบสถ์ ๓ รอบ มีดนตรีร้องเพลงแห่ นาคจนกระทั่งเข้าโบสถ์ทำพิธีบวช นับว่าเป็นอีกประเพณีหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นการบวชทดแทนคุณให้กับผู้มีพระคุณและความรักความสามัคคีของชาวบ้าน

ประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อศรีเทพ

ประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อศรีเทพเป็นประเพณีประจำปีของอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ที่จัดขึ้นในวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ บริเวณศาลเจ้าพ่อศรีเทพตามความเชื่อของชาวอำเภอศรีเทพว่าเทพยดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยปกปักรักษาและอำนวยพรให้ร่มเย็นเป็นสุข ปราศจากเภทภัยทุก ๆ ปี จังหวัดเพชรบูรณ์พร้อมด้วยส่วนราชการต่างๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน จัดประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อศรีเทพ ซึ่งเป็นงานประเพณีสำคัญที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ ณ บริเวณศาลเจ้าพ่อศรีเทพ

พิธีบวงสรวงนั้นพราหมณ์จะอ่านโองการ พนักงานลั่นฆ้องประโคมสังข์ กลอง แตร อัญเชิญดวงวิญญาณเจ้าพ่อศรีเทพและทวยเทพตามารับเครื่องเซ่นสังเวย โปরยข้าวตอกดอกไม้ ปักธูปถวายข้าวต้มมัดใหญ่ ร้าถวายเจ้าพ่อศรีเทพ จากนั้นจะมีชาวบ้านแห่เจ้าพ่อศรีเทพ งานประกวดคนตีศรีเทพ ฮิดาเจ้าพ่อศรีเทพ การแสดงต่าง ๆ รวมถึงการออกร้านจำหน่ายอาหารและสินค้าด้วย

ประเพณีการฟ้อนเสื้อ

การแสดงฟ้อนเสื้อแถบลานหรือฟ้อนเสื้อแบบลานเป็นการแสดงพื้นบ้านของอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเฉพาะตำบลห้วยไร่ ตำบลบ้านตัว ตำบลบ้านโสก และตำบลบ้านห้วย เพื่อบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถดลบันดาลให้เกิดสิ่งที่ดีและไม่ดีได้ หากใครศรัทธาและเคารพจะสมหวังในสิ่งที่ตนปรารถนา แต่หากใครลบหลู่จะประสบความเดือดร้อนต่าง ๆ ชาวบ้านซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม

จึงมีความเชื่อว่า หากตนศรัทธาและเคารพ พิษผลทางการเกษตรจะได้ผลดี ฝนจะตกต้องตามฤดูกาล ดังนั้น ชาวบ้านจึงได้ทำพิธีเพื่อบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ดลบันดาลฟ้าฝนตกต้องตามฤดูกาลด้วยการแสดงฟ้อนแถบลานหรือฟ้อนแบบลานในช่วงงานบุญเดือน ๖ หรือ “บุญบั้งไฟ”

การแสดงนั้นจะเริ่มจากขบวนหน้าเป็นขบวนฟ้อน ตามด้วยขบวนร่างทรงของเทพเจ้า และขบวนบั้งไฟ โดยการฟ้อนจะฟ้อนตามจังหวะดนตรีทั้งนักแสดงชายและหญิง ผู้นำฟ้อนจะเป็นผู้ให้จังหวะและเปลี่ยนทำ ซึ่งทำในการแสดงไม่มีกำหนดตายตัว แต่ให้มีลักษณะนอบน้อมเพื่อแสดงการเคารพและอ่อนน้อมต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเหลือและดลบันดาลสิ่งที่ดี ดนตรีประกอบการแสดงที่ช่วยให้จังหวะ คือ กลองบั้ง

(กลองสองหน้า) ซอฆ่ ฉาบ และแคน ส่วนการแต่งกายของนักแสดงนั้น จะสวมเสื้อหม้อห้อม ประดับตกแต่งด้วยใบลานตากแห้งปักเป็นลวดลายต่าง ๆ ผู้ชายจะนุ่งโจง ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่น (ซิ่นมุก) ที่เอวจะห้อยกระดิ่ง อันเป็นสัญลักษณ์ของกระบือซึ่งเป็นสัตว์ที่ใช้ในการเกษตร ที่ศีรษะจะโพกผ้าสีแดงเพื่อแสดงความเคารพและเทิดทูนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นิ้วมือสวมเล็บยาวคล้ายการฟ้อนเล็บของทางภาคเหนือ และสวมแว่นตาสีดำเพื่อให้ผู้ตาฟของเจ้าพ่อมเหศักดิ์ได้

ประเพณีชักบังไฟพะตง

ประเพณีชักบังไฟพะตงเป็นประเพณีของตำบลพุเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ที่จัดขึ้น ๒ วัน คือ ในวันเสาร์และอาทิตย์ที่ ๓ ของเดือนพฤษภาคมของทุกปี เนื่องจากชาวพุเตยส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จึงนำความเชื่อดั้งเดิมของชาว “อีสาน” มาด้วย คือ ความเชื่อเรื่อง “พญาแถน” ที่เชื่อว่าพญาแถนหรือ วัสสกาลเทพบุตรมีหน้าที่คอยดูแลให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล และขึ้นชอไฟเป็นอย่างมาก การจุดบังไฟนอกจากจะทำให้พญาแถนพอใจและบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลแล้วยังเหมือนสัญญาณว่าถึงฤดูกาลเพาะปลูกแล้วอีกด้วย

งานชักบังไฟพะตงวันแรกจะเริ่มด้วยการรำถวายเจ้าพ่อพุเตยที่บริเวณหน้าศาลเจ้าพ่อพุเตย จากนั้นจะมีขบวนแห่ “ บังไฟเอ้” คือ ขบวนบังไฟที่ตกแต่งอย่างสวยงาม ขบวนนางรำ ขบวนท้าวผาแดงนางไอ่ (ตามความเชื่อจากนิทานพื้นบ้านของชาวอีสาน เรื่อง ผาแดงนางไอ่) ส่วนในวันที่ ๒ จะเป็นการแข่งขันชักบังไฟว่าบังไฟของใครจุดได้สูงที่สุด ผู้เข้าร่วมแข่งขันในงานประจำปีประเพณีชักบังไฟไหม้ไฉ่แต่เพียง

ภายในแต่เพียงภายในอำเภอวิเชียรบุรีหรือภายในจังหวัดเพชรบูรณ์เท่านั้น แต่ยังมีผู้เข้าร่วมแข่งขันจากหลากหลายจังหวัดเนื่องจากงานประเพณีชักบังไฟพะตงถือเป็นประเพณีชักบังไฟที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ จึงทำให้มีผู้เข้าร่วมงานและร่วมแข่งขันจากหลายจังหวัด นับเป็นความภาคภูมิใจของชาวเพชรบูรณ์ที่มีประเพณีที่ยิ่งใหญ่ที่อนุรักษ์สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

ประเพณีอุ้มพระสร่งน้ำ

ประเพณีอุ้มพระสร่งน้ำเป็นประเพณีของอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยนายอำเภอวิเชียรบุรีเป็นผู้อุ้มพระพุทธรูปโบราณสมัยล้านช้างปางมารวิชัย อายุประมาณ ๗๐๐ ปี ซึ่งเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของชาววิเชียรบุรีที่ประดิษฐาน ณ วัดวิเชียรบำรุง ลงสร่งน้ำที่บริเวณศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่วิเชียรบุรีในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ หรือวันสารทไทย เนื่องจากช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาเมืองวิเชียรบุรีกำลังมีสงครามและเกิดภาวะแห้งแล้งข้าวขาดแคลนพวง จิตรผู้ร้ายชุกชุม เจ้าเมืองวิเชียรบุรีจึงคิดอุบายเพื่อปลอบขวัญประชาชนด้วยการอุ้มพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองลงไปสร่งน้ำบริเวณวังกระโทกซึ่งเป็นวังน้ำศักดิ์สิทธิ์ โดยเจ้าเมืองยืนอุ้มพระพุทธรูปกลางวังกระโทก เจ้าพนักงานย่ำม็อง ๓ ครั้ง พระสงฆ์สวดเจริญพระพุทธมนต์ชัยมงคลคาถา เจ้าเมืองก็ย่ำตัวลงให้องค์พระพุทธรูปจมน้ำมิดเพียงอย่างช้า ๆ จำนวน ๓ ครั้ง โดยมีความเชื่อว่า ถ้าหากต้องการให้ปีถัดไปฝนตกชุกมีน้ำมากให้หันพระพักตร์ของพระพุทธรูปไปทางทิศเหนือ ๒ ครั้งและทิศใต้ ๑ ครั้ง แต่หากต้องการให้ฝนตกพอดีให้หันไปทางทิศเหนือ ๑ ครั้งและทิศใต้ ๒ ครั้ง แต่หากไม่อุ้มพระสร่งน้ำเกิน ๓ ครั้งจะเกิดน้ำท่วมใหญ่เมื่อเสร็จพิธีแล้วจะมีการแข่งขันเรือสอยพื้นบ้านซึ่งมี ๒-๓ ผีพาย ประกวดเรือผ้าป่า และงานมหรสพต่าง ๆ

ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๐- ๒๕๓๖ อำเภอวิเชียรบุรีจึงจัดประเพณีอุ้มพระสร่งน้ำ เนื่องจากทางราชการและชาวบ้านไม่ให้ความสำคัญ ก็เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงหรืออาเพศขึ้น ไม่ว่าจะเป็นพลัดตกน้ำเสียชีวิต ชาวบ้านหาปลาแล้วจมน้ำเสียชีวิต กระโดดน้ำฆ่าตัวตาย หรือเล่นน้ำแล้วจมน้ำตายไป นางกิมหลี่ ขอนจำปาเล็งเห็นว่าเกิดเรื่องร้ายไม่ดีขึ้นในอำเภอจึงปรึกษากับประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอว่า ควรรื้อฟื้นการจัดงานประเพณีอุ้มพระสร่งน้ำของบรรพบุรุษที่ทำสืบทอดกันมา จึงให้ชาวบ้านช่วยกันจัดเครื่องสังเวยอาหารคาวหวาน ผลไม้และบายศรีเพื่อทำพิธีอุ้มพระสร่งน้ำในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นต้นมา ปรากฏว่าไม่มีผู้ใดเสียชีวิตอย่างประหลาดอีกเลย เมื่อจัดงานพิธีเสร็จ ช่วงเย็นจะมีฝนตกลงมาอย่างหนักทุกปี ปริมาณน้ำและอาหารอุดมสมบูรณ์ดี

๓.๒ การแสดงของชาวเพชรบูรณ์

วงดนตรีตีบึง

วงดนตรีตีบึงเป็นวงดนตรีพื้นบ้านดั้งเดิมอันเป็นเอกลักษณ์ของบ้านป่าแดง ตำบลป่าเลา อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์มาหลายร้อยปี ชื่อวงดนตรีว่าตีบึงนั้นก็มาจากเสียงของเครื่องดนตรีสำคัญที่เล่นในวง ซึ่งคำว่า “ตีบึง” มาจากเสียงกลอง และคำว่า “บึง” มาจากเสียงฆ้อง

วงดนตรีตีบึงเป็นวงดนตรีขนาดเล็ก มีนักดนตรีเพียง ๕ คน ใช้เครื่องดนตรี ๖ ชิ้น ได้แก่ ปี่แต้ ๑ เล้า กลองเต็น ๑ ใบ กลองออก ๑ ใบ ฆ้องกระแต ๑ ใบ และฆ้องโหม่ง ๒ ใบ โดยเครื่องดนตรีหลัก คือ ปี่แต้ การบรรเลงมี ๓ จังหวะ คือ จังหวะช้าราบเรียบ จังหวะกระชับ และจังหวะเร็ว เพลงที่เล่นเดิมมีมากถึง ๓๒ เพลง

แต่นิยมเล่นเพียง ๘-๙ เพลง เช่น เพลงสาธุการ เพลงสามใบหยัก เพลงปลงศพ เพลงเดินหน เพลงแก้วน้อย ดับไฟ เพลงตะเข้ลากหาง เพลงนางซ้อง และเพลงแกะขนกัน ส่วนโอกาสในการบรรเลงแสดงนั้น ในอดีตใช้แสดงประกอบพิธีหิ้งมงคลและอวมงคล เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ แต่ปัจจุบันนิยมเล่นเฉพาะในงานศพเท่านั้น

วงดนตรีตีบึงนั้นเดิมแพร่กระจายบรรเลงในจังหวัดเพชรบูรณ์หลายแห่ง เช่น บ้านน้ำเลา บ้านห้วยไคร้ บ้านท่าตัว แต่ปัจจุบันมีเพียงที่บ้านป่าแดงที่เดียวเท่านั้นซึ่งน่าจะเสียดายที่วงดนตรีพื้นบ้านกว่าร้อยปีของเพชรบูรณ์กำลังจะสูญหายไป

เพลงฉ่อยบ้านสะเดียง

เพลงฉ่อยเป็นเพลงพื้นบ้านนิยมเล่นกันบริเวณภาคกลางของประเทศไทย จังหวัดเพชรบูรณ์มีอาณาเขตติดต่อกับภาคกลางจึงมีการเล่นเพลงฉ่อยกันที่บ้านสะเดียง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ด้วย

เพลงฉ่อยของบ้านสะเดียงนั้นจะแบ่งผู้ร้องเป็นฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ฝ่ายละ ๓-๕ คน ลำดับการร้องคือ เริ่มจากบทไหว้ครู บทเกริ่น บทประ การร้องโต้ตอบซึ่งประกอบด้วยตัวต่าง ๆ จนถึงบทลาหรือร้องลา เนื้อหาที่นำมาร้องในเพลงฉ่อยบ้านสะเดียง นอกจากจะร้องโต้ตอบเชิงเกี่ยวพาราสีของฝ่ายชายและฝ่ายหญิงแล้ว ยังมีการนำเรื่องราวในวรรณคดีหรือนิทานพื้นบ้าน เช่น ขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี พราหมณ์เกสร นางนกกระจาบ มาแสดงด้วย เดิมการแสดงเพลงฉ่อยของบ้านสะเดียงมีเครื่องดนตรีประกอบด้วย ได่แก่ ฉิ่ง กรับ และโหม่ง แต่ในปัจจุบันมีเพียงการปรบมือและการร้องรับลูกคู่ (หนอยแน่ ซาซ่าซา) ประกอบจังหวะเท่านั้น

ลักษณะคำร้องของเพลงฉ่อยบ้านสะเดียงนั้น นิยมใช้กลอนหัวเดียวเหมือนเพลงพื้นบ้านทั่วไป โดยเฉพาะกลอนโล (ลงท้ายด้วยเสียงสระ “โอ”) และกลอนลา (ลงท้ายด้วยสระเสียง “อา”) เนื่องจากหาคำลงสัมผัสง่าย บทหนึ่งมี ๒ วรรค คำในวรรคมี ๖-๑๒ คำ คำสุดท้ายของวรรคหน้ามักจะสัมผัสกับคำที่ ๓-๕ ของวรรคหลัง และคำท้ายของวรรคหลังที่ไว้สัมผัสมักจะใช้สระเสียงเดียวกันจนจบเพลง โดยไม่จำกัตัวกับท

การแต่งกายของผู้แสดงนั้น ฝ่ายชายจะสวมเสื้อคอกลมหรือคอพวงมาลัย สายคอกลีสด มีผ้าขาวม้าคาดเอว ส่วนฝ่ายหญิงจะสวมเสื้อคอกลมหรือคอแหลม อาจเป็นสีพื้นหรือลายดอกกลีสด มีผ้าพาดไหล่คนละสี ไม่นิยมสวมเครื่องประดับ ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะประแป้งที่ใบหน้าเป็นลายพริ้ว

รำโจ่ง

รำโจ่งเป็นการละเล่นพื้นบ้านของชาววิเชียรบุรีที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ลักษณะท่าทางการรำจะเลียนแบบการต้อนวัว โดยแบ่งผู้เล่นออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายหญิงกับฝ่ายชาย สมมติให้ฝ่ายชายเป็นวัว ส่วนฝ่ายหญิงเป็นคนต้อนและไล่จับวัว ฝ่ายหญิงจะรำไปต้อนฝ่ายชายออกมาทีละคน โดยจะรำประกอบเสียงการตีกลองโพนให้เป็นจังหวะเสียงดัง ครึ้ม ครึ้ม ครึ้ม เมื่อจับได้แล้วฝ่ายหญิงจะคุมตัวฝ่ายชายไว้แล้วไล่ต้อนจับฝ่ายชายคนต่อไปจนหมด จากนั้นจึงพากัน ออกมารำร่วมกัน ฝ่ายหญิงจะรำเป็นวงกลมอยู่รอบนอก ส่วนชายจะรำอยู่วงในเหมือนวัวถูกล้อมคอก ทำรำท่อนนี้จะเปลี่ยนไปตามจังหวะการตีของกลองโพน เสียงดัง โจง จะ โจง จะ ครึ้ม ครึ้ม จำนวน ๗ เที้ยว แล้วเปลี่ยนเป็นครึ้ม ๑ เที้ยว ในช่วงนี้ฝ่ายชายจะเปลี่ยนคู่ อาจจะไปข้างหน้าหรือถอยมารำกับคนข้างหลังก็ได้ สาเหตุที่เรียกว่า "รำโจ่ง" เนื่องจากเรียกตามเสียงกลองโพนที่ใช้ตีประกอบการรำคือ โจง จะ โจง จะ ครึ้ม ครึ้ม ส่วนการแต่งกาย ฝ่ายหญิงจะนุ่งผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกระบอก และหม้อสไบ ส่วนฝ่ายชายนุ่งผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลม ผ้ายาสไบ คล้องคอ โดยก่อนที่จะเริ่มรำจะต้องมีพิธีไหว้ครูร่วมกันเสียก่อน

แบบฝึกหัดบทที่ ๓

๑. ชุมชนของผู้เรียนมีประเพณีสำคัญอะไรบ้าง
๒. ผู้เรียนชื่นชอบประเพณีใด และจะมีวิธีอนุรักษ์ประเพณีอย่างไร เขียนอธิบายสั้น ๆ
๓. ชุมชนของผู้เรียนมีศิลปวัฒนธรรมอะไรบ้าง
๔. ผู้เรียนชื่นชอบศิลปวัฒนธรรมใด และจะมีวิธีอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอย่างไร เขียนอธิบายสั้น ๆ

บทที่ ๔

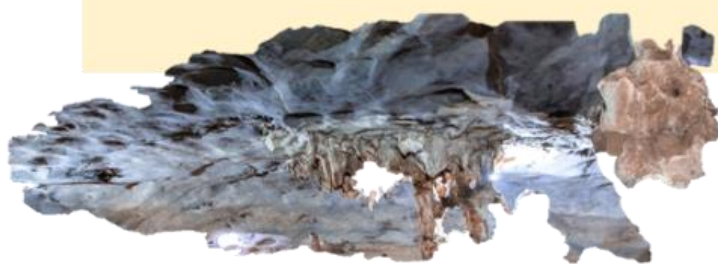
ตำนานและเรื่องเล่า

๔.๑ ตำนานและเรื่องเล่าของชาวเพชรบูรณ์

จุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียน

๑. ผู้เรียนรู้จักตำนานและเรื่องเล่าของชาวเพชรบูรณ์
๒. ผู้เรียนเห็นคุณค่าและอนุรักษ์ตำนานและเรื่องเล่าของชาวเพชรบูรณ์
๓. ผู้เรียนสามารถเขียนย่อความจากเรื่องที่อ่านได้

๔.๑ ตำนานและเรื่องเล่าของชาวเพชรบูรณ์

ตำนานเรื่อง ถ้ำใหญ่น้ำหนาว (พญานาคแห่งเพชรบูรณ์)

ถ้ำใหญ่น้ำหนาวหรือถ้ำน้ำรินตั้งอยู่ที่อำเภอ
น้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ถ้ำนี้มีตำนานเกี่ยวกับพญานาค
เล่าขานสืบต่อกันมาว่า ครึ่งอดีตกาลก่อนที่จะมีบ้าน
ห้วยลาด บริเวณนี้มีหมู่บ้านเก่าแก่ ชาวหมู่บ้านนี้ศรัทธาใน
พระพุทธศาสนาอย่างมาก เมื่อถึงเดือนหกของทุกปี
(เดือนพฤษภาคม) จะมีการทำบุญเดือนหก

สมัยนั้นมีความเชื่อว่าบริเวณถ้ำใหญ่มีทางเดินที่สามารถเข้าสู่เมืองบาดาลได้ ในทุก ๆ ปีพญานาคและ
บริวารจะแปลงกายเป็นมนุษย์รูปร่างงดงามทั้งชายและหญิง แต่งกายงดงาม ถือขันทองคำใส่อาหารมาร่วม
ทำบุญเดือนหกกับชาวบ้านที่วัดบ้านธาตุ แต่มาปีหนึ่งหลังจากการทำบุญเสร็จสิ้น ปรากฏว่าขันทองคำของ
พญานาคหายไปหนึ่ง พญานาคพร้อมทั้งบริวารต่างพากันออกค้นหา สอบถามจากพระสงฆ์ สามเณร
ชาวบ้าน แต่ก็ไม่มีใครพบเห็นหรือนำขันทองคำไป (ตามตำนานระบุว่า ความจริงแล้วมีสามเณรรูปหนึ่งเป็น
ผู้ขโมยขันทองคำไป)

เมื่อพญานาคและบริวารหาขันทองคำไม่พบจึง

โกรธและประกาศว่าจะไม่มาทำบุญร่วมกับชาวบ้าน
ตลอดไป พร้อมกับแปลงร่างเป็นพญานาคเลื้อยหาย
เข้าไปในถ้ำใหญ่ จากนั้นเกิดเสียงกึกก้องกัมปนาทและ
พื้นพสุธาวันไหว ทำให้พระสงฆ์ สามเณร และ
ชาวบ้านพากันวิ่งหนี แต่แผ่นดินที่ตั้งของวัดบ้านธาตุ
และบริเวณ ใกล้เคียงคูดกกลืนผู้คน ทั้งพระสงฆ์
สามเณร พร้อมทั้งชาวบ้านอีก ๕๐ ครีวเรือนหายไป

ส่วนสามเณรที่ขโมยขันทองคำไปวิ่งหนีไปทางหน้าถ้ำ เมื่อก้าวไปได้ ๗ -๘ ก้าว แผ่นดินก็ทรุดตัวลงอย่าง
รวดเร็ว กลายเป็นหลุมลึกมากเรียกว่า หลุมเณร หรือหลุมหินในปัจจุบัน

ตำนานของถ้ำใหญ่ที่เล่าขานสืบสานต่อกันมา ทำให้เกิดเป็นประเพณีท้องถิ่น คือ งานบุญบั้งไฟเพื่อ
บูชาพญานาค มักจัดขึ้นในเดือน ๘ ของทุกปีเพื่อให้เจ้าพ่อปกปักรักษาและให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล
นอกจากตำนานเกี่ยวกับพญานาคแล้ว ภายในถ้ำใหญ่น้ำหนาวยังเต็มไปด้วยหินงอกหินย้อยมากมาย อีกทั้ง
ภายในถ้ำยังมีลำธาร ธรรมชาติที่มีน้ำใสเย็นจัดตลอดทั้งปีไหลออกจากถ้ำโดยไม่เคยเหือดแห้งอีกด้วย

หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

บทที่ ๔ ตำนานและเรื่องเล่า

ตำนานเรื่อง บ้านหินกลิ้ง

บ้านหินกลิ้งตั้งอยู่ที่อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ บ้านหินกลิ้งนี้ตั้งขึ้นจากวีรภัยเสียหยา โดยเจ้าอุปฮาดองค์แรกเสียหยาหาที่ตั้งคุ้มวังและวัดประจำเมือง โดยการกลิ้งก้อนหินลงจากภูเขาด้านทิศตะวันออกของเมือง ชื่อ “ภูมณาง” เนื่องจากมีสองยอดโค้งมนคล้ายหน้าอกของผู้หญิง ตำแหน่งหินก้อนแรกใช้สร้างวัดปรากฏว่าก้อนหินก้อนนั้นกลิ้งลงมาหยุดอยู่ริมแม่น้ำหุง และเรียกว่าวัดศรีมงคล แต่ชาวบ้านมักเรียกว่าวัดหินกลิ้ง และหินก้อนที่สองกลิ้งลงมาหยุดใกล้ ๆ กัน ห่างไปทางทิศใต้ประมาณ ๕๐๐ เมตร สร้างเป็นคุ้มวังและเป็นที่ตั้งกองทหารเรียกว่า “วังเลื้อยแดง”

นอกจากตำนานบ้านหินกลิ้งแล้ว ยังมีเรื่องเล่าของวัดศรีมงคลว่า มีพระผู้ใหญ่เรียกว่า “เจ้าหัวตา” ซึ่งต้องเป็นครูบาที่มีศีลธรรม จริยธรรม จริยวัตรทั้งดงาม วันหนึ่งในฤดูทำนากลางพรรษา ชาวบ้านทำนากันอย่างแข็งขัน เมื่อใกล้เวลาเพล เจ้าหัวตาขึ้นหอกลองเพื่อตักลองย่ำยามบอกเวลาให้ชาวบ้านดัง “ตึง ตึง ตึง...มึง!” แต่ยังไม่ทันตักครบสามครั้งก็มีตาแก่คนหนึ่งที่ดำนาด้วยความเหน็ดเหนื่อย “ป๊อย” (แซง) ว่า “หามึงเอ๊ย! ตักลองแตกข้าว สองเทือแล้ว แต่กูก็ยังบ่ได้กินจักคำ ตำนากะยังบ่แล้ว” ถึงแม้จะตำนาอยู่กลางทุ่งแต่เจ้าหัวตากลับได้ยินด้วยญาณจึงตั้งสัจจาอธิฐานกลายเป็น “พญาปากเข็ด (วาจาสิทธิ์)” แล้วสาปว่า “นับแต่มื้อนี้ไปไผ่ตักลองวัดนี้ให้เกิดพิณไฟโดยบ่มีไผ่จุด ไหม้บ้านไหม้เมืองหม่มมัน” นับแต่นั้นมาวัดศรีมงคล (หินกลิ้ง) จึงไม่มีการตักลองเพล ไม่มีแม้แต่หอกลอง มีแต่การตักระฆังเท่านั้น เหตุเพราะผู้เฒ่าผู้แก่กลัวคำสาปของเจ้าหัวตาพญาปากเข็ดจึงถือคชะล่า (ข้อห้าม) สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

๔๐

บทที่ ๔ ตำนานและเรื่องเล่า

หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

ตำนานเรื่อง พระนางสิงขรเทวี (ข้าวสารดำ)

ข้าวสารดำพบอยู่ปะปนกับดินแถววัดโพนชัย บ้านห้วยโป่ง ตำบลบ้านหวาย อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามตำนานเล่าว่าพ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองราดมีพระมเหสีเป็นชาวขอมซึ่งเป็นพระธิดาของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ นามว่า “พระนางสิงขรเทวี” เนื่องจากกษัตริย์ของขอมทรงต้องการเชื่อมสัมพันธไมตรีโดยหวังว่าพ่อขุนผาเมืองจะต้องขึ้นครองราชย์ต่อจากพ่อขุนศรีนาวนำถมจึงยกพระนางสิงขรเทวีให้เป็นมเหสีเพื่อให้ไทยกับขอมเป็นทองแผ่นเดียวกัน อีกทั้งเป็นการรักษาอิทธิพลของขอมให้อยู่ในดินแดนแถบนี้ต่อไป

เมื่อพ่อขุนศรีนาวนำถมสิ้นพระชนม์ ขอมสมาดโชคลงคำพงผู้ดูแลผลประโยชน์ของพวกขอมถือโอกาสยึดอำนาจปกครองอาณาจักรสุโขทัย ศรีสัชนาลัย พ่อขุนผาเมืองและพ่อขุนบางกลางหาวจึงร่วมมือกันยึดกรุงสุโขทัยศรีสัชนาลัยคืนจากพวกขอม โดยทั้งสองเข้ายึดเมืองสุโขทัยและขับไล่ขอมสมาดโชคลงคำพง เมื่อขอมสมาดโชคลงคำพงแพ้ พ่อขุนผาเมืองจึงยกพ่อขุนบางกลางหาวขึ้นเป็นกษัตริย์ครองกรุงสุโขทัยทรงพระนามว่า

“พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ” แล้วพ่อขุนผาเมืองก็กลับไปครองเมืองราด เมื่อไปถึงเมืองราดพ่อขุนผาเมืองถูกพระนางสิงขรเทวีต่อว่าต่อขานว่าทรยศและกระด้างกระเดื่องต่อเจ้ากรุงขอม นางสิงขรเทวีเจ็บใจมากจึงเผาเมืองราด ไฟไหม้ลามมาถึงยังฉวาง ข้าวเปลือกที่เก็บไว้ไหม้กลายเป็นถ่านและเป็นรูปข้าวสารสีดำ จากนั้นพระนางก็กระโดดน้ำตาย ศพของพระนางสิงขรเทวีลอยตามลำน้ำป่าสักไปเรื่อย ๆ พ่อขุนผาเมืองตามหาศพของพระนางสิงขรเทวีจนพบแล้วนำไปไว้ที่หน้าวัดโพธิ์เย็น อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ และนำอัฐิของพระนางสิงขรเทวีบรรจุไว้ในเจดีย์ ณ เมืองราด

ตำนานเรื่อง แม่นางผมหอม

เจ้าเมืองนครเต็ด (บ้านดงเมือง ตำบลลานบ่า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์) มีพระธิดานามว่า “แม่นางผมหอม” เนื่องจากเส้นผมของพระธิดามีกลิ่นหอมและมีสิริโฉมงดงาม เมื่อแม่นางผมหอมเข้าสู่วัยสาว เจ้าเมืองนครเต็ดจึงประสงค์จะหาคู่ครองให้พระธิดาเป็นผู้มีบุญบารมี พระองค์จึงประกาศคัดเลือกผู้ที่มีบุญบารมีและกำหนดวิธีการทดสอบความเป็นผู้มีบุญบารมี โดยชุดหลุมขวาก คือ หลุมดินลึกปักไม้ไผ่ที่เหลาให้แหลมคมไว้เต็มไปหมด และประกาศว่า “หากผู้ใดกระโดดลงไปหลุมขวากแล้วไม่ตายจะถือว่าเป็นผู้มีบุญบารมีที่จะมาเป็นคู่ครองกับแม่นางผมหอมและครองบ้านครองเมืองสืบทอดจากตนต่อไป” เมื่อประกาศไปเช่นนี้ก็ไม่มีใครกล้าที่จะโดดลงไปหลุมขวากเพราะกลัวตาย จนกระทั่งมีชายคนหนึ่งเป็น “ชาวบน” (อาศัยอยู่บนเขาทางทิศตะวันออกของจังหวัดเพชรบูรณ์ พุทธภาษามอญโบราณ) มาก้ม ๆ เงย ๆ ดูแล้วพลัดตกลงไปในหลุมขวาก ปรากฏว่าไม่ตาย เจ้าเมืองนครเต็ดจำต้องทำตามที่ประกาศไว้ แม่นางผมหอมทราบจึงเสียใจและน้อยเนื้อต่ำใจที่จะต้องตกเป็นภรรยาแก่ชายชาวบนซึ่งเป็นชาวป่าเขาเขาสกปรกและอัปลักษณ์ จึงตัดสินใจกระโดดแม่น้ำป่าสักฆ่าตัวตาย

ร่างแม่นางผมหอมจมหายไหลไปตามแม่น้ำป่าสักอันเชี่ยวกราก เจ้าเมืองนครเต็ดพร้อมด้วยภรรยาเกณฑ์ไพร่พลตามหาร่างของแม่นางผมหอม ตั้งเป็นค่ายพักแรมอยู่ริมลำน้ำแห่งหนึ่ง บริเวณนี้ต่อมาเรียกว่า “พระยาพักช้าง” (ปัจจุบัน คือ สถานีตำรวจภูธรเพชรบูรณ์) ร่างแม่นางผมหอมลอยมาติดหลักสี่ (หลักที่ใช้ปักกลางลำน้ำเพื่อวางเครื่องมือตกปลาอยู่) บริเวณนั้นต่อมาสร้างวัดเรียกว่า “ วัดศพ ” (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น “ วัดโพธิ์เย็น ” และเป็นที่ตั้งของศาลแม่นางผมหอมในปัจจุบัน) เมื่อเจ้าเมืองนครเต็ดและภรรยานำร่างของแม่นางผมหอมลงเรือเพื่อนำกลับมาที่ค่าย ตลอดทางทั้งสองร้องไห้โศกเศร้าเสียใจ คลองบริเวณนี้จึงเรียกว่า “คลองแสนพญาโศก” (ปัจจุบัน คือ คลองที่อยู่หลังโรงพยาบาลเมืองเพชรและทะลุออกไปยังหน้าสถานีตำรวจภูธรเพชรบูรณ์และหอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัย) พอมาถึงค่าย ข้างเผือกที่เจ้าเมืองนครเต็ดนำมาด้วยล้ม จึงยังทำให้โศกเศร้าเสียใจเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ จากนั้นเจ้าเมืองเต็ดนำร่างของแม่นางผมหอมและข้างเผือกไปฝัง แล้วทำเจดีย์ให้แม่นางผมหอม ๑ องค์และข้างเผือกอีก ๑ องค์ และสร้างวัดขึ้นมา คือ วัดข้างเผือก และเจดีย์ทั้ง ๒ องค์ยังคงตั้งอยู่คู่กันหน้าโบสถ์วัดข้างเผือกในปัจจุบัน

ตำนานเรื่อง เนรมัน เนรคง

ความเชื่อเรื่องการสร้างเมือง สร้างประตูเมือง และกำแพงเมืองนั้นจะต้องนำคนมาฝังทั้งเป็นไว้ที่ประตูเมืองเพื่อให้เป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์เฝ้าปกป้องรักษาเมือง โดยจะใช้คนที่มีนามมงคลว่า “ อินทร์ จันทร มั่นคง อยู่ ดี ” สำหรับเมื่อเพชรบูรณ์ เจ้าเมืองเพชรบูรณ์ก็ประกาศหาคนที่มีนามมงคลมาทำพิธีฝังทั้งเป็นที่ประตูด้านทิศตะวันตก แต่เนื่องจากเมืองเพชรบูรณ์เป็นเมืองเล็ก ทำให้หาคนที่มีนามมงคลยาก จึงประกาศให้หาเฉพาะชื่อมั่นและชื่อคง แม้จะให้หาเพียงสองชื่อก็ยังยากมาก เหล่าทหารออกค้นหาหลายวันก็ยังไม่พบ จนถึงวันกำหนดพิธีซึ่งจะถูกจัดขึ้นในเวลาเที่ยงวัน ใกล้เวลาเพลเหล่าทหารประกาศหาคนชื่อมั่น ชื่อคง มาจนถึงวัดไตรภูมิ โดยตะโกนออกไปว่า “ กระจงงอง เจ้าข้าเอ๋ย ใครชื่อมั่นชื่อคง ให้ออกมาหน่อย ” ก็มีเนร ๒ รูปที่กำลังกวาดลานวัดไตรภูมิตะโกนขานรับออกมา “ วิวี่ ” เหล่าทหารจึงรีบเข้าไปคุมตัวเพื่อจะนำไปประกอบพิธี เมื่อเจ้าอาวาสเห็นเช่นนั้นก็ออกมาห้ามปราม แต่เหล่าทหารอธิบายความจำเป็นที่จะต้องนำตัวไปร่วมพิธีเพื่อบ้านเมือง เจ้าอาวาสเห็นเช่นนั้นก็ยอม แต่ได้ขอให้เนรทั้งสองได้ฉันเพลก่อนแล้วค่อยนำตัวไป เหล่าทหารเห็นว่าใกล้เวลาจะเริ่มพิธีแล้ว จึงนำตัวไปทันทีโดยไม่ยอมให้เนรทั้งสองได้ฉันเพลก่อน ทำให้เจ้าอาวาสโกรธมากและสาปแช่งเจ้าเมืองเพชรบูรณ์ทุกคนไว้ว่า “ เจ้าเมืองเพชรบูรณ์คนใดครองเมืองเพชรบูรณ์นานเกินเวลา ๓ ปี ขอให้ม้วยเป็นไป ” นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาก็ไม่มีเจ้าเมืองคนใดได้ครองเมืองเพชรบูรณ์เกินกว่า ๓ ปีแม้แต่คนเดียว (ปัจจุบันเจ้าเมือง คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด) ส่วนดวงวิญญาณของเนรมันและเนรคงยังคงสิงสถิตอยู่ที่ประตูประตูเมือง เป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ที่คอยปกป้องรักษาเมือง และให้พรแก่คนเพชรบูรณ์สืบมา

ตำนานเรื่อง ขอนไม้มัด

สมัยกรุงศรีอยุธยา

พระมหากษัตริย์ประกาศให้หัวเมืองต่าง ๆ หาขอนไม้ขนาดใหญ่อย่างดีเพื่อมาทำเป็นเรือพระที่นั่ง เจ้าเมืองเพชรบูรณ์หาไม้มัด (ไม้ตะเคียน) ๒ ต้นที่ตรงสวย โดยตัดจากป่าบ้านวังบาล อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ จากนั้นบวสรวงเชิญแม่ย่านางเพื่อขุดโคนให้เป็นรูปเรือ แล้วล่องไปตาม

แม่น้ำป่าสักไปถึงกรุงศรีอยุธยา แต่แม่น้ำป่าสักมีคดเคี้ยวมากทำให้ขอนไม้ไปติดอยู่ที่บ้านลี้กงอยเป็นเวลานานกว่าที่จะเดินทางต่อไป การเดินทางไปกรุงศรีอยุธยาใช้เวลานานมากจนล่วงเลยเวลาคัดเลือกขอนไม้ไปแล้ว เมื่อขอนไม้ทั้งสองล่องไปถึงสระบุรีก็ทราบข่าวว่าพระมหากษัตริย์ได้เลือกขอนไม้ที่มาจากลำน้ำน่านไปแล้ว ขอนไม้ทั้งสอง (ขอนไม้ที่ขอนไม้มัด) ก็ถูกทิ้งไว้ ขอนไม้ทั้งสองผิดหวังและเสียใจพากันร้องไห้ จึงชวนกันลอยทวนน้ำเพื่อกลับไปบ้านวังบาล ขอนไม้ทั้งสองร้องไห้จนหมดแรงจึงจมลงแถวสระบุรี (บริเวณบ้านเสาไห้) ส่วนขอนไม้ที่ลอยทวนน้ำมาจนถึงบริเวณหน้าวัดทำน้ำ (วัดวิเชียรบำรุง) ก็หมดแรงจมลงเช่นกัน

เวลาผ่านไปนับร้อยปี ขอนไม้ทั้งสองกลายเป็น

ความโศกเศร้า จึงนิมิตให้กับผู้คนที่สระบุรีและวิเชียรบุรี นำขอนไม้ทั้งสองขึ้นมาจากน้ำ ชาวบ้านทั้งสองแห่งอัญเชิญขอนไม้มัดทั้งสองขึ้นมาจากแม่น้ำป่าสัก โดยขอนไม้มัดตั้งอยู่ที่วัดสูง อำเภอสายบุรี จังหวัดสระบุรี และขอนไม้ที่ตั้งอยู่ที่วัดวิเชียรบำรุง (วัดทำน้ำ) อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ มาจนทุกวันนี้ ส่วนที่บ้านวังบาลก็ยังคงเหลือร่องรอยตามตำนาน คือ ศาลเจ้าพ่อตอมาย (มัด) ที่เป็น “ ตอ ” ของ

ขอนไม้มัดบริเวณที่นำไปโคลนเป็นรูปเรือ ตั้งอยู่ที่วัดจอมศรี ตำบลวังบาล อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งสะกดไม่ต่าง ๆ ที่หากเหลือนำไปกองรวมกันและสร้างพระธาตุครอบไว้ เรียกว่า “พระธาตุดอยสะกด ” และปัจจุบันบ้านลี้กงอย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ก็ยังคงตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก

หลังจากนั้นเมื่อเรื่องเล่าว่า แม่ย่านางตอมายเข้าฝันบอกว่า “ ร้อน อยากอยู่ในน้ำ ” ชาวบ้านจึงช่วยกันขุดตอไม้มาออกแล้วนำไปแช่ไว้ในสระน้ำภายในวัดศรีฐานปิยารามที่บ้านวังบาล จากนั้นอัญเชิญตอไม้มาดกลับขึ้นมาไว้บนศาลใหม่อีกครั้งเพื่อให้ผู้คนกราบไหว้ขอพร แต่เกิดเหตุการณ์เช่นเดิมชาวบ้านจึงต้องนำตอมายลงไปแช่น้ำไว้ในสระตามเดิม และขอน้ำกิ่งหนึ่งของรากตอมายมาไว้เพื่อบูชาในศาลซึ่งปรากฏอยู่ที่ศาลเจ้าพ่อตอมาย (มัด) มาจนถึงปัจจุบัน

ตำนานเรื่อง เมืองเล้ง

“เมืองเล้ง” เป็นเมืองวิเชียรบุรีเก่าที่รุ่งเรือง เทียบเท่ากับเมืองศรีเทพ เมืองทั้งสองต่างแข่งขันสร้างความเจริญรุ่งเรือง ด้านเมืองเล้งมีพระธิดาแสนสวยอยู่องค์หนึ่ง ฝ่ายเมืองศรีเทพมีพระโอรสหนุ่มรูปงามอยู่องค์หนึ่ง พระโอรสเมืองศรีเทพไปเที่ยวเมืองเล้งแล้วชอบพอกับ พระธิดาของเจ้าเมืองเล้ง จึงกลับกราบทูลเจ้าเมืองศรีเทพผู้ เป็นบิดาให้ไปเจริญสัมพันธ์ไมตรีโดยการสู่ขอพระธิดาของ

เจ้าเมืองเล้งให้อภิเษกสมรสกับตน เจ้าเมืองศรีเทพเห็นสมควรทั้งเรื่องวัยที่ควรแต่งงานของพระโอรสและ เรื่องบ้านเมืองที่เมืองเล้งและเมืองศรีเทพซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกันจะได้รวมแผ่นดินกัน เจ้าเมืองศรีเทพจึงจัด ขบวนไปสู่ขอพระธิดาเมืองเล้ง เจ้าเมืองเล้งไม่พอใจอย่างยิ่ง เนื่องจากเมืองศรีเทพเป็นขอมที่มักข่มเหงรังแก ชาวไทย แต่หากไม่ยินยอมก็เกรงจะเกิดสงครามอีกทั้งพระธิดาก็ชอบพอกับพระโอรส เจ้าเมืองเล้งจึงจ่ายอม ตกลงแต่มีข้อแม้กับเจ้าเมืองศรีเทพว่า “ในวันแต่งงานนั้น ฝ่ายเมืองศรีเทพจะต้องสร้างทางอย่างดีจากเมือง ศรีเทพมาถึงเมืองเล้งโดยให้แล้วเสร็จภายใน ๑ วัน ๑ คืน ก่อนวันแต่งงาน” ทางฝ่ายเมืองศรีเทพเห็นว่าไม่ใช่ เรื่องใหญ่โตเกินกำลังความสามารถ อีกทั้งยังทำให้มีถนนหนทางไปมาหาสู่กันโดยสะดวกจึงตกลงปากรับคำทันที

แต่เจ้าเมืองศรีเทพเข้าใจผิดคิดว่าเป็นแสงพระอาทิตย์จึงตกใจว่าตนยังสร้างถนนไม่เสร็จและกำลังจะเสียสัจจะ ต่อเจ้าเมืองเล้ง เจ้าเมืองศรีเทพจึงสั่งเอาขมจีนที่เตรียมไว้เป็นจำนวนมากเพื่อมาเลี้ยงไพร่พลทั้งลงสระน้ำ ข้างทางจนหมด สระแห่งนี้จึงมีชื่อเรียกว่า “สระสาตขมจีน” แล้วเจ้าเมืองศรีเทพก็เร่งกลับสู่เมืองศรีเทพทันที (ตำนานของเมืองเล้งจบเพียงเท่านี้ ไม่มีการเล่าต่อ)

เมื่อใกล้ถึงวันงาน เจ้าเมืองศรีเทพระดมไพร่พล จากเมืองศรีเทพสร้างถนนตัดตรงไปตามข้อตกลงของเจ้า เมืองเล้ง การเดินทางเป็นไปด้วยดีเนื่องจากมีการวางแผนไว้ เป็นอย่างดี พอขบวนใกล้ถึงเมืองเล้งเป็นเวลาเที่ยงแล้ว เจ้าเมืองศรีเทพตกใจเนื่องจากเห็นแสงสว่างจากโคมไฟ จำนวนมากจากบนยอดเขา (เขาโยงโคม บนเทือกเขาเล้งที่ อยู่ติดกับเมืองเล้ง) ซึ่งเจ้าเมืองเล้งได้สร้างไว้เป็นจุดหมาย

แบบฝึกหัดบทที่ ๔

๑. ผู้เรียนเขียนย่อความตำนานหรือนิทานเรื่องที่ผู้เรียนชอบ ๑ เรื่อง
๒. ชุมชนของผู้เรียนมีตำนานและเรื่องเล่าอะไรบ้าง
๓. ผู้เรียนจะมีวิธีสืบทอดตำนานและเรื่องเล่าในชุมชนของตนเองอย่างไร เขียนอธิบายสั้น ๆ

บทที่ ๕

เหตุการณ์และบุคคลสำคัญ

๕.๑ เหตุการณ์สำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์

๕.๒ บุคคลสำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์

จุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียน

๑. ผู้เรียนรู้และเข้าใจเหตุการณ์และบุคคลสำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์
๒. ผู้เรียนสามารถสรุปเนื้อหาและลำดับเหตุการณ์สำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์ได้
๓. ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของเหตุการณ์และบุคคลสำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์

๕.๑ เหตุการณ์สำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้จัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลโดยรวบรวมหัวเมืองต่างๆ เข้าเป็นมณฑล หนึ่งในนั้น คือ มณฑลเพชรบูรณ์ สมุหเทศาภิบาลอำเภอหล่มสักได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดหล่มสัก ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๗ มณฑลเพชรบูรณ์ถูกรวมให้ไปขึ้นกับมณฑลพิษณุโลก แต่ในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ได้รับการแต่งตั้งเป็นมณฑลเพชรบูรณ์อีกครั้ง

ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๘๕-๒๔๘๖ ซึ่งเป็นช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ ๒ จอมพล ป.พิบูลสงครามซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นวางแผนจะย้ายเมืองหลวงจากกรุงเทพมหานครมาอยู่ที่เพชรบูรณ์ เนื่องจากกรุงเทพมหานครถูกทิ้งระเบิดอย่างหนัก และเพชรบูรณ์เป็นเมืองที่มีชัยภูมิเหมาะสมเพราะมีภูเขาล้อมรอบเส้นทางคมนาคมมีเพียงทางเดียว

ตั้งอยู่กลางประเทศ เป็นศูนย์กลางของภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง อีกทั้งยังสามารถเป็นฐานทัพลับไว้ต่อสู้กับข้าศึกได้ ดังนั้น จอมพล ป.พิบูลสงครามจึงดำเนินการร่างพระราชกำหนดจัดระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาคจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นนครบาลเพชรบูรณ์ เกณฑ์คนมาสร้างเมืองจาก ๒๙ จังหวัดนับแสนคน แต่เนื่องด้วยผู้คนเจ็บป่วยและเสียชีวิตด้วยไข้มาลาเรียจำนวนมาก จึงให้ราษฎรอพยพมาตั้งหลักแหล่งและทำมาหากิน โดยจัดสรรที่ทำกินทางตะวันออกของแม่น้ำป่าสัก และให้ทุนตั้งต้นพอสมควร รวมทั้งย้ายสถานที่ราชการต่าง ๆ มาตั้งที่เพชรบูรณ์ นอกจากนี้ จอมพล ป.พิบูลสงครามยังได้วางแผนเมืองไว้ ๒ จุดหลัก คือ ๑) อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ และ ๒) อำเภอหล่มสักและอำเภอหล่มเก่า โดยกำหนดให้หน่วยงานราชการต่าง ๆ กระจายตัวอยู่ทั่วจังหวัด ไม่กระจุกตัวรวมกันเหมือนอย่างที่กรุงเทพมหานคร และให้ พ.ต. ล้อม บุรกรรมโกวิท เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง อีกทั้งให้ พ.อ. ช่วง เขวงศักดิ์สงคราม รองนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ดูแลทั้งหมดแทนนายกรัฐมนตรี ซึ่งหน่วยงานราชการที่สำคัญต่าง ๆ ย้ายมาตั้งที่เพชรบูรณ์ ดังนี้

หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

บทที่ ๕ เหตุการณ์และบุคคลสำคัญ

กระทรวงการคลัง	ตั้งที่ถ้ำฤๅษี ตำบลบึงน้ำเต้า อำเภอหล่มสัก
กระทรวงมหาดไทย	ตั้งที่ตำบลบึงคล้า อำเภอหล่มสัก
กระทรวงเกษตร	ตั้งที่บ้านน้ำคำ ตำบลบึงคล้า อำเภอหล่มสัก
กระทรวงศึกษาธิการ	ตั้งที่บ้านหนองแกล ตำบลบึงคล้า อำเภอหล่มสัก
กระทรวงยุติธรรม	ตั้งที่บ้านห้วยลาน ตำบลน้ำซุ่น อำเภอหล่มสัก
กระทรวงอุตสาหกรรม	ตั้งที่บ้านดิว อำเภอหล่มสัก
กระทรวงกลาโหม	ตั้งที่บ้านป่าม่วง ตำบลท่าพล อำเภอเมือง
กระทรวงสาธารณสุข	ตั้งที่บ้านวังทอง ตำบลท่าพล อำเภอเมือง
สำนักนายกรัฐมนตรีและศาลารัฐบาล	ตั้งที่น้ำตกห้วยใหญ่
ทำเนียบบ้านสุขใจ (บ้านพักของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และครอบครัว) ติดแม่น้ำป่าสัก	
ทำเนียบสามัคคีชัย	ตั้งที่เขารัง
ทำเนียบที่บ้านน้ำก่อใหญ่ใช้เป็นที่พักแรม	
บ้านบัญชาการสำนักนายกรัฐมนตรีที่อำเภอบึงสามพัน	
โรงเรียนนายร้อย จปร.	ตั้งที่บ้านป่าแดง ตำบลป่าเลา อำเภอเมือง
ค่ายทหารพิบูลศักดิ์	ตั้งที่ตำบลหนองไขว่ อำเภอหล่มสัก
กองทัพอากาศ	ตั้งที่บ้านสักหลง อำเภอหล่มสัก
กรมโยธาธิการ	ตั้งที่บ้านยาววิ อำเภอเมืองเพชรบูรณ์
กรมไปรษณีย์ กรมทาง และกรมขนส่ง	ตั้งที่บ้านท่าพล อำเภอเมือง

สร้างกรมยุทธโยธา คลังแสง โรงงานช่าง
แสง กรมพลธิการ กรมยุทธศึกษา กรมเสนาธิการ
ทหารบก กรมเสนาธิการทหารบก กรมเชื้อเพลิง
และกองชลประทานที่ทำหน้าที่สร้างทำนบกั้นน้ำ
เขื่อน เหมือง ฝาย บำรุงรักษาน้ำให้สะอาดและให้มี
น้ำสำหรับอุปโภคบริโภคตลอดทั้งปี ด้วยการลอก
ห้วยป่าแดง ห้วยน้ำก้อ สร้างทำนบเหมืองฝายห้วย
ท่าพล ห้วยน้ำขุน ลำห้วยนา ลำน้ำพุงที่หินสาว
อำเภอหล่มเก่า และกักน้ำที่หนองนารี

นอกจากจะย้ายหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่สำคัญแล้ว จอมพล ป . พิบูลสงครามยังมีดำริให้สร้าง
ถนนชัยวิบูลจากอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ผ่านอำเภอวิเชียรบุรีมาบรรจบกับถนนสายตะพานหิน-
เพชรบูรณ์ที่วังชมภู ถนนสายหลักเพชรบูรณ์ ตั้งแต่เชิงเขาวังชมภูจนถึงค่ายทหารบ้านหินสาว อำเภอ
หล่มเก่า และสร้างทางรถไฟจากอำเภอชัยบาล จังหวัดลพบุรี มายังจังหวัดเพชรบูรณ์จนถึงจังหวัดเลยเพื่อให้
การคมนาคมสัญจรได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ยังให้ติดตั้งเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้า โทรศัพท์ โทรเลข
ทั้งในเมืองและหน่วยราชการ อีกทั้งให้สร้างโรงพยาบาลไทยเพชรบูรณ์ สโมสรรัตนโกสินทร์ โรงแรมสห
โรงแรม ตลาดสด (ตลาดเพชรบูรณ์ ตลาดวังชมภู และตลาดหล่มสัก) สำหรับข้าราชการที่เดินทางมาราชการ
และโรงพิมพ์ทุกประเภท เพื่อว่ากรุงเทพมหานครถูกโจมตีทางอากาศแล้วจะไม่สามารถติดต่อสื่อสารหรือ
ทำงานได้ โดยตั้งโรงพิมพ์หนังสือราชการที่บ้านป่าแดง โรงพิมพ์ธนบัตรที่หนองน่ายัง โรงเลื่อยของกรมยุทธ
โยธาที่วังชมภู และโรงพยาบาลที่ร่องแคน้อย (ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์)

หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

บทที่ ๕ เหตุการณ์และบุคคลสำคัญ

การวางแผนย้ายเมืองหลวงมายังจังหวัดเพชรบูรณ์ต้องสิ้นสุดลง เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ คณะรัฐบาลนำโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เสนอพระราชกำหนดระเบียบราชการบริหารนครบาลเพชรบูรณ์ฯ พ.ศ. ๒๔๘๗ ต่อสภาผู้แทนราษฎร ผลคือ สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่อนุมัติด้วยคะแนนเสียง ๔๘ ต่อ ๓๖ เสียง ด้วยเหตุผลว่า “เพชรบูรณ์เป็นแดนกันดาร ภูมิประเทศเป็นป่าเขา และมีไข้ชุกชุม เมื่อเริ่มสร้างเมืองนั้น ผู้ที่ถูกเกณฑ์ไปทำงานล้มตายลงนับเป็นพัน ๆ คน ” แต่อย่างไรก็ดี ชาวเพชรบูรณ์ก็รู้สึกภาคภูมิใจที่ครั้งหนึ่งในหน้าประวัติศาสตร์ชาติไทย “จังหวัดเพชรบูรณ์” เคยได้รับการยกฐานะให้เป็นเมืองหลวงของประเทศไทย

๕.๒ บุคคลสำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์

พ่อขุนผาเมือง

พ่อขุนผาเมืองเป็นพระราชโอรสของพ่อขุนศรีนาวนำถม ผู้ครองเมืองเชียง (เมืองสุโขทัยและเมืองศรีสัชนาลัย) ทรงเป็นเจ้าเมืองแรกซึ่งอยู่ทางตะวันออกของเมืองเชียงในลุ่มแม่น้ำน่าน พระองค์มีน้องสาวชื่อนางเสือง เป็นพระมเหสีของพ่อขุนบางกลางหาว (ภายหลังพระนามว่าพ่อขุนศรีอินทราทิตย์) นับได้ว่าพระองค์เป็นพระมาตุลา (พี่ชายของแม่) ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

พ่อขุนผาเมืองร่วมกับพ่อขุนบางกลางหาวเพื่อขับไล่ขอมที่ก่อกวนในเมืองสุโขทัย แต่พระองค์ทรงไม่ขึ้นครองราชย์ต่อพระราชบิดาแต่ทรงมอบพระราชสมบัติให้พ่อขุนบางกลางหาวแทน เนื่องจากพระองค์มีพระมเหสี คือ พระนางสิขรเทวีซึ่งเป็นพระราชธิดาของกษัตริย์ขอม

หลังจากนั้นพ่อขุนผาเมืองนำไพร่พลย้ายมาที่บริเวณริมน้ำพุง สถาปนาว่า “เมืองลุ่มหรือเมืองหล่ม” ซึ่งเป็นเมืองที่ชาวเวียงจันทน์และหลวงพระบางอพยพมาอาศัยอยู่ เนื่องจากเป็นเมืองที่ดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำเกษตรและเลี้ยงสัตว์ ปัจจุบันสันนิษฐานว่าเมืองลุ่มหรือเมืองหล่ม คือ อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ชาวเพชรบูรณ์สร้าง “อนุสาวรีย์พ่อขุนผาเมือง” ขึ้นที่อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์เพื่อระลึกถึงเกียรติคุณความดี วีรกรรม ความกล้าหาญ ความเสียสละของวีรกษัตริย์ไทย โดยพระรูปของพ่อขุนผาเมืองทำด้วยโลหะอยู่ในทำยืน พระหัตถ์ขวาทรงดาบปักลงดิน ส่วนพระหัตถ์ซ้ายชี้ลงพื้น

หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

บทที่ ๕ เหตุการณ์และบุคคลสำคัญ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ พระนามเดิม คือ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าดิศวรกุมาร เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประสูติแต่เจ้าจอมมารดาชุมเป็นองค์ตันราชสกุลดิศกุล มีพระนามล้าลองว่า “พระองค์เจ้าดิศวรกุมาร หรือเสด็จพระองค์ดิศ ” ทรงดำรงตำแหน่งที่สำคัญทางการทหารและพลเรือนต่าง ๆ เช่น ผู้บัญชาการทหารบก อธิบดีกรมศึกษาธิการ องค์ปฐมเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงมีคุณูปการอันใหญ่หลวงต่อเมืองเพชรบูรณ์ เนื่องจากเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๗ ขณะที่พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยได้เสด็จมาตรวจราชการที่มณฑลเพชรบูรณ์ พระองค์ทรงนิพนธ์บันทึกถึงเหตุการณ์สถานที่ต่าง ๆ ของจังหวัดเพชรบูรณ์ เช่น รายละเอียดของเมืองเพชรบูรณ์ เมืองหล่มสัก และเมืองหล่มเก่า ตั้งแต่ลักษณะของเมือง ลักษณะผู้คน การทำมาหากิน และทรงแนะนำสำรวจเมืองโบราณศรีเทพ นอกจากนี้ พระองค์ท่านยังทรงพระนิพนธ์หนังสือนิทานโบราณคดี ตอนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับมณฑลเพชรบูรณ์ คือ “ความไข้ที่เมืองเพชรบูรณ์ ” นับเป็นเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์อันมีค่าอย่างยิ่งของเมืองเพชรบูรณ์ เนื่องจากเป็นเอกสารที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่บรรยายถึงเมืองต่าง ๆ ในมณฑลเพชรบูรณ์อย่างละเอียด พร้อมภาพประกอบที่บันทึกภาพสถานที่ต่าง ๆ จากกล้องถ่ายรูปไว้เป็นจำนวนมากที่ทำให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาสภาพบ้านเมืองในอดีตได้เป็นอย่างดี

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พระราชโอรสและพระราชธิดาไปทรงกรมหรือไปครองเมืองสำคัญต่าง ๆ ในราชอาณาจักรสยาม (ปัจจุบัน คือ ประเทศไทย) เพื่อทรงงานต่างพระเนตรพระกรรณ สำหรับจังหวัดเพชรบูรณ์โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พระราชโอรสพระองค์หนึ่ง คือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก ให้ทรงกรมเป็น “ กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย ” พระองค์เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประสูติแต่สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง มีพระนามลำลองว่า “ พูลกระหม่อมตัว ” พระองค์ท่านทรงสร้างวังเพ็ชรบูรณ์เป็นที่ประทับ (ปัจจุบัน คือ ห้างสรรพสินค้า Central World)

พระองค์ท่านทรงมีพระทัยใฝ่ทางด้านงานศิลปะ โปรดการทรงแกรนด์เปียโน ฮาร์พ และไวโอลิน โปรดศิลปะการละคร และทรงพระนิพนธ์บทละครตีกตาบรรพ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงเป็นผู้ก่อตั้ง “ โรงเรียนเพาะช่าง ” (ปัจจุบัน คือ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์) อีกด้วย

พระองค์ท่านทรงเป็นบุคคลสำคัญอีกพระองค์หนึ่งที่ทำให้ชาวเพชรบูรณ์ตระหนักได้ว่า เมืองเพชรบูรณ์เป็นเมืองสำคัญมาตั้งแต่อดีตที่มีเจ้านายมาทรงกรมเป็นกรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย เมื่อมีการปรับปรุงศาลากลางจังหวัดเพชรบูรณ์หลังเก่าให้เป็นหอโบราณคดี จึงได้มีการอนุรักษ์พระนามของพระองค์ท่านให้เป็นชื่อของ “ หอโบราณคดีเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย ” ปัจจุบันมีรูปปั้นของพระองค์ท่านทรงพิณฮาร์พตั้งแสดงอยู่ภายในหอโบราณคดีเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย

หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์

บทที่ ๕ เหตุการณ์และบุคคลสำคัญ

พระยาเพชรรัตนสงคราม (เพื่อง เพื่องเพชร)

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๒ เมืองเพชรบูรณ์ ยกฐานะขึ้นเป็นมณฑลเพชรบูรณ์ เนื่องจากประเทศฝรั่งเศสกำลังล่าอาณานิคมซึ่งในขณะนั้นยึดครอง ประเทศลาว (ปัจจุบัน คือ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) ได้เกือบทั้งหมดแล้ว ถือว่า ไกล่สยامเข้ามาทุกที จึงให้ข้าราชการมาปกครองและดูแลเมืองเพชรบูรณ์เพื่อความมั่นคงทางการเมือง โดยมีพระยาเพชรรัตนสงคราม (เพื่อง เพื่องเพชร) เป็นข้าหลวงคนแรกของเทศาภิบาลมณฑลเพชรบูรณ์

เดิมสภาพภูมิประเทศของเมืองเพชรบูรณ์ค่อนข้างห่างไกลจากมณฑลอื่น ๆ เดินทางลำบาก มีไข้ ป่าชุกชุม ทำให้ไม่ค่อยมีใครอยากมารับราชการที่นี้นัก แต่พระสงครามภักดี นายอำเภอน้ำปาด เป็นผู้ มี ประสบการณ์รับราชการในถิ่นทุรกันดาร จึงแต่งตั้งให้ท่านเป็นพระยาเพชรรัตนสงคราม (เพื่อง เพื่องเพชร) และเป็นข้าหลวงคนแรกของเทศาภิบาลมณฑลเพชรบูรณ์ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๔๗ พระยาเพชรรัตนสงคราม ถึงแก่อนิจกรรมจึงยุบมณฑลเพชรบูรณ์ให้ไปขึ้นกับมณฑลพิษณุโลก

หลวงพ่อบ

หลวงพ่อบ ฒมบุญโญ พระอริยสงฆ์ผู้เปี่ยมไปด้วยความเมตตา เกิดเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๒๔ ณ บ้านยางหัวลม ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ เดิมชื่อ นายบ ม่วงดี เหตุที่ชื่อ “บ” เนื่องจากคลอดออกมาก่อนเอาศีรษะและเท้าโผล่ออกมาพร้อมกัน

ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๔๐ บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดช้างเผือก ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ และอุปสมบทเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๕ ที่วัดศิลาโง บ้านยางหัวลม ท่านศึกษาพระธรรมวินัย และวิปัสสนากรรมฐานกับพระอาจารย์ปานที่วัดศิลาโง และไปจำพรรษาที่วัดวังโป่ง อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์จากนั้นท่านออกธุดงค์ไปตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อศึกษาวิชาอาคมและบำเพ็ญภาวนาจนมีวิชาอาคมแก่กล้า ไม่ว่าจะเป็นทางเมตตามหานิยม แคล้วคลาด คงกระพัน มหาอุด มหาอำนาจ กำบัง ล่องหนหายตัวแล้วเดินทางกลับมาที่วัดศิลาโง ท่านบูรณะวัดจนเจริญรุ่งเรือง นอกจากนี้ ท่านยังเป็นเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ ได้แก่ วัดเสาธงทอง วัดเกาะแก้ว วัดสว่างอรุณ วัดศิลาโง และวัดพระพุทธบาทชนแดน และสร้างพระอุโบสถให้กับวัดต่าง ๆ นับได้ว่าท่านเป็นพระอริยสงฆ์ที่บำเพ็ญพระพุทธานุภาพให้แก่วัดต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ขวัญใจ ญาณวารี

ขวัญใจ ญาณวารี เป็นคุณครูที่มาจากต่างถิ่น เข้ารับราชการเป็นนักวิชาการที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ เขต ๑ เต็มชื่อนางสาวขวัญใจ พันธุมจินดา คุณครูส่งคำขวัญของจังหวัดเพชรบูรณ์เข้าประกวดเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๐ (สมัยนายปรีชา พงศ์อิศรวานนท์ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์) คือ “เมืองมะขามหวาน อุทยานน้ำหนาว ศรีเทพเมืองเก่า เขาค้ออนุสรณ์ นครพ่อขุนผาเมือง ” แล้วได้รับรางวัลชนะเลิศด้วยแนวคิดที่ว่า ต้องแต่งตามเกณฑ์ที่กำหนด ใช้คำคล้องจองกัน กระชับ จดจำง่าย อ่านแล้วประทับใจ โดยเน้นมุ่งเน้นสิ่งสำคัญอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบูรณ์ ถือได้ว่าคุณครูขวัญใจ ญาณวารีเป็นผู้ที่รังสรรค์คำขวัญของจังหวัดเพชรบูรณ์อันเป็นสมบัติให้แก่ชาวเพชรบูรณ์มาจนถึงปัจจุบัน

แบบฝึกหัดบทที่ ๕

๑. ให้ผู้เรียนเขียนสรุปลำดับเหตุการณ์สำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์
๒. ผู้เรียนชื่นชมบุคคลสำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์ท่านใด และจะนำคุณงามความดีของท่านไปปฏิบัติอย่างไรบ้าง เขียนอธิบายสั้น ๆ

ขอขอบพระคุณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมล บุญเขต

อาจารย์วิรัช วงศ์อ้อย

อาจารย์สุภาพร ชูสาย

หอโบราณคดีเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย

พิพิธภัณฑ์หอประวัติศาสตร์เพชรบูรณ์

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

เพจคุณวิศัลย์ โหมะจิตานนท์

ภาคผนวก ง

แบบประเมินหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น
ของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

**แบบประเมินเอกสารประกอบหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่
เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย**

คำชี้แจง

แบบประเมินเอกสารประกอบหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์
ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ท่านซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ
ได้กรุณาพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของเอกสาร
ประกอบหลักสูตร

เอกสารประกอบหลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์
ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยสำหรับนักเรียน และคู่มือการใช้หลักสูตร

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ ด้านขวามือ ตามระดับความเหมาะสมที่ตรงกับ
ความคิดเห็นของท่านและขอความกรุณาเขียนข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง
หลักสูตรต่อไป ซึ่งตัวเลข หมายถึง ระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตร

5	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับ	มากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับ	มาก
3	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับ	ปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับ	น้อย
1	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับ	น้อยที่สุด

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
ความสำคัญและความจำเป็นของหลักสูตร						
1	สอดคล้องกับแนวโน้มการจัดการศึกษาในท้องถิ่น					
2	ความเหมาะสมของแนวทางในการจัดหลักสูตร					
3	สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง					
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร						
2.1	ชัดเจน สะดวกต่อการนำไปปฏิบัติ					
2.2	เหมาะสมกับผู้เรียน					
2.3	สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง					
โครงสร้างหลักสูตรและสาระการเรียนรู้						
3.1	มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด หลักสูตรฯ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางฯ พ.ศ. 2551 มีสอดคล้องกัน					
3.2	หน่วยการเรียนรู้สอดคล้องกับองค์ความรู้ในท้องถิ่น					
3.3	สามารถนำไปจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้จริง					
แนวทางการจัดการเรียนรู้						
4.1	แนวทางการจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้					
4.2	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง					
4.3	สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่าน บริบท ประสบการณ์ สถานการณ์ กรณีศึกษา และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา					
แนวทางการวัดและประเมินผล						
5.1	แนวทางการจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้					
5.2	แนวทางการจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน					

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
เอกสารประกอบหลักสูตร						
1	คำชี้แจงวิธีการนำหลักสูตรไปใช้เหมาะสมชัดเจน					
2	หน่วยการเรียนรู้เหมาะสมกับระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้					
3	ความเหมาะสมของเอกสารประกอบคู่มือการใช้หลักสูตร					
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประวัติศาสตร์ของเพชรบูรณ์						
1.1	แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบและรายละเอียดครบถ้วน เหมาะสม และสอดคล้องกัน					
1.2	เนื้อหาสาระในแผนการจัดการเรียนรู้ถูกต้องตามหลักวิชาการ					
1.3	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้					
1.4	กิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน					
1.5	เอกสารประกอบหลักสูตรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและสอดคล้องกับท้องถิ่น					
1.6	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้					
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิถีชีวิตของชาวเพชรบูรณ์						
2.1	แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบและรายละเอียดครบถ้วน เหมาะสม และสอดคล้องกัน					
2.2	เนื้อหาสาระในแผนการจัดการเรียนรู้ถูกต้องตามหลักวิชาการ					
2.3	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้					
2.4	กิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน					
2.5	เอกสารประกอบหลักสูตรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและสอดคล้องกับท้องถิ่น					
2.6	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้					
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม						
3.1	แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบและรายละเอียดครบถ้วน เหมาะสม และสอดคล้องกัน					
3.2	เนื้อหาสาระในแผนการจัดการเรียนรู้ถูกต้องตามหลักวิชาการ					

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
3.3	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้					
3.4	กิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน					
3.5	เอกสารประกอบหลักสูตรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและสอดคล้องกับท้องถิ่น					
3.6	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้					
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 คำนานและเรื่องเล่า						
4.1	แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบและรายละเอียดครบถ้วน เหมาะสม และสอดคล้องกัน					
4.2	เนื้อหาสาระในแผนการจัดการเรียนรู้ถูกต้องตามหลักวิชาการ					
4.3	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้					
4.4	กิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน					
4.5	เอกสารประกอบหลักสูตรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและสอดคล้องกับท้องถิ่น					
4.6	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้					
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เหตุการณ์สำคัญและบุคคลสำคัญ						
5.1	แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบและรายละเอียดครบถ้วน เหมาะสม และสอดคล้องกัน					
5.2	เนื้อหาสาระในแผนการจัดการเรียนรู้ถูกต้องตามหลักวิชาการ					
5.3	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้					
5.4	กิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน					
5.5	เอกสารประกอบหลักสูตรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและสอดคล้องกับท้องถิ่น					
5.6	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้					

ข้อเสนอแนะ

ภาคผนวก จ

แบบทดสอบการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยในฐานะชาวเพชรบูรณ์

8. ใครไม่ได้ร่วมอนุรักษ์การแต่งกายของชาวเพชรบูรณ์
- มะเฟืองนุ่งซิ่นลายขวางไปทำบุญที่วัด
 - แดงโม่หนังซิ่นหัวแดงดินก่านทุกวันศุกร์
 - ส้มโอสวมเสื้อดอกกลายมะขามทุกวันพุธ
 - ทับทิมสวมเสื้อคอกระเช้าไปตักบาตรตอนเช้า
9. หากเพื่อนของนักเรียนมาเที่ยวอำเภอวิเชียรบุรี นักเรียนจะแนะนำอาหารใดให้เพื่อน
- ไก่ย่าง
 - ปลาเผา
 - ลาบเป็ด
 - ปิ้งไก่ข้าวเบือ
10. หากเพื่อนของนักเรียนมาเที่ยวอำเภอน้ำหนาว นักเรียนจะแนะนำอาหารใดให้เพื่อน
- ไก่ย่าง
 - ลื้มกลืน
 - ปิ้งไก่ข้าวเบือ
 - ข้าวหลามพญาลื้มแกง
11. หากเพื่อนของนักเรียนไปเที่ยวอำเภอหล่มเก่า นักเรียนจะแนะนำอาหารใดให้เพื่อน
- ลื้มกลืน
 - ลาบเป็ด
 - ขนมจีนเส้นสด
 - ข้าวหลามพญาลื้มแกง
12. หากเพื่อนของนักเรียนมาเที่ยวอ่างเก็บน้ำป่าแดง นักเรียนจะแนะนำอาหารใดให้เพื่อน
- ปลาเผา
 - ลาบเป็ด
 - ลื้มกลืน
 - ปิ้งไก่ข้าวเบือ
13. ใครแนะนำอาหารกับแหล่งขึ้นชื่อของอาหารได้ถูกต้อง
- กุ้งแนะนำขนมลื้มกลืนของตำบลนางั่ว
 - ก้อยแนะนำลาบเป็ดของตำบลนาเฉลียง
 - กั้งแนะนำปิ้งไก่ข้าวเบือของอำเภอน้ำหนาว
 - แก้งแนะนำข้าวหลามพญาลื้มแกงของอำเภอหล่มเก่า
14. หากเพื่อนของนักเรียนไปเที่ยวอำเภอหล่มเก่า นักเรียนจะแนะนำเพื่อนให้ไปร่วมประเพณีใด
- ประเพณีเส็งกลองล่องโคม
 - ประเพณีแข่งเรือวัดทุ่งธงไชย
 - ประเพณีลอยกระทงเมืองราด
 - ประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อศรีเทพ
15. ประเพณีใดคือประเพณีที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ
- ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ
 - ประเพณีฮักบั้งไฟพญานาค
 - ประเพณีบวชนาคบ้านนาจั่ว
 - ประเพณีลอยกระทงเมืองราด
16. ข้อใดคือวงศ์คนตรีพื้นบ้านของชาวเพชรบูรณ์
- คู่บ่เก้ง
 - รองเง็ง
 - ตุ้มโมง
 - กันตรึม

17. ท่า “รำโจ่ง” เลียนแบบมาจากสิ่งใด

ก. การรำโขน	ข. การต้อนวัว
ค. การเกี่ยวข้าว	ง. การนุ่งโจงกระเบน

18. บุคคลใด ไม่ได้ ศึกษาศาสนะของชาวเพชรบูรณ์

ก. แพร่สวมชุดประจำเผ่าเข้าร่วมปีใหม่ม้ง
ข. เพลิดเพลินซื้อของในงานมะขามหวาน
ค. พลอยร่วมฟ้อนเชບลานในงานบุญบั้งไฟ
ง. พราวถ่ายภาพบนแท่นประเพณีอุ้มพระดำน้ำ

19. เหตุการณ์ “เนรขโมยขันทองของพญานาค” เกี่ยวข้องกับตำนานเรื่องใด

ก. ตำนาน เรื่อง ถ้ำใหญ่ น้ำหนาว	ข. ตำนาน เรื่อง ข้าวสารดำ
ค. ตำนาน เรื่อง แม่นางผมหอม	ง. ตำนาน เรื่อง เนรมัน เนรคง

20. เหตุการณ์ “สร้างเรือพระที่นั่ง” เกี่ยวข้องกับตำนานเรื่องใด

ก. ตำนาน เรื่อง เมืองเล้ง	ข. ตำนาน เรื่อง ขอนไม้มาด
ค. ตำนาน เรื่อง แม่นางผมหอม	ง. ตำนาน เรื่อง พระนางสิงขรเทวี

21. ความเชื่อที่ว่า “ถือคละดำ ไม่ตีกลองเพล” เกี่ยวข้องกับตำนานเรื่องใด

ก. ตำนาน เรื่อง ข้าวสารดำ	ข. ตำนาน เรื่อง บ้านหินกลิ้ง
ค. ตำนาน เรื่อง เนรมัน เนรคง	ง. ตำนาน เรื่อง ถ้ำใหญ่ น้ำหนาว

22. ความเชื่อที่ว่า “ไม่มีเจ้าเมืองคนใดได้ครองเมืองเพชรบูรณ์เกิน 3 ปี” เกี่ยวข้องกับตำนานเรื่องใด

ก. ตำนาน เรื่อง ขอนไม้มาด	ข. ตำนาน เรื่อง เนรมัน เนรคง
ค. ตำนาน เรื่อง แม่นางผมหอม	ง. ตำนาน เรื่อง พระนางสิงขรเทวี

23. “นครเดิด” ตั้งอยู่ในอำเภอใดของจังหวัดเพชรบูรณ์ในปัจจุบัน

ก. อำเภอวังโป่ง	ข. อำเภอหล่มสัก
ค. อำเภอหล่มเก่า	ง. อำเภอบึงสามพัน

24. “เมืองเล้ง” ตั้งอยู่อำเภอใดของจังหวัดเพชรบูรณ์ในปัจจุบัน

ก. อำเภอชนแดน	ข. อำเภอวิเชียรบุรี
ค. อำเภอบึงสามพัน	ง. อำเภอเมืองเพชรบูรณ์

25. ใครเป็นผู้ดำริจะย้ายเมืองหลวงจากกรุงเทพฯ มาเพชรบูรณ์
- จอมพล ป. พิบูลสงคราม
 - พระยาเพชรรัตนสงคราม (เพื่อง เพื่องเพชร)
 - สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
 - สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุช กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย
26. สถานที่ใดไม่ได้ก่อสร้างสำหรับการย้ายเมืองหลวง
- วัด
 - โรงพยาบาลนคร
 - โรงแรม
 - สถานที่ราชการ
27. พ่อขุนผาเมืองมีความสำคัญอย่างไรต่อชาวเพชรบูรณ์
- ผู้ครองเมืองราด
 - ผู้ครองเมืองหล่ม
 - ผู้เป็นวีรกษัตริย์
 - ถูกทุกข้อ
28. เหตุใดหลวงพ่อบึงจึงเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของชาวเพชรบูรณ์
- เปี่ยมด้วยเมตตา
 - มีวิชาอาคมแก่กล้า
 - ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา
 - ถูกทุกข้อ
29. ใครเป็นข้าหลวงคนแรกของมณฑลเพชรบูรณ์
- หลวงเสนีย์พิทักษ์ (อนงค์ พยัคฆนัคร)
 - พระยาเพชรรัตนสงคราม (เพื่อง เพื่องเพชร)
 - พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์
 - สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
30. ใครเป็นผู้คิดคำขวัญของจังหวัดเพชรบูรณ์
- ขวัญใจ ญานาวารี
 - ปรีชา พงศ์อิศวานันท์
 - จอมพล ป. พิบูลสงคราม
 - พระยาเพชรรัตนสงคราม (เพื่อง เพื่องเพชร)

ผลการวิเคราะห์ ค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก และความเชื่อมั่น

วิเคราะห์ข้อสอบ อิงกลุ่ม	ค่าความยาก (p)	แปลผลความ ยาก	ค่าอำนาจจำแนก	Sig	แปลผลอำนาจ จำแนก
1	0.57	yes	0.62	0	yes
2	0.33	yes	0.94	0	yes
3	0.53	yes	0.55	0	yes
4	0.43	yes	0.75	0	yes
5	0.53	yes	0.61	0	yes
6	0.5	yes	0.66	0	yes
7	0.4	yes	0.85	0	yes
8	0.63	yes	0.42	0.02	yes
9	0.67	yes	0.44	0.01	yes
10	0.37	yes	0.81	0	yes
11	0.4	yes	0.74	0	yes
12	0.5	yes	0.69	0	yes
13	0.63	yes	0.45	0.01	yes
14	0.5	yes	0.69	0	yes
15	0.53	yes	0.59	0	yes
16	0.57	yes	0.53	0	yes
17	0.43	yes	0.75	0	yes
18	0.37	yes	0.86	0	yes
19	0.4	yes	0.82	0	yes
20	0.5	yes	0.67	0	yes
21	0.63	yes	0.51	0	yes
22	0.77	yes	0.3	0.11	no
23	0.4	yes	0.77	0	yes
24	0.5	yes	0.63	0	yes
25	0.37	yes	0.83	0	yes
26	0.47	yes	0.67	0	yes

วิเคราะห์ข้อสอบ อิงกลุ่ม	ค่าความยาก (p)	แปลผลความ ยาก	ค่าอำนาจจำแนก	Sig	แปลผลอำนาจ จำแนก
27	0.33	yes	0.91	0	yes
28	0.4	yes	0.82	0	yes
29	0.33	yes	0.9	0	yes
30	0.57	yes	0.47	0.01	yes
ค่าความเที่ยง (Reliability)					
0.9643					

➔ **T-Test**

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	pre	15.93	30	1.596	.291
	post	26.20	30	1.095	.200

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	pre & post	30	.087	.648

Paired Samples Test

		Paired Differences							
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference		t	df	Sig. (2-tailed)
					Lower	Upper			
Pair 1	pre - post	-10.267	1.856	.339	-10.960	-9.574	-30.303	29	.000

ภาคผนวก จ

แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น
ของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

**แบบประเมินหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษา
วัฒนธรรมประเพณีไทย (สำหรับผู้เรียน)**

คำชี้แจง แบบประเมินหลักสูตรฉบับนี้เป็นการประเมินความพึงพอใจต่อการดำเนินการใช้หลักสูตรสำหรับผู้เรียนมี 3 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการดำเนินการใช้หลักสูตร
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรเป็นคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ลงในช่องว่างหน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของผู้เรียนและเติมคำหรือข้อความที่เป็นจริงลงในช่องว่าง

1. เพศ

☐

หญิง

☐

ชาย

2. อายุของผู้เรียน ปี

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการดำเนินการใช้หลักสูตร

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในช่องรายการประเมิน แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นผู้เรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับใดและทำเครื่องหมาย ☒ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้เรียน

การประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรมี 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	รายการประเมินนั้น ผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด
4	หมายถึง	รายการประเมินนั้น ผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจมาก
3	หมายถึง	รายการประเมินนั้น ผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจปานกลาง
2	หมายถึง	รายการประเมินนั้น ผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจน้อย
1	หมายถึง	รายการประเมินนั้น ผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
1	หลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนรู้จักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง					
2	ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น					
3	ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิต เหตุการณ์สำคัญ และบุคคลสำคัญของท้องถิ่น					
4	ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ตำนาน และเรื่องเล่าของท้องถิ่น					
5	เนื้อหาของหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียน					
6	กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพิ่มมากขึ้น					
7	สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้น่าสนใจ					
8	ความเหมาะสมของระยะเวลาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้					
9	หลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนผูกพันกับท้องถิ่นมากขึ้น					
10	หลักสูตรช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้สึกต้องการรักษา วัฒนธรรมประเพณีไทยสืบต่อไป					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตร

.....

.....

.....

**แบบประเมินหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเพชรบูรณ์ที่เสริมสร้างการรักษา
วัฒนธรรมประเพณีไทย (สำหรับผู้สอน)**

คำชี้แจง แบบประเมินหลักสูตรฉบับนี้เป็นการประเมินความพึงพอใจต่อการดำเนินการใช้หลักสูตรสำหรับผู้สอนมี 3 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการดำเนินการใช้หลักสูตร
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรเป็นคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ลงในช่องว่างหน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านและเติมคำหรือข้อความที่เป็นจริงลงในช่องว่าง

1. เพศ

☐

หญิง

☐

ชาย

2. อายุ ปี

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการดำเนินการใช้หลักสูตร

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในช่องรายการประเมิน แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นท่านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับใดและทำเครื่องหมาย ☒ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

การประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรมี 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง รายการประเมินนั้น ท่านมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด
- 4 หมายถึง รายการประเมินนั้น ท่านมีระดับความพึงพอใจมาก
- 3 หมายถึง รายการประเมินนั้น ท่านมีระดับความพึงพอใจปานกลาง
- 2 หมายถึง รายการประเมินนั้น ท่านมีระดับความพึงพอใจน้อย
- 1 หมายถึง รายการประเมินนั้น ท่านมีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
1	หลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนรู้จักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง					
2	ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น					
3	ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิต เหตุการณ์สำคัญ และบุคคลสำคัญของท้องถิ่น					
4	ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ตำนาน และเรื่องเล่าของท้องถิ่น					
5	เนื้อหาของหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียน					
6	กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้เพิ่มมากขึ้น					
7	สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ น่าสนใจ					
8	ความเหมาะสมของระยะเวลาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้					
9	ผู้สอนเห็นคุณค่าและความสำคัญขององค์ความรู้ในท้องถิ่น					
10	ผู้สอนได้เรียนรู้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตร

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ – นามสกุล นางสาวพิชญา เชี่ยวภาษา
Miss Phichaya Chiewphasa
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน
1-1037-00017-14-3
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์
4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก
สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ อ. เมือง จ. เพชรบูรณ์ 67000
โทรศัพท์ : 056-717-147 E-mail : phichaya.chi@pcru.ac.th
5. ประวัติการศึกษา
ค.บ. (ภาษาไทย)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อ.ม. (ภาษาไทย)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ
ภาษาไทย
7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
พิชญา เชี่ยวภาษา. (2562). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาไทยอย่างมี
วิจารณญาณด้วยวิธี SQ4R. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติครั้งที่ 12
วันที่ 20 กรกฎาคม 2562 ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษา
วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประจำปีงบประมาณ 2561